

**OKRĘGOWA KOMISJA EGZAMINACYJNA
W POZNANIU**

WYNIKI

EGZAMINU MATURALNEGO 2005

RAPORT

WOJEWÓDZTWO

LUBUSKIE * WIELKOPOLSKIE * ZACHODNIOPOMORSKIE

Redakcja: Zofia Hryhorowicz, Krystyna Grykiel

Nr ISBN 83-922094-2-7

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22
60-858 Poznań

Wydawnictwo:
Druk, oprawa:
Drukarnia Beyga
Glinno 126, 64-300 Nowy Tomyśl
Tel./fax (061) 44 26 033

Spis treści

1. Wstęp - informacje ogólne	5
1.1. Dane statystyczne o egzaminie maturalnym	5
2. Analiza wyników egzaminu maturalnego	13
2.1 Język polski	13
2.2 Język ukraiński	39
2.3 Języki obce nowożytne	42
2.4 Język łaciński i kultura antyczna	60
2.5 Biologia	63
2.6 Chemia	73
2.7 Fizyka i astronomia	82
2.8 Geografia	90
2.9 Historia	102
2.10 Historia muzyki	110
2.11 Historia sztuki	115
2.12 Matematyka	122
2.13 Informatyka	134
2.14 Wiedza o społeczeństwie	143
2.15 Wiedza o tańcu	151
3. Ewaluacja egzaminów maturalnych	155
3.1 Ewaluacja ustnej części egzaminu maturalnego	155
3.2 Prawidłowość przebiegu pisemnej części egzaminu maturalnego	185

Szanowni Państwo,

mędrcy mawiali „koniec wieńczy dzieło”, jednak złożoność wdrażanych zmian, w tym egzaminu zwanego od 1994 roku „nową maturą”, nie potwierdza przywołanej mądrości. Koniec letniej sesji maturalnej 2005 r. to trudny początek budowania ostatecznego kształtu już dziś historycznego, pierwszego, zewnętrznego egzaminu.

Wszyscy jesteśmy uczestnikami reformowania polskiego systemu oświaty. My, pracownicy systemu egzaminów zewnętrznych, wierzymy, że najbliższe lata wskażą nam, w jakim stopniu kierunek podjętych zmian w zewnętrznym ocenianiu daje szansę rozwojowi absolwentowi, polskiej szkole, polskiemu społeczeństwu. Czy egzamin maturalny będzie spełniał oczekiwania społeczne, w dużym stopniu zależy od rzetelności, głównie człowieka, na wszystkich etapach:

1. przygotowania narzędzi sprawdzających umiejętności i wiadomości,
2. organizacji i przeprowadzenia egzaminów w szkołach,
3. sprawdzania i oceniania prac absolwentów.

Wyniki pierwszego egzaminu maturalnego wskazują, że trud i wysiłek w ostatnich latach, miesiącach nie okazały się bezcelowe. Oceny egzaminu uzyskane przez zdających będą w wielu szkołach impulsem do przemyśleń związanych z dydaktyką dnia codziennego. Będą wykorzystane – mamy nadzieję – do zmian związanych z treściami nauczania, aby zgodne były z podstawą programową; do doskonalenia oceniania osiągnięć ucznia; metod pracy w przekazywaniu wiadomości i kształceniu umiejętności określonych standardami wymagań egzaminacyjnych; do przemyśleń związanych z wyborem podręczników; pomocy dydaktycznych, itp.

W raporcie znajdą Państwo:

1. charakterystykę statystyczną populacji zdającej dany przedmiot,
2. opis zestawów (arkuszy),
2. analizę ilościową i jakościową wyników egzaminu,
3. ewaluację egzaminów maturalnych.

W imieniu własnym i Pracowników Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu gratuluję Absolwentom i tym z Państwa, dla których wynik egzaminu maturalnego 2005 r. jest sukcesem w odniesieniu do możliwości absolwentów, po uwzględnieniu kontekstów szkolnych i pozaszkolnych.

Wszystkim zaangażowanym w proces przygotowania, organizację i przeprowadzenie egzaminu maturalnego 2005 r. DZIĘKUJĘ. Szczególnie dziękuję Tym z Państwa, którzy wspierali budowanie systemu egzaminów zewnętrznych, służyli nam swoim doświadczeniem, pracą, radą, spostrzeżeniami przez 11 lat, od 1994 r.

Z wyrazami szacunku

Zofia Grygorowicz

Poznań, sierpień 2005 r.

1. Wstęp - informacje ogólne

1.1. Dane statystyczne o egzaminie maturalnym

W dniach od 18 kwietnia do 31 maja 2005 r. przeprowadzony został pierwszy egzamin maturalny w nowej, zreformowanej formule. Jest to ostatni spośród czterech rodzajów egzaminów zewnętrznych (pozostałe to sprawdzian w szkole podstawowej, egzamin gimnazjalny, egzamin zawodowy) wprowadzonych w polskim szkolnictwie. W niniejszym raporcie zamieszczamy między innymi dane statystyczne dotyczące egzaminu, opisy narzędzi pomiaru, analizy wyników uzyskanych z poszczególnych przedmiotów oraz wnioski i sugestie do doskonalenia jakości procesu dydaktycznego.

We wrześniu 2004 r. szkoły w naszym Okręgu zgłosiły do egzaminu maturalnego łącznie **48064** uczniów. W kwietniu i maju 2005 r. do egzaminu przystąpiło **46770** absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, wśród nich są również ci, którzy zdawali tylko jeden przedmiot, tylko część ustną lub z przyczyn losowych zdawali egzamin w terminie dodatkowym od 9 do 15 czerwca 2005 roku. Absolwenci przystępowali do dwóch obowiązkowych egzaminów ustnych – z języka polskiego i wybranego języka obcego nowożytnego oraz do trzech obowiązkowych egzaminów pisemnych – z języka polskiego, języka obcego nowożytnego i jednego przedmiotu wybranego. Ponadto 23 absolwentów w Okręgu zdawało egzamin z języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej, a 14929 zdawało egzaminy pisemne z przedmiotów dodatkowych. Przeważająca część zdających rozwiązywała zadania z arkuszy standardowych, (symbol A1 lub A4 – arkusze z powiększoną czcionką). Oddzielne arkusze przygotowano dla absolwentów niewidzących (A6 - zapisane alfabetem Braille'a) i niesłyszących (A7 - skonstruowane wg odrębnych standardów).

Do egzaminu maturalnego z trzech obowiązkowych przedmiotów przystąpiło w Okręgu 46770 zdających. 13122 absolwentów zdawało jeden przedmiot dodatkowy, 1713 - dwa przedmioty dodatkowe, a 94 - trzy przedmioty dodatkowe.

Zestawienie liczb zdających w Okręgu, czyli w trzech województwach: lubuskim (L), wielkopolskim (W) i zachodniopomorskim (Z), z podziałem na przedmioty obowiązkowe i dodatkowe, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Liczby zdających w Okręgu, którzy przystąpili do części pisemnej egzaminu maturalnego

Przedmiot	Liczba zdających								Wybory przedmiotów przez zdających w %
	Przedmiot obowiązkowy				Przedmiot dodatkowy				
	Okręg	województwo			Okręg	województwo			
		L	W	Z		L	W	Z	
Język polski	46198	8007	25429	12762	-	-	-	-	-
Język ukraiński	23	-	-	23	-	-	-	-	0,05
Język angielski	32028	4853	17963	9212	481	82	233	166	70,40
Język niemiecki	12364	2818	6296	3250	342	38	170	134	27,51
Język rosyjski	925	141	598	186	44	4	24	16	2,10
Język francuski	731	162	490	79	62	21	32	9	1,72
Język hiszpański	48	-	43	5	19	-	13	6	0,15
Język włoski	6	2	2	2	11	3	6	2	0,04
Język portugalski	-	-	-	-	1	-	-	1	- ¹
Język angielski dwujęzyczny	50	30	20	-	0	-	-	-	0,11
Język niemiecki dwujęzyczny	28	-	11	17	0	-	-	-	0,06
Język łaciński i kultura antyczna	-	-	-	-	32	4	21	7	0,07
Biologia	8848	1367	5055	2426	1389	227	786	376	22,18
Biologia dwujęz. angielski	6	3	3	-	1	-	1	-	-
Chemia	1201	147	735	319	2060	349	1193	518	7,04
Chemia dwujęz. angielski	3	-	3	-	2	1	1	-	-
Chemia dwujęz. niemiecki	-	-	-	-	3	-	-	3	-
Fizyka i astronomia	270	55	152	63	2298	428	1273	597	5,56
Geografia	11995	2045	6720	3230	2195	379	1186	630	30,73
Geografia dwujęz. angielski	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Geografia dwujęz. niemiecki	4	-	-	4	-	-	-	-	-
Historia	8359	1404	4531	2424	1905	349	975	581	22,23
Historia dwujęz. angielski	2	-	2	-	3	2	1	-	-
Historia muzyki	82	4	49	29	22	5	13	4	0,23
Historia sztuki	212	46	99	67	153	29	84	40	0,79
Informatyka	-	-	-	-	743	132	378	233	1,61
Matematyka	10792	1839	6075	2878	1287	191	733	363	26,17
Matematyka dwujęz. angielski	12	12	-	-	-	-	-	-	-
Matematyka dwujęz. niemiecki	17	-	11	6	2	-	1	1	-
Wiedza o społeczeństwie	4360	1083	1992	1285	3783	707	2031	1045	17,63
Wiedza o tańcu	7	1	6	-	3	1	1	1	0,02

¹ w wierszach, w których procent wyborów jest mniejszy niż 0,001, nie podano liczb

Aby zdać maturę, należało uzyskać 30% możliwych do zdobycia punktów na poziomie podstawowym z każdego z obowiązkowych przedmiotów: języka polskiego (w części ustnej i pisemnej), języka obcego nowożytnego (w części ustnej i pisemnej) i jednego przedmiotu wybranego. Spośród 46770 przystępujących do egzaminu maturalnego w Okręgu 39582 (84,63%) otrzymało świadectwa dojrzałości. Dane dla poszczególnych województw przedstawiono w tabeli nr 2.

Tabela 2. Wyniki egzaminu maturalnego w Okręgu

województwo	Liczba zdających, którzy	
	przystąpili do egzaminu	zdali egzamin
lubuskie	8155	6694 (82,08%)
wielkopolskie	25658	22251 (86,72%)
zachodniopomorskie	12957	10637 (82,09%)
Okręg	46770	39582 (84,63%)

Z poszczególnych przedmiotów procent zdawalności egzaminu maturalnego był bardzo zróżnicowany (tabela nr 3): od 81,6% (historia sztuki) do 100% (języki: ukraiński, hiszpański i włoski oraz wiedza o tańcu).

Tabela 3. Egzamin pisemny - wyniki w % uzyskane przez zdających w Okręgu i trzech województwach: lubuskim (L), wielkopolskim (W) i zachodniopomorskim (Z)

Przedmiot	% zdanych egzaminów				Średni wynik w % przedmiot obowiązkowy, poziom podstawowy			
	Okręg	L	W	Z	Okręg	L	W	Z
Język polski	96,1	95,5	96,0	95	54,40	53,80	55,03	53,50
Język ukraiński	100	0	0	100	85,87	0	0	85,87
Język angielski	99,8	99,6	99,8	99,7	76,32	74,60	76,97	75,93
Język niemiecki	99,6	99,6	99,7	99,4	71,37	70,49	72,17	70,56
Język rosyjski	99,1	98,6	99,0	100	70,82	66,86	72,12	69,66
Język francuski	97,1	95,7	97,3	98,7	65,85	60,50	66,46	73,03
Język hiszpański	100	0	100	100	75,02	0	73,86	85,00
Język włoski	100	100	100	100	86,17	79,00	84,00	95,50
Biologia	98,2	99,0	98,5	97,2	64,75	66,93	64,91	63,15
Chemia	95,7	95,9	96,0	94,7	66,14	67,88	66,75	63,94
Fizyka i astronomia	98,2	100	97,4	99,4	59,13	60,22	59,07	58,35
Geografia	94,1	92,6	95,3	92,7	53,71	52,30	54,97	51,97
Historia	96,3	93,3	97,3	96,3	50,46	48,21	51,21	50,32
Historia muzyki	96,3	97,5	98,0	96,6	59,49	50,25	60,33	59,34
Historia sztuki	81,6	78,3	80,8	85,1	49,61	47,22	49,38	51,60
Matematyka	84,7	82,8	87,5	80,1	51,74	50,17	53,75	48,46
Wiedza o społeczeństwie	97,8	97,1	98,3	97,3	52,54	50,98	53,13	52,95
Wiedza o tańcu	100	100	100	-	50,14	46,00	50,83	-

Ci spośród zdających, którzy uzyskali tytuł laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej, byli zwolnieni z egzaminu maturalnego z danego przedmiotu. Stanowili oni 0,3% ogółu absolwentów w Okręgu. Tabela nr 4 zawiera dane informujące o liczbie zwolnień z egzaminu w Okręgu, a także w poszczególnych województwach.

Tabela 4. Liczby absolwentów zwolnionych z egzaminu

Przedmiot	Liczba laureatów i finalistów			
	Okręg	L	W	Z
Język polski	27	3	14	10
Język angielski	2	-	1	1
Język niemiecki	4	-	1	3
Język rosyjski	9	1	3	5
Język francuski	2	-	1	1
Język niemiecki dwujęzyczny	3	-	-	3
Biologia	13	5	5	3
Chemia	10	1	3	6
Fizyka i astronomia	10	3	4	3
Geografia	8	-	3	5
Historia	16	4	8	4
Historia muzyki	1	1	-	-
Historia sztuki	5	2	1	2
Informatyka	9	-	5	4
Matematyka	12	3	-	9
Wiedza o społeczeństwie	20	3	6	11
Razem	151	26	55	70

Egzamin maturalny przeprowadzono w macierzystych szkołach zdających. Część ustną egzaminu oceniały przedmiotowe zespoły egzaminacyjne powołane w szkołach przez dyrektora szkoły, pełniącego jednocześnie funkcję przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego.

Egzaminy pisemne sprawdzali i oceniali egzaminatorzy zatrudnieni przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną. Egzaminatorzy pracowali w zespołach, w wyznaczonym miejscu, pod kierunkiem przewodniczącego zespołu. W skład każdego zespołu wchodziło przeciętnie 20 egzaminatorów oraz dwóch weryfikatorów, których zadaniem było zweryfikowanie 12% sprawdzonych i ocenionych przez egzaminatorów prac. Przewodniczący zespołu nadzorował bezpośrednio zarówno pracę egzaminatorów, jak i weryfikatorów, kontrolując poprawność sprawdzania, oceniania i weryfikowania prac (co najmniej jednej pracy sprawdzonej przez każdego egzaminatora i pięciu prac sprawdzonych przez każdego weryfikatora). Kolejna weryfikacja merytoryczna dotyczyła sprawdzenia tych prac egzaminacyjnych, które zostały ocenione poniżej progu zaliczenia tj. od 1 do 2 punktów, które decydowały o zdaniu egzaminu maturalnego. Istotnym etapem sprawdzania poprawności oceniania prac była weryfikacja techniczna, polegająca na porównaniu sumy liczby punktów wpisanych na kartę odpowiedzi przez egzaminatora z sumą wyliczoną przez odpowiedni program.

Na terenie działania OKE w Poznaniu powołano łącznie 183 zespoły, które pracowały w 13 ośrodkach usytuowanych w 3 województwach. Liczby egzaminatorów z poszczególnych przedmiotów przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Liczby egzaminatorów sprawdzających i oceniających egzamin pisemny

Przedmiot	Liczba zespołów egzaminatorów	Liczba egzaminatorów	Liczba prac przypadających na egzaminatora
Język polski	53	1007	62
Język angielski	27	486	97
Język angielski dwujęzyczny	-	3	33
Język niemiecki	15	337	50
Język francuski	1	24	49
Język rosyjski	1	24	55
Język włoski	-	1	33
Język portugalski	-	1	1
Biologia	14	264	65
Chemia	7	159	39
Fizyka i astronomia	8	151	34
Geografia	12	241	90
Historia	16	351	52
Historia muzyki sztuki	2	6	138
Informatyka	2	38	39
Matematyka	20	467	43
Wiedza o społeczeństwie	5	134	108
Razem	183	3694	

Arkusze z przedmiotów rzadko wybieranych przez zdających lub wymagające specjalnego przygotowania egzaminatorów sprawdzano i oceniano centralnie. Dotyczyło to: języka polskiego, języka ukraińskiego, języka łacińskiego, języka niemieckiego i angielskiego dla niewidomych, języka niemieckiego i angielskiego dla niesłyszących, języka niemieckiego dla klas dwujęzycznych, języka hiszpańskiego oraz arkuszy dwujęzycznych (w języku angielskim lub niemieckim) z: biologii, chemii, geografii, historii, matematyki, wiedzy o społeczeństwie.

Zgodnie z obowiązującymi podczas egzaminu prawem i procedurami, zastrzeżenia dotyczące naruszenia przepisów egzaminacyjnych, w tym niesamodzielna praca zdającego, skutkowały unieważnieniem egzaminu. W minionej sesji zakwestionowano egzamin w 70 przypadkach, w tym 30 dotyczyło naruszenia procedur przez szkoły. W tych 30 przypadkach w czerwcu powtórzono zakwestionowany egzamin, a pozostałe 40 prac zostało unieważnionych z powodu niesamodzielnej pracy zdających. (20 prac zostało unieważnionych przez przewodniczących szkolnych zespołów egzaminacyjnych, 20 unieważnił Dyrektor OKE po zgłoszeniu przez egzaminatorów niesamodzielności prac).

Raport zawiera szczegółową analizę przedmiotową wyników uzyskanych przez zdających egzamin maturalny w sesji wiosennej 2005 roku. Wyniki komunikujemy poprzez skalę punktową i procentową. Aby mówić o poziomie osiągnięć absolwentów, można przestać na wynikach punktowych, średnich procentowych, ale można posłużyć się skalami mniej znanymi w polskim systemie oceniania, a wykorzystywanymi w światowych systemach egzaminacyjnych; mamy tu na uwadze między innymi współczynnik łatwości i skalę staninową.

Współczynniki łatwości zadania/arkusza obliczamy dzieląc liczbę punktów uzyskanych za rozwiązanie zadania/arkusza (przez zdającego/grupę zdających), przez maksymalną liczbę punktów możliwych do uzyskania za to zadanie/arkusz. Np.: za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań z arkusza pierwszego, zdający mógł uzyskać 50 pkt, a otrzymał 20 pkt. Współczynnik łatwości wynosi: $20/50 = 0,40$; inny przykład: średnia klasy/szkoły to 24 pkt., współczynnik łatwości przy maksymalnej liczbie 50 pkt do uzyskania wynosi $24/50 = 0,48$

Wartości współczynnika łatwości

Wartość współczynnika łatwości	Zadanie/arkusz (opis)
0,00 – 0,19	bardzo trudne
0,20 – 0,49	trudne
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne
0,70 – 0,89	łatwe
0,90 – 1,00	bardzo łatwe

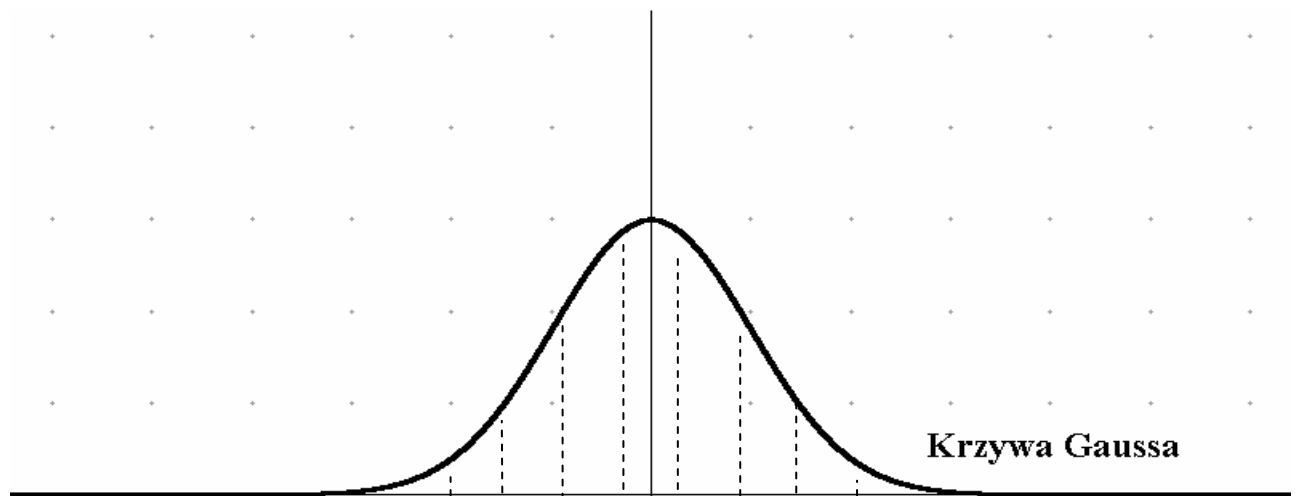
Każdy absolwent, nauczyciel przedmiotu, wychowawca klasy, dyrektor szkoły itd. może sam obliczyć współczynnik łatwości, odpowiedzieć sobie na pytanie, które zadania/umiejętności/arkusze są/były łatwe, a które sprawiały trudność zdającym i szukać odpowiedzi na pytanie, dlaczego sprawiały trudność.

Chcąc umożliwić ocenę wyniku uzyskanego przez każdego zdającego na tle wyników całej populacji lub ocenę średniego wyniku danej szkoły na tle wyników innych szkół, posługujemy się **znormalizowaną (dziewięciopunktową) skalą staninową**¹. W tej skali każdemu staninowi odpowiada określony i stały procent wyników oraz opis dydaktyczny.

¹ Bolesław Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa 1999.

Wynik najniższy (stanin pierwszy), to wynik uzyskiwany przez 4% wszystkich piszących, wynik bardzo niski (stanin drugi), to wynik osiągany przez 7% populacji, wynik niski (stanin trzeci) obejmuje wyniki 12% piszących, itd.

Procent zdających, których wyniki mieszczą się w poszczególnych staninach, pokazuje poniższy wykres (krzywa Gaussa):

stanin	1	2	3	4	5	6	7	8	9
procenty w staninach	4	7	12	17	20	17	12	7	4
opis dydaktyczny	najniższy	bardzo niski	niski	nżej średni	średni	wyżej średni	wysoki	bardzo wysoki	najwyższy

W tabelach staninowych zamieszczonych na stronach internetowych OKE w Poznaniu: www.oke.poznan.pl, każdemu uzyskanemu wynikowi punktowemu / procentowemu z danego przedmiotu przyporządkowana jest liczba zdających, którzy uzyskali ten wynik. Z kolumny „procent skumulowany” odczytamy natomiast informację, jaki procent zdających w Okręgu (województwie) uzyskał określony wynik.

Przykład tabeli staninowej (bez żadnego odniesienia do wyników z 2005 r.)

Procent liczby punktów	Liczba zdających, którzy uzyskali określony procent punktów	Procent skumulowany	Ranga centylowa	Stanin	Nazwa stanina
0	4	0,03%	0	1	najwyższy
1	0	0,03%	0		
2	18	0,18%	0		
3	0	0,18%	0		
4	26	0,40%	0		
5	0	0,40%	0		
6	44	0,76%	1		
7	0	0,76%	1		
8	81	1,43%	1		
9	0	1,43%	1		
10	98	2,24%	2		
11	0	2,24%	2		
12	131	3,33%	3		
13	0	3,33%	3		
14	146	4,54%	4	2	bardzo niski
15	0	4,54%	5		
16	187	6,08%	5		
17	0	6,08%	6		
18	230	7,99%	7		
19	0	7,99%	8		
20	222	9,83%	9		
21	0	9,83%	10		

Aby scharakteryzować i ocenić np. indywidualny wynik uzyskany przez zdającego, należy usytuować ten wynik w odpowiednim przedziale skali staninowej. To umożliwi odpowiedź na pytanie: ilu zdających w Okręgu/województwie uzyskało wynik średni albo ilu spośród zdających matematykę w Okręgu uzyskało wynik najwyższy, itd.

2. Analiza wyników egzaminu maturalnego

2.1 Język polski

I. STATYSTYCZNA CHARAKTERYSTYKA POPULACJI ZDAJĄCYCH

Informacja o egzaminie maturalnym z języka polskiego zostanie przedstawiona w następującym porządku:

- liczba absolwentów, którzy przystąpili do egzaminu i zdali go w części ustnej,
- liczba absolwentów, którzy przystąpili i zdali egzamin w części pisemnej, na **poziomie podstawowym (pp)**,
- liczba zdających, którzy przystąpili do egzaminu na **poziomie rozszerzonym (pr)**.

Wszystkie dane dotyczyć będą Okręgu i województw: lubuskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, z podziałem na wyniki uzyskane przez absolwentów liceów ogólnokształcących i liceów profilowanych.

Tabela nr 1 zawiera dane dotyczące liczby zdających ustny egzamin w Okręgu i województwach oraz procent zdanych egzaminów.

Tabela nr 1

Język polski	Liczba zdających			
	Okręg	Województwo		
		lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Przystąpiło do egzaminu	45818	7931	25358	12659
Zdało egzamin	45598	7673	24788	12265
% zdanych egzaminów	97,34	96,75	97,75	96,89

Tabela nr 2 informuje o liczbie absolwentów, z podziałem na typy szkół, którzy zdawali pisemny egzamin z języka polskiego na poziomie podstawowym i rozszerzonym.

Tabela nr 2

Poziom	Typ szkoły	Okręg i województwa			
		lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie	Okręg
Arkusz I (pp)	LO	5 840	19 132	9 908	46 198
	LP	2 167	7 670	2 854	
Łącznie:		8 007	25 429	12 762	
Arkusz II (pr)	LO	2 528	7 670	4 444	16 518
	LP	323	1 027	526	
Łącznie:		2 849	8 692	4 966	

Ponadto do egzaminu przystąpili zdający, dla których dostosowano arkusze o symbolu A7 i A6; 23 absolwentów niesłyszących (A7) oraz 2 niewidomych (A6).

Tabela nr 3

Terytorium	Liczba przystępujących do egzaminu	% zdanych egzaminów	Średni wynik wyrażony w %	Najniższy wynik wyrażony w %	Najwyższy wynik wyrażony w %
Okręg	46 198	96,11	54,40	1	100
Lubuskie	8 007	95,50	53,80	1	100
Wielkopolskie	25 429	96,85	55,03	3	100
Zachodniopomorskie	12 762	95,03	53,50	1	100

Tabele nr 2 i 3 ukazują liczebność populacji maturzystów w Okręgu i województwach, informują też, w skali procentowej, o zdanych egzaminach. Procent zdanych egzaminów na poziomie podstawowym w stosunku do wyniku w Okręgu jest najwyższy w województwie wielkopolskim (+0,74), niższy w lubuskim (-0,56), a najniższy w zachodniopomorskim (-1,08).

Podobnie kształtują się średnie wyniki w relacji Okręg – województwo; absolwenci z Wielkopolski osiągnęli wynik o 0,63 pkt. wyższy niż w Okręgu, w Lubuskim prawie o taką samą wielkość niższy (-0,60), natomiast absolwenci w Zachodniopomorskim uzyskali wynik najniższy o blisko 1 pkt (-0,90), a w stosunku do średniego wyniku w Wielkopolsce niższy o półtora punktu (-1,53). Najniższy wynik wyrażony w procentach, tj. 1%, uzyskał jeden zdający w województwie lubuskim i jeden w zachodniopomorskim; a najniższy wynik w Wielkopolsce, tj. 3%, dwóch maturzystów.

Liczbę absolwentów, którzy zdali egzamin maturalny z języka polskiego, należy uzupełnić o liczbę laureatów i finalistów Olimpiady Literatury i Języka Polskiego; kolejno dla województw: lubuskiego – 3; wielkopolskiego – 14; zachodniopomorskiego – 10. Otrzymali oni z obu części egzaminu wynik 100 punktowy.

II. CZĘŚĆ USTNA EGZAMINU MATURALNEGO

1. Opis egzaminu ustnego

Egzamin w części ustnej odpowiada w pewnej mierze dawnemu egzaminowi ustnemu, zdawanemu po części pisemnej egzaminu dojrzałości. Istotna różnica polega jednak na tym, że zdający prezentuje zagadnienie, które sam wybrał, opracował na podstawie analizy i interpretacji tekstów kultury oraz literatury przedmiotowej. Egzamin ten, w odróżnieniu od dotychczasowej formuły, skłania zdających do rozwijania własnych zainteresowań, gustów estetycznych. Co ważne, nie zwalnia ze zdobywania wiedzy, lecz wymaga jej twórczego przetworzenia.

Wartości merytoryczne podlegają ścisłej, kryterialnej ocenie. Ponadto egzamin ustny, sprawdzając umiejętność komunikowania przygotowanych treści i obrony własnego stanowiska oraz zasadność postawionej tezy, niejako wymusza w dydaktyce kształcenie zdolności swobodnego wypowiedzania się, uczestniczenia w dyskursie. Forma prezentacji odpowiada wyzwaniom stawianym przed młodymi ludźmi wkraczającymi w dojrzałe życie społeczne.

2. Normy zaliczeń dla ustnego egzaminu maturalnego z języka polskiego

Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych* (DzU Nr 199, poz. 2046 ze zmianami) przyjęto obowiązujące w całym kraju normy zaliczeń. Za **egzamin ustny** można było uzyskać maksymalnie **20** punktów, z czego za prezentację: **6, 4, 2, 0**; za kompozycję **2, 1, 0**; rozmowę: **4, 3, 1, 0** i język: **8, 6, 2, 0**.

3. Analiza ilościowa i jakościowa egzaminu ustnego z języka polskiego

Dla opisu wyników egzaminu zostaną zastosowane następujące miary:

- średnia liczba punktów,
- średnia liczba punktów wyrażona w procentach,
- współczynnik łatwości (p),
- skala staninowa.

Powyższe miary w porządku liczbowym, tabelarycznym lub w formie wykresu zostaną zastosowane dla charakterystyki arkuszy, umiejętności zdających, porównania wyników na różnych poziomach (Okręg, województwo, typ szkoły, arkusze: AI, AII, sprawdzane umiejętności, itp.).

Egzamin ustny z języka polskiego był egzaminem obowiązkowym dla wszystkich zdających i zdawano go na jednym poziomie. Uczniowie na początku klasy trzeciej, we wrześniu, wybierali ze szkolnej listy tematów przygotowanych na ustny egzamin z języka polskiego, zagadnienie do prezentacji. Na przygotowanie prezentacji (tj. zapoznanie się z literaturą podmiotową i przedmiotową, opracowanie bibliografii, przeanalizowanie zgromadzonych tekstów literackich i kultury lub materiału językowego, sformułowanie tezy i argumentów, przygotowanie planu prezentacji, ewentualne opracowanie materiałów pomocniczych) mieli około 6 miesięcy. Zdający zaliczył egzamin ustny, jeżeli za prezentację, kompozycję, rozmowę i język uzyskał co najmniej 30 % punktów, tj. 6 punktów.

Zgodnie z przywołanym wcześniej rozporządzeniem MENiS z dnia 7 września 2004 r., egzaminy ustne przeprowadzono w szkołach od 18 do 30 kwietnia 2005 r.

Do ustnego egzaminu maturalnego z języka polskiego w Okręgu przystąpiło 45818 absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, a do egzaminu pisemnego 46198. Różnica (380) spowodowana jest tym, że egzaminy te są traktowane odrębnie i niezależnie od siebie punktowane. Uczeń może zatem przystąpić do obu lub jednej części egzaminu w danej sesji.

Tabela 1. na str. 13 raportu przedstawia wyniki egzaminu maturalnego z języka polskiego w części ustnej. Procent zdanych egzaminów w Okręgu i województwach jest podobny. W Wielkopolsce zdało go 97,75 % przystępujących do ustnej części egzaminu. W stosunku do wyniku w Okręgu (97,34) niewiele mniejszy procent zdających zaliczył egzamin (96,75) w Lubuskim, podobnie w Zachodniopomorskim (96,89).

Dla opisu i analizy wyników istotną miarą jest współczynnik łatwości. Łatwość zadania wyraża się w ułamkach dziesiętnych. Wyjaśnienie pojęcia *współczynnik łatwości* opracowano na podstawie: B. Niemierko *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP 1999 r., a w niniejszym opracowaniu znajduje się na str. 10.

Tabela nr 4

Współczynnik łatwości (p) dla egzaminu ustnego w Okręgu i w województwach

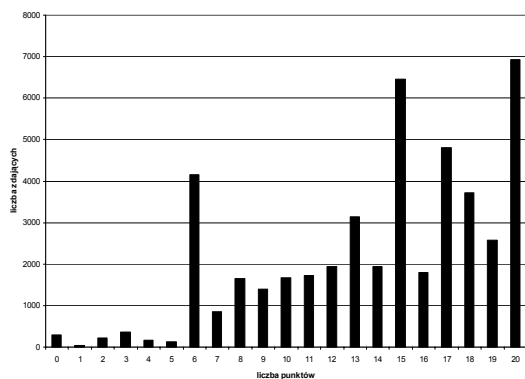
Okręg	Województwo		
	lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
≈ 0,70	0,69	0,70	0,70

Miarodajną oceną poziomu wyników uzyskanych przez absolwentów jest współczynnik łatwości, który ustny egzamin sytuuje w przedziale granicy górnej *zadanie umiarkowanie trudne* (0,50 – 0,69) lub dolnej *zadanie łatwe* (0,70 – 0,89), co oznacza, że wbrew potocznym opiniom egzamin ustny nie był łatwy dla zdających.

Wykresy nr 1 - 4

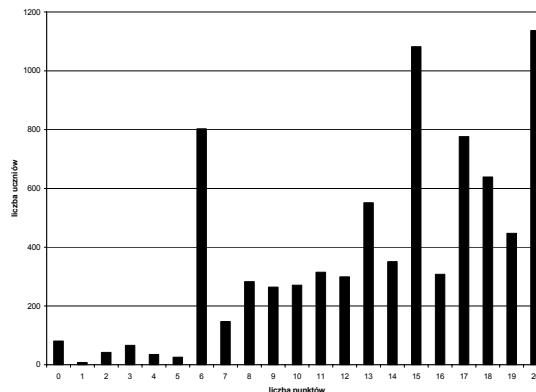
Rozkład wyników egzaminu ustnego w Okręgu i województwach

1.

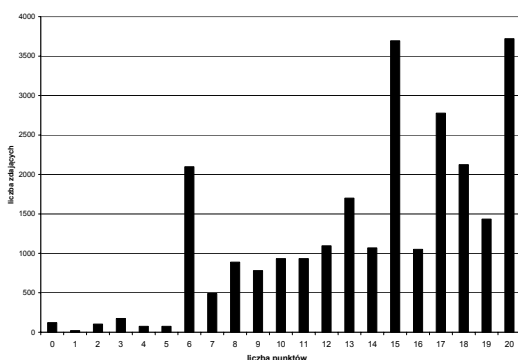
Okręg

2.

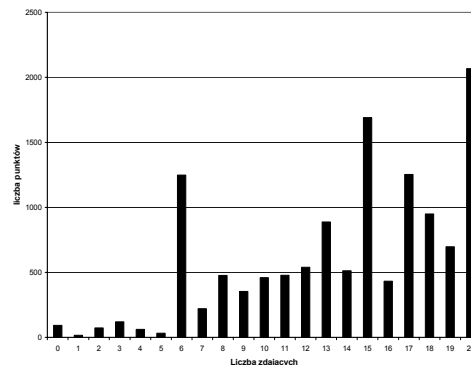
województwo lubuskie

3.

województwo wielkopolskie

4.

województwo zachodniopomorskie

Wykresy obrazujące rozkład wyników egzaminu ustnego ujawniają ich wyraźną tendencję rosnącą. Przedmiotowe zespoły egzaminacyjne, decydując o zaliczeniu egzaminu bądź ustaleniu oceny poniżej 6 pkt (próg zaliczenia egzaminu), częściej wybierały zaliczenie. To zjawisko powtarza się we wszystkich województwach. Opisaną tendencję potwierdza wykres asymetryczny, rosnący w prawo, w stronę wyników wysokich oraz tzw. zdawalność, która zawiera się między najniższym wynikiem uzyskanym przez zachodniopomorskich maturzystów z klas profilowanych (92,28% zdanych egzaminów), a najwyższym wynikiem (98,66% zdanych egzaminów) uzyskanym przez uczniów liceów ogólnokształcących w Wielkopolsce.

Średni wynik egzaminu ustnego wyrażony w procentach dla zdających w liceach ogólnokształcących mieści się w przedziale od 74,4% pkt (Wielkopolska), przez 73,2% pkt (Zachodniopomorskie) do 72,9% pkt (Lubuskie); dla liceów profilowanych wynik ten jest o około 10% niższy i wynosi kolejno: 59,4% pkt, 61,2% pkt, 58,7% pkt.

4. Wnioski

Analiza statystyczna wyników egzaminu ustnego, zobrazowana na wykresach, może skłaniać do formułowania opinii, że egzamin ustny jest mało porównywalny i nieobiektywny, a wysokie wyniki przekonują o tendencji do zawyżania punktacji. Warto jednak pamiętać, że ten egzamin już w swoim założeniu i istocie różni się od egzaminu pisemnego. Wysoka punktacja za ustną część egzaminu wynika z tego, że sprawdza on przede wszystkim standardy w zakresie samokształcenia. Zdający sami wybierają materiał literacki/kulturowy/językowy zgodnie z indywidualnymi zainteresowaniami, a nie wymaganiami narzuconymi przez podstawę programową/kanon lektur. Czas przewidziany na przygotowanie (około 6 miesięcy) daje wszystkim uczniom możliwość dobrego opanowania wymagań merytorycznych i przećwiczenia

umiejętności prezentacji. Uczeń ma czas na to, aby przygotować się do egzaminu, zaplanować swoją wypowiedź, przyswoić wiedzę, którą zamierza wykorzystać podczas prezentacji, może także starannie przygotować się do rozmowy, ponieważ zna zasady i kryteria, według których będzie oceniany egzamin; (pytania mogą obejmować poruszone zagadnienie i z nim związaną bibliografię, tj. literaturę podmiotową i przedmiotową). Warto pamiętać, że poziom trudności zagadnień literackich / kulturowych / językowych ustala dla siebie sam zdający, mając do dyspozycji szkolne propozycje tematów.

III. CZĘŚĆ PISEMNA EGZAMINU MATURALNEGO

1. Normy zaliczeń dla egzaminu maturalnego z języka polskiego

Zgodnie z rozporządzeniem MENiS z 7 września 2004r. (DzU Nr 199, poz. 2046 ze zmianami) przyjęto obowiązujące w całym kraju normy zaliczeń.

Za część pisemną na poziomie podstawowym zdający mogli uzyskać maksymalnie 70 punktów, a na poziomie rozszerzonym 40 punktów. W obrębie poszczególnych poziomów punktacja rozdzielona została w następujący sposób:

- **poziom podstawowy:** arkusz I, część 1., czyli za test sprawdzający rozumienie czytanego tekstu – 20 punktów; część 2., za napisanie własnego tekstu w związku z zamieszczonym tekstem literackim – 50 punktów;
- **poziom rozszerzony:** arkusz II – za napisanie własnego tekstu w związku z zamieszczonym tekstem literackim – 40 punktów.

2. Informacja o zestawach egzaminacyjnych, sposobie ich sprawdzania i oceniania

Arkusz I - test i wypracowanie sprawdzano i oceniano uwzględniając następujące aspekty wypowiedzi:

część pierwsza zawierała zadania typu testowego, najczęściej zadania krótkiej odpowiedzi, punktowane od 0 do 2 pkt,

część drugą, wypracowanie, zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym, sprawdzano i oceniano według modelu rozwinięcia tematu oraz ustalonych kryteriów dla następujących aspektów wypowiedzi pisemnej: kompozycja, styl, język, zapis, szczególne walory.

3. Komentarz do punktacji egzaminu pisemnego

Podział puli punktów przyznawanych za pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim rozkłada się w następujący sposób:

- na poziomie podstawowym zachowano równomierny rozkład punktów dla umiejętności potrzebnych do **analizy i interpretacji** tekstu oraz umiejętności **verbalizowania** myśli; za trafne rozpoznanie treści, idei dzieła literackiego zdający otrzymuje maksymalnie **50 %** możliwych do uzyskania punktów, za kształt własnej wypowiedzi (kompozycyjny, językowy, stylistyczny, ortograficzny, interpunkcyjny) - również **50%**;
- na poziomie rozszerzonym proporcje punktów zostały przesunięte w stronę czynności interpretacyjnych; podniesiono wartość pracy z tekstem literackim (**55%** w stosunku do **45%** za formę wypowiedzi).

Umiejętność wnioskowania w przypadku obu poziomów była oceniana z puli punktów należących do aspektu treści.

Zapis rozumiany jest jako umiejętność poprawnego stosowania zasad ortografii i interpunkcji. W ocenie prac zdających z opinią o dysfunkcjach w zakresie wymienionych umiejętności stosowano kryteria o obniżonym poziomie wymagań.

Kryteria uwzględniają ponadto możliwość punktowania takich elementów wypracowania, których nie przewiduje model rozwinięcia tematu, a które mogą (ale nie muszą) pojawić się w zadaniu – nazywa się je *szczególnymi walorami*. Kryterium *szczególne walory* pozwala na przyznanie dodatkowych punktów, np. za funkcjonalne stosowanie pojęć teoretyczno-literackich, uwzględnienie kontekstów, za walory stylu czy kompozycji, a więc za taki aspekt wypracowania, który wychodzi poza zasady opisane w kryteriach.

Tabela nr 5

Punktacja za poszczególne elementy wypracowania – arkusz I i II

Lp.	Kryteria	Punktacja	
		Arkusz I	Arkusz II
I	rozwinięcie tematu	0 - 25	0 - 22
II	kompozycja	0, 1, 3, 5	0, 1, 3
III	styl	0, 1, 3, 5	0, 1, 3
IV	język	0, 1, 3, 6, 9, 12	0, 4, 7, 10
V	zapis	0, 1, 2, 3	0, 1, 2
VI	szczególne walory	0, 1, 2, 3, 4	0, 1, 2, 3, 4

4. Opis zestawu egzaminacyjnego – poziom podstawowy

Na egzamin maturalny zostały przygotowane dwa arkusze egzaminacyjne.

Arkusz I dla poziomu podstawowego zawierał jedno zadanie sprawdzające umiejętność rozumienia czytanego tekstu nieliterackiego i dwa zadania (do wyboru) sprawdzające umiejętność tworzenia tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu egzaminacyjnym. Arkusz II dla poziomu rozszerzonego zawierał dwa zadania (do wyboru) sprawdzające umiejętność pisania.

Oba arkusze zredagowane były zgodnie z formułą opisaną w *Informatorze maturalnym*, zasadami ustalonymi w przywołanym wcześniej rozporządzeniu MENiS z dnia 7 września 2004 roku oraz wymaganiami egzaminacyjnymi wskazanymi w standardach wymagań egzaminacyjnych.

Arkusz I

1. **Część 1** arkusza zawierała zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu, które zobowiązywało do przeczytania tekstu popularnonaukowego oraz udzielenia odpowiedzi na 16 pytań, sprawdzających jego rozumienie na poziomie znaczeń, związków między elementami znaczeń, funkcjonalności języka i stylu oraz komunikacji.
2. **Część 2** arkusza zawierała teksty literackie i zredagowane do nich dwa tematy (do wyboru). Oba tematy dotyczyły tekstów klasycznych w literaturze polskiej i zakorzenionych w dydaktyce szkolnej, które uczniowie powinni znać z lekcji. Zdający mogli wybierać między interpretacją prozy lub dramatu pisanego wierszem w zestawieniu z dramatem pisanym prozą poetycką.

Temat pierwszy: *Jaki obraz Polaków XVII wieku wylania się z „Potopu” Henryka Sienkiewicza? Punktem wyjścia swoich rozważań uczynić wnioski z analizy danych fragmentów powieści. Zwróć uwagę na ich znaczenie dla całości utworu* zobowiązywał do zanalizowania dwóch fragmentów z powieści H. Sienkiewicza **na poziomie idei** i potraktowania ich jako klucza do odczytania całego utworu **z punktu widzenia problemu wskazanego w temacie**. Wybrane fragmenty zawierały dwie sprzeczne opinie o społeczeństwie polskim XVII wieku; zadaniem ucznia było znaleźć potwierdzenie obu opinii w całej powieści i wysnuć wnioski z poczynionych spostrzeżeń analitycznych.

Temat drugi: *Analizując wypowiedzi bohaterów romantycznych, porównaj postawę Kordiana i Męży. W interpretacyjnych wnioskach wykorzystaj wiedzę o utworach,*

z których pochodzą fragmenty zobowiązywał do przeanalizowania dwóch fragmentów dramatów romantycznych, charakterystyki ich bohaterów oraz do porównania ich postaw.

5. Analiza ilościowa i jakościowa wyników egzaminu pisemnego z języka polskiego

Aby zdać egzamin maturalny - jak wcześniej podano - maturzyści zobowiązani byli do uzyskania na poziomie podstawowym 30% z maksymalnej liczby punktów, tj. 21 pkt z 70.

Tabela nr 6

Średni wynik punktowy wyrażony w procentach						
Terytorium	Województwo					
	lubuskie		wielkopolskie		zachodniopomorskie	
Typ szkoły	LO	LP	LO	LP	LO	LP
Poziom podstawowy	57,5	43,9	58,1	45,8	56,6	42,6

Powyższa tabela przedstawia średni wynik punktowy wyrażony w procentach z podziałem na licea ogólnokształcące i profilowane w województwach. Zdający egzamin z języka polskiego na poziomie podstawowym uzyskali w Okręgu średnio 38,09 pkt, a współczynnik łatwości (p) dla arkusza I wynosił 0,54; dla zdających to zadanie było *umiarkowanie trudne*. Jeśli jednak uwzględnić fakt, że test miał współczynnik łatwości (p) 0,76, to łatwo o spostrzeżenie, że na niski współczynnik łatwości arkusza z poziomu podstawowego wpłynął wynik wypracowania, dla którego średnia punktów w Okręgu wynosi 22,78, a współczynnik łatwości (p) 0,45.

Tabela nr 7

Wyniki pisemnego egzaminu maturalnego – poziom podstawowy, test i wypracowanie

Język polski	Łatwość arkusza A1 <i>(poziom podstawowy)</i>	0,54	uT* - zadania umiarkowanie trudne
	Test	0,76	Ł - zadania sprawdzały rozumienie czytanego tekstu na poziomie znaczeń, struktury i komunikacji.
	Wypracowanie	0,45	T - Temat 1. - wymagał analizy i interpretacji zamieszczonych w arkuszu fragmentów tekstu prozatorskiego i napisania wypracowania w związku z nimi oraz powieścią; Temat 2. - wymagał napisania wypracowania w związku z zamieszczonymi w arkuszu fragmentami dramatów (analiza i interpretacja), przy jednoczesnym wykorzystaniu wiedzy o utworach, z których pochodziły fragmenty.

*

Zadania: **Ł** - łatwe, **T** - trudne, **uT** - umiarkowanie trudne.

Dane w tabeli 7. informują, że niski poziom opanowania umiejętności tworzenia tekstu własnego znacznie wpłynął na obniżenie wyniku uzyskanego za rozwiązanie arkusza

pierwszego; populacja maturzystów 2005 roku opanowała wiadomości i umiejętności określone przez standardy wymagań egzaminacyjnych na poziomie 54%.

Tabela nr 8

Współczynnik łatwości części pisemnej egzaminu - arkusz I, poziom podstawowy, z podziałem na Okręg i województwa

Arkusz I, poziom podstawowy								
Język polski	Część I				Część II			
	Rozumienie tekstu czytanego				Wypracowanie			
	Okręg	Lubuskie	Wielkopolskie	Zachodniopomorskie	Okręg	Lubuskie	Wielkopolskie	Zachodniopomorskie
(p)	0,76	0,75	0,76	0,76	0,45	0,45	0,46	0,44

Arkusz I, część I i II

0,54 Okręg	0,53 Lubuskie	0,53 Wielkopolskie	0,53 Zachodniopomorskie
---------------	------------------	-----------------------	----------------------------

Analiza ilościowa i jakościowa każdej z części, poprzez współczynnik łatwości (p), pozwoli na zrozumienie źródeł sukcesów jak i niepowodzeń na egzaminie maturalnym z języka polskiego w roku 2005.

CZYTANIE

Test sprawdzający rozumienie czytanego tekstu

W celu zinterpretowania poziomu opanowania przez absolwentów umiejętności zakresu czytania i rozumienia tekstu popularnonaukowego konieczna jest analiza współczynników łatwości (p) dla poszczególnych zadań jak i całego testu.

Tabela nr 9

Kwalifikacja trudności zadań wg współczynnika łatwości – arkusz I (test)

Zróznicowanie współczynnika łatwości (p) zadań				
0,00 - 0,19	0,20 - 0,49	0,50 - 0,69	0,70 - 0,89	0,90 - 1,0
Bardzo trudne	trudne	umiarkowanie trudne	łatwe	bardzo łatwe
---	9	5, 10, 12, 14, 16	1, 3, 4, 8, 11, 13, 15	2, 6, 7

Tabela nr 9 zawiera dane dotyczące zadań z części pierwszej arkusza podstawowego (test) oraz ustalone w pomiarze dydaktycznym normy łatwości. Takie zestawienie umożliwia interpretację współczynnika łatwości (p).

Wskaźnik łatwości (p), według B. Niemierki, mieszczący się w przedziale 0,70 – 0,89, pozwala interpretować poziom opanowania umiejętności jako zadowalający. Wynika z tego, że tegoroczni zdający wykazali się dobrym opanowaniem umiejętności związanych ze świadomym, celowym czytaniem i rozumieniem tekstu popularnonaukowego. Średni wynik punktowy potwierdza to stwierdzenie.

Współczynnik łatwości (p) m.in. opisuje zróżnicowanie stopnia trudności zadań. W teście dominowały zadania *łatwe* (siedem) i *bardzo łatwe* (trzy), pięć zadań było *umiarkowanie trudnych*. Zadania *trudne* sprawdzały umiejętności przetwarzania informacji (10, 12, 14, 16), odczytania sensu związku frazeologicznego (5); zadanie *bardzo trudne* (9) wymagało rozpoznania związków między akapitami. Analiza wyników testu sprawdzającego, czy uczeń rozumie to, co czyta, pozwala na następujące konstatacje:

- czytanie i rozumienie na poziomie znaczeń (rozumienie słów, zdań, odczytywanie znaczeń na poziomie zdania, akapitu) polegające na odtwarzaniu informacji zawartych wprost w tekście nie sprawiało zdającym trudności;
- zadania wymagające od czytających bardziej skomplikowanych operacji intelektualnych, np. przetworzenia informacji zawartych w tekście, uchwycenia zasad kompozycji dłuższego tekstu, po to, aby wskazać zależności między akapitami; rozpoznania gatunku tekstu; oddzielenia treści informacyjnych od opiniujących; określenia intencji nadawcy - okazały się dla maturzystów trudne;
- nie opanowano w stopniu zadowalającym formułowania rzeczowych, krótkich, jednocześnie precyzyjnych odpowiedzi; szczególną uwagę egzaminatorów zwracała, mimo że nie była brana pod uwagę podczas oceny testu, nieporadność językowa zdających, zarówno na poziomie składni, słownictwa jak i zapisu (ortografia, interpunkcja).

PISANIE

Pisanie własnego tekstu – wypracowanie

Druga część arkusza z poziomu podstawowego nakładała na zdających obowiązek napisania własnego tekstu w związku z podanymi fragmentami tekstów literackich; to zadanie okazało się trudniejsze.

Tabela nr 10

Wyniki punktowe za arkusz I

Poziom podstawowy	Okręg	Województwo		
		lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Test: 20 pkt	15,29	15,12	15,35	15,28
Wypracowanie: 50 pkt	22,78	22,53	23,17	22,17
Arkusz I: 70 pkt	38,08	37,66	38,52	37,45

Tabela nr 10 obrazuje średnie wyniki punktowe uzyskane za arkusz I, czyli za poziom podstawowy, z podziałem na wyniki dotyczące testu i wypracowania. Osiągnięcie ponad połowy punktów za arkusz pierwszy nie jest może szczególnie satysfakcjonującym wynikiem, ale może zadowalać. Jednak wnikliwsza analiza wyników pozwala zauważyć, że zdający uzyskali $\frac{3}{4}$ punktów z maksymalnej liczby punktów za test (średnio nieco powyżej 15 pkt z 20), natomiast za wypracowanie zdecydowanie poniżej $\frac{1}{2}$ punktów (średnio nieco powyżej 22, 23 pkt z 50). Ta obserwacja skłania do bardziej szczegółowego opisu wyników dotyczących pisania tekstu własnego na podstawie załączonych tekstów literackich.

Wyniki uczniów liceów ogólnokształcących i profilowanych znacznie się różnią na korzyść kończących licea ogólnokształcące (tabela nr 11 i 12).

Tabela nr 11
Średnia liczba punktów uzyskana w liceach ogólnokształcących

Wypracowanie Poziom podstawowy	Okręg	Województwo		
		lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Maksymalna liczba punktów - 50	23,68	24,93	25,58	23,18

Tabela nr 12
Średnia liczba punktów uzyskana w liceach profilowanych

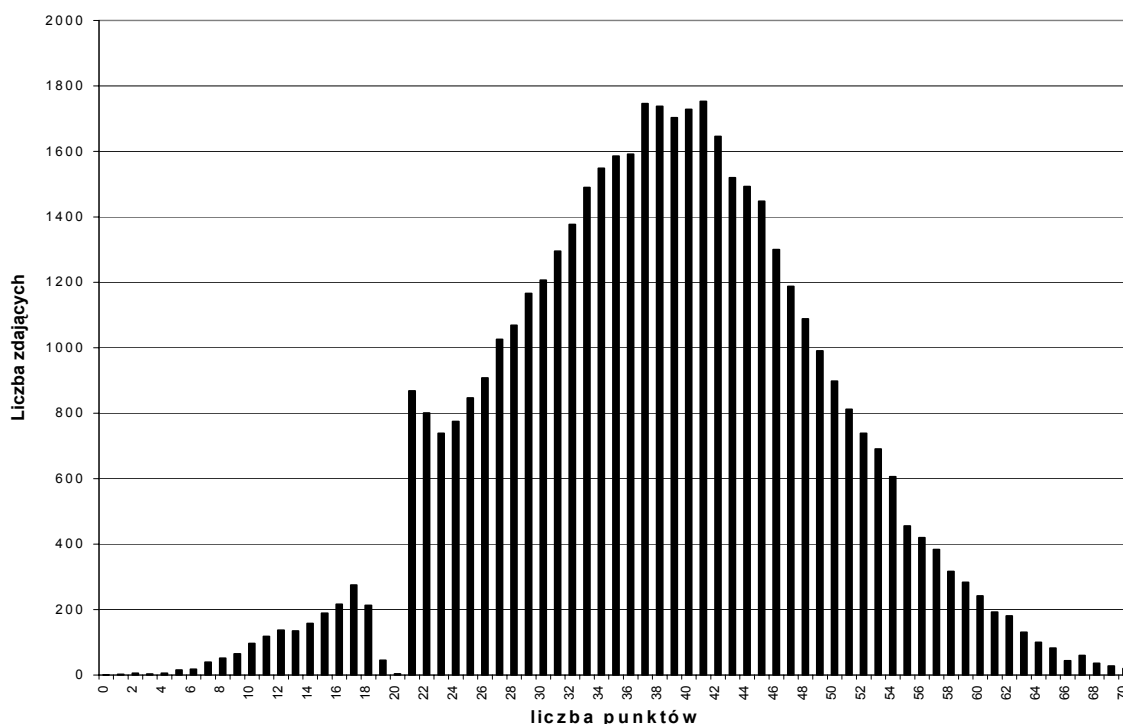
Wypracowanie Poziom podstawowy	Okręg	Województwo		
		lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Maksymalna liczba punktów - 50	18,97	22,29	18,94	15,70

Tabele nr 11 i 12 ujawniają różnice w liczbie punktów uzyskanych przez uczniów klas ogólnokształcących i profilowanych, które na poziomie Okręgu wynoszą blisko 5 punktów (4,71), a w województwach kolejno: 2,64 (lubuskie), 6,64 (wielkopolskie), 7,48 (zachodniopomorskie).

Niżej zamieszczony wykres, obrazujący wyniki punktowe na poziomie podstawowym (arkusz I) dla tak dużej populacji (46198), ma zasadniczo prawidłowy, typowy rozkład, charakterystyczny dla krzywej Gaussa, choć wykres jest nieco skośny, w stronę wyników niższych. Analiza wykresu potwierdza wysoką zdawalność egzaminu. Niewielka liczba zdających osiągnęła wyniki poniżej normy zaliczenia.

Wykres nr 5

Rozkład wyników punktowych wszystkich zdających w Okręgu na poziomie podstawowym

Nieregularność wykresu, pusta przestrzeń na poziomie punktów **19-21** wynika z faktu, że w tym miejscu przypadał próg zaliczeń. Arkusze egzaminacyjne ocenione w tym przedziale punktów poddane zostały weryfikacji, często nawet podwójnej (przez przewodniczącego zespołu egzaminatorów oraz weryfikatora). Zasada ta miała eliminować ryzyko krzywdzącej oceny, w sytuacji kiedy przyznana przez egzaminatora punktacja mogła decydować o zdaniu bądź niepowodzeniu egzaminacyjnym zdającego.

Najliczniejsza grupa zdających osiągnęła punkty w przedziale od 32 do 46 punktów na 70, a średnia 38,08 punktów w Okręgu za arkusz **I** jest jednocześnie modalną – wynik najczęściej występujący w grupie (obok kolejnego wypiętrzenia na poziomie 42 pkt). Niewielka liczba zdających, która uzyskała maksymalną liczbę punktów, potwierdza charakteryzowane wcześniej wyniki.

Ponieważ język polski był przedmiotem obowiązkowym i należy do przedmiotów o stosunkowo wysokim procencie zdanych egzaminów, wynik można by uznać za zadowalający. Jednak szczegółowa analiza parametrów branych pod uwagę w czasie sprawdzania i oceniania arkuszy egzaminacyjnych, ujawnia zjawiska, które niepokoją; dotyczy to przede wszystkim pisania własnego tekstu (wypracowania).

Aspekty wypracowania oceniane kryterialnie

Ponieważ na wynik wypracowania składało się kilka elementów, o czym była mowa wcześniej, w celu uzyskania odpowiedzi na pytanie: jakie wartości uzyskały poszczególne parametry egzaminu pisemnego na poziomie podstawowym w części drugiej, czyli pisanie własnego tekstu (wypracowanie), przeanalizowano statystycznie istotną próbę wypracowań (6638), zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym, w zakresie rozwinięcia treści, kompozycji i stylu, języka i zapisu oraz szczególnych walorów. Wyniki dla wypracowania z poziomu podstawowego w Okregu obrazują tabele nr 13 i 14.

Tabela nr 13

Średnia liczba punktów za poszczególne aspekty wypracowania w porównaniu z maksymalną liczbą punktów, jaką można było uzyskać

Rozwinięcie tematu (max 25 pkt)	Kompozycja (max 5 pkt)	Styl (max 5 pkt)	Język (max 12 pkt)	Zapis (max 3 pkt)	Szczególne walory (max 4 pkt)
10,02	2,53	2,36	5,31	1,29	0,23

Tabela nr 14

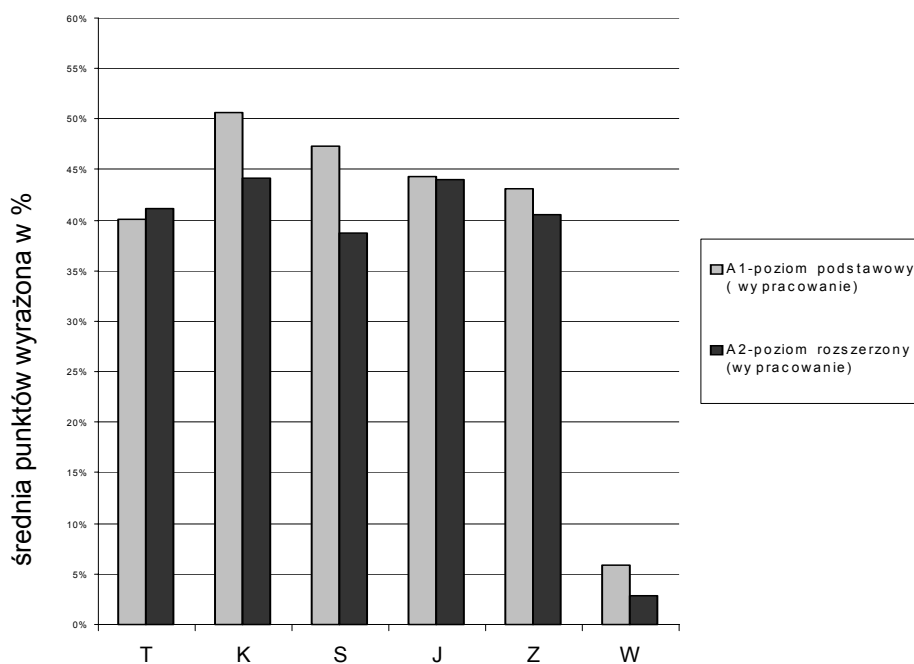
Współczynnik łatwości dla poszczególnych obszarów/kryteriów prac

Rozwinięcie tematu	Kompozycja	Styl	Język	Zapis	Szczególne walory
0,40	0,50	0,47	0,44	0,43	0,05

Dla wypracowania w Okregu współczynnik łatwości (0,40) mieści się w przedziale 0,20 – 0,49, co potwierdza, że zadanie dla zdających było *trudne*. Jedyne umiejętności budowania zadania pod względem kompozycji okazała się na poziomie podstawowym zadaniem *umiarkowanie trudnym*. Bardzo niski współczynnik (p) dla elementu wypracowania określany pojęciem *szczególne walory* nie powinien budzić niepokoju, ponieważ kryterium to premiuje wybitne uzdolnienia językowe, tekstotwórcze zdających oraz ich wiedzę wykraczającą poza wymagania egzaminacyjne. Najniższym współczynnikiem łatwości charakteryzuje się zapis (0,43); co oznacza, że jedynie 43% całej populacji maturzystów wykazało się umiejętnościami z zakresu poprawnego pisania (ortografia i interpunkcja). Nieco lepiej opanowano umiejętność posługiwania się poprawną polszczyzną (0,44) oraz umiejętność pisania w stylu zgodnym z funkcją tekstu (0,47).

Poniżej przedstawiono wykres, informujący o średniej liczbie punktów wyrażonej w procentach oraz o stopniu łatwości (trudności) poszczególnych aspektów wypracowania.

Wykres nr 6 Graficzne przedstawienie średnich wyników za poszczególne elementy wypracowania

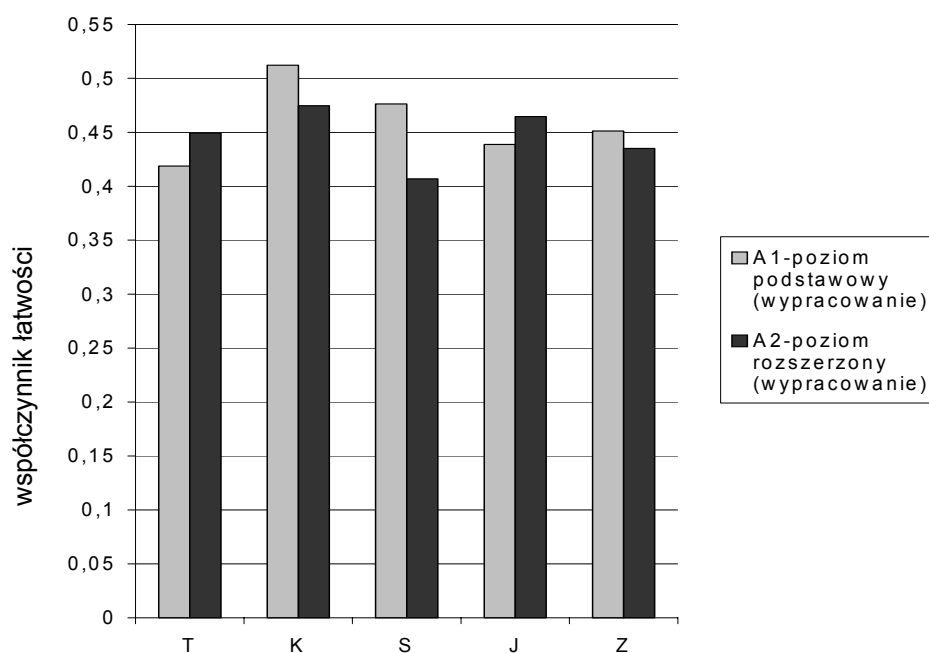
Litery oznaczają kolejno: rozwinięcie tematu (T), kompozycja (K), styl (S), język (J), zapis (Z), szczególne walory (W)

Komentarz

Procentowe zestawienie punktów za poszczególne aspekty wypracowania pozwala zauważyć, że umiejętność analizy i interpretacji tekstów literackich, która ma prowadzić do trafnych rozpoznań treści, idei dzieła literackiego, została opanowana najslabiej, zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym. Zdający uzyskiwali za ten wymóg standardowy zaledwie 40-41% punktów. Sprawność językowa oceniana głównie za komunikatywność i poprawność była tylko nieco wyższa dla obu poziomów (44%). Porównywalne dla obu poziomów okazały się jeszcze procentowe punkty za zapis (40-43%). Niski wynik za szczególne walory ma swoje uzasadnienie, o czym napisano, analizując wyniki zamieszczone w tabelach nr 13 i 14.

Współczynnik łatwości dla wypracowania, mieszczący się w przedziale 0,20 – 0,49 pozwala określić to zadanie dla zdającego jako *trudne*. Pisanie wypracowania dla ponad połowy całej populacji zdających maturę w roku 2005 okazało się zadaniem *trudnym*. Szczegółowe omówienie różnych aspektów wypracowania potwierdzają osiągnięcia ujęte w porządku statystycznym.

Wykres nr 7

Graficzne przedstawienie współczynnika łatwości (p) dla poszczególnych elementów wypracowania

Litery oznaczają kolejno: rozwinięcie tematu (T), kompozycja (K), styl (S), język (J), zapis (Z), szczególne walory (W)

Warto także zwrócić uwagę, że współczynnik łatwości dla poszczególnych elementów wypracowania był bardzo zbliżony. Niepokoi fakt, że dotyczy to w równym stopniu wszystkich składników wypracowania. Analiza (przez absolwentów 2005) załączonych tekstów literackich jest wysoce niezadowolająca, mimo że istotnie pełniejsza dla wypracowania na poziomie rozszerzonym. Zdający otrzymali fragmenty tekstów z lektur obowiązkowych, wpisanych do standardów egzaminacyjnych w „Informatorze maturalnym *Język polski od 2005 roku*”. Opracowanie wypowiedzi pisemnej polegało na konieczności przeanalizowania tekstów literackich w zakresie podyktowanym przez temat, z uwzględnieniem całości powieści czy dramatów. Prace oceniono wg kryteriów.

Podział na kryteria właściwe dla wypracowania przedstawiono w tabeli 5.

Rozwinięcie tematu (kryterium I)

Przyczyn niepowodzeń w zakresie realizacji należy upatrywać:

- w nieznanomości obowiązkowych lektur (standard 18. z obszaru I¹, wiedza o literaturze i kulturze) – poziom podstawowy;

¹ I obszar standardów – opisuje wiadomości i rozumienie w zakresie wiedzy o języku, literaturze i kulturze (zdający wie, zna, rozumie).

- w nieumiejętności czytania i analizowania tekstu literackiego (standardy z obszaru I: 18, 22, 28; z obszaru II¹: 25, 26, 28, 31, 34, 42, 43; z III², standard 11,13);
- w fakcie pomijania tekstów integralnie przecież związanych z tematem lub pisania na takim poziomie uogólnienia, że uzyskiwano 0 lub zaledwie kilka punktów.

Kompozycja i styl (kryterium II i III)

Zarówno średnie punktów, jak i współczynnik łatwości informują, że w zakresie budowania kompozycji wypracowania oraz stylu wypowiedzi zgodnego z zastosowaną formą i komunikatywnego, uzyskano wynik powyżej 50% możliwych do uzyskania punktów. Zdający znają zasady kompozycji dłuższych wypowiedzi pisemnych (standard I/32), podstawowe zasady tworzenia rozprawki interpretacyjnej (standard I/34), jednak praktyczna realizacja założeń sprawia piszącym trudność, czego dowodzi fakt, że uzyskują ledwie połowę możliwych do uzyskania punktów. Organizacja tekstu w sposób zaplanowany i świadomy (standard III/11) sprawia piszącym trudność, co szczególnie wyraża się w dysproporcji między rozbudowanym wstępem, często luźno związanym z tematem, a lakonicznymi wnioskami formułowanymi w zakończeniu wypracowania.

Język (kryterium IV)

Poziom językowy okazał się wysoce niesatysfakcjonujący; połowa populacji zdających nie opanowała umiejętności poprawnego pisania ze świadomością celu wypowiedzi (standardy 4. i 5. z obszaru I; 1, 2, 21 z obszaru III), dotyczy to poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego. Warto jednak dodać, że wśród wypracowań napisanych nieudolnie były też takie, których autorzy uzyskiwali maksymalną liczbę punktów za urodę polszczyzny. Umiejętność poprawnego pisania nie jest ważna jedynie z perspektywy egzaminu z języka polskiego, staje się istotna ze względu na dalsze kształcenie i rozwój człowieka.

Zapis (kryterium V)

Średnie punktów, jak i współczynnik łatwości pozwalają umiejętność poprawnego pisania pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym opisać jako zadanie *trudne*. Z tymi umiejętnościami wiąże się zjawisko nasilającej się dysleksji (szczególnie dysortografii), nie tylko na poziomie sprawdzianu szkoły podstawowej czy egzaminu w gimnazjum, ale także

¹ II obszar standardów – opisuje umiejętności z zakresu korzystania z informacji; czyli odbioru tekstów literackich, publicystycznych, popularnonaukowych oraz tekstów kultury.

² III obszar standardów dotyczy umiejętności z zakresu tworzenia informacji, głównie samokształcenia oraz redagowania własnych tekstów.

na poziomie egzaminu maturalnego z języka polskiego. Potwierdza te opinie wynik za zapis (poprawne stosowanie zasad ortograficznych i interpunkcyjnych). Ta umiejętność podlega ocenie jedynie w wypracowaniu, w tekście tworzonym przez ucznia. Warto pamiętać, analizując wyniki dotyczące zapisu, że zdający mają prawo w przypadku wątpliwości skorzystać ze słownika ortograficznego i/lub poprawnej polszczyzny.

Za umiejętność z tego zakresu zdający mogli otrzymać maksymalnie 3 punkty w stosunku do 70 za arkusz I, co stanowi 4,3 %. Mimo to uczniowie na każdym etapie swojej edukacji zabiegają o stosowną dokumentację z poradni pedagogiczno – psychologicznych, stwierdzającą **dysleksję**.

Według danych statystycznych uczniów z opinią o dysleksji było: **705**, co stanowi **8,64%** wszystkich zdających w Lubuskim; **1685 (6,57%)** w Wielkopolsce i **1171 (9,04%)** w województwie zachodniopomorskim.

Najwięcej szkół, w których nie ma uczniów z opiniami o dysleksji, odnotowano w Wielkopolsce (23,32%), kolejno w woj. zachodniopomorskim (14,13%) i woj. lubuskim (8,33%). W niektórych szkołach procent dyslektyków wydaje się być alarmujący, dochodzi do czterdziestu a nawet pięćdziesięciu procent. Tak jest np. w szkołach liczących 13 i 9 uczniów (m. Poznań), w których jest **53,85%** i **44,44%** uczniów z opiniami; w woj. lubuskim dane są podobne (szkoły liczą 9 i 10 uczniów, **55,56%**, **50,0%** z nich ma stosowne opinie); w Zachodniopomorskim, gdzie procent dyslektyków jest najwyższy w Okręgu zjawisko powtarza się (uczniów 42 lub 10, w tym **45,24%** i **40,0%** dyslektyków).

6. Opis zestawu egzaminacyjnego – poziom rozszerzony

Arkusz II zawierał teksty literackie i dwa tematy (do wyboru) zredagowane w odniesieniu do tych tekstów. Podstawą obu zadań były utwory literackie napisane w znanej uczniom konwencji i podejmujące problemy omawiane w toku nauki szkolnej.

Temat pierwszy: ***Analizując i interpretując wiersze** Tadeusza Różewicza *Ocalony* i Józefa Barana *Mam dwadzieścia pięć lat*, **porównaj poetyckie kreacje doświadczeń pokoleniowych i egzystencjalnych*** zobowiązywał zdającego do wykonania analizy i interpretacji porównawczej dwóch wierszy z drugiej połowy XX wieku.

Temat drugi: ***Dokonaj analizy i interpretacji opowiadania** *Zabawa w klucz* Idy Fink, **zwracając uwagę na sposób podjęcia tematu zagłady Żydów w czasie II wojny światowej*** wymagał natomiast od zdającego napisania analizy i interpretacji jednego tekstu prozatorskiego, opublikowanego w Polsce na początku XXI wieku.

O przystąpieniu do poziomu rozszerzonego w części pisemnej zdający decydowali podczas egzaminu, po zakończeniu rozwiązywania zadań z poziomu podstawowego.

16 518 maturzystów wybrało poziom rozszerzony, z czego 14 642 pisało egzamin w liceach ogólnokształcących (88%) i 1876 w liceach profilowanych (12%).

Tabela nr 15 informuje, że poziom opanowania umiejętności tworzenia tekstu własnego dla populacji tegorocznych maturzystów, którzy przystąpili do egzaminu na poziomie rozszerzonym, wyraża się współczynnikiem (p) 0,45, tzn. że wymagania zapisane w standardach wymagań egzaminacyjnych dla poziomu rozszerzonego opanowano w 45%.

Zdający na poziomie rozszerzonym otrzymał do analizy i interpretacji tekst nieznaną, który wpisując się w znaną uczniowi konwencję umożliwia wykorzystanie wiedzy i umiejętności właściwych dla tego poziomu (temat 2.) lub też zadanie porównania tekstu znanego z korespondującym z nim tekstem nowym (temat 1.).

Tabela nr 15

Współczynniki łatwości akusza poziomu rozszerzonego (Okręg)

Język polski	(poziom rozszerzony)	Zadania	
	Wypracowanie Współczynnik łatwości arkusza	0,45	uT– umiarkowanie trudne Temat 1. – wymagał interpretacji porównawczej zamieszczonych w arkuszu dwóch tekstów poetyckich i napisania wypracowania na zadany w związku z nimi temat; Temat 2. – wymagał interpretacji fragmentu prozy zamieszczonego w arkuszu i napisania w związku z nim wypracowania na zadany temat.

Tabela nr 16

Średnia liczba punktów uzyskana przez zdających

		Województwo		
Arkusz II	Okręg	lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
Wypracowanie	18,10	18,46	18,39	17,38

Tabela nr 17

Średni wynik punktowy wyrażony w procentach (%)

	Województwo					
	lubuskie		wielkopolskie		zachodniopomorskie	
Typ szkoły	LO	LP	LO	LP	LO	LP
Poziom rozszerzony	47,8%	35,0%	47,5%	36,4%	45,1%	31,8%

Tabela nr 18

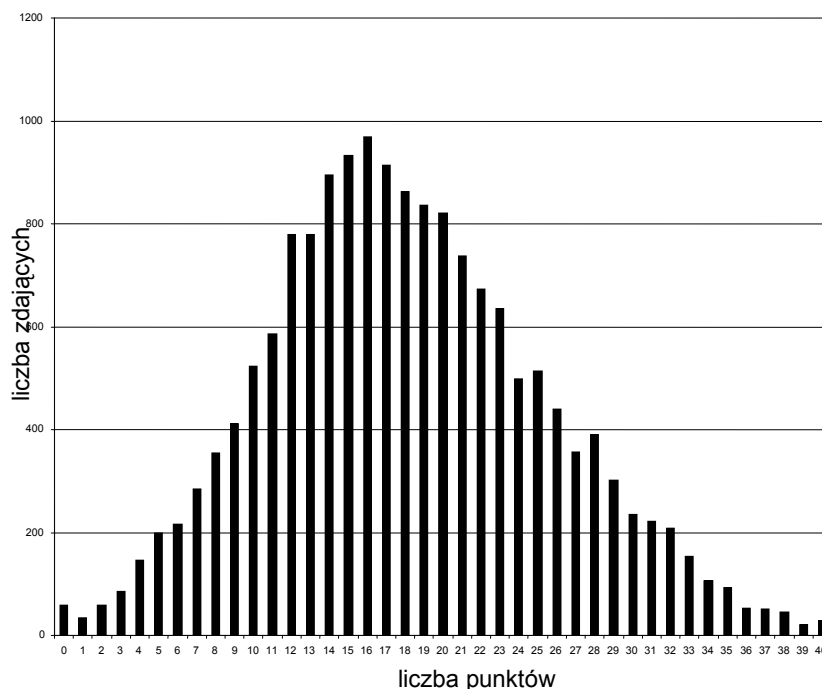
Współczynnik (p) dla kryterialnie ocenianych parametrów wypracowania (arkusz II)					
Rozwinięcie tematu	Kompozycja	Styl	Język	Zapis	Szczególne walory
0,41	0,44	0,38	0,44	0,40	0,02

Tabela nr 18 informuje o wysokości współczynnika (p) dla poszczególnych, kryterialnie ocenianych, parametrów wypracowania na **poziomie rozszerzonym**. Rozkład wyników za arkusz poziomu rozszerzonego ma charakter równomierny, zbliżony

do regularności krzywej Gaussa. Największa liczba zdających osiągnęła punkty w przedziale między 12 a 20 punktami na 40 możliwych do uzyskania.

Wykres nr 8

Rozkład wyników punktowych dla zdających na poziomie rozszerzonym

Kształt wykresu potwierdza, że arkusz II okazał się dla piszących trudniejszy od podstawowego. Rozkład wyników ponadto informuje o tym, że wielu zdających być może przeceniło swoje umiejętności, skoro połowa z nich nie uzyskała nawet 50% możliwych do uzyskania punktów. Na poziomie rozszerzonym inna jest punktacja za poszczególne elementy wypracowania, stąd też różnice w porównaniu z wynikami za wypracowanie w arkuszu I, zarówno w średniej liczbie uzyskanych punktów, średnim wyniku punktowym wyrażonym w procentach, jak i współczynniku łatwości poszczególnych elementów zadania. Współczynnik (p) pozwala na interpretację wszystkich sprawdzanych poprzez wypracowanie umiejętności jako *trudnych*, mieszczą się bowiem w przedziale 0,20 – 0,49. Jeśli chodzi o tzw. *szczególne walory* ma do nich zastosowanie uwaga, którą uczyniono w komentarzu do wypracowania z poziomu podstawowego.

Obserwacja rozkładu wyników na wykresie 8. pozwala zauważyć wypiętrzenie w miejscu modalnej (wynik najczęściej występujący w grupie), natomiast mediana (średniowy wynik zbioru) dzieli wykres na grupę tych, którzy uzyskali wynik poniżej 50% punktów (większość) i tych, których wyniki sytuują się między 21 a 40 punktów. Zdający (a także nauczyciel) może na wykresie znaleźć miejsce swoje (lub uczniów)

i rozpoznać, jaki procent zdających uzyskało wynik gorszy lub lepszy od niego (czy uczniów w klasie).

7. Normy staninowe

Przydatność norm staninowych zależy, zdaniem B. Niemierki¹, od kształtu rozkładu wyników testowania. Jeśli przyjąć, że rozkład wyników dla poziomu podstawowego (str. 25) jest zbliżony do krzywej Gaussa, to skala staninowa może być bardziej precyzyjną oceną indywidualnego wyniku zdającego, ponieważ nie odrywa go od wyników innych zdających, przeciwnie, pozwala sytuować go w kontekście wyników uzyskanych w 2005 r. przez populację powiatu, województwa, Okręgu, kraju.

Tabela nr 19

Rozkład średnich wyników uczniów na poziomie podstawowym w dziewięciostopniowej skali staninowej dla Okręgu i województw

Staniny	Opis dydaktyczny	Wyniki procentowe uzyskane przez zdających			
		Okręg	Województwo		
			lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
1	Najniższy	0 – 25	0 – 22	0 – 29	0 – 23
2	Bardzo niski	26 – 34	24 – 33	30 – 36	24 – 33
3	Niski	35 – 42	34 – 41	37 – 43	34 – 40
4	Niżej średni	43 – 49	42 – 50	44 – 50	41 – 49
5	Średni	50 – 58	51 – 58	51 – 59	50 – 57
6	Wyżej średni	59 – 65	59 – 65	60 – 66	58 – 64
7	Wysoki	66 – 73	66 – 72	67 – 73	65 – 73
8	Bardzo wysoki	74 – 80	73 – 79	74 – 80	74 – 80
9	Najwyższy	81 – 100	81 – 100	80 – 100	81 – 100

W drugim wierszu 19. tabeli (stanin 2.) podano procent punktów, który pozwalał na zaliczenie egzaminu (30% i więcej). Usytuowanie progu zaliczenia w staninie drugim (2.), opisującym wynik jako *bardzo niski*, można by interpretować jako odpowiadający w szkolnej skali ocenie: *jeszcze dopuszczający*. Pozostałe miary skali staninowej pozwalają ocenić wynik zdającego w skali Okręgu. Na stronie internetowej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, oprócz arkuszy i schematów oceniania, podano szczegółowe wyniki uzyskane przez zdających, uporządkowane następująco:

- dane statystyczne dla arkusza I i II, wśród nich średnią liczbę punktów, łatwość, najwyższy i najniższy wynik w Okręgu,
- współczynniki łatwości poszczególnych zadań i arkuszy,
- średnie wyniki punktowe dla każdego rodzaju arkusza z podziałem na powiaty i miasta,
- wyniki podane w skali staninowej dla zdających, szkół, powiatów i miast.

¹ B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, str. 271.

Tegoroczne wyniki egzaminu maturalnego z języka polskiego można porównać z wynikami uczniów, którzy trzy lata wcześniej, jako gimnazjaliści przystępowali do nowego w polskim systemie szkolnym egzaminu.

8. Wyniki egzaminu maturalnego w 2005 r. w porównaniu z wynikami egzaminu gimnazjalnego w 2002 r. (arkusz humanistyczny - GH)

Do egzaminu maturalnego z języka polskiego przystąpili absolwenci, którzy w 2002 r. jako pierwsi zdawali egzamin gimnazjalny. Informacje zawarte w raporcie z tego roku pozwalają na skonfrontowanie wyników sprzed trzech lat. Porównanie liczb opisujących populację przystępujących do egzaminu gimnazjalnego w 2002 r. (91 492) i maturalnego w br. (46 198), pozwala zauważyć, że tylko połowa absolwentów kontynuowała naukę w trzyletniej szkole maturalnej (liceum ogólnokształcące i profilowane).

Egzamin gimnazjalny poprzez arkusz humanistyczny sprawdzał umiejętności zdających w dwóch obszarach:

- umiejętności czytania i interpretowania tekstów kultury (standard I),
- umiejętności tworzenia własnych tekstów (standard II).

W raporcie z 2002 r. komentującym wyniki egzaminu gimnazjalnego z zakresu przedmiotów humanistycznych (GH) zwracano uwagę na fakt opanowania przez zdających umiejętności **czytania tekstów informacyjnych** (*zadania sprawdzały rozumienie znaczenia wyrazu użytego w tekście popularnonaukowym, odczytania dosłownego sensu danego fragmentu*), wyszukiwania informacji, określenia intencji nadawcy tekstu. Umiejętność analizy tekstu literackiego nie okazała się dla absolwentów gimnazjum trudna (*wskazanie dominującego środka literackiego*), natomiast interpretacja załączonego w arkuszu tekstu kultury była zadaniem trudnym, wymagała bowiem rozumienia symbolu i metafory.

Jeśli chodzi o **umiejętność pisania**, egzamin ujawnił niedostatki w przygotowaniu zdających. Gimnazjaliści radzili sobie z treścią wypracowania, kłopotliwe okazało się komponowanie rozprawki, zastosowanie właściwego, zgodnego z formą stylu. Umiejętnością, która uzyskała alarmujący współczynnik łatwości (między 0,22 a 0,26), okazała się sprawność ortograficzna i interpunkcyjna. W raporcie zapisano: *tylko nieco więcej niż 20% uczniów zna i stosuje odpowiednie reguły.*

W odniesieniu do egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej sformułowano następującą diagnozę dotyczącą:

czytania

- odczytywanie tekstu na poziomie dosłownym, informacyjnym jest zadaniem stosunkowo *łatwym*,
- zadaniem *trudnym* jest odczytywanie sensów metaforycznych lub symbolicznych, interpretowanie wierszy, określenie funkcji różnych zabiegów literackich;

pisania

- *łatwe* - opracowanie treści, podanie przykładów,
- *umiarkowanie trudne* - komponowanie rozprawki i posłużenie się właściwym stylem,
- *trudne* - umiejętność argumentowania, uogólniania i wnioskowania,
- *trudne* lub *bardzo trudne* - umiejętność pisania poprawnego pod względem językowym i stylistycznym,
- *bardzo trudne* - umiejętność poprawnego stosowania zasad ortograficznych i interpunkcyjnych.

IV. DIAGNOZA / WNIOSKI

Matura w kontekście umiejętności gimnazjalistów z rocznika 2002 scharakteryzowanych w przywołanym wcześniej raporcie prowadzi do następujących spostrzeżeń.

Umiejętność czytania

Przyrost umiejętności w zakresie korzystania z tekstów informacyjnych należy uznać za zadowalający; zdający rozumieją czytany tekst, umieją skorzystać z informacji; trudniejsze okazało się odkrywanie toku przyczynowo-skutkowego, zależności między akapitami (częściami tekstu), dostrzeganie i określanie funkcji cech stylistycznych tekstu, czy wreszcie przetwarzanie tekstu.

Formułowanie rzeczowych, jasnych, krótkich odpowiedzi na pytania - zadania sprawiały zdającym trudność, co znajduje potwierdzenie w wynikach z zakresu pisania.

Umiejętność pisania

Analiza jakościowa wyników zadań sprawdzających umiejętność pisania własnego tekstu w związku z analizowanym i interpretowanym tekstem literackim zarówno na poziomie podstawowym (część II arkusza I), jak i rozszerzonym (arkusz II) skłania do następujących konkluzji w zakresie kryterium:

rozwinięcia tematu

- Dało się zaobserwować dwie skrajnie błędne postawy. Część zdających ignorowała czynność analizy podanych fragmentów dzieł, reprodukując ogólne wiadomości

o dziele literackim wywodzące się z lekcji lub opracowań. Druga postawa polegała na formułowaniu wniosków tylko na podstawie obserwacji zamieszczonego fragmentu, z pominięciem całości, czyli macierzystego kontekstu literackiego. Konsekwencją pierwszego typu błędów były rażące uproszczenia interpretacyjne oraz truizmy, pochopne uogólnienia, natomiast drugi typ uchybień najczęściej demaskował nieznaną treść dzieła. Przedstawiony komentarz oczywiście nie obejmuje wszystkich piszących, ale omówione zjawisko było na tyle znaczące, że wymagało osobnej analizy.

- Zdający na poziomie rozszerzonym nie opanowali jeszcze w dostatecznym stopniu umiejętności integralnej analizy formalnej z interpretacją idei dzieła literackiego. Rozpoznania treści nie wynikały z badania struktury tekstu, ustalenia jej celowości. O ile w analizie porównawczej tekstów poetyckich, zdający ujawniali nawyk określania formy artystycznej, o tyle w obserwacji prozy nie było to dla nich oczywiste. Ponadto bardzo wyraźnie dało się zauważyć nieopanowanie aparatu pojęć teoretycznoliterackich.
- Duże problemy sprawiało zdającym metaforyczne odczytywanie dzieł literackich. Często poprzestawano na nieudolnej parafrazie tekstu literackiego, co owocowało efektem niezamierzonego komizmu i niską punktacją.
- Łączenie odczytywania utworu literackiego z planowaniem i pisaniem własnego tekstu interpretacyjnego dla wielu zdających okazało się umiejętnością trudną. Wykształcenie zdolności równoległego czytania, analizowania, interpretowania tekstów literackich i pisania o nich wymaga skoordynowanych zabiegów dydaktycznych.

kompozycji

- Umiejętność budowania trójdzielnej kompozycji, w układzie właściwym dla rozprawki została opanowana w stopniu dostatecznym (*umiarkowanie trudne* zadanie); dominowała tendencja budowania własnego tekstu z zachowaniem linearnego porządku odczytywania treści dzieł literackich. Konstruowanie wypowiedzi ze świadomością jej problematyzowania, podporządkowania tematowi, umiejętnością nadania jej wewnętrznej logiki, zastosowania swoistego konceptu – dla większości zdających okazała się umiejętnością trudną. Dominowały wypracowania o kompozycji schematycznej (średni wynik to 1,32 pkt w stosunku do 3).

sprawności językowej

- Niepokojącym zjawiskiem jest ciągle niska sprawność językowa. Tymczasem waga tego kryterium na egzaminie maturalnym z języka polskiego ma uświadamiać, że sprawne komunikowanie się należy do najbardziej elementarnych potrzeb człowieka

funkcjonującego w rzeczywistości społecznej. Jest wymaganiem stawianym nie tylko w sytuacji egzaminu z języka polskiego czy innych przedmiotów. Bez tej umiejętności trudno skutecznie kontynuować kształcenie lub funkcjonować zawodowo i społecznie. W tej mierze umiejętności zdających, w stosunku do wyników 2002 r., nie zostały w sposób istotny zwiększone. Potwierdzeniem jest średnia liczba punktów (4,4) w stosunku do maksymalnej (10); za język i styl – (1,1) w stosunku do (3 pkt).

zapisu, tj. stosowania norm ortograficznych i interpunkcyjnych

- Nie ma wątpliwości, że do szkół maturalnych zostali (zapewne) przyjęci uczniowie, którzy uzyskali wyniki upoważniające ich do ubiegania się o miejsce w I klasie, a więc co najmniej średnie, wobec tego tegoroczne wyniki powinny niepokoić wszystkich zainteresowanych. Podobnie jak osiągnięcia absolwentów gimnazjum w 2002 r., tak i wynik uzyskany przez maturzystów w roku 2005 należy ocenić jako wysoce niezadowalający. Wtedy nieco ponad czwarta część gimnazjalistów (współczynnik p – 0,26) wykazała się umiejętnością poprawnego stosowania norm ortograficznych i interpunkcyjnych, obecnie zaledwie 40 procent maturzystów (0,40). Ten wynik musi alarmować.

Opis stanu umiejętności tegorocznych maturzystów, szczególnie w zestawieniu z wynikami z 2002 r., pozwala na krótkie podsumowanie:

- **Znajomość kanonu lektur** wpisanego do standardów wymagań jest warunkiem sukcesu na egzaminie maturalnym oraz podstawą obycia kulturowego.
- **Rozwijanie umiejętności świadomego czytania**, zarówno tekstów informacyjnych jak, i literackich, pozwoli nie tylko na uzyskanie zadowalającego wyniku egzaminu, ale w przyszłości umożliwi skuteczne studiowanie i uczestnictwo w kulturze oraz życiu społecznym.
- **Kształcenie umiejętności odbioru tekstów literackich**, w tym umiejętności analizy i interpretacji różnych gatunków i rodzajów literackich w odniesieniu do np. fragmentu wobec całości dzieła lub przez porównanie, wymaga ćwiczeń analitycznych, interpretacyjnych, porównawczych, zwykle podporządkowanych tematowi lub wskazówce interpretacyjnej; z tą umiejętnością wiąże się znajomość i funkcjonalne stosowanie pojęć z zakresu poetyki i teorii dzieła literackiego, znajomość wskazanego w standardach (i podstawie programowej!) kontekstu kulturowego oraz stosowne wykorzystanie tej wiedzy podczas pisania interpretacji.
- **Rozwijanie umiejętności pisania**, w zakresie określonym przez standardy wymagań egzaminacyjnych, począwszy od najbardziej elementarnych, np. streszczanie,

parafrazowanie, komentowanie, przez bardziej złożone, np. notowanie, opracowanie planu czy konspektu, do skomplikowanych, wymagających umiejętności opracowania rozprawki interpretacyjnej, napisania dłuższego tekstu na wskazany temat w powiązaniu z danym tekstem literackim, itp. jest obowiązkiem szkoły zapisanym zarówno w przywoływanych standardach egzaminacyjnych, jak i podstawie programowej.

- **Obowiązek kształcenia polszczyzny**, tj. umiejętności posługiwania się językiem ojczystym zgodnie z zasadami **poprawności językowej, stylistycznej, ortograficznej i interpunkcyjnej**, został zapisany w standardach wymagań egzaminacyjnych (I/4, 5, 13; III/1, 2, 3, 4,7, 11,12, 21). Szkoła to zadanie powinna traktować jako pierwszorzędne, ponieważ opisane umiejętności nie są ważne tylko dla przedmiotu *język polski*, ale w pewnym sensie są służebne wobec wszystkich innych i ważne ze względu na dalszą edukację. Nie można skutecznie rozwijać umiejętności, o których była mowa wcześniej, jeśli buduje się je na tak nietrwałym fundamencie, jak zbyt mała sprawność (komunikatywność i poprawność) językowa.

Barbara Bernsdorff Melanowicz

Joanna Marchewka

2.2 Język ukraiński

I. Statystyczna charakterystyka populacji

Do egzaminu z języka ukraińskiego przystąpiło 23 zdających. Wybieralność przedmiotu wyniosła 0,05 %. Bardzo niski procent wybieralności jest związany ze statusem języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej. Egzamin zaliczyli wszyscy zdający. Do poziomu rozszerzonego przystąpiło 22 zdających. Wszyscy byli absolwentami tej samej szkoły z województwa zachodniopomorskiego.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych

Arkusz I (poziom podstawowy) składał się z dwóch części. Część I zawierała zadania sprawdzające umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstu informacyjnego. Pytania budowane były na podstawie artykułu publicystycznego popularyzującego artystów z kręgu *Młodej muzy*, ugrupowania poetyckiego z początku XX wieku. Zadania typu otwartego i zamkniętego odnosiły się do poziomu znaczeń, struktury czytanego tekstu oraz poziomu komunikacji. W części II zaproponowano dwa tematy do wyboru. Sprawdzano umiejętność pisania własnego tekstu w związku z analizą i interpretacją zamieszczonego tekstu literackiego. Temat pierwszy wymagał analizy dwóch wierszy tego samego autora (W. Simonenki), ze szczególnym uwzględnieniem uczuć bohatera lirycznego wobec ojczyzny. Temat drugi zawierał tezę, że podany fragment powieści jest hymnem na cześć przyrody Karpat i doskonałości duchowej jej mieszkańców. Należało ją udowodnić na podstawie analizy zamieszczonego fragmentu prozy M. Kociubińskiego. Maksymalnie za arkusz I zdający mógł uzyskać 70 punktów, w tym 21 punktów za część I i 49 punktów za część II. Norma zaliczenia egzaminu wynosiła 30% punktów.

Arkusz II (poziom rozszerzony) zawierał propozycję dwóch tematów do wyboru, z których zdający wybierał jeden do realizacji własnej wypowiedzi pisanej w związku z analizą i interpretacją zamieszczonych tekstów literackich. Temat pierwszy wymagał porównania wizji przyszłej Ukrainy przedstawionej we fragmencie powieści I. Franki i *Pieśni* 35 poematu Z. Berkuta. W temacie drugim zestawiono ze sobą teksty poetyckie trzech autorów, tworzących w trzech różnych okresach historycznych (W. Sosjura - tekst z 1944 r.; M. Woronog - tekst z 1917; D. Pawliczko - 2000 r.). Zadanie wymagało porównania przeżyć i odczuć bohaterów literackich w odniesieniu do historii Ukrainy. Polecenie pomocnicze

zwracało uwagę na funkcję języka wypowiedzi artystycznej. Maksymalnie za arkusz I zdający mógł uzyskać 40 punktów.

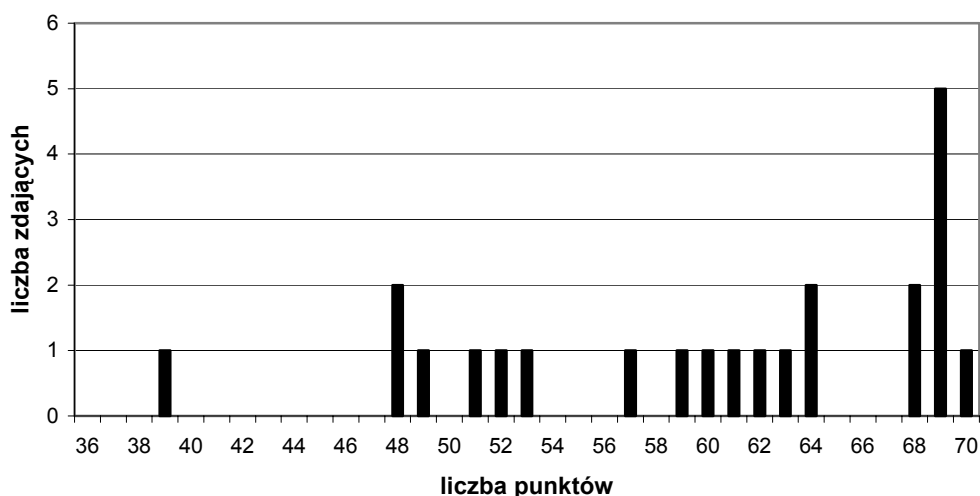
III. Analiza ilościowa i jakościowa wyników z języka ukraińskiego

Zdający uzyskiwali średnio za arkusz I 60 na 70 punktów (średnia wyników 85,87%), za arkusz II 32 punkty na 40 możliwych (średnia wyników 80,82%).

Graficzną ilustracją tych obliczeń są wykresy.

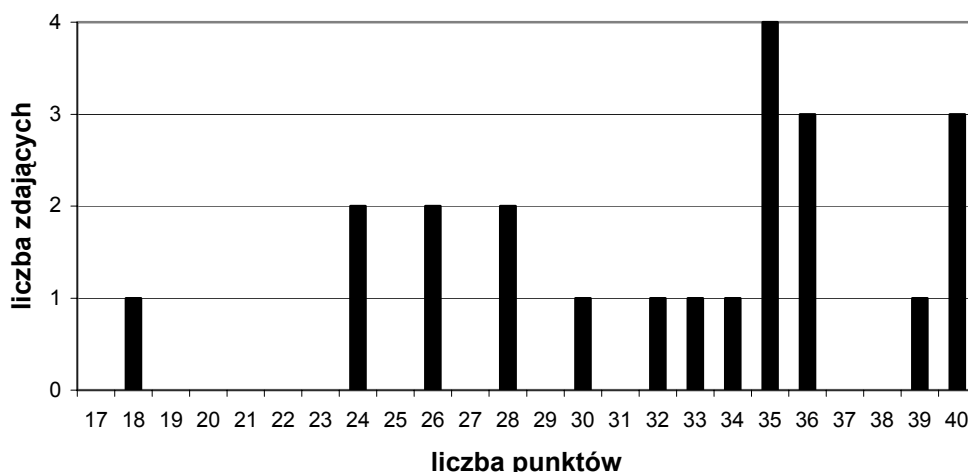
Wykres 1.

Rozkład wyników punktowych na poziomie podstawowym

Wykres 2.

Rozkład wyników punktowych na poziomie rozszerzonym

Współczynnik łatwości dla arkusza I wynosił **0,86**, a dla arkusza II **0,81**. Uznać więc należy, że zadania zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym okazały się dla zdających łatwe.

Tabela 1.
Współczynnik łatwości poszczególnych zadań na poziomie podstawowym

Współczynnik łatwości	Określenie łatwości	Numer zadania
0,00-0,19	bardzo trudne	brak
0,20-0,49	trudne	12
0,50-0,69	umiarkowanie trudne	brak
0,70-0,89	łatwe	4,7,13,14,14/a,14/b,14/c,14/k
0,90-1,00	bardzo łatwe	1,2,3,5,6,8,9,10,11

Tabela 2.
Współczynnik łatwości poszczególnych zadań na poziomie rozszerzonym

Wskaźnik łatwości	Określenie łatwości	Numer zadania
0,00-0,19	bardzo trudne	brak
0,20-0,49	trudne	brak
0,50-0,69	umiarkowanie trudne	brak
0,70-0,89	łatwe	rozw., j/1, j/2, j/3, komp.
0,90-1,00	bardzo łatwe	brak

IV. Wnioski

Egzamin z języka ukraińskiego posiadał podobną strukturę jak język polski. Arkusze egzaminacyjne z obu poziomów konstruowane były według tej samej zasady i sprawdzały ten sam typ umiejętności w zakresie rozumienia czytanego tekstu informacyjnego, jak i analizy dzieł literackich. Podobieństwo to wynika ze statusu obu języków będących językami narodowymi dla zdających.

Analiza wyników prowadzi do wniosku, że egzamin nie stwarzał zdającym problemu. Za trudne uznać należy tylko zadanie z poziomu podstawowego sprawdzające umiejętność wyodrębniania argumentów i wniosków. Analiza współczynnika łatwości na poziomie rozszerzonym wykazała, że zdający dobrze opanowali sprawność pisania własnego tekstu w związku z interpretowanym dziełem literackim. Interpretacja utworu literackiego, podobnie jak sprawność konstruowania własnego tekstu, utrzymują się na tym samym - wysokim poziomie umiejętności.

Wysokie wyniki egzaminu świadczą o bardzo dobrej znajomości przez zdających lektur szkolnych. Wszystkie teksty literackie zamieszczone w arkuszach pochodziły z podstawowego kanonu. Dobór materiału literackiego odnosił się do zakresu treści ze standardu określającego znajomość dzieł literackich, kształtujących poczucie tożsamości narodowej, związków analizowanych utworów z życiem narodu, rozumienie wartości dziedzictwa kulturowego. Ponadto zdający mieli okazję odnieść się w kontekście analizowanych dzieł literackich do politycznych problemów nurtujących współczesny świat, np. kwestii suwerenności Ukrainy, jak i do uniwersalnych problemów egzystencjalnych człowieka.

Joanna Marchewka

konsultacja: **Jerzy Kaniewski**

2.3 Języki obce nowożytnie

Egzamin z języka obcego nowożytnego był egzaminem obowiązkowym dla wszystkich zdających. Decyzję o wyborze języka podejmowali uczniowie w ostatnim roku nauki, we wrześniu, mając możliwość dokonania zmian najpóźniej na dwa miesiące przed terminem egzaminu. W wypełnianej deklaracji określali również poziom egzaminu w części ustnej. O przystąpieniu do poziomu rozszerzonego w części pisemnej zdający decydowali podczas egzaminu, po zakończeniu rozwiązywania zadań z poziomu podstawowego.

W tej części raportu zamieszczono dane statystyczne dotyczące populacji oraz analizę ilościową i jakościową wyników z języków obcych, uzyskanych przez zdających w naszym Okręgu. Celem analizy jest wskazanie ogólnych wniosków dotyczących poziomu wiadomości i umiejętności zdających egzamin maturalny z języków obcych nowożytnych w sesji wiosennej 2005 roku.

Na naszych stronach internetowych, oprócz arkuszy i schematów oceniania, znajdują się szczegółowe wyniki uzyskane przez zdających w Okręgu. Przedstawione wyniki uwzględniają podział terytorialny (powiaty, województwa), pozwalają określać zdawalność przedmiotów maturalnych, a także poziom osiągany przez absolwentów. Temu samemu służą różne skale:

- punktowa,
- procentowa,
- współczynnik łatwości,
- staniny.

I. CZĘŚĆ USTNA EGZAMINU

1. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Egzamin ustny z języka obcego nowożytnego zdawany był na poziomie podstawowym lub rozszerzonym, w zależności od wyboru dokonanego przez zdającego. Decydując o języku obcym zdawanym jako przedmiot obowiązkowy lub dodatkowy (zdawany tylko na poziomie rozszerzonym), uczniowie wybierali spośród dziewięciu języków wskazanych w rozporządzeniu¹. Zamieszczona poniżej tabela zawiera dane liczbowe dotyczące wybieranych języków oraz poziomów ich zdawania w części ustnej w Okręgu, a także w trzech województwach.

¹ Rozporządzenie MENiS z dnia 7 września 2004 r. (Dz.U. Nr 199, poz. 2046 ze zmianami) § 52.1. Egzamin [...] można zdawać z następujących języków: angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, portugalskiego, rosyjskiego, słowackiego, szwedzkiego i włoskiego.

Tabela 1. Liczby zdających egzamin ustny z języków obcych nowożytnych.

Język		Okręg	Woj. lubuskie	Woj. wielkopolskie	Woj. zachodniopomorskie	
angielski	przedmiot obowiązkowy	p ¹	24989	3670	14277	7042
		r	6960	1156	3655	2149
	przedmiot dodatkowy		474	83	228	474
	dwujęzyczny		50	30	20	-
niemiecki	przedmiot obowiązkowy	p	10816	2449	5563	2804
		r	1505	360	720	425
	przedmiot dodatkowy		337	38	165	134
	dwujęzyczny		28	-	11	17
francuski	przedmiot obowiązkowy	p	585	136	394	55
		r	143	24	95	24
	przedmiot dodatkowy		62	21	32	9
rosyjski	przedmiot obowiązkowy	p	828	128	543	157
		r	97	12	55	30
	przedmiot dodatkowy		43	4	24	15
hiszpański	przedmiot obowiązkowy	p	37	-	35	2
		r	12	-	9	3
	przedmiot dodatkowy		18	-	13	-
włoski	przedmiot obowiązkowy	p	2	1	1	-
		r	4	1	1	2
	przedmiot dodatkowy		12	3	6	3
portugalski	przedmiot dodatkowy		1	-	-	1

Ponadto do egzaminu przystąpiło 2 absolwentów niewidzących, którzy zdawali egzamin ustny: z języka angielskiego – 1 zdający i z języka niemieckiego – 1 zdający.

Analiza liczby zdających języki obce nowożytne w Okręgu pozwala zauważyć, że w województwie zachodniopomorskim najczęściej wybierano język angielski (72%). Proporcjonalnie największą grupą zdających język niemiecki byli absolwenci w województwie lubuskim (35%). Najwyższy odsetek zdających język rosyjski odnotowano w województwie wielkopolskim (2,4%), a język francuski w województwie lubuskim (2,2%).

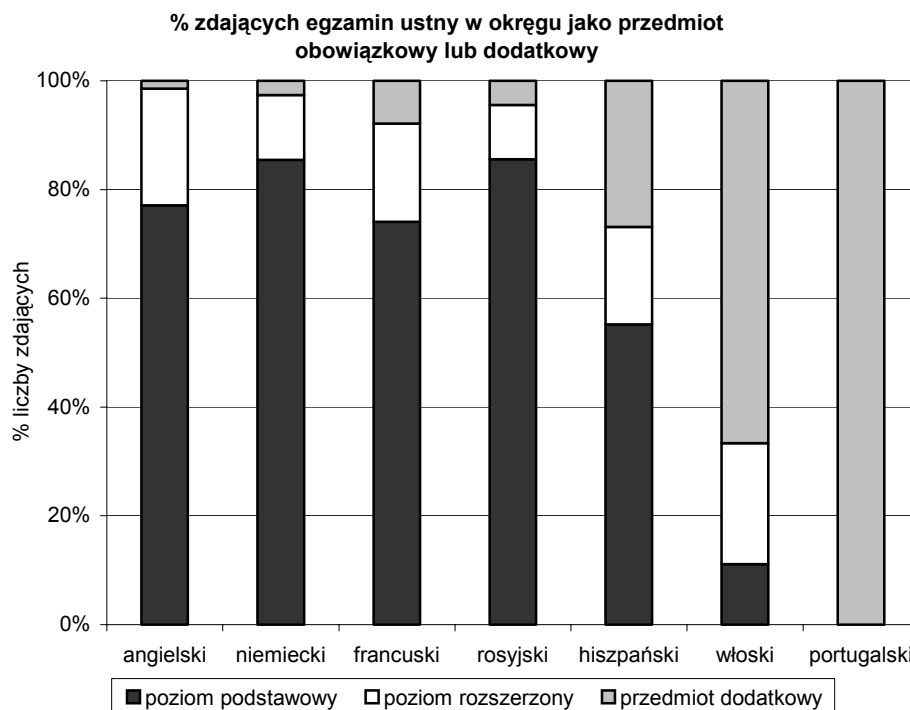
Język hiszpański i włoski zdawało odpowiednio 0,14% i 0,04% absolwentów w Okręgu.

Do egzaminu z języka portugalskiego przystąpił jeden absolwent w województwie zachodniopomorskim. Język ten był po raz pierwszy zdawany na egzaminie maturalnym w naszym Okręgu.

¹ p – poziom podstawowy; r – poziom rozszerzony

Na wykresie 1. przedstawiono proporcje liczb zdających język obcy jako przedmiot obowiązkowy (na wybranym poziomie) lub jako przedmiot dodatkowy (na poziomie rozszerzonym, bez możliwości wyboru).

Wykres 1.

Wykres obrazuje charakterystyczne tendencje w wyborze poziomu egzaminu ustnego. Języki nauczane powszechnie w szkołach ponadgimnazjalnych zdawane były głównie na poziomie podstawowym. Stosunkowo niewielka część populacji zdających w naszym Okręgu decydowała się na zdawanie egzaminu ustnego na poziomie rozszerzonym (w tym jako przedmiot dodatkowy). W przypadku języków rzadziej wybieranych - języka włoskiego i hiszpańskiego - absolwenci częściej zdawali egzamin na poziomie rozszerzonym.

2. Opis zestawów egzaminacyjnych – części ustnej

Zestaw egzaminacyjny na poziomie podstawowym składał się z dwóch zadań, za które można było otrzymać łącznie 20 punktów. Analogicznie, zestaw na poziomie rozszerzonym zawierał dwa zadania, za które zdający mógł uzyskać maksymalnie 20 punktów. Zadania zawarte w zestawach sprawdzały następujące umiejętności:

- na poziomie podstawowym – udzielanie i uzyskiwanie informacji, relacjonowanie wydarzeń, negocjowanie w sytuacjach życia codziennego, opisywanie ilustracji, wyrażanie opinii;
- na poziomie rozszerzonym – opis i interpretacja materiału stymulującego, wyrażanie i obrona własnej opinii, prezentacja tematu (wybranego spośród dwóch zawartych w zestawie).

3. Ilościowa i jakościowa analiza wyników części ustnej

O zdaniu egzaminu w części ustnej decydowało uzyskanie 30% maksymalnej liczby punktów, bez względu na poziom, na którym odbywał się egzamin (6 punktów z 20 na poziomie podstawowym lub rozszerzonym).

W tabeli nr 2 zamieszczono procentowe zestawienie zdanych egzaminów ustnych w Okręgu i w każdym z trzech województw, z podziałem na języki i uwzględnieniem wybieranego poziomu przez zdających.

Tabela 2. procent zdanych egzaminów ustnych z języków obcych nowożytnych

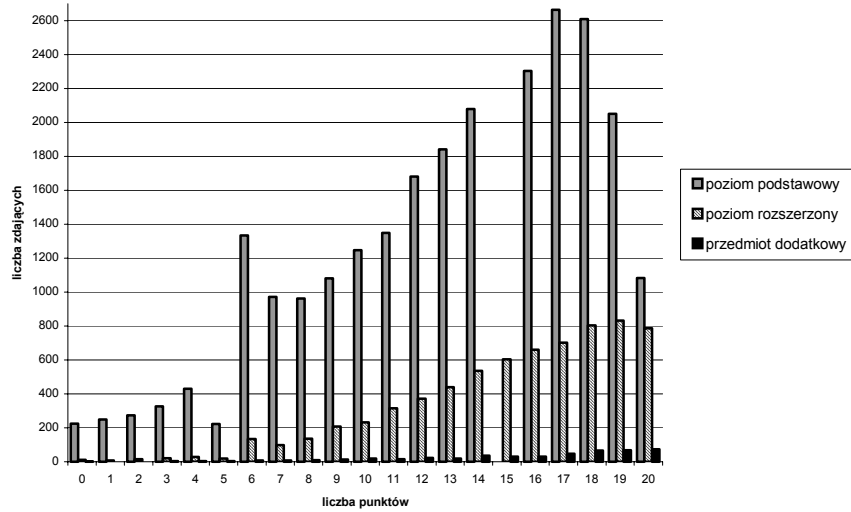
Język	Poziom	% zdanych egzaminów			
		Okręg	Woj. lubuskie	Woj. wielkopolskie	Woj. zachodniopomorskie
angielski	podstawowy	94,21	93,68	94,46	94,22
	rozszerzony	98,52	97,75	98,75	98,60
	dwujęzyczny	100	100	100	-
niemiecki	podstawowy	90,93	88,81	91,84	90,94
	rozszerzony	98,00	97,50	98,33	97,88
	dwujęzyczny	100	-	100	100
rosyjski	podstawowy	93,22	96,88	91,90	94,27
	rozszerzony	100	100	100	100
francuski	podstawowy	95,71	96,32	95,18	98,18
	rozszerzony	97,89	100	98,95	91,67
hiszpański	podstawowy	97,30	-	97,14	100
	rozszerzony	100,00	-	100	100
włoski	podstawowy	100,00	100	100	-
	rozszerzony	100,00	100	100	100
portugalski	rozszerzony	100,00	-	-	100

Egzaminy ustne z języków obcych nowożytnych charakteryzowała wysoka zdawalność. Ponad 90% przystępujących do egzaminu w Okręgu uzyskało 6 lub więcej punktów. W przypadku każdego z języków nowożytnych procent zdawalności na poziomie podstawowym jest niższy niż na poziomie rozszerzonym (z wyjątkiem języka francuskiego w woj. zachodniopomorskim). Nasuwa się więc wniosek, iż absolwenci sprawniej władający językiem obcym decydowali się świadomie na jego zdawanie na poziomie rozszerzonym (jako przedmiot obowiązkowy lub dodatkowy), natomiast pozostali zdający, zobligowani do zdawania egzaminu z języka obcego, wybierali poziom podstawowy.

Informacji o poziomie zdawalności dostarcza analiza liczby punktów uzyskanych przez zdających w Okręgu. Niżej zamieszczone wykresy ilustrują liczebność grup zdających (oś y), którzy zdobyli określoną liczbę punktów (oś x). Nie sporządzono wykresów rozkładu wyników z języka hiszpańskiego, włoskiego i portugalskiego ze względu na niewielką liczbę zdających.

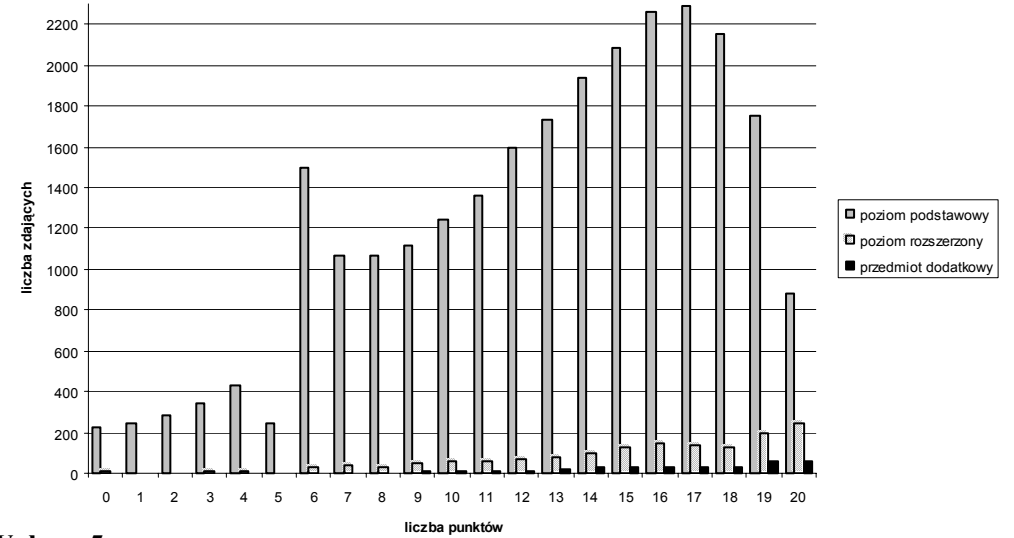
Wykres 2.

Rozkład wyników punktowych w Okręgu - język angielski, część ustna

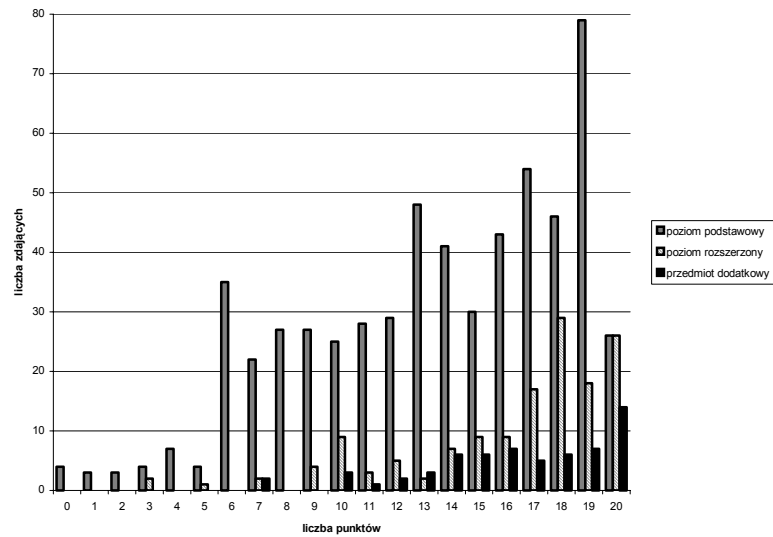
Wykres 3.

Rozkład wyników punktowych w Okręgu - język niemiecki, część ustna

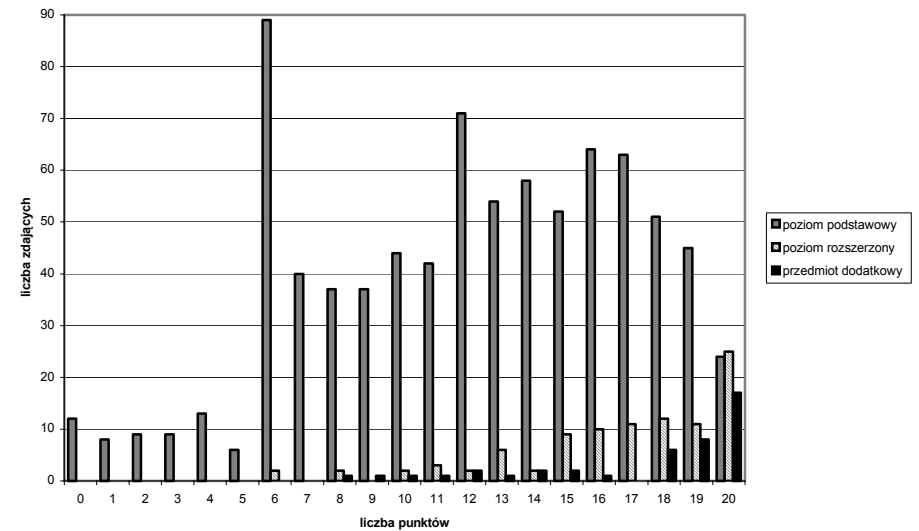
Wykres 4.

Rozkład wyników punktowych w Okręgu - język francuski, część ustna

Wykres 5.

Rozkład wyników punktowych w Okręgu - język rosyjski, część ustna

Przesunięcie rozkładu, dla wszystkich analizowanych wyników z języków, w kierunku wysokich na poziomie podstawowym świadczy o dużej liczbie zdających, którzy uzyskali punkty z górnych przedziałów skali. Podobnie rozkładają się wyniki z egzaminu na poziomie rozszerzonym (przedmiot obowiązkowy lub dodatkowy). Zdecydowanie większa grupa zdających uzyskała wyniki mieszczące się w drugiej połowie skali (od 10 do 20 punktów).

Kolejną cechą charakterystyczną dla wszystkich wykresów jest nieregularność rozkładu dla poziomu podstawowego w przedziale 5 - 6 punktów (6 punktów - próg zdawalności egzaminu). Na tej podstawie można wnioskować o występowaniu tendencji do **zawyzania wyników** dla tych zdających, których odpowiedzi sytuowały się na granicy zdawalności egzaminu.

Aby porównać stopień trudności egzaminu ustnego dla zdających między językami i między poziomami w ramach danego języka, na podstawie wyników uzyskanych przez zdających, obliczono współczynnik łatwości łącznie dla obydwu zadań zamieszczonych w zestawie w każdym z poziomów¹. Współczynnik ten, wyrażany w przedziale od 0 do 1, pozwala określić poziom trudności badanych zadań wg skali :

0,00-0,19 zadania bardzo trudne,

0,20-0,49 zadania trudne,

0,50-0,69 zadania umiarkowanie trudne;

0,70-0,89 zadania łatwe

0,90-1,0 zadania bardzo łatwe.

Tabela 3. Współczynnik łatwości części ustnej egzaminu

Język			Woj. lubuskie	Woj. wielkopolskie	Woj. zachodniopomorskie
angielski	przedmiot obowiązkowy	p	0,66	0,68	0,67
		r	0,75	0,76	0,77
	przedmiot dodatkowy		0,80	0,75	0,81
niemiecki	przedmiot obowiązkowy	p	0,58	0,61	0,59
		r	0,74	0,77	0,76
	przedmiot dodatkowy		0,77	0,78	0,81
francuski	przedmiot obowiązkowy	p	0,69	0,67	0,71
		r	0,86	0,79	0,84
	przedmiot dodatkowy		0,84	0,78	0,91
rosyjski	przedmiot obowiązkowy	p	0,61	0,60	0,59
		r	0,85	0,81	0,86
	przedmiot dodatkowy		0,83	0,84	0,93

¹ Wartość współczynnika obliczono dzieląc liczbę punktów uzyskanych przez zdających za obydwie zadania w zestawie dla danego poziomu, przez maksymalną liczbę punktów możliwych do uzyskania przez tych zdających. Patrz: B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa 1999

hiszpański	przedmiot obowiązkowy	p	-	0,67	0,83
		r	-	0,71	0,68
	przedmiot dodatkowy		-	0,73	0,75
włoski	przedmiot obowiązkowy	p	0,60	1	-
		r	0,70	0,75	0,93
	przedmiot dodatkowy		0,50	0,81	0,52
portugalski	przedmiot dodatkowy		-	-	0,85

Wartości współczynnika łatwości dla zadań egzaminu ustnego oscylują między przedziałami zadań umiarkowanie trudnych i bardzo łatwych. Dla zdających egzamin na poziomie podstawowym, zadania zamieszczone w zestawach okazały się umiarkowanie trudne (za wyjątkiem języka francuskiego i hiszpańskiego w województwie zachodniopomorskim).

Natomiast absolwenci, którzy podjęli decyzję o przystąpieniu do egzaminu obowiązkowego na poziomie rozszerzonym, uzyskiwali lepsze wyniki. Dla nich zadania z zestawów były łatwe (za wyjątkiem języka hiszpańskiego w województwie zachodniopomorskim).

Do egzaminu ustnego na poziomie rozszerzonym przystępowali również absolwenci, którzy wybrali język jako przedmiot dodatkowy. Dla tej grupy zdających zadania okazały się łatwiejsze niż dla absolwentów, którzy zdawali egzamin z przedmiotu obowiązkowego i wybrali poziom rozszerzony. Można zatem przypuszczać, że jeżeli absolwent oprócz egzaminu obowiązkowego z języka zdecydował się na zdawanie innego języka obcego, jako dodatkowego, to uzyskiwał wynik bardzo wysoki. Potwierdzić lub zanegować takie spostrzeżenie może tylko macierzysta szkoła danego absolwenta.

II. CZĘŚĆ PISEMNA EGZAMINU

4. Opis zestawów egzaminacyjnych – część pisemna.

Egzamin pisemny z języka obcego nowożytnego składał się z trzech arkuszy. Arkusz I zawierał trzy części sprawdzające poszczególne umiejętności językowe na poziomie podstawowym, za które łącznie można było uzyskać 50 punktów:

- rozumienie tekstu słuchanego – maksymalnie 15 punktów;
- rozumienie tekstu czytanego – maksymalnie 20 punktów;
- pisanie krótkiej i dłuższej formy użytkowej - maksymalnie 15 punktów.

Na poziomie rozszerzonym arkusz II, za który można było uzyskać 27 punktów, składał się z dwóch części, które sprawdzały:

- umiejętność rozumienia tekstu słuchanego – maksymalnie 15 punktów;
- rozumienie tekstu czytanego oraz rozpoznawanie struktur leksykalno-gramatycznych – maksymalnie 12 punktów.

Arkusz III, za który można było uzyskać 23 punkty, składał się z dwóch części zawierających zadania sprawdzające:

- umiejętność stosowania struktur leksykalno-gramatycznych – maksymalnie 5 punktów;
- pisanie własnej wypowiedzi na jeden z trzech tematów, w formie wskazanej w poleceniu – maksymalnie 18 punktów.

Zestawy egzaminacyjne dla niesłyszących i absolwentów sekcji dwujęzycznych różniły się strukturą i sprawdzały wiadomości i umiejętności określone w odrębnych standardach wymagań egzaminacyjnych.

5. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Przedstawiona poniżej tabela zawiera dane liczbowe dotyczące wybieranych języków oraz ich poziomów w części pisemnej w Okręgu i trzech województwach.

Tabela nr 4. Liczby zdających, którzy wybierali poszczególne języki na egzaminie pisemnym

Język			Okręg	Woj. lubuskie	Woj. wielkopolskie	Woj. zachodnio-pomorskie
angielski	przedmiot obowiązkowy	p	32028	4853	17963	9212
		r	14174	2153	7712	4309
	przedmiot dodatkowy		817	81	571	165
	dwujęzyczny		50	30	20	-
niemiecki	przedmiot obowiązkowy	p	12364	2818	6296	3250
		r	3846	831	1916	1099
	przedmiot dodatkowy		590	39	418	133
	dwujęzyczny		28	-	11	17
francuski	przedmiot obowiązkowy	p	731	162	490	79
		r	309	52	215	42
	przedmiot dodatkowy		106	21	76	9
rosyjski	przedmiot obowiązkowy	p	925	141	598	186
		r	297	45	195	57
	przedmiot dodatkowy		75	4	55	16
hiszpański	przedmiot obowiązkowy	p	48	-	43	5
		r	27	-	24	3
	przedmiot dodatkowy		36	-	30	6
włoski	przedmiot obowiązkowy	p	6	2	2	2
		r	5	1	2	2
	przedmiot dodatkowy		17	3	12	2
portugalski	przedmiot dodatkowy		1	-	-	1

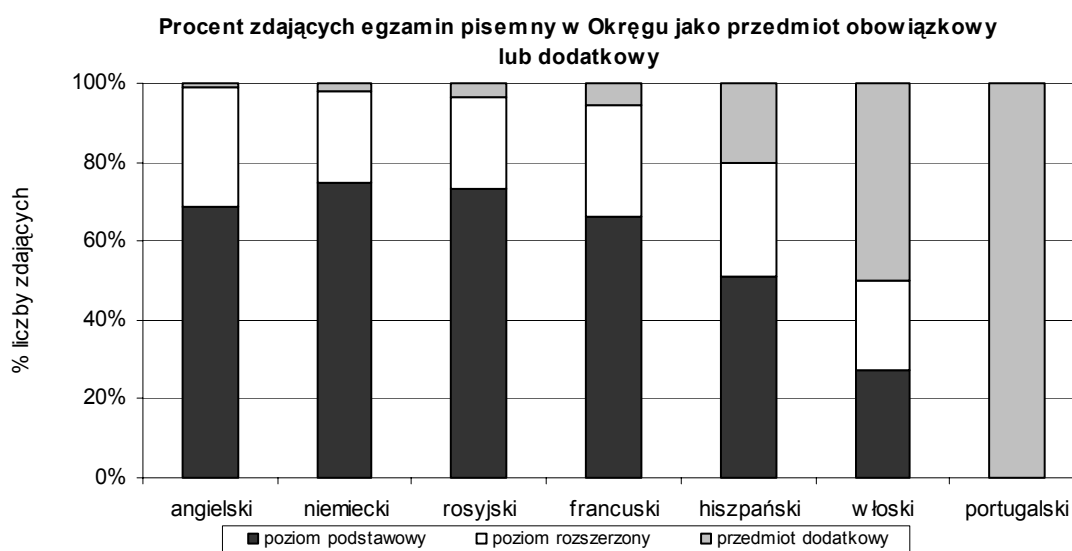
Absolwenci po ukończeniu rozwiązywania zadań z arkusza I podejmowali decyzję o przystąpieniu do poziomu rozszerzonego. W grupie czterech głównych języków najliczniej do poziomu rozszerzonego przystąpili absolwenci zdający język angielski i francuski (30%). Z języka niemieckiego i rosyjskiego 24% absolwentów kontynuowało egzamin rozwiązując zadania z arkuszy II i III.

Wśród zdających egzamin na poziomie rozszerzonym 44 osoby z języka angielskiego, 21 z języka niemieckiego i jedna z języka rosyjskiego, po ukończeniu arkusza II nie przystąpiły do rozwiązywania zadań z arkusza III, czyli 66 absolwentów przerwało egzamin na poziomie rozszerzonym.

Porównując liczbę zdających, przystępujących do poziomu rozszerzonego na egzaminie ustnym i pisemnym można zauważyć, że absolwenci częściej wybierali poziom rozszerzony na egzaminie pisemnym (z wyjątkiem języka włoskiego, gdzie proporcje te ułożyły się odwrotnie), co być może należałoby tłumaczyć faktem, iż wybór poziomu rozszerzonego nie decydował o zdaniu egzaminu.

Aby porównać proporcje liczb absolwentów, którzy zdawali dany język jako przedmiot obowiązkowy (na poziomie podstawowym lub rozszerzonym) z liczbą zdających ten język jako przedmiot dodatkowy, sporządzono wykres 6.

Wykres 6.

Analiza wybieralności poziomów egzaminu przez zdających dany język pokazuje, że około 74% wszystkich absolwentów, którzy zdawali język niemiecki i tyleż samo tych, którzy zdawali język rosyjski, zakończyło egzamin na poziomie podstawowym. Z języka angielskiego i francuskiego egzamin na poziomie podstawowym zakończyło około 69% ogółu zdających.

Natomiast wybieralność języków zdawanych jako przedmiot dodatkowy jest odwrotnie proporcjonalna do ogólnej liczby zdających: im mniejsza liczba absolwentów wybierała dany język, tym większa ich część zdawała go jako przedmiot dodatkowy.

6. Ilościowa i jakościowa analiza wyników

O zdaniu egzaminu maturalnego w części pisemnej decydowało uzyskanie 30% maksymalnej liczby punktów (15 z 50) na poziomie podstawowym.

Podobnie jak w przypadku egzaminu ustnego, procent zdawalności egzaminu pisemnego wśród absolwentów był bardzo wysoki. Operując pojęciem *zdawalność* na egzaminie pisemnym, mówimy o poziomie podstawowym (ponieważ ten poziom decydował o zdaniu egzaminu) w odróżnieniu od egzaminu ustnego, gdzie uczeń musiał uzyskać wymagane 30% punktów („próg zaliczenia”) na wybranym przez siebie poziomie.

Procent zdanych egzaminów i uzyskane przez zdających średnie wyniki - wyrażone w procentach - przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Procent zdanych egzaminów i średni wynik za zadania na poziomie podstawowym

Język	% zdanych egzaminów								Średni wynik na poziomie podstawowym w procentach							
	Okręg		Województwo						Okręg		Województwo					
			lubuskie		wielkopolskie		zachodnio-pomorskie				lubuskie		wielkopolskie		zachodnio-pomorskie	
	LO	LP	LO	LP	LO	LP	LO	LP	LO	LP	LO	LP	LO	LP	LO	LP
angielski	99,8	99,1	99,9	98,9	99,9	99,3	99,9	99	80,5	62,1	79,1	61,6	81,1	62,9	80	60,8
angielski	100	-	100	-	100	-	-	-	66,4	-	65,5	-	67,8	-	-	-
niemiecki	99,8	98,9	99,7	99,2	99,9	99,1	99,8	98,2	77	59,8	76,2	58,7	77,8	61,1	76,1	58
niemiecki	100	-	-	-	100	-	100	-	79,9	-	-	-	79,1	-	80,4	-
rosyjski	99,6	98,7	98,0	100	99,7	98	100	100	78,5	62,4	69,8	59,9	81	63	82,4	61,6
francuski	99,1	86,9	99,1	84,6	99	88,6	100	80	71,5	45,6	69,9	40,4	71,2	48	76,3	48,8
hiszpański	100	-	-	-	100	-	100	-	79	-	-	-	77,5	-	86,7	-
włoski	100	100	100	100	100	-	100	100	89	83	89	72	89,6	-	87,3	94
portugalski	100	-	-	-	-	-	100	-	73	-	-	-	-	-	73	-

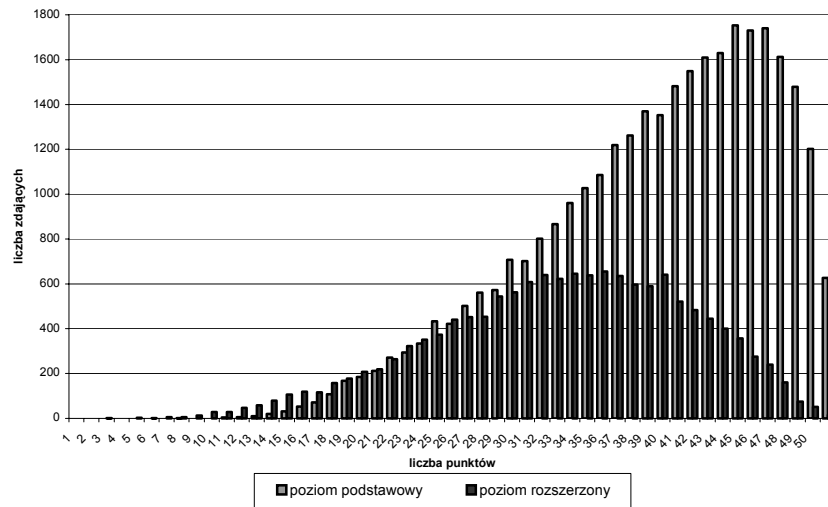
Zdawalność egzaminów pisemnych z języków obcych nowożytnych oscyluje wokół wartości bliskich 100% niezależnie od typu szkoły. Wyjątkiem jest język francuski, w przypadku którego przy równie wysokiej zdawalności w liceach ogólnokształcących, jej poziom jest znacznie niższy w liceach profilowanych.

Średnie wyniki uzyskane przez zdających potwierdzają fakt, że egzamin na poziomie podstawowym był dla zdających łatwy, choć odnotować należy duże dysproporcje między wynikami w liceach ogólnokształcących i liceach profilowanych. Dla czterech głównych języków średni wynik procentowy z egzaminu pisemnego przybierał wartości z przedziału od 45,6 do 82,4 % maksymalnej liczby 50 punktów. Zróżnicowanie wyników pomiędzy absolwentami liceów ogólnokształcących i profilowanych w Okręgu sięga kilkunastu punktów procentowych, a w przypadku języka francuskiego aż 25,9%. Przyczyn tych dysproporcji być może należy się dopatrywać między innymi w aspiracjach i możliwościach intelektualnych młodzieży obu typów szkół.

Graficzną ilustracją poziomu zdawalności są poniższe wykresy wyników z egzaminu pisemnego. Wykresy od 7. do 14. przedstawiają liczebność grup zdających w Okręgu (oś y) i uzyskane wyniki punktowe (oś x). Ze względu na niewielką liczbę zdających nie sporządzono wykresów rozkładu wyników z języka hiszpańskiego, włoskiego i portugalskiego.

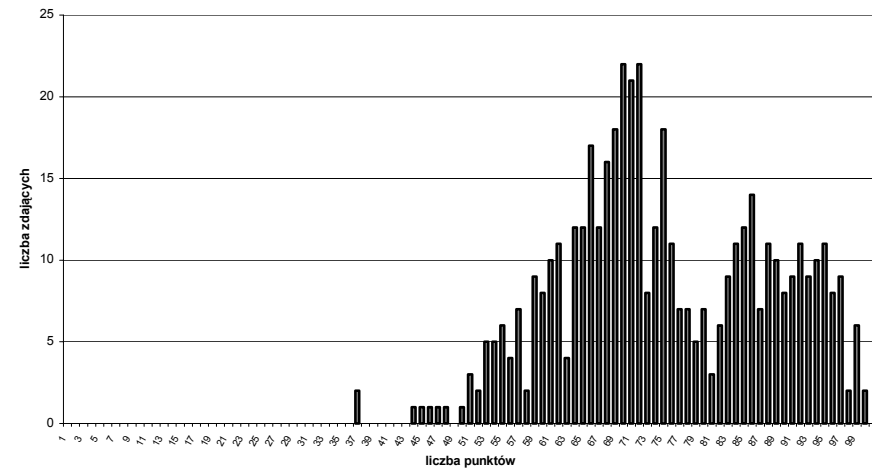
Wykres 7.

Rozkład wyników punktowych w Okręgu - język angielski, część pisemna, przedmiot obowiązkowy

Wykres 8.

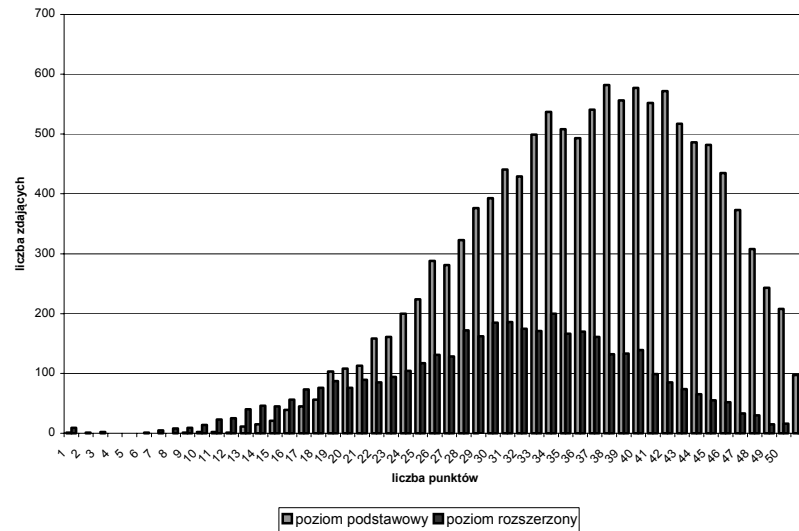
Rozkład wyników punktowych w Okręgu - język angielski, część pisemna, przedmiot dodatkowy

52

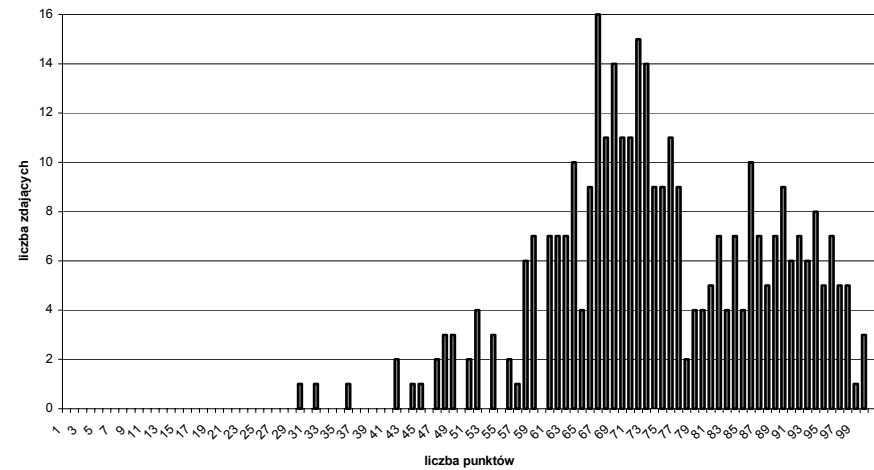
Wykres 9.

Rozkład wyników punktowych w Okręgu - język niemiecki, część pisemna, przedmiot obowiązkowy

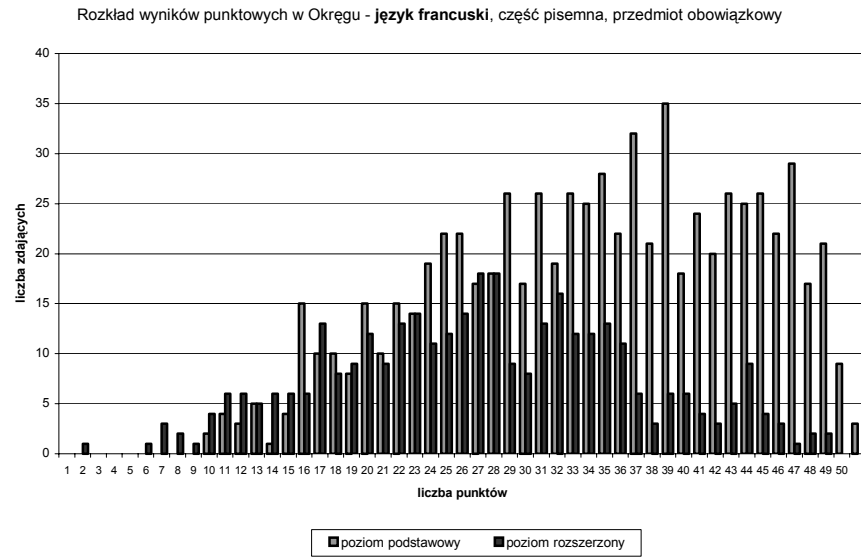

Wykres 10

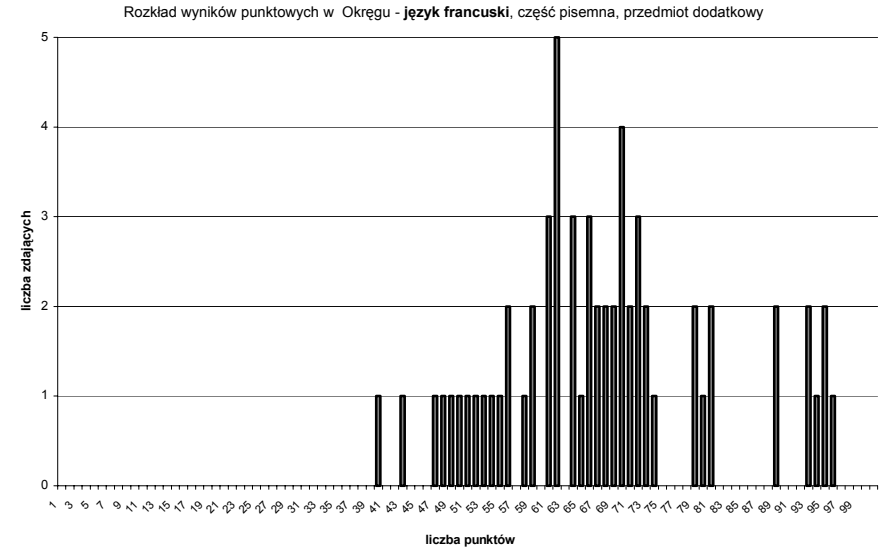
Rozkład wyników punktowych w Okręgu - język niemiecki, część pisemna, przedmiot dodatkowy

Wykres 11.

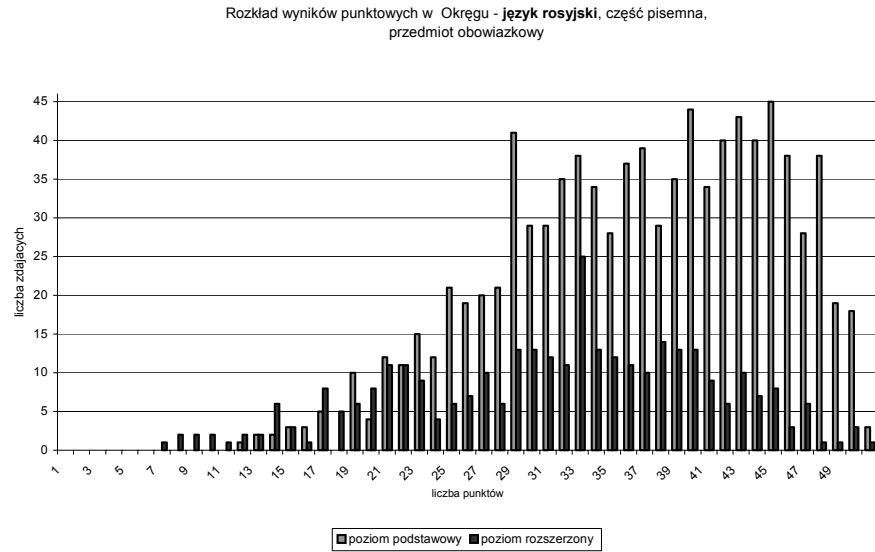

Wykres 12.

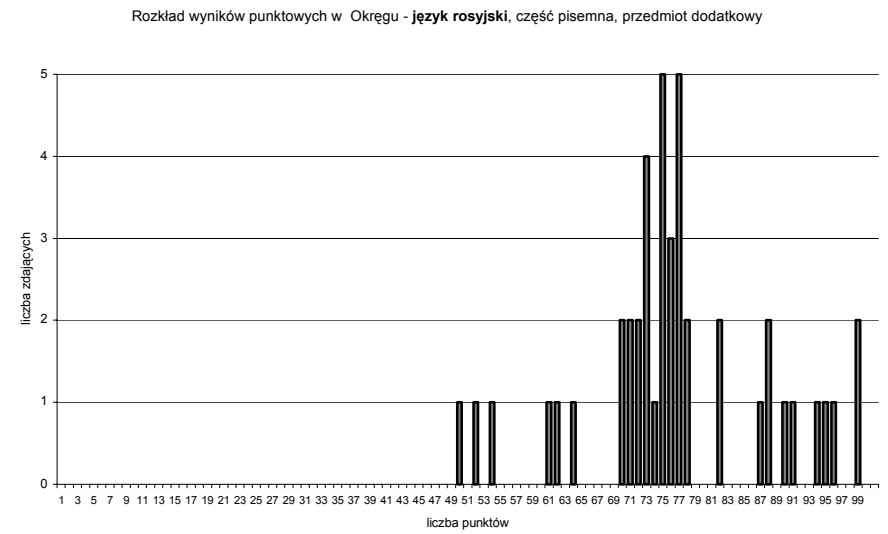

53

Wykres 13.

Wykres 14.

Rozkłady wyników uzyskanych przez zdających na poziomie podstawowym, dla wszystkich czterech języków, są przesunięte w kierunku wyników wysokich. Jest to widoczne szczególnie w odniesieniu do progu zaliczenia egzaminu (15 punktów) i potwierdza wysoki procent zdawalności egzaminu pisemnego z języków obcych nowożytnych. Inny kształt przybierają rozkłady wyników uzyskanych przez zdających na poziomie rozszerzonym. Liczebność grup zdających, którzy uzyskiwali wyniki najwyższe, ma tendencję malejącą. Zatem, mimo że absolwenci dobrowolnie decydowali o przystąpieniu do poziomu rozszerzonego, okazał się on dla nich trudniejszy i znacznie mniejsza grupa spośród tych zdających uzyskiwała wyniki najwyższe.

Rozkłady wyników punktowych dla języków zdawanych jako przedmioty dodatkowe charakteryzują się podobnym przebiegiem: są przesunięte w kierunku wyników wysokich (powyżej 30 na maksymalną liczbę 100 punktów), a najczęściej uzyskiwane wyniki dla czterech badanych języków mieszczą się w przedziale od 61 do 76 punktów. Świadczyć to może o porównywalnym poziomie umiejętności językowych absolwentów, którzy przystąpili do tych egzaminów.

W celu porównania poziomu opanowania sprawdzanych umiejętności obliczono współczynniki łatwości¹ dla poszczególnych części egzaminu – tabela 6.

Łatwość zadań w określonej części arkusza obliczamy dzieląc liczbę punktów uzyskanych przez zdających przez maksymalną liczbę punktów, jaką mogli uzyskać za rozwiązanie tych zadań.

Tabela 6. Współczynniki łatwości dla części pisemnej egzaminu - arkusz I, poziom podstawowy

Język		Część I – Rozumienie ze słuchu				Część II – Rozumienie tekstu czytanego				Część III – Wypowiedź pisemna			
		Okręg	Województwo lubuskie	Województwo wielkopolskie	Województwo zachodniopomorskie	Okręg	Województwo lubuskie	Województwo wielkopolskie	Województwo zachodniopomorskie	Okręg	Województwo lubuskie	Województwo wielkopolskie	Województwo zachodniopomorskie
angielski	obowiązkowy	0,78	0,76	0,79	0,78	0,77	0,76	0,78	0,77	0,58	0,57	0,58	0,57
	dodatkowy	0,90	0,90	0,89	0,92	0,90	0,89	0,90	0,91	0,68	0,68	0,68	0,69
niemiecki	obowiązkowy	0,69	0,68	0,70	0,68	0,73	0,72	0,74	0,73	0,70	0,69	0,71	0,68
	dodatkowy	0,88	0,83	0,89	0,88	0,91	0,88	0,91	0,92	0,90	0,88	0,91	0,91
francuski	obowiązkowy	0,60	0,57	0,60	0,67	0,66	0,61	0,66	0,74	0,72	0,63	0,74	0,77
	dodatkowy	0,81	0,81	0,80	0,84	0,87	0,89	0,85	0,89	0,90	0,87	0,89	0,97
rosyjski	obowiązkowy	0,73	0,70	0,74	0,72	0,74	0,73	0,75	0,74	0,64	0,56	0,67	0,61
	dodatkowy	0,90	0,75	0,90	0,93	0,93	0,79	0,91	0,98	0,92	0,78	0,92	0,95
hiszpański	obowiązkowy	0,72	0,71	0,76	-	0,78	0,76	0,89	-	0,78	0,76	0,92	-
	dodatkowy	0,83	0,82	0,86	-	0,89	0,88	0,90	-	0,89	0,91	0,86	-
włoski	obowiązkowy	0,93	0,93	0,90	0,97	0,75	0,60	0,70	0,95	0,94	0,90	0,97	0,95
	dodatkowy	0,96	0,98	0,94	1,00	0,82	0,83	0,89	0,60	0,92	0,91	0,92	0,95

¹ Patrz: definicja str.10

Język angielski – najniższa wartość współczynnika łatwości charakteryzuje zadania sprawdzające umiejętność pisania, które były dla zdających umiarkowanie trudne, natomiast łatwymi okazały się zadania dotyczące rozumienia ze słuchu.

Język niemiecki – podobny procent zdających rozwiązywał prawidłowo zadania dotyczące rozumienia ze słuchu i pisania. Zadania te były dla zdających umiarkowanie trudne lub łatwe. Nieco łatwiejsze dla tej grupy zdających okazały się zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego.

Język francuski – najłatwiejsze dla zdających było pisanie tekstów użytkowych. Znacznie trudniejsze okazały się zadania sprawdzające rozumienie tekstów słuchanych. Podobne tendencje odnotowano dla języków hiszpańskiego i włoskiego.

Język rosyjski – umiejętność pisania tekstów użytkowych okazała się dla zdających najtrudniejsza (przedział zadań umiarkowanie trudnych), najlepiej absolwenci radzili sobie z zadaniami sprawdzającymi rozumienie tekstu czytanego (zadania łatwe).

O stosunkowo niższych wynikach uzyskiwanych przez zdających w części – wypowiedź pisemna, zdecydowało kryterium poprawności językowej, za to kryterium zdający uzyskiwali najmniej punktów.

Dla wszystkich języków najwyższe wyniki w Okręgu uzyskiwali zdający z województwa wielkopolskiego, za wyjątkiem języka francuskiego i włoskiego, gdzie lepsze wyniki uzyskiwali absolwenci z województwa zachodniopomorskiego.

Tabela 7. Współczynniki łatwości dla części pisemnej egzaminu – arkusz II, poziom rozszerzony

Język		Część I – Rozumienie ze słuchu				Część II							
						Rozumienie tekstu czytanego				Rozpoznawanie struktur leksykalno-gramatycznych			
		Okręg	Województwo lubuskie	Województwo wielkopolskie	Województwo zachodniopomorskie	Okręg	Województwo lubuskie	Województwo wielkopolskie	Województwo zachodniopomorskie	Okręg	Województwo lubuskie	Województwo wielkopolskie	Województwo zachodniopomorskie
angielski	obowiązkowy	0,72	0,70	0,72	0,72	0,70	0,68	0,70	0,69	0,47	0,45	0,48	0,47
	dodatkowy	0,77	0,77	0,76	0,79	0,77	0,76	0,77	0,79	0,56	0,52	0,55	0,57
niemiecki	obowiązkowy	0,83	0,83	0,83	0,83	0,49	0,50	0,50	0,48	0,40	0,41	0,41	0,39
	dodatkowy	0,91	0,92	0,92	0,91	0,65	0,60	0,64	0,67	0,57	0,56	0,57	0,56
francuski	obowiązkowy	0,56	0,57	0,55	0,61	0,55	0,58	0,52	0,64	0,47	48	0,45	0,55
	dodatkowy	0,67	0,69	0,67	0,63	0,67	0,65	0,66	0,74	0,57	0,57	0,53	0,71
rosyjski	obowiązkowy	0,78	0,73	0,78	0,81	0,60	0,60	0,59	0,63	0,76	0,67	0,77	0,81
	dodatkowy	0,90	0,78	0,88	0,95	0,84	0,72	0,79	0,95	0,92	0,71	0,91	0,99
hiszpański	obowiązkowy	0,56	0,54	0,76	-	0,66	0,65	0,70	-	0,56	0,53	0,78	-
	dodatkowy	0,59	0,59	0,60	-	0,74	0,74	0,70	-	0,63	0,63	0,64	-
włoski	obowiązkowy	0,81	0,60	0,83	0,90	0,71	0,56	0,72	0,78	0,73	0,50	0,67	0,92
	dodatkowy	0,88	0,80	0,93	0,83	0,58	0,56	0,57	0,61	0,71	0,67	0,78	0,58

Język angielski – zadania sprawdzające rozumienie ze słuchu i rozumienie tekstu czytanego były dla zdających łatwe. Zdecydowanie trudniejsze okazały się zadania dotyczące rozpoznawania struktur leksykalno – gramatycznych (przedział zadań trudnych).

Język niemiecki – rozumienie ze słuchu było dla zdających łatwiejsze niż w przypadku języka angielskiego, natomiast znacznie trudniejsza w porównaniu z językiem angielskim okazała się być druga część arkusza II - rozumienie tekstu czytanego. Zadania z tej części egzaminu należały do zadań trudnych. Jeszcze niższa wartość współczynnika łatwości (przedział zadań trudnych) charakteryzuje wyniki z zakresu rozpoznawania struktur leksykalno – gramatycznych, tylko około 40% zdających rozwiązało prawidłowo zadania w tej części egzaminu, a uzyskane wyniki są niższe niż dla pozostałych języków.

Język francuski – zarówno zadania sprawdzające rozumienie ze słuchu, jak i tekstu czytanego okazały się dla zdających umiarkowanie trudne, ale uzyskiwali oni nieco niższe wyniki od zdających z pozostałych języków. Mniej niż połowa absolwentów rozwiązała prawidłowo zadania dotyczące rozpoznawania struktur leksykalno – gramatycznych. Zadania te sprawiły zdającym najwięcej trudności.

Język rosyjski – część zadań w arkuszu II była dla zdających ten język umiarkowanie trudna, a część łatwa. Stosunkowo najtrudniejsze były zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego.

Tabela 8. Współczynniki łatwości dla części pisemnej egzaminu – arkusz III, poziom rozszerzony

Język		Część I – Stosowanie struktur leksykalno-gramatycznych				Część II – Wypowiedź pisemna			
		Okręg	Województwo lubuskie	Województwo wielkopolskie	Województwo zachodniopomorskie	Okręg	Województwo lubuskie	Województwo wielkopolskie	Województwo zachodniopomorskie
angielski	obowiązkowy	0,44	0,42	0,44	0,43	0,65	0,67	0,62	0,65
	dodatkowy	0,61	0,57	0,59	0,65	0,78	0,75	0,77	0,80
niemiecki	obowiązkowy	0,18	0,16	0,19	0,17	0,63	0,64	0,65	0,59
	dodatkowy	0,36	0,37	0,29	0,44	0,76	0,75	0,73	0,80
francuski	obowiązkowy	0,20	0,18	0,19	0,29	0,66	0,68	0,65	0,66
	dodatkowy	0,25	0,27	0,20	0,33	0,70	0,79	0,63	0,76
rosyjski	obowiązkowy	0,27	0,21	0,26	0,32	0,62	0,58	0,63	0,59
	dodatkowy	0,39	0,13	0,43	0,47	0,79	0,59	0,83	0,85
hiszpański	obowiązkowy	0,22	0,20	0,38	-	0,73	0,73	0,79	-
	dodatkowy	0,20	0,05	0,32	-	0,75	0,72	0,78	-
włoski	obowiązkowy	0,18	0,10	0,19	0,20	0,77	0,83	0,81	0,68
	dodatkowy	-	0,25	-	-	-	0,83	-	-

W przypadku wszystkich języków zdawanych jako przedmiot obowiązkowy, zadania sprawdzające umiejętność stosowania struktur leksykalno-gramatycznych okazały się dla zdających trudne i bardzo trudne. Najlepiej poradzili sobie z tymi zadaniami absolwenci, którzy wybrali język angielski. Zadania z tej części arkusza sprawiły najwięcej trudności zdającym egzamin z języka niemieckiego, współczynnik łatwości ma tutaj najniższe wartości. Zdecydowanie łatwiejsze dla zdających było pisanie wypowiedzi własnej na wybrany temat, jednakże liczba punktów uzyskiwanych za realizację poszczególnych kryteriów była zróżnicowana. Najwyżej oceniany był poziom kompozycji wypracowań, nieco gorzej poziom merytoryczny, szczególnie w zakresie przestrzegania formy wypowiedzi wskazanej w poleceniu oraz uwzględnienia wszystkich elementów treści określonych w temacie. Najniższe wyniki uzyskiwali zdający za poprawność językową.

Zdający języki obce jako przedmiot dodatkowy uzyskiwali lepsze wyniki (mimo że rozwiązywali zadania z tych samych arkuszy), co potwierdza wcześniejsze spostrzeżenia z egzaminu ustnego. Zdający, którzy oprócz obowiązkowego egzaminu z języka wybierali drugi język obcy i zdawali go jako przedmiot dodatkowy, deklarowali w tej części egzaminu maturalnego język, który opanowali na wyższym poziomie.

7. Rozkłady wyników w skali dziewięciopunktowej

Informacji o wyniku uzyskanym przez absolwenta/szkołę w sesji egzaminacyjnej 2005 na tle wyników populacji w Okręgu oraz województwie dostarcza skala staninowa. Zastosowanie tej skali polega na uporządkowaniu wyników od najniższego do najwyższego w dziewięciu przedziałach, w których każdemu przedziałowi odpowiada określony procent wyników. Zainteresowany absolwent, dyrektor szkoły, organ prowadzący czy nadzorujący może porównać wybrany wynik z wynikami umieszczonymi w tabeli oraz stwierdzić, w jakim przedziale się sytuuje (wg zamieszczonego poniżej opisu dydaktycznego przypisanego poszczególnym staninom) i odczytać ilu zdających / ile szkół uzyskało takie same, niższe lub wyższe wyniki. Może także sam opracować staniny dla wyników, którymi jest zainteresowany (np. powiatem).

Stanin	1 4% wyników	2 7% wyników	3 12% wyników	4 17% wyników	5 20% wyników	6 17% wyników	7 12% wyników	8 7% wyników	9 4% wyników
Opis dydaktyczny wyniku	najniższy	bardzo niski	niski	niziej sredni	średni	wyżej średni	wysoki	bardzo wysoki	najwyższy

III. WNIOSKI

Egzamin ustny

1. Wysoki procent zdawalności egzaminu ustnego z języków obcych nowożytnych pozwala stwierdzić, że absolwenci opanowali umiejętności sprawdzane i oceniane na egzaminie w stopniu zadowalającym.
2. Wysoki procent zdawalności egzaminu ustnego nie powinien zwalniać nauczycieli z podejmowania wysiłków do jeszcze lepszego przygotowania uczniów do egzaminu ustnego, szczególnie na poziomie podstawowym, ponieważ uzyskane wyniki (przede wszystkim z języka niemieckiego i rosyjskiego) wskazują na to, że około 60 – 70% zdających w pełni radziło sobie z zadaniami egzaminacyjnym, a pozostali mieli trudności z poprawnym wykonaniem zadań szczególnie tych, które sprawdzały umiejętność relacjonowania wydarzeń przeszłych, prowadzenia prostych negocjacji i wyrażania własnej opinii.
3. Niepokój budzi fakt zawyżania wyników egzaminu ustnego w przedziale punktów zbliżonych do progu zaliczenia przez przedmiotowe zespoły egzaminacyjne, w skład których wchodził przede wszystkim nauczyciele danej szkoły, w większości oceniający swoich własnych uczniów.

Egzamin pisemny

1. Procent zdawalności w części pisemnej egzaminu jest wyższy niż w części ustnej. Jest to być może odzwierciedleniem dominujących w szkołach metod nauczania, kładących większy nacisk na rozwijanie umiejętności odbioru tekstu (czytanego, słuchanego) i pisania.
2. Przystąpienie do poziomu rozszerzonego nie decydowało o zdaniu egzaminu, było to prawdopodobnie jedną z przyczyn, dla których absolwenci chętnie podejmowali się rozwiązywania zadań z arkusza II i III. Większa liczba zdających niż na egzaminie ustnym wybierała poziom rozszerzony, uzyskiwali jednak stosunkowo niskie wyniki. Można przypuszczać, że zdający nie potrafili właściwie ocenić poziomu opanowania języka lub przystąpienie do egzaminu na poziomie rozszerzonym traktowali jako nieobciążony konsekwencjami sprawdzian własnych umiejętności.
3. Wyniki uzyskane za poszczególne części z arkusza I wskazują na porównywalny poziom opanowania sprawdzanych umiejętności językowych, to znaczy, że za zadania

sprawdzające rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstu czytanego i umiejętność pisania prostych tekstów użytkowych zdający uzyskiwali podobną liczbę punktów. Na tej podstawie można wnioskować, że w procesie nauczania w szkołach ponadgimnazjalnych uwzględnia się równomierny rozwój wszystkich trzech sprawności.

4. Mimo zadowalających wyników na poziomie podstawowym, uzyskanych za umiejętność pisania prostych tekstów użytkowych, we wszystkich językach, zauważono, że najmniejszą liczbę punktów zdający uzyskiwali za realizację kryteriów poprawności i bogactwa językowego. Są to zatem umiejętności, którym należałoby poświęcić w procesie dydaktycznym więcej uwagi.
5. Na poziomie rozszerzonym zdający najlepiej radzili sobie z zadaniami sprawdzającymi rozumienie ze słuchu, nieco niższe wyniki uzyskali za zadania sprawdzające rozumienie tekstu czytanego, a rozpoznawanie struktur leksykalno – gramatycznych (arkusz II, część II) oraz ich stosowanie struktur (arkusz III, część I) przysparzało im najwięcej trudności. Wyraźnie widać, że na poziomie rozszerzonym jest to najslabiej opanowana umiejętność językowa. Istnieje zatem potrzeba zwiększonej pracy na rzecz ich ćwiczenia.
6. Absolwenci wykazali się umiejętnością formułowania wypowiedzi pisemnych (arkusz III, część II). Jednakże, podobnie jak na poziomie podstawowym, zdający uzyskiwali najmniejszą liczbę punktów za realizację kryteriów poprawności i bogactwa językowego. Ponadto w pracach widoczne były odstępstwa w zakresie formy wypowiedzi oraz zgodności treści z tematem. Można przypuszczać, że uczniowie w niedostatecznym stopniu znają wymagane na egzaminie formy oraz za mało wnikliwie czytają i analizują temat wypracowania.

Jolanta Kamińska
Hanna M. Nowakowska
Grzegorz Szopa

2.4 Język łaciński i kultura antyczna

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

W sesji wiosennej egzaminu maturalnego w 2005 roku, język łaciński i kultura antyczna mogły być wybierane wyłącznie jako przedmiot dodatkowy. Absolwenci, którzy zdecydowali się na przystąpienie do egzaminu maturalnego z tego przedmiotu, zdawali go na poziomie rozszerzonym.

Łącznie w Okręgu do egzaminu z języka łacińskiego i kultury antycznej przystąpiło 32 zdających: 4 z woj. lubuskiego, 21 z woj. wielkopolskiego i 7 z woj. zachodniopomorskiego. Wszyscy byli absolwentami liceów ogólnokształcących.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych

Zestaw egzaminacyjny z języka łacińskiego i kultury antycznej składał się z dwóch arkuszy. Arkusz I zawierał jedno zadanie wymagające od zdającego napisania w języku polskim wypracowania na wskazany temat, z wykorzystaniem materiału tekstowego oraz ilustracyjnego zawartego w arkuszu. Za tę część można było otrzymać maksymalnie 30 punktów. Arkusz II składał się z dwóch części, z których pierwsza sprawdzała znajomość gramatyki łacińskiej i rozumienie czytanego tekstu łacińskiego, a druga umiejętność tłumaczenia tekstu oryginalnego na język polski (wybranego spośród dwóch zamieszczonych w zestawie). Za każdą część można było otrzymać odpowiednio 30 i 40 punktów. Łącznie za wszystkie zadania w zestawie egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać 100 punktów.

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników

Średnie wyniki punktowe uzyskane przez zdających przedstawiono w tabeli.

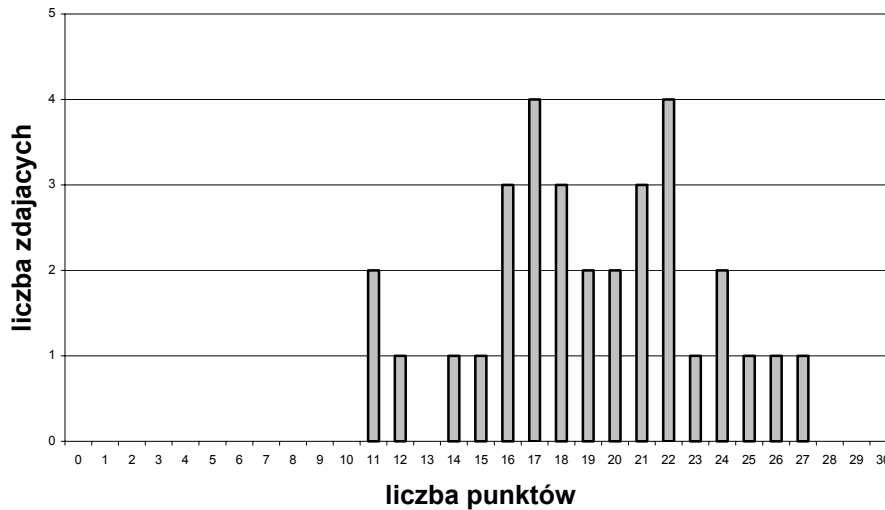
Średni wynik w %											
Okręg			województwo								
			lubuskie			wielkopolskie			zachodniopomorskie		
Arkusz I	Arkusz II	Łącznie	Arkusz I	Arkusz II	Łącznie	Arkusz I	Arkusz II	Łącznie	Arkusz I	Arkusz II	Łącznie
63,66	47,2	55,41	65,75	50	57,86	63,14	47,48	55,31	64	44,57	54,29

Za rozwiązanie zadania z arkusza I zdający uzyskali 64% maksymalnej liczby punktów. Najmniej punktów otrzymywali zdający za rozwinięcie tematu – 59%, a najwięcej za kompozycję – 97% punktów.

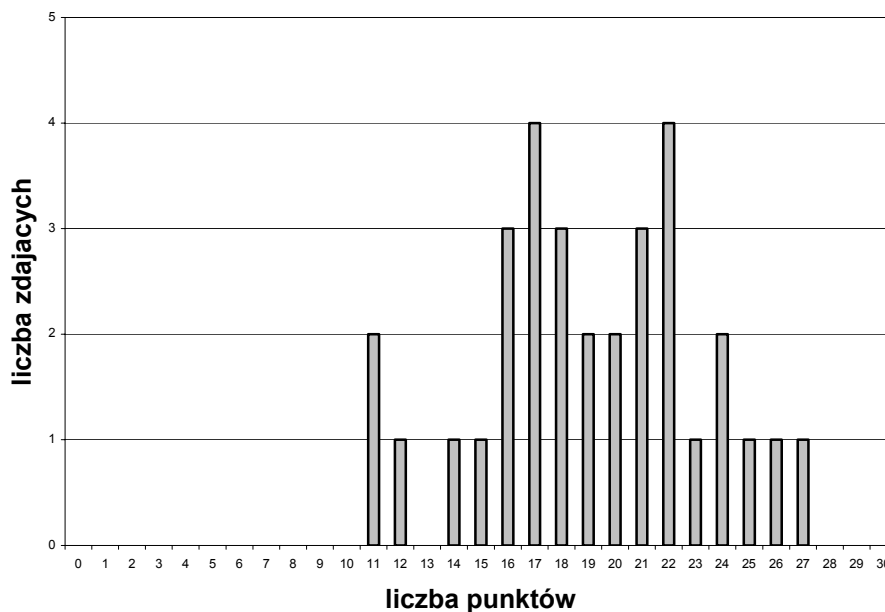
Zadania z arkusza II okazały się znacznie trudniejsze dla absolwentów, średnio uzyskiwali 47% maksymalnej liczby punktów. Za zadania sprawdzające znajomość gramatyki łacińskiej średnia wynosiła 56% pkt, za rozumienie czytanego tekstu łacińskiego 46%, a za tłumaczenie tekstu oryginalnego na język polski 37% punktów.

Graficzną ilustracją powyższych tendencji są rozkłady wyników punktowych zdających. Na wykresie 1. przedstawiono wyniki za arkusz I, a na wykresie 2. wyniki uzyskane przez zdających za rozwiązanie zadań zawartych w arkuszu II. Niewielka grupa zdających (32) nie pozwala na inną niż indywidualną dla każdego ilustrację i interpretację wyników.

Wykres 1. Rozkład wyników punktowych w Okręgu – język łaciński i kultura antyczna, arkusz I

Wykres 2. Rozkład wyników punktowych w Okręgu – język łaciński i kultura antyczna, arkusz II

IV. Wnioski

Na podstawie analizy wyników za zadania z poszczególnych części zestawu egzaminacyjnego oraz wykresów można stwierdzić, że egzamin z języka łacińskiego i kultury antycznej był umiarkowanie trudny dla zdających. Najwięcej problemów sprawiło absolwentom tłumaczenie tekstu oryginalnego na język polski oraz rozumienie czytanego tekstu łacińskiego. Umiejętność interpretowania przekazów kultury i wykorzystywanie ich w tworzeniu własnej wypowiedzi okazała się dla zdających równie trudna.

Jolanta Kamińska

2.5 Biologia

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do egzaminu maturalnego z biologii 13 maja 2005 roku przystąpiło w Okręgu 10231 absolwentów z 556 szkół średnich (22% zdających). 6996 z nich rozwiązywało zadania z arkusza II, a 7 abiturientów wybrało dodatkowy arkusz III z biologii w języku angielskim. Dla 8846 zdających biologia była wybranym przedmiotem obowiązkowym. Troje absolwentów zdawało egzamin maturalny w wersji dostosowanej dla osób niewidzących (arkusze A6).

Trzydziestu laureatów lub finalistów olimpiady biologicznej zostało zwolnionych ze zdawania egzaminu maturalnego (pięcioro z województwa lubuskiego, pięcioro z wielkopolskiego i troje z zachodniopomorskiego).

W terminie dodatkowym – 11 czerwca - egzamin zdawało jeszcze 6 absolwentów szkół średnich, którzy z powodów losowych nie przystąpili do egzaminu 13 maja. Dwoje z nich rozwiązywało zadania z arkusza II.

Tabela 1. Liczba zdających egzamin maturalny z biologii w 2005 r.

	Rodzaj arkusza	Województwo			Okręg
		lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie	
Liczba zdających	A I	1594	5841	2802	10237
	A II	1115	4118	1765	6998
	A III	2	5	-	7

Na wniosek egzaminatorów, po opinii zespołu ekspertów, został unieważniony egzamin trzem maturzystom ze względu na brak samodzielności podczas pisania pracy.

II. Opis zestawów zadań egzaminacyjnych (arkuszy)

Arkusz I, dla zdających biologię na poziomie podstawowym, składał się z 27 zadań sprawdzających wiadomości i umiejętności opisane w standardach wymagań egzaminacyjnych z tego zakresu¹. Cztery zadania były typu zamkniętego, a pozostałe to zadania otwarte wymagające krótkiej odpowiedzi. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów. Na rozwiązanie wszystkich zadań absolwenci mieli 120 minut. Uzyskanie co najmniej 30% punktów za rozwiązanie zadań z tego arkusza decydowało o zdaniu egzaminu maturalnego z biologii przez absolwentów, którzy wybrali ten przedmiot jako obowiązkowy.

¹ Arkusze egzaminacyjne oraz schematy punktowania wraz z modelami odpowiedzi znajdują się na stronie internetowej www.oke.poznan.pl

Maturzyści, którzy zdawali biologię na poziomie rozszerzonym, po rozwiązaniu zadań z arkusza I przystępowali do rozwiązywania zadań z arkusza II. Arkusz II składał się również z 27 zadań sprawdzających wiadomości i umiejętności opisane w standardach wymagań egzaminacyjnych. Dwa zadania były typu zamkniętego, a pozostałe to zadania otwarte. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów. Na rozwiązanie zadań absolwenci mieli 120 minut.

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników

98,21% maturzystów, którzy wybrali biologię jako przedmiot obowiązkowy, zdało egzamin.

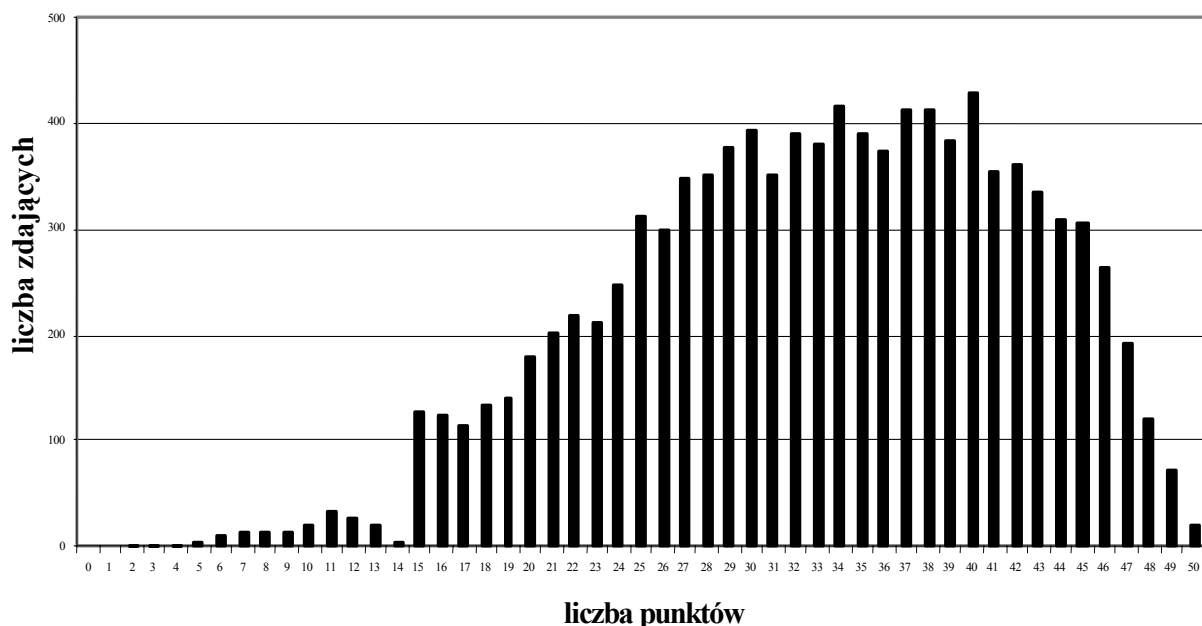
Tabela 2. Wyniki egzaminu maturalnego z biologii w Okręgu i województwach

	% liczby absolwentów, którzy zdali egzamin	Średni wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza I		Średni wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza II	
		procentowy	punktowy	procentowy	punktowy
Lubuskie	99,05	66,93	33,46	53,14	26,57
Wielkopolskie	98,45	69,91	34,95	49,88	24,94
Zachodniopomorskie	97,24	63,15	31,57	51,88	25,94
Okręg	98,21	64,75	32,37	50,86	25,43

Za rozwiązanie zadań z arkusza I maturzyści w Okręgu uzyskiwali średnio 64,75% punktów możliwych do zdobycia. Najniższy wynik wyniósł 8%, a najwyższy 100%. Maksymalną liczbę punktów uzyskało 22 zdających.

Rozkład wyników punktowych uzyskanych przez wszystkich zdających rozwiązujących zadania z arkusza I przedstawiono na wykresie nr 1.

Wykres 1. Rozkład wyników punktowych uzyskanych za arkusz I w Okręgu

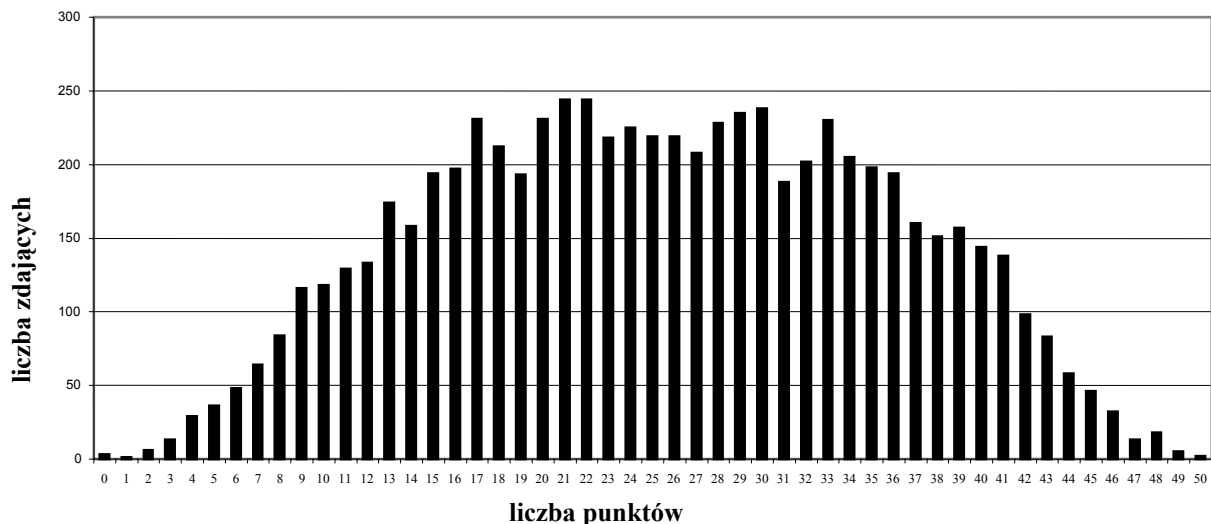

Wykres przedstawiający rozkład wyników punktowych za arkusz I jest ujemnie skośny (lewostronnie asymetryczny), co świadczy o tym, że zadania z tego arkusza były dla większości tegorocznych maturzystów łatwe. Modalna (najczęściej powtarzający się wynik) wynosi 40 punktów (80%). Na wykresie zwraca uwagę wypiętrzenie na progu 15 punktów, wynikające z faktu, że prace na granicy zaliczenia punktowego były sprawdzane szczególnie wnikliwie przez dwóch egzaminatorów w zespole oraz poddane oglądowi podczas trzeciej weryfikacji.

Za rozwiązanie zadań z arkusza II maturzyści w Okręgu uzyskiwali średnio 50,86% punktów możliwych do zdobycia. Najniższy wynik wyniósł 0%, a najwyższy 100% (50 punktów). Minimalną liczbę punktów uzyskało troje zdających, a maksymalną dwoje.

Rozkład wyników punktowych uzyskanych przez wszystkich zdających w Okręgu, rozwiązujących zadania z arkusza II przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres 2. Rozkład wyników punktowych uzyskanych za arkusz II

Rozkład wyników z arkusza II daje wykres prawie symetryczny (zbliżony do rozkładu normalnego - krzywej Gaussa), ale jest słabo wypiętrzony. Modalna dla tego arkusza wynosi 21 i 22 punkty (42 i 44%).

Ocenę poziomu opanowania wiadomości i umiejętności można przeprowadzić na podstawie o analizy współczynników (wskaźników) łatwości dla arkuszy, poszczególnych zadań oraz zadań ilustrujących określone standardy wymagań bądź całe obszary standardów. Łatwości poszczególnych zadań lub arkuszy obliczamy dzieląc liczbę punktów uzyskanych przez zdającego/grupę zdających przez maksymalną liczbę punktów możliwych do uzyskania za to zadanie czy arkusz¹. Na przykład: założmy, że w szkole X zadania z arkusza I rozwiązywało 30 uczniów. Za wszystkie zadania każdy zdający mógł uzyskać maksymalnie

¹ B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa 1999.

50 punktów, zatem 30 piszących mogło uzyskać 1500 punktów, a uzyskali łącznie 1115 punktów. Zatem wskaźnik łatwości dla arkusza I w tej szkole wynosi 0,74.

Współczynnik łatwości dla całego arkusza I wynosi 0,66, co świadczy o tym, że zestaw zadań z tego arkusza okazał się dla zdających umiarkowanie trudny. Na wykresie nr 3 przedstawiono wskaźniki łatwości wszystkich zadań z arkusza I dla wszystkich zdających w Okręgu, a w tabeli nr 3 ich klasyfikację.

Wykres 3. Wskaźniki łatwości dla poszczególnych zadań z arkusza I

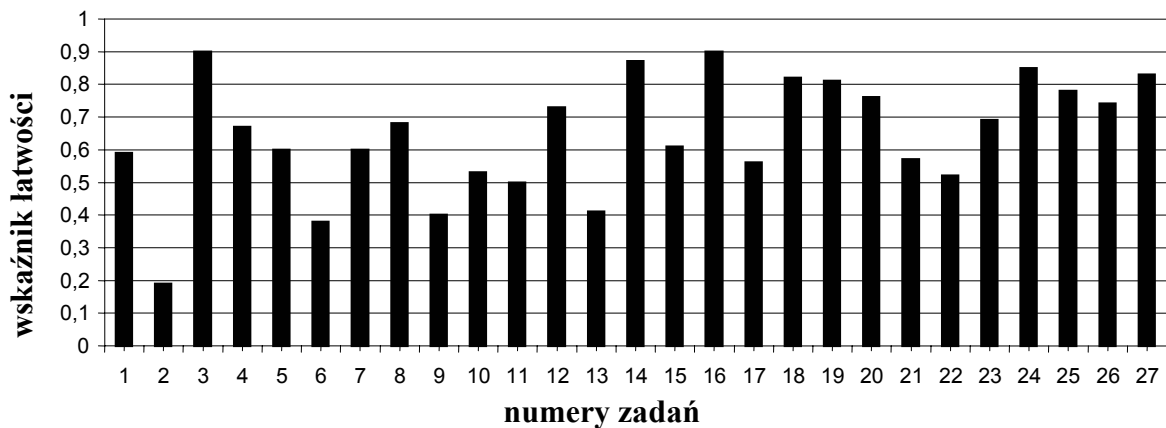

Tabela 3. Klasyfikacja zadań z arkusza I według wskaźników łatwości

Stopień trudności	Wskaźnik łatwości	Numery zadań	Liczba zadań
Bardzo trudne	0,00 – 0,19	2,	1
Trudne	0,20 – 0,49	6, 9, 13	3
Umiarkowanie trudne	0,50 – 0,69	1, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 15, 17, 21, 22, 23	12
Łatwe	0,70 – 0,89	12, 14, 18, 19, 20, 24, 25, 26, 27	9
Bardzo łatwe	0,90 – 1,00	3, 16	2

Dziewięć zadań z arkusza I okazało się dla maturzystów łatwe, a dwanaście sprawiło im umiarkowaną trudność. Jedno zadanie było dla zdających bardzo trudne (wskaźnik łatwości 0,19). Było to zadanie nr 2, sprawdzające wiadomości dotyczące cech tkanki łącznej. Trzy zadania mają wskaźniki łatwości, pozwalające zaliczyć je do zadań trudnych: zadanie 6. (wskaźnik łatwości 0,38), w którym należało wykonać schemat etapów trawienia skrobi z podanych elementów, zadanie 9. (wskaźnik łatwości 0,40) dotyczące roli błonnika stosowanego w procesie odchudzania oraz zadanie 13. (zamknięte, wskaźnik łatwości 0,41), w którym należało wskazać rodzaj odporności uzyskany przy zastosowaniu surowicy przeciwczącej. Najmniej problemów zdający mieli z podaniem przykładowych elementów układu szkieletowego człowieka chroniących określone narządy wewnętrzne (zadanie 3. - wskaźnik

łatwości 0,9) oraz z zaproponowaniem przykładów działań człowieka, które umożliwiają zachowanie dużej sprawności umysłu (zadanie 16. - wskaźnik łatwości 0,9).

W arkuszach maturalnych 2005 znajdowały się zadania ilustrujące standardy wymagań egzaminacyjnych z trzech obszarów wiadomości i umiejętności. W tabelach nr 4 - 6 przedstawiono wskaźniki łatwości poszczególnych umiejętności opisywanych przez standardy i całe ich obszary.

Tabela 4. Wskaźniki łatwości dla umiejętności z I obszaru standardów (wiadomości i ich rozumienie) dla arkusza I

Standard	Numery zadań	Liczba punktów	Wskaźnik łatwości	Wskaźnik łatwości dla umiejętności z I obszaru
1) opisywanie budowy i funkcji organizmu człowieka,	1, 2, 3, 15, 17, 18	11	0,61	0,60
2) przedstawianie związków między strukturą i funkcją w organizmie człowieka,	20	2	0,76	
3) przedstawianie i wyjaśnianie zależności pomiędzy organizmem i środowiskiem,	5, 9	3	0,50	
4) przedstawianie i wyjaśnianie zjawisk oraz procesów biologicznych.	7, 10, 13, 16, 22, 23	11	0,61	

Tabela 5. Wskaźniki łatwości dla umiejętności z II obszaru standardów (korzystanie z informacji) dla arkusza I

Standard	Numery zadań	Liczba punktów	Wskaźnik łatwości	Wskaźnik łatwości dla umiejętności z II obszaru
1) odczytywanie informacji przedstawionych w różnej formie,	4, 21, 25, 26	8	0,69	0,63
2) selekcjonowanie, porównywanie informacji.	6	2	0,38	

Tabela 6. Wskaźniki łatwości dla umiejętności z III obszaru standardów (tworzenie informacji) dla arkusza I

Standard	Numery zadań	Liczba punktów	Wskaźnik łatwości	Wskaźnik łatwości dla umiejętności z III obszaru
1) planowanie działania na rzecz własnego zdrowia i ochrony środowiska,	11	2	0,50	0,75
2) interpretowanie informacji i wyjaśnianie zależności przyczynowo - skutkowych pomiędzy prezentowanymi faktami,	8, 12, 19, 27	8	0,76	
3) formułowanie wniosków oraz formułowanie i uzasadnianie opinii na podstawie analizy informacji.	14, 24	3	0,86	

Z powyższych zestawień wynika, że tegoroczni maturzyści, zdający egzamin na poziomie podstawowym, w stopniu zadowalającym opanowali jedynie umiejętności i wiadomości z III obszaru standardów wymagań egzaminacyjnych dla tego poziomu, jednakże umiarkowaną trudność sprawiło im planowanie działania na rzecz własnego zdrowia i ochrony środowiska (zadanie nr 11 – wskaźnik łatwości 0,50). Najwięcej problemów zdający mieli z wiadomościami i ich rozumieniem (I obszar standardów) - wskaźnik łatwości 0,60, a szczególnie z umiejętnością przedstawiania i wyjaśniania zależności pomiędzy organizmem i środowiskiem (wskaźnik łatwości 0,50). Największą trudność (wskaźnik 0,38) sprawiła zdającym umiejętność selekcjonowania i porównywania informacji (standard 2. z II obszaru) sprawdzana przez jedno zadanie, w którym należało z podanych elementów skonstruować schemat etapów trawienia skrobi.

Tabela nr 7 przedstawia zadania z arkusza I pogrupowane pod względem sprawdzanych treści z podstawy programowej.

Tabela 7. Wskaźniki łatwości zadań z arkusza I według zakresu treści programowych

Lp	Zakres treści dla poziomu podstawowego	Numery zadań	Liczba punktów	Wskaźnik łatwości
1.	Organizm człowieka jako zintegrowana całość i jego prawidłowe funkcjonowanie	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20	38	0,61
2.	Elementy genetyki	21, 22, 23, 24	6	0,66
3.	Elementy ekologii i ochrony środowiska	25, 26, 27	6	0,78

Na zadowalającym poziomie maturzyści opanowali jedynie wiadomości i umiejętności dotyczące treści programowych z ekologii i ochrony środowiska. Treści dotyczące człowieka, które dominują w zadaniach z arkusza I oraz z genetyki, okazały się dla zdających umiarkowanie trudne.

Wskaźnik łatwości dla całego arkusza II wynosi 0,51 (umiarkowana trudność) i jest o 0,15 niższy od wskaźnika łatwości dla arkusza I.

Na wykresie nr 4 przedstawiono wskaźniki łatwości wszystkich zadań z arkusza II dla wszystkich zdających w Okręgu, a w tabeli nr 3 klasyfikację tych zadań według wskaźników łatwości.

Wykres 4. Wskaźniki łatwości dla poszczególnych zadań z arkusza II

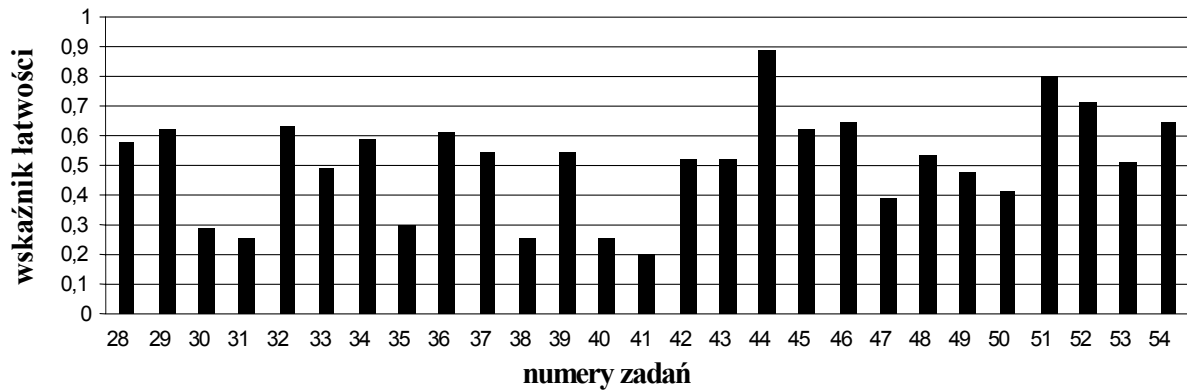

Tabela 8. Klasyfikacja zadań z arkusza II według wskaźników łatwości

Stopień trudności	Wskaźnik łatwości	Numery zadań	Liczba zadań
Bardzo trudne	0,00 – 0,19	-	0
Trudne	0,20 – 0,49	30, 31, 33, 35, 38, 40, 41, 47, 49, 50	10
Umiarkowanie trudne	0,50 – 0,69	28, 29, 32, 34, 36, 37, 39, 42, 43, 45, 46, 48, 53, 54	14
Łatwe	0,70 – 0,89	44, 51, 52	3
Bardzo łatwe	0,90 – 1,00	-	0

W arkuszu II nie było zadań bardzo łatwych ani bardzo trudnych. Aż dziesięć zadań okazało się dla zdających trudnymi. Najniższe wskaźniki łatwości uzyskały zadania: 41. (0,20), 38. (0,26), 40. (0,26). Zadanie 41. dotyczyło określenia rodzaju symetrii ciała występującej u ukwiała oraz uzasadnienia jej znaczenia dla zwierzęcia. W zadaniu nr 38 zdający mieli wykorzystać informacje o sposobie przyswajania żelaza przez gronkowca do zaproponowania metody wytworzenia leku zwalczającego tę bakterię. Zadanie 40. wymagało podania nazwy zmodyfikowanych organów roślin oraz określenia ich funkcji. Najwyższy współczynnik łatwości - 0,89 uzyskało zadanie nr 44, które, wymagało uzupełnienia schematu przedstawiającego gospodarkę ATP w organizmie. Łatwe okazały się dla zdających jeszcze dwa zadania: 51.; dotyczące określenia rodzaju opisanej zmienności (wskaźnik 0,81) oraz 52., które wymagało wyjaśnienia słowa „skuteczność” w odniesieniu do procesu ewolucji (wskaźnik 0,72).

W tabelach nr 9 - 6 przedstawiono współczynniki łatwości dla umiejętności z poszczególnych standardów i całych obszarów, ilustrowanych przez zadania z arkusza II.

Tabela 9. Wskaźniki łatwości dla umiejętności z I obszaru standardów (wiadomości i ich rozumienie) dla arkusza II

Standard	Numery zadań	Liczba punktów	Wskaźnik łatwości	Wskaźnik łatwości dla umiejętności z I obszaru
1) opisywanie budowy i funkcji na różnych poziomach organizacji życia i u różnych organizmów,	28, 29, 34	6	0,60	0,49
2) przedstawianie związków między strukturą i funkcją na różnych poziomach organizacji życia,	33, 40	3	0,36	
3) przedstawianie i wyjaśnianie zależności pomiędzy organizmem i środowiskiem,	39, 41, 42, 45	8	0,48	
4) przedstawianie i wyjaśnianie zjawisk oraz procesów biologicznych.	30, 31, 44	4	0,48	

Tabela 10. Wskaźniki łatwości dla umiejętności z II obszaru standardów (korzystanie z informacji) dla arkusza II

Standard	Numery zadań	Liczba punktów	Wskaźnik łatwości	Wskaźnik łatwości dla umiejętności z II obszaru
1) odczytywanie informacji przedstawionych w różnej formie,	52	2	0,72	0,59
2) selekcjonowanie, porównywanie informacji,	43	2	0,53	
3) przetwarzanie informacji według podanych zasad.	53	3	0,51	

Tabela 11. Wskaźniki łatwości dla umiejętności z III obszaru standardów (tworzenie informacji) dla arkusza II

Standard	Numery zadań	Liczba punktów	Wskaźnik łatwości	Wskaźnik łatwości dla umiejętności z III obszaru
1) planowanie działania na rzecz własnego zdrowia i ochrony środowiska,	46	1	0,65	0,52
2) interpretowanie informacji i wyjaśnianie zależności przyczynowo-skutkowych pomiędzy prezentowanymi faktami,	32, 35, 36, 37, 38, 49, 50, 51, 54	19	0,52	
3) formułowanie wniosków oraz formułowanie i uzasadnianie opinii na podstawie analizy informacji.	47, 48	3	0,46	

Analiza danych z tabel od nr 9 - 12 pozwala na stwierdzenie, że umiejętności i wiadomości z trzech obszarów standardów wymagań egzaminacyjnych z biologii dla poziomu rozszerzonego nie zostały opanowane na zadowalającym poziomie. Podobnie, jak w przypadku arkusza I, rozwiązujący zadania z arkusza II mieli największe trudności z zadaniami sprawdzającymi wiadomości i ich rozumienie (I obszar standardów) - wskaźnik łatwości 0,49. Najtrudniejsze okazało się przedstawianie związków między strukturą i funkcją na różnych poziomach organizacji życia (wskaźnik łatwości 0,38).

Tabela 12. Wskaźniki łatwości dla treści z podstawy programowej w arkuszu II

	Zakres treści dla poziomu rozszerzonego	Numery zadań	Liczba punktów	Wskaźnik łatwości
1.	Komórka - podstawowa jednostka życia	28, 29, 30, 32, 33, 34, 47, 48	14	0,52
2.	Energia i życie	31, 41, 43, 44	6	0,47
3.	Różnorodność życia na Ziemi.	35, 36, 37, 39, 40, 42, 45, 46	15	0,51
4.	Genetyka	38, 49, 50, 51	9	0,49
5.	Ewolucja	52	1	0,72
6.	Ekologia i biogeografia	53	3	0,51
7.	Biologia stosowana	38	2	0,26

Na zadowalającym poziomie zdający opanowali jedynie treści z zakresu ewolucji, ale były one sprawdzane tylko przez jedno zadanie, co nie daje podstaw do wyciągania wniosków o stopniu opanowania wiadomości z tego działu. Trudne okazały się zadania z zakresu biologii stosowanej, energii i życia oraz genetyki.

Dla porównania wyniku uzyskanego przez zdającego na tle populacji lub wyniku szkoły na tle innych szkół należy posłużyć się skalą staninową¹. Skala ta składa się z dziewięciu przedziałów (stanin), którym odpowiada określony i stały procent wyników oraz opis dydaktyczny (np. średni, wyżej średni itp.) Granice tych przedziałów ustalone są bez względu na trudność arkusza, co umożliwi porównywanie wyników uzyskanych przez ucznia, szkołę, powiat między sobą w danym roku. W skali tej każdemu staninowi odpowiada zawsze określony procent wyników (niezależnie od kraju, w którym się tą skalą posługują), co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Procenty wyników w przedziałach skali staninowej i ich opis dydaktyczny

Stanin	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Opis dydaktyczny	najniższy	bardzo niski	niski	niżej średni	średni	wyżej średni	wysoki	bardzo wysoki	najwyższy
Procent wyników	4%	7%	12%	17%	20%	17%	12%	7%	4%

¹ Szczegółowe informacje oraz tabele z normami staninowymi z egzaminu maturalnego z biologii dla uczniów i szkół znajdują się na stronie internetowej www.oke.poznan.pl oraz w części wstępnej niniejszego opracowania

Na przykład: średni wynik procentowy, który uzyskali maturzyści za rozwiązanie zadań z arkusza I szkoły X w województwie wielkopolskim, wynosi 82%. Jest to dla tego województwa stanin 8, czyli wynik bardzo wysoki, który uzyskało 7% szkół w tym województwie; natomiast dla Okręgu stanowi to stanin najwyższy, czyli wynik, który uzyskało tylko 4% szkół.

IV. Wnioski

- Zdający, zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym, najslabiej opanowali wiadomości i ich rozumienie (obszar I standardów wymagań egzaminacyjnych). Dotyczy to zwłaszcza przedstawiania związków między strukturą i funkcją na różnych poziomach organizacji życia, przedstawiania i wyjaśniania zależności pomiędzy organizmem i środowiskiem oraz przedstawiania i wyjaśniania zjawisk oraz procesów biologicznych. Brak wiadomości widoczny jest również w niektórych zadaniach sprawdzających umiejętności, kiedy maturzystom do przetwarzania bądź tworzenia informacji brakuje wiedzy, np. wielu zdających nie odróżniało cukrowców od enzymów i w związku z tym nie potrafiło z podanych elementów ułożyć schematu (zadanie nr 6 w arkuszu I).
- Na zadowalającym poziomie maturzyści zdający na poziomie podstawowym opanowali jedynie umiejętności z zakresu III obszaru standardów, czyli tworzenia informacji, a zwłaszcza formułowania argumentów. Można sądzić, że w szkołach kładzie się obecnie nacisk na ćwiczenie tych umiejętności. Natomiast rozwiązujący zadania z arkusza II mieli większe problemy z opanowaniem umiejętności z tego obszaru. Szczególną trudność sprawiło im formułowanie wniosków na podstawie wyników doświadczenia oraz uzasadnianie opinii na podstawie analizy informacji. Ćwiczenie umiejętności stawiania hipotez i formułowania problemów badawczych oraz wyciągania wniosków z wyników doświadczeń w oparciu o przeprowadzane doświadczenia w dalszym ciągu nie jest mocną stroną w nauczaniu biologii.
- Spore trudności sprawia zdającym stosowanie właściwej terminologii oraz poprawnego języka biologicznego. Bardzo często nieporadność w tym zakresie uniemożliwiła maturzystom prawidłowe rozwiązanie zadań, zwłaszcza z arkusza II.
- Prawdopodobnie czytanie poleceń bez zrozumienia było przyczyną tego, że zdający odpowiadali nie na temat lub pomijali część polecenia, przez co nie uzyskiwali punktów. Np. w zadaniu nr 36, zamiast wskazywać zalety strategii działania wirusa HIV, maturzyści opisywali jego cykl życiowy, natomiast w zadaniu 48. podawali jedynie przykłady wykorzystywania opisanych badań DNA, pomijając argumenty uzasadniające ich znaczenie społeczne.

Anna Przybył-Prange

2.6 Chemia

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do egzaminu maturalnego z chemii przystąpiło 3261 absolwentów w Okręgu. Stanowi to 7,04% wszystkich zdających. Jako przedmiot obowiązkowy chemię wybrało 1201 zdających (147 z województwa lubuskiego, 735 z województwa wielkopolskiego, 319 z województwa zachodniopomorskiego), a jako przedmiot dodatkowy 2060 zdających. Spośród absolwentów, którzy wybrali chemię jako przedmiot obowiązkowy, 30 i więcej procent punktów (minimum do zaliczenia przedmiotu - 18 punktów) uzyskało 1145, co stanowi 95,7% zdających. Oznacza to, że ponad 4% nie zdało matury z chemii.

Do egzaminu maturalnego z chemii na poziomie rozszerzonym przystąpiło 2888 absolwentów w Okręgu, stanowi to 88,8% zdających przedmiot. Z klas dwujęzycznych sześciu absolwentów rozwiązywało na poziomie podstawowym arkusz w języku angielskim, a na poziomie rozszerzonym dwóch zdających przystąpiło do rozwiązywania arkusza w języku angielskim i trzech w języku niemieckim.

Z egzaminu maturalnego zwolnionych zostało dziesięciu absolwentów. Byli to laureaci lub finaliści Olimpiady Chemicznej. Otrzymali oni maksymalną liczbę punktów za obie części egzaminu.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)¹

Zdający egzamin na poziomie podstawowym mieli do rozwiązania zadania z jednego arkusza egzaminacyjnego (arkusza I), a zdający egzamin na poziomie rozszerzonym z dwóch arkuszy egzaminacyjnych (arkusza I i arkusza II).

Poziom trudności poszczególnych zadań był zróżnicowany. Tematyka zadań obejmowała większość treści podstawy programowej. Zadania egzaminacyjne w arkuszu I sprawdzały wiedzę i umiejętność jej zastosowania w praktyce. Zadania egzaminacyjne w arkuszu II sprawdzały umiejętność zastosowania wiedzy i poznanych metod badawczych do rozwiązywania problemów.

¹ Arkusze egzaminacyjne oraz schematy punktowania wraz z modelami odpowiedzi znajdują się na stronie internetowej www.oke.poznan.pl

Arkusz I zawierał trzydzieści zadań (cztery zadania zamknięte i dwadzieścia sześć otwartych). W arkuszu pierwszym dziewięć zadań jest punktowanych w skali 0–1, dwanaście w skali 0–2, dziewięć zadań w skali 0–3.

Zadania z arkusza I sprawdzały wiedzę i umiejętności opisane standardami wymagań egzaminacyjnych w następujących proporcjach:

- obszar standardu I (wiadomości i rozumienie) – 53,33%,
- obszar standardu II (korzystanie z informacji) – 28,33%,
- obszar standardu III (tworzenie informacji) – 18,33%.

Zadania umieszczone w arkuszu I sprawdzały wiadomości i umiejętności z trzech obowiązujących obszarów standardów, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Przyporządkowanie badanych umiejętności z arkusza I numerom zadań

Sprawdzane umiejętności	Numerы zadań	Liczba punktów
określanie rodzaju wiązania na podstawie różnicy elektroujemności łączących się pierwiastków	3	2
określanie stopnia utlenienia pierwiastka w jonie i cząsteczce nieorganicznego związku chemicznego	22	2
posługiwanie się poprawną nomenklaturą chemiczną	24	1
porównanie tlenków ze względu na ich charakter chemiczny	5	1
wykonywanie obliczeń chemicznych	6, 17	6
zapisywanie równań reakcji chemicznych lub proponowanie ciągu przemian	10, 20, 25, 26, 27, 30	10
interpretowanie ilościowe równania reakcji	4, 20	5
podanie przyczyny powstawania kwaśnych deszczów	7	1
podanie typowych właściwości fizycznych metali i niemetali	8	2
opisywanie typowych właściwości wodorotlenku sodu, amoniaku, aniliny	9, 27	2
klasyfikowanie: kwasów do odpowiednich grup, reakcji do odpowiedniego typu	19, 25	3
stosowanie zasady bilansu elektronowego	23	3
wyjaśnianie zachowania się metali wobec kwasów	11	2
odczytywanie i interpretowanie informacji z układu okresowego	1	1
uzupełnianie brakujących danych na podstawie informacji	28	2
selekcjonowanie, analizowanie informacji	2, 13, 18	4
zapisywanie obserwacji wynikających z prezentowanych doświadczeń	12, 21	2
wyjaśnianie przebiegu zjawisk	16	2
dostrzeganie związków przyczynowo-skutkowych	29	2
projektowanie doświadczeń	14, 30	5
dokonywanie uogólnień i formułowanie wniosków	15	2

Za prawidłowe rozwiązanie zadań z arkusza I zdający mógł otrzymać maksymalnie 60 punktów.

Arkusz II zawierał dwadzieścia dwa zadania (wszystkie otwarte). W arkuszu II trzy zadania były punktowane w skali 0 - 1 punktu, osiem w skali 0 - 2 punktów, pięć w skali 0 - 3 punktów, cztery w skali 0 - 4 punktów i dwa w skali 0 - 5 punktów.

Zadania z arkusza II sprawdzały wiedzę i umiejętności opisane standardami wymagań egzaminacyjnych w następujących proporcjach:

- obszar standardu I (wiadomości i rozumienie) – 38,33%,
- obszar standardu II (korzystanie z informacji) – 38,33%,
- obszar standardu III (tworzenie informacji) – 23,33%.

Zadania umieszczone w arkuszu II sprawdzały wiadomości i umiejętności z trzech obowiązujących obszarów standardów, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Przyporządkowanie badanych umiejętności z arkusza II numerom zadań

Sprawdzane umiejętności	Numerы zadań	Liczba punktów
rozpoznawanie aminokwasów w cząsteczkach tripeptydów	48	3
zapisywanie obserwacji wynikających z prezentowanych doświadczeń	44	2
projektowanie doświadczeń	39, 52	6
uzasadnianie związków przyczynowo – skutkowych pomiędzy prezentowanymi faktami	34, 40	3
zapisywanie równań różnych przemian	31, 36, 39, 44, 46, 47	10
szacowanie ilości materiału promieniotwórczego	32	1
wykonywanie różnych obliczeń chemicznych	33, 35, 37, 43	9
wyjaśnianie właściwości substancji wynikających ze struktury elektronowej drobin	36	2
dostrzeganie związków przyczynowo-skutkowych	38	3
opisywanie: przebiegu doświadczenia, przebiegu procesu	40, 47	3
zapisywanie obserwacji wynikających z prezentowanych doświadczeń	40, 44	3
opisanie wpływu różnych czynników na proces koagulacji i denaturacji białek	41	2
określanie stopni utlenienia	42	2
przewidywanie odczynu wodnych roztworów soli	45	2
określanie składu mieszaniny reakcyjnej	45	2
uzupełnianie brakujących danych na podstawie informacji	49	3
selekcjonowanie i analizowanie informacji	50	2
opisywanie wykorzystania tworzyw sztucznych	51	2

Za prawidłowe rozwiązanie zadań z arkusza II zdający mógł otrzymać maksymalnie 60 punktów.

Zdający mieli podczas egzaminu do dyspozycji karty wzorów i stałych chemicznych oraz kalkulator.

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników

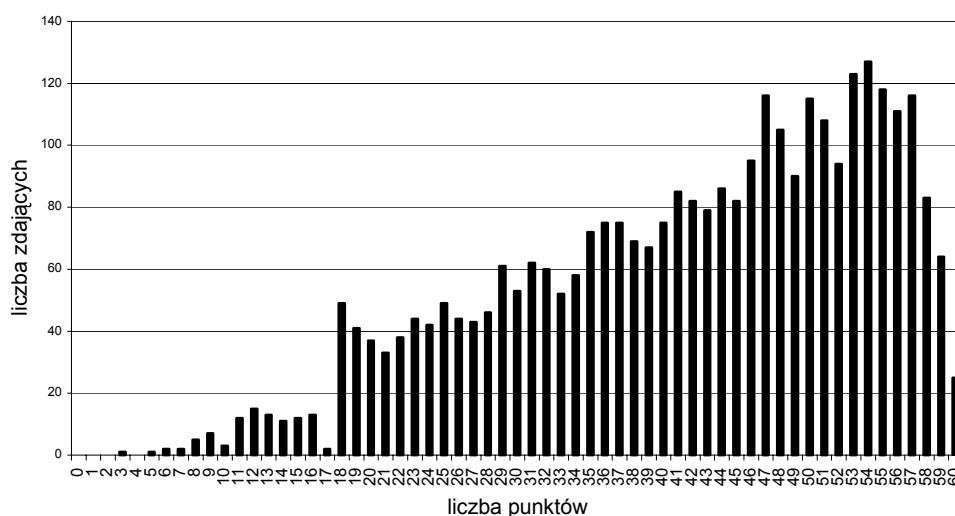
Egzamin maturalny z chemii był zdany, jeśli maturzysta wybrał chemię jako przedmiot obowiązkowy i na poziomie podstawowym otrzymał co najmniej 30% punktów z możliwych do uzyskania (30% równało się 18 pkt).

Tabela 3. Wyniki egzaminu maturalnego z chemii w Okręgu i województwach

Wyniki w poszczególnych województwach i Okręgu	% liczby absolwentów, którzy zdali egzamin	Średni wynik arkusza I wyrażony w %	Średni wynik arkusza II wyrażony w %
lubuskie	95,92	67,88	46,53
wielkopolskie	96,05	66,75	50,84
zachodniopomorskie	94,67	63,94	49,30
Okręg	95,67	66,14	49,91

Rozkład wyników punktowych uzyskanych przez wszystkich zdających rozwiązujących zadania z arkusza I przedstawia wykres 1.

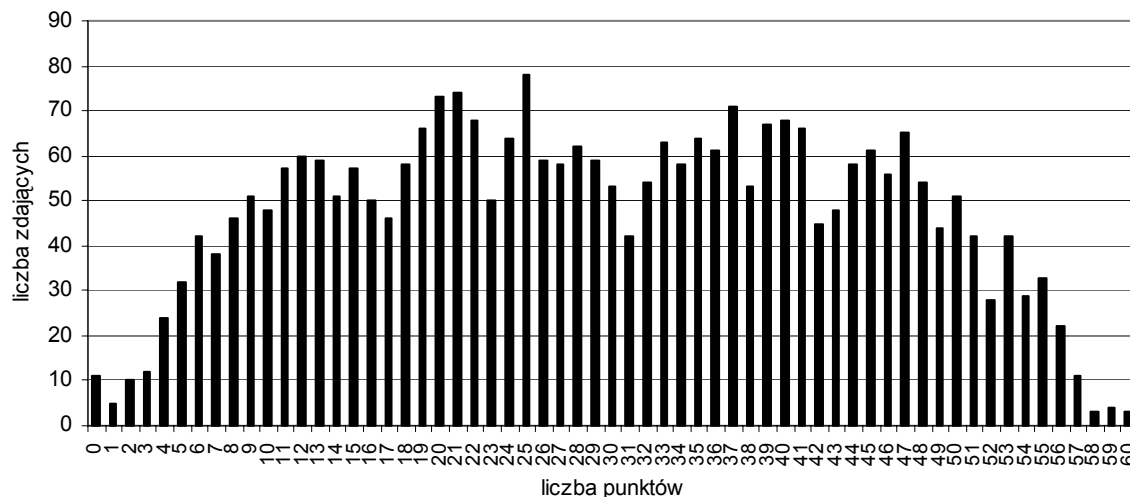
Wykres 1. Rozkład wyników punktowych uzyskanych za arkusz I dla Okręgu

Rozkład wyników punktowych za arkusz I jest lewoskośny – lewe ramię wykresu jest wydłużone w kierunku wyników niższych. Wyraźnie widać, że mało liczne są grupy zdających, którzy nie zdali egzaminu maturalnego, uzyskując wynik poniżej 18 punktów. Prace z punktacją „progową” (na granicy zaliczenia) były dwu-, a nawet trzykrotnie weryfikowane. Znaczna liczba zdających uzyskała bardzo wysokie wyniki. Taki rezultat punktowy uzyskany na egzaminie informuje o tym, że duża grupa absolwentów opanowała umiejętności i wiadomości określone w standardach wymagań egzaminacyjnych, na poziomie podstawowym, a zadania z tego arkusza były dla większości zdających łatwe. Modalna (najczęściej powtarzający się wynik) dla tego arkusza w Okręgu wynosi 54 punkty (90%).

Rozkład wyników punktowych uzyskanych przez wszystkich zdających rozwiązujących zadania z arkusza I przedstawia wykres 2.

Wykres 2. Rozkład wyników punktowych uzyskanych za arkusz II dla Okręgu

Rozkład wyników punktowych za arkusz II daje wykres prawie symetryczny, zbliżony do rozkładu normalnego – krzywej Gaussa, chociaż są dwa wypiętrzenia, co świadczyć może o dwóch grupach zdających. Zwracają uwagę wypiętrzenia: poniżej połowy liczby punktów maksymalnie możliwej do uzyskania, w przedziale 20 – 26 pkt i powyżej połowy liczby punktów maksymalnie możliwych do uzyskania w przedziale 37 – 41 punktów, co świadczy o dwóch licznych grupach zdających o niższym i wyższym poziomie osiągnięć. Zadania w arkuszu egzaminacyjnym dla większości zdających okazały się umiarkowanie trudne. Stosunkowo nieliczne są natomiast grupy zdających, którzy uzyskali wyniki bardzo niskie (kilkupunktowe) lub bardzo wysokie. Modalna dla tego arkusza w Okręgu wynosi 25 punktów (42%).

Ocenę poziomu opanowania wiadomości i umiejętności prowadzono na podstawie analizy średnich uzyskanych za arkusze oraz wartości współczynników łatwości¹ dla arkuszy i poszczególnych zadań. Współczynnik ten pozwala określić, co jest słabą, a co mocną stroną zdającego, szkoły, powiatu czy nawet całej populacji zdających egzamin maturalny z chemii.

Łatwość zadania obliczamy dzieląc liczbę punktów uzyskanych za rozwiązanie zadania przez zdającego/zdających, przez maksymalną liczbę punktów możliwych do uzyskania za to zadanie².

Na wykresie 3. przedstawiono współczynniki łatwości zadań z arkusza I wszystkich zdających w Okręgu, a w tabeli 4. klasyfikację zadań.

¹ Bolesław Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa 1999

² Np.: za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań z arkusza pierwszego, zdający mógł uzyskać 60 punktów, a otrzymał 30 punktów. Współczynnik łatwości wynosi: $30/60 = 0,50$

Wykres 3. Współczynniki łatwości dla poszczególnych zadań z I arkusza

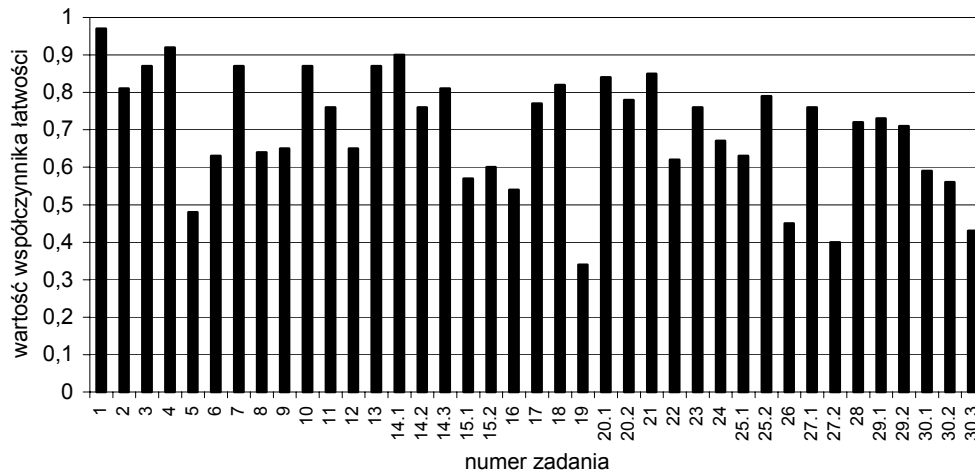

Tabela 4. Klasyfikacja zadań z arkusza I według współczynników łatwości

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania/umiejętności	% liczby zadań
0,00 – 0,19	bardzo trudne	—	0
0,20 – 0,49	trudne	5, 19, 26, 27.2, 30.3	12,8
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	6, 8, 9, 10, 12, 15.1, 15.2, 16, 22, 24, 25.1, 30.1, 30.2	33,3
0,70 – 0,89	łatwe	2, 3, 7, 11, 13, 14.2, 14.3, 17, 18, 20.1, 20.2, 21, 23, 25.2, 27.1, 28, 29.1, 29.2	46,2
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	1, 4, 14.1	7,7

Jak można wnioskować z wykresu 3. i danych z tabeli nr 4, w arkuszu I nie było dla zdających zadań bardzo trudnych. Osiemnaście zadań z arkusza I okazało się dla zdających łatwymi. Trzydzieści zadań sprawiło umiarkowaną trudność. Pięć zadań ma wartości współczynnika łatwości pozwalające zaliczyć je do zadań trudnych: zadanie 5. (współczynnik łatwości 0,48), w którym należało uszeregować podane tlenki zgodnie ze wzrostem charakteru zasadowego; zadanie 19. (współczynnik łatwości 0,34) dotyczące kwalifikacji, spośród podanych, kwasów do dwóch grup: 1. kwasów o właściwościach silnie utleniających i 2. kwasów słabych; zadanie 26. (współczynnik łatwości 0,45), w którym należało przedstawić schemat ciągu przemian prowadzących do otrzymania butanonu z but-1-enu; zadanie 27.2. (współczynnik łatwości 0,40), w którym należało napisać równania reakcji w formie cząsteczkowej alaniny z kwasem solnym i z wodorotlenkiem sodu oraz zadanie 30.2. (współczynnik łatwości 0,56), w którym należało napisać równanie reakcji jako wynik zaprojektowanego doświadczenia. Najmniej problemów sprawiały zdającym zadania dotyczące wskazania atomu pierwiastka o podanej konfiguracji elektronowej (zadanie 1., zamknięte, współczynnik łatwości 0,97), interpretacji ilościowej równania reakcji (zadanie 4.,

współczynnik łatwości 0,92) oraz przedstawienie schematu doświadczenia, za pomocą którego można było wykazać charakter chemiczny podanych tlenków (zadanie 14.1, współczynnik łatwości 0,90).

Współczynnik łatwości dla całego arkusza I wynosi w Okręgu 0,69 (w województwie lubuskim 0,71, w województwie wielkopolskim 0,70, a w województwie zachodniopomorskim 0,69). Potwierdza to, że zadania z arkusza I sprawiały zdającym w województwie zachodniopomorskim umiarkowaną trudność. Dla absolwentów województw lubuskiego i wielkopolskiego były to zadania łatwe.

Na wykresie 4. przedstawiono współczynniki łatwości wszystkich zadań z arkusza II dla wszystkich zdających w Okręgu, a w tabeli 5. ich klasyfikację.

Wykres 4. Współczynniki łatwości dla poszczególnych zadań z arkusza II

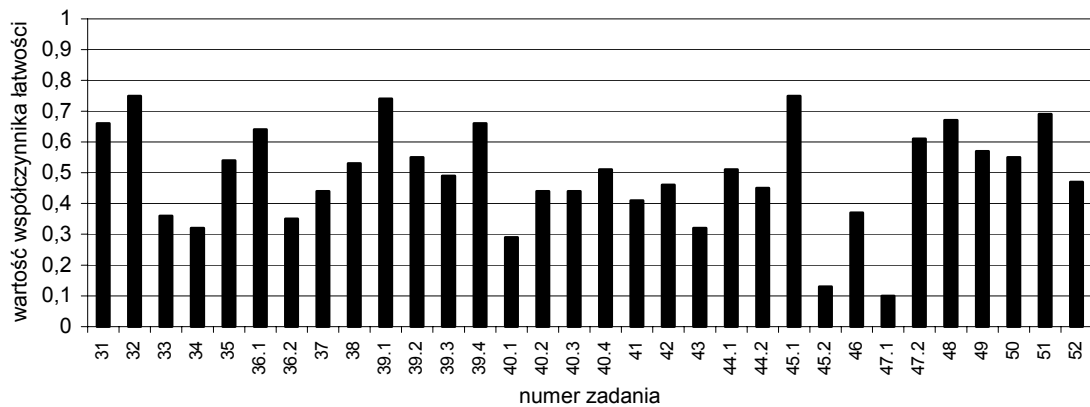

Tabela 5. Klasyfikacja zadań z arkusza II według współczynników łatwości.

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania/umiejętności	% liczby zadań
0,00 – 0,19	bardzo trudne	45.2, 47.1	6,2
0,20 – 0,49	trudne	33, 34, 36.2, 37, 39.3, 40.1, 40.2, 40.3, 41, 42, 43, 44.2, 46, 52	43,8
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	31, 35, 36.1, 38, 39.2, 39.4, 40.4, 44.1, 47.2, 48, 49, 50, 51	40,6
0,70 – 0,89	łatwe	32, 39.1, 45.1	9,4
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	-	0

Jak widać na wykresie 4. i wynika z danych w tabeli 5. w arkuszu II nie było zadań bardzo łatwych. Dwa zadania okazały się dla zdających bardzo trudne. Zadanie 45.2. (współczynnik łatwości 0,13) dotyczyło uzasadnienia, jakie cząstki znajdują się w opisanych roztworach po hydrolizie soli, a zadanie 47.1. (współczynnik łatwości 0,10) dotyczyło przedstawienia schematu ogniwa na podstawie podanej sumarycznej reakcji przebiegającej w ogniwie.

Czternaście zadań okazało się dla zdających trudnymi - najniższe współczynniki łatwości uzyskały zadania: 40.1 (0,29), 34 i 43 (0,32), a trzynastie było umiarkowanie trudnych - najniższe współczynniki łatwości miały zadania: 40.4. i 44.1. (0,51).

Chcąc umożliwić ocenę wyniku uzyskanego przez każdego zdającego na tle wyników całej populacji lub ocenę średniego wyniku danej szkoły na tle wyników innych szkół, należy posłużyć się znormalizowaną (dziewięciopunktową) skalą staninową.¹ W tej skali każdemu staninowi odpowiada określony i stały procent wyników oraz charakterystyka dydaktyczna (nazwa stanina), niezależnie od kraju, w którym się tą skalą posługuje, co przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Procenty wyników w przedziałach skali staninowej i ich opis dydaktyczny

Stanin	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Charakterystyka dydaktyczna/ nazwa stanin	najniższy	bardzo niski	niski	niżej średni	średni	wyżej średni	wysoki	bardzo wysoki	najwyższy
Procent wyników	4%	7%	12%	17%	20%	17%	12%	7%	4%

Na przykład: średni wynik procentowy, którzy uzyskali z chemii uczniowie szkoły X w województwie lubuskim wynosi 79%. Jest to dla tego województwa stanin 7, czyli wynik wysoki, który uzyskało 12% szkół. Dla Okręgu jest to stanin 8, czyli stanowi to tylko 7% szkół².

IV. Wnioski

1. Najłatwiejsze dla zdających, zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym okazały się umiejętności dotyczące odczytywania i interpretowania informacji z układu okresowego, interpretowania ilościowego i jakościowego równania reakcji oraz przedstawiania schematów projektowanych doświadczeń. Można sądzić, że w szkołach kładzie się obecnie duży nacisk na kształcenie tych umiejętności.
2. Zdający na poziomie podstawowym i rozszerzonym najslabiej opanowali wiadomości i ich rozumienie (obszar I standardu wymagań egzaminacyjnych). Dotyczy to zwłaszcza klasyfikowania kwasów do odpowiedniej grupy związków ze względu na ich moc oraz właściwości utleniające, określania składu mieszaniny reakcyjnej, zapisywania procesów za pomocą równań reakcji oraz opisywania za pomocą schematu przebiegu procesu.

¹ B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa 1999.

² Szczegółowe informacje oraz tabele z normami staninowymi egzaminu maturalnego z chemii dla zdających i dla szkół znajdują się na stronie internetowej www.oke.poznan.pl.

Można sądzić, że obok zapisywania procesów za pomocą równań reakcji w różnych formach, należy również ćwiczyć opisywanie przebiegu procesu za pomocą schematu, klasyfikowanie substancji ze względu na ich różnorodne właściwości oraz opisywanie składu mieszaniny przed i po reakcji. Brak wiadomości widoczny był również w zadaniach, w których zdający musieli przetworzyć lub tworzyć informacje. Szczególną trudność sprawiało zdającym formułowanie obserwacji wynikających z prezentowanych i projektowanych doświadczeń, jak również formułowanie wniosków na podstawie wyników doświadczenia. Absolwenci często, zamiast spostrzeżeń, zapisywali wnioski. Toteż należałoby ćwiczyć formułowanie spostrzeżeń i wyciąganie wniosków z wyników doświadczeń.

3. Zdający, w wielu przypadkach, zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym, nie czytali poleceń ze zrozumieniem. Udzielane odpowiedzi były niespójne z poleceniem.
4. Wielu zdających nie stosowało właściwej terminologii chemicznej, co uniemożliwiło udzielenie prawidłowej odpowiedzi, zwłaszcza w zadaniach z arkusza II.
5. Średnie wyniki procentowe za rozwiązanie zadań w arkuszach w poszczególnych województwach wskazują na podobny poziom opanowania wiadomości i umiejętności.
6. Chemia jest przedmiotem mało popularnym dla zdających, gdyż tylko 7,04% całej populacji zdecydowało się zdawać ten przedmiot na egzaminie maturalnym. 1/3 zdających wybrała chemię jako przedmiot obowiązkowy, a 2/3 jako przedmiot dodatkowy. Wybór – jak wskazują wyniki – był świadomy, dojrzały.

Ewa Muszak

2.7 Fizyka i astronomia

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do egzaminu maturalnego z fizyki i astronomii przystąpiło 2568 absolwentów z 263 szkół w Okręgu (5,56% wszystkich zdających). Jako przedmiot obowiązkowy fizykę i astronomię wybrało 270 osób, jako przedmiot dodatkowy 2296 zdających. Spośród absolwentów, którzy wybrali fizykę i astronomię jako przedmiot obowiązkowy 30 i więcej procent punktów (minimum zaliczeniowe wynosiło 15 punktów) uzyskało 265, co stanowi 98,15% zdających. Z egzaminu zwolnionych było 10 laureatów i finalistów Olimpiady Fizycznej. Otrzymali oni maksymalną liczbę punktów za obie części egzaminu.

Do egzaminu maturalnego z fizyki i astronomii na poziomie rozszerzonym przystąpiło 2491 (97,08%) zdających.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

Zdający, którzy przystąpili do egzaminu maturalnego z fizyki i astronomii, rozwiązywali zadania zawarte w dwóch arkuszach: arkuszu I i II. Zadania te sprawdzały poziom opanowania umiejętności¹ i wiadomości zapisanych w standardach wymagań egzaminacyjnych.

Egzamin na poziomie podstawowym trwał 120 minut. Zadania z arkusza I sprawdzały wybrane zagadnienia z zakresu poziomu podstawowego. 48% punktów można było uzyskać za zadania sprawdzające opanowanie umiejętności opisanych w standardzie I: Wiadomości i rozumienie, 28% za zadania ze standardu II: Korzystanie z informacji i 24% za zadania ze standardu III: Tworzenie informacji. W arkuszu I znajdowało się 10 zadań zamkniętych wielokrotnego wyboru i 17 zadań otwartych krótkiej odpowiedzi. Podczas obu części egzaminu zdający mógł korzystać z *Karty wzorów i stałych fizycznych* oraz z kalkulatora.

Egzamin na poziomie rozszerzonym trwał 240 minut i składał się z dwóch części: Część pierwsza – ten sam arkusz I, co dla poziomu podstawowego (120 minut), część druga (arkusz II) trwała 120 minut i polegała na rozwiązaniu zadań sprawdzających umiejętność zastosowania wiedzy i poznanych metod rozwiązywania problemów obejmujących cały zakres wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego i rozszerzonego. Za zadania

¹ Opisy badanych za pomocą poszczególnych zadań umiejętności opisanych w standardach wymagań egzaminacyjnych znajdują się na stronie internetowej Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu: www.oke.poznan.pl

sprawdzające opanowanie umiejętności opisanych w standardzie I: Wiadomości i rozumienie można było uzyskać 34% punktów, 40% za zadania ze standardu II: Korzystanie z informacji i 26% za zadania ze standardu III: Tworzenie informacji. Arkusz II zbudowany był z 5 zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi.

Egzamin z fizyki i astronomii jako **przedmiotu dodatkowego** zdawany był na poziomie rozszerzonym, trwał 240 minut, składał się z dwóch części (jak dla poziomu rozszerzonego).

Absolwent **zdał** egzamin maturalny z fizyki i astronomii, jeżeli otrzymał co najmniej 30% możliwych do uzyskania punktów za zadania z arkusza I (na poziomie podstawowym).

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań z arkusza na poziomie podstawowym zdający mógł uzyskać 50 punktów; aby zdać egzamin maturalny, musiał uzyskać 15 punktów (30%). Liczba punktów uzyskana za rozwiązanie zadań egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym (arkusz II) nie miała wpływu na zdanie egzaminu, maksymalnie piszący mógł uzyskać 50 punktów.

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników

Za rozwiązanie zadań z **arkusza pierwszego**¹ zdający uzyskiwali średnio 59,13% możliwych do uzyskania punktów (29,6 punktu na 50 możliwych). Najniższy wynik w Okręgu wyniósł 14% punktów (7 punktów), a najwyższy 100% punktów (50 punktów).

Siedmioro piszących osiągnęło wynik maksymalny – 50 punktów (wynik ten uzyskało również 10 finalistów i laureatów Olimpiady Fizycznej). Troje spośród zdających uzyskało najniższy wynik – 7 punktów. 34 piszących otrzymało wynik niższy od progu zdawalności – 15 punktów. Najczęściej uzyskiwano wynik 28 punktów (56%). Najliczniejsza grupa zdających – 1166 (co stanowi 45% wszystkich piszących) uzyskała wyniki w przedziale od 23 do 33 punktów.

W tabeli nr 1 przedstawiono wyniki egzaminu maturalnego z fizyki i astronomii dla wszystkich zdających: zarówno tych, którzy wybrali fizykę i astronomię jako przedmiot obowiązkowy, jak i dodatkowy.

¹ Schematy oceniania, zawierające proponowane rozwiązania i punktowane elementy odpowiedzi znajdują się na stronach internetowych OKE w Poznaniu.

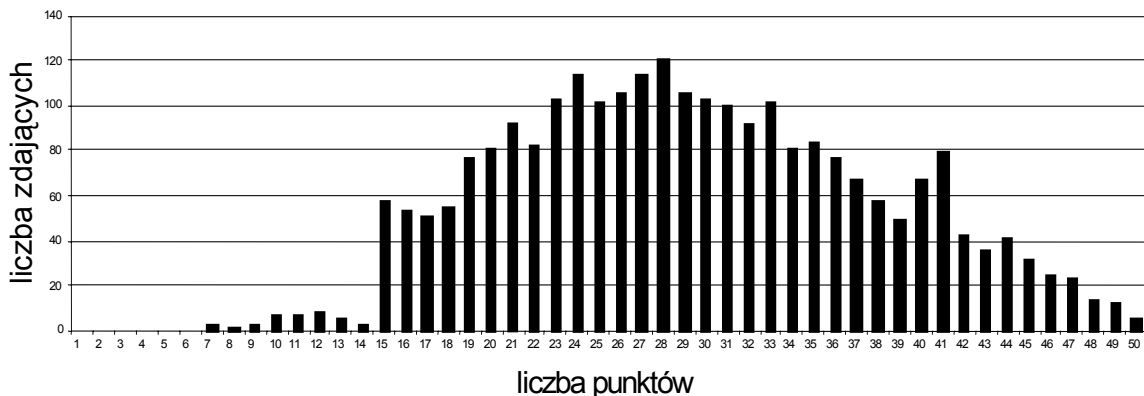
Tabela nr 1

	% liczby absolwentów, którzy zdali egzamin	Średni wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza I		Średni wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza II	
		procentowy	punktowy	procentowy	punktowy
Lubuskie	100,00	60,22	30,11	38,60	19,30
Wielkopolskie	97,37	59,07	29,54	34,15	17,08
Zachodniopomorskie	98,41	58,35	29,18	29,78	14,89
Okręg	98,15	59,13	29,57	34,10	17,05

Rozkład wyników punktowych uzyskanych przez wszystkich zdających rozwiązujących zadania z arkusza pierwszego przedstawiono na wykresie nr 1.

Wykres nr 1

Rozkład wyników punktowych - arkusz I

Zwraca uwagę niewielka liczba zdających, których wyniki znalazły się poniżej progu zaliczenia (15 pkt). Bardzo mała liczba absolwentów, którzy uzyskali wyniki 13 i 14 punktów oraz znacznie wyższa liczba tych, którzy osiągnęli próg zaliczenia potwierdza fakt, że egzaminatorzy wraz z weryfikatorami i przewodniczącymi zespołów punktację „progową”, która decydowała o zdaniu egzaminu maturalnego rozważali wielokrotnie, szczególnie przy braku 1 – 2 pkt do zaliczenia egzaminu.

Za rozwiązanie zadań z **arkusza drugiego**¹ zdający uzyskiwali średnio 29,2% punktów (14,6 punktu na 50 możliwych). Najniższy wynik w Okręgu wyniósł 0% punktów, a najwyższy 94% punktów (47 punktów). Najwyższy wynik osiągnęło 2 piszących.

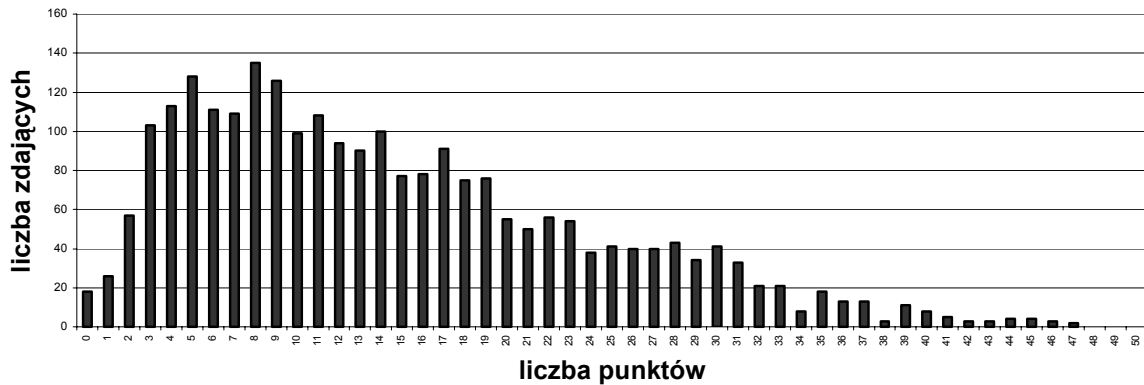
¹ Schematy oceniania, zawierające proponowane rozwiązania i punktowane elementy odpowiedzi znajdują się na stronach internetowych OKE w Poznaniu.

18 spośród zdających za rozwiązanie zadań z arkusza drugiego nie uzyskało ani jednego punktu. 1500 zdających (60%) otrzymało wynik od 0 do 15 punktów.

Rozkład wyników punktowych uzyskanych przez wszystkich zdających rozwiązujących zadania z arkusza drugiego przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres nr 2

Rozkład wyników punktowych - arkusz II

Na wykresie widać wyraźnie, że większość wyników znajduje się po lewej stronie, przy niskiej liczbie punktów. Oznacza to, że zadania z arkusza drugiego dla większości zdających były trudne. Najczęściej występującym wynikiem było 8 pkt.

Do analizy wyników uzyskanych podczas egzaminu maturalnego przydatna jest znajomość **współczynnika łatwości**¹ zarówno całych arkuszy, jak i poszczególnych zadań zamieszczonych w obu arkuszach. Współczynnik ten pozwala określić, co jest słabą a co mocną stroną zdającego, szkoły, powiatu czy nawet całej populacji zdających egzamin maturalny z fizyki i astronomii.

Łatwość zadania/arkusza obliczamy dzieląc liczbę punktów uzyskanych za rozwiązanie zadania/arkusza przez zdającego/grupę zdających, przez maksymalną liczbę punktów możliwych do uzyskania za to zadanie².

W tabeli nr 2 oraz na wykresie nr 3 przedstawiono współczynniki łatwości wszystkich zadań z arkusza pierwszego dla wszystkich zdających w Okręgu.

¹ B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa 1999.

² Np.: za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań z arkusza pierwszego, zdający mógł uzyskać 50 pkt., a otrzymał 20 pkt. Współczynnik łatwości wynosi: $20/50 = 0,40$; średnia klasy/szkoły to 24 pkt., współczynnik łatwości wynosi $24/50 = 0,48$

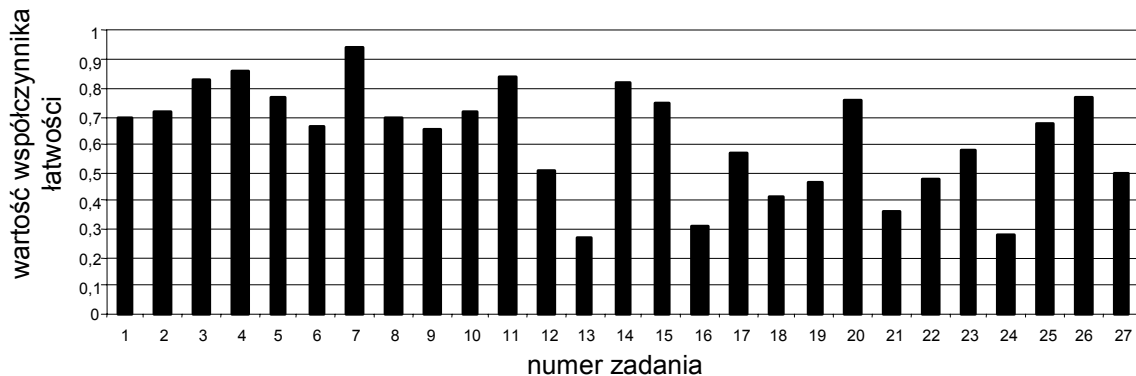
Tabela nr 2

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania	% liczby zadań
0,00 – 0,19	bardzo trudne	—	0
0,20 – 0,49	trudne	13, 16, 18, 19, 21, 22, 24	26
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	1, 6, 9, 12, 17, 23, 25, 27	30
0,70 – 0,89	łatwe	2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 14, 15, 20, 26	40
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	7	4

Cały arkusz pierwszy okazał się umiarkowanie trudny (0,59) dla ogółu zdających w Okręgu.

Wykres nr 3

Współczynniki łatwości zadań w arkuszu I

Po analizie danych przedstawionych zarówno na wykresie nr 3, jak i w tabeli nr 2 można wyciągnąć wniosek, że najmniej trudności spośród zadań w arkuszu pierwszym, sprawiło zdającym rozwiązanie zadania nr 7 (współczynnik łatwości 0,94), w którym należało zastosować zasadę zachowania ładunku i liczby nukleonów w przemianach jądrowych.

W arkuszu I (na poziomie podstawowym) nie było zadań bardzo trudnych dla zdających. Trudne natomiast okazało się: stosowanie zasady zachowania pędu do analizy zjawiska rozpadu jądra atomowego (0,27); określanie wpływu pola elektrycznego i magnetycznego na charakter ruchu (0,31); wyjaśnianie przebiegu zjawisk magnetycznych opisanych w tekście (0,41); korzystanie z wykresu zależności p (V) do obliczania pracy i sprawności silnika (0,46); wyjaśnianie przebiegu zjawisk związanych z transportem energii (0,36); obliczanie wartości indukcji magnetycznej z wykorzystaniem znanych zależności fizycznych (0,48); wymienianie rodzajów nośników prądu oraz określanie zależności oporu od temperatury dla metali i półprzewodników (0,28).

Dla zdających łatwiejsze okazały się zadania rachunkowe niż te, które wymagały prostego opisu zjawisk fizycznych takich, jak podnoszenie stalowych szpilek przez magnes czy ogrzewania wody. Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych mają także problemy z wykorzystaniem danych przedstawionych za pomocą wykresów.

Zupełnie inaczej przedstawiają się wyniki uzyskane za zadania zawarte w arkuszu drugim.

W tabeli nr 3 oraz na wykresie nr 4 przedstawiono współczynniki łatwości wszystkich zadań z arkusza drugiego dla wszystkich zdających w Okręgu.

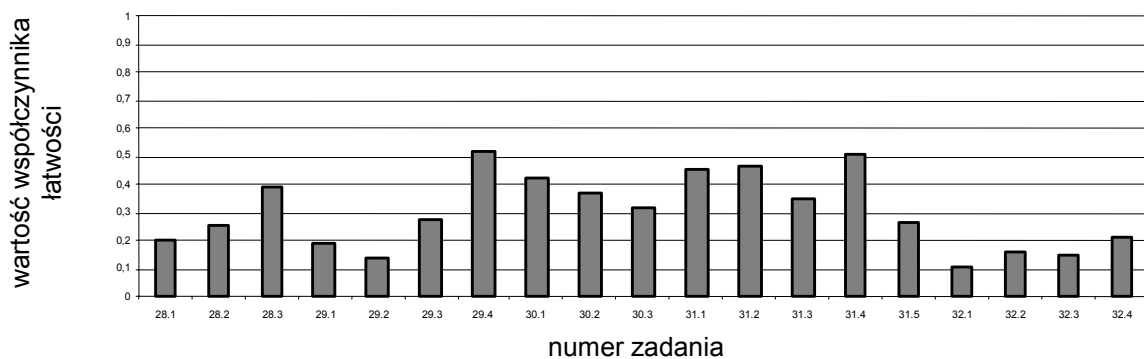
Tabela nr 3

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania	% liczby zadań
0,00 – 0,19	bardzo trudne	29.1; 29.2; 29.3; 32.1; 32.2; 32.3	32
0,20 – 0,49	trudne	28.1; 28.2; 28.3; 30.1; 30.2; 30.3; 31.1; 31.2; 31.3; 31.5; 32.4	58
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	29.4; 31.4;	10
0,70 – 0,89	łatwe	—	0
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	—	0

Zadania w arkuszu drugim okazały się dla tegorocznych maturzystów trudne (0,29).

Wykres nr 4

Współczynniki łatwości zadań w arkuszu II

Żadne z zamieszczonych w tym arkuszu zadań nie było dla zdających bardzo łatwe ani łatwe. Umiarkowanie trudne (0,52) okazało się zadanie 29.4, w którym zdający mieli stwierdzić, na podstawie analizy parametrów układu, czy obwody LC będą w rezonansie oraz zadanie 31.4, w którym uzupełniali zapis reakcji jądrowej i określali typ reakcji (współczynnik łatwości 0,51).

Bardzo trudne dla zdających (0,19) okazało się interpretowanie informacji zawartych w tekście zadania, odczytywanie z wykresu napięcia hamowania i obliczanie pracy wyjścia elektronów (0,11), opisywanie przemian energii w obwodzie LC (0,14), wyjaśnianie wpływu wprowadzenia dielektryka do kondensatora na okres drgań obwodu i długość fali elektromagnetycznej (0,28); podanie warunku zajścia zjawiska fotoelektrycznego (0,16); opisywanie ruchu cząstek naładowanych w polu elektrycznym (0,15).

Chcąc umożliwić porównanie wyniku uzyskanego przez każdego zdającego z wynikami całej populacji lub ocenę średniego wyniku danej szkoły z wynikiem innych szkół, posługujemy się **znormalizowaną (dziewięciopunktową) skalą staninową**¹. W tej skali każdemu staninowi odpowiada określony i stały procent wyników oraz opis dydaktyczny. Wynik najniższy (stanin pierwszy), to wynik uzyskany przez 4% wszystkich piszących, wynik bardzo niski (stanin drugi), to wynik osiągany przez 7% populacji, wynik niski (stanin trzeci) obejmuje wyniki 12% piszących, itd². Tak obliczone staniny są stosowane we wszystkich krajach przeprowadzających egzaminy zewnętrzne.

Przykład:

Zdający uzyskał na poziomie podstawowym 60% możliwych do uzyskania punktów. Analizując tabele staninowe dla wszystkich zdających fizykę i astronomię w Okręgu, możemy stwierdzić, że wynik ten mieści się w staninie szóstym - „wyżej średni”. Taki sam wynik jak omawiany zdający uzyskało jeszcze 7 piszących w Okręgu. Wynik niższy od naszego zdającego uzyskało 70% wszystkich zdających fizykę i astronomię w Okręgu.

Gdyby zdający otrzymał 60% możliwych do uzyskania punktów również na poziomie rozszerzonym, to jego wynik mieściłby się w staninie ósmym – „bardzo wysoki”. Taki sam wynik jak nasz zdający uzyskałoby jeszcze 40 piszących w Okręgu. Wynik niższy od naszego zdającego uzyskałoby 93% wszystkich zdających fizykę i astronomię na poziomie rozszerzonym.

¹ B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa 1999.

² Szczegółowe informacje na temat skali staninowej oraz tabele staninowe dla zdających, szkół i powiatów znajdują się na stronie internetowej OKE w Poznaniu.

IV. Wnioski

Spośród 2568 zdających fizykę i astronomię na egzaminie maturalnym w 2005 r. tylko 270 absolwentów wybrało ten przedmiot jako obowiązkowy (10,5%). Mała popularność fizyki i astronomii wynika m.in. z przekonania, że przedmiot ten jest bardzo trudny i wymaga szczególnych zdolności. 10,5% (270 osób) spośród zdających fizykę i astronomię jako przedmiot obowiązkowy uzyskało wysoką zdawalność tzn. 98.15%. Niepokoi jednak niski wynik za zadania - z arkusza I (poziom podstawowy) - 59,13% (29,57 pkt) i bardzo niski za zadania - z arkusza II (poziom rozszerzony) - 34,10% (17,05 pkt). Można przypuszczać, że większość zdających wybierała fizykę i astronomię na poziomie rozszerzonym tylko dlatego, że takie były wymagania rekrutacyjne wyższych uczelni. Cieszy fakt, że wśród zdających byli również tacy, którzy uzyskali za zadania z arkusza pierwszego 100% punktów, a za zadania z arkusza drugiego niemal 100%.

Najłatwiejsze dla zdających okazało się rozwiązywanie zadań rachunkowych. Może to wynikać z faktu, że ten typ zadań jest najczęściej ćwiczoną umiejętnością podczas lekcji fizyki. Nie bez znaczenia była możliwość korzystania podczas egzaminu z *Karty wzorów i stałych fizycznych*.

Trudne okazały się zadania wymagające umiejętności opisywania zjawisk i procesów fizycznych oraz korzystania z danych przedstawionych w postaci wykresów. Wiele trudności sprawiało również poprawne ich sporządzanie. Można przypuszczać, że zbyt mało czasu podczas zajęć szkolnych poświęca się na opis oraz analizę zjawisk oraz procesów obserwowanych często w życiu codziennym (np. podgrzewanie wody).

Można by sądzić, że fizyka i astronomia byłaby bardziej atrakcyjna dla uczniów, a przez to częściej wybierana i zdawana na wyższym poziomie, gdyby udało się inaczej rozłożyć akcenty w nauczaniu tego przedmiotu, pamiętając, że opis zjawisk i procesów wymaga analizy zarówno jakościowej, jak i ilościowej. Warto też pamiętać, że wchodząca w zakres przedmiotu astronomia bardzo interesuje uczniów i może przyczynić się popularyzacji fizyki, a także spowodować, że będzie ona częściej wybierana na egzaminie maturalnym i zdawana na wyższym poziomie.

Bolesława Kasprowicz – Kielich

2.8 Geografia

I. Statystyczna charakterystyka populacji

Do egzaminu maturalnego z geografii w 2005 roku w Okręgu przystąpiło 14190 absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (30,73% wszystkich zdających). Geografia w Okręgu poznańskim była przedmiotem najczęściej wybieranym. Jako przedmiot obowiązkowy geografię wybrało 11995 zdających, a jako dodatkowy wybrało ją 2195. Na poziomie rozszerzonym geografię zdawało 7496 absolwentów, co stanowi 52,83%.

Spośród zdających, czterech rozwiązywało arkusz egzaminacyjny w języku niemieckim, a jeden w języku angielskim. Z egzaminu maturalnego było zwolnionych ośmiu laureatów i finalistów Olimpiady Geograficznej i Nautologicznej.

W terminie dodatkowym egzamin zdawało 14 absolwentów (w tym 6 przystąpiło do egzaminu na poziomie rozszerzonym). W związku z faktem, że były to inne arkusze, niż w maju 2005, wyniki maturzystów nie są ujmowane w analizach niniejszego opracowania.

Tabela 1. Liczba zdających egzamin maturalny z geografii w 2005 roku.

	Arkusz:	Województwa:			Okręg
		lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie	
Liczba zdających	I	2424	7906	3860	14190
	II	1260	4301	1935	7496
	III	1	-	4	5

Egzamin maturalny z geografii jako obowiązkowy na poziomie podstawowym zdało 11288 (uzyskało 30% pkt) absolwentów tj. 94,1% spośród tych, którzy przystąpili do egzaminu w Okręgu.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

Egzamin maturalny z geografii - jak każdy przedmiot do wyboru - zdawany był na dwóch poziomach. Zadania egzaminacyjne na poziomie podstawowym i rozszerzonym (arkusz I i II) były rozwiązywane w ciągu 120 min. każdy z nich.

Podczas egzaminu zdający mogli korzystać z ołówka, gumki, linijki, lupy i kalkulatora.

Arkusz I¹ egzaminu maturalnego z geografii na poziomie podstawowym składał się z 38 zadań oraz 2 załączników w postaci barwnych map: mapy szczegółowej *Babia Góra i Zawoja* w skali 1:30000 oraz mapy *Strefy klimatyczne na Ziemi*. Do wybranych zadań dołączono również inne materiały źródłowe: profil topograficzny, geologiczny, mapy tematyczne, tekst źródłowy i tabele z danymi statystycznymi. Spośród 38 zadań - 28 to zadania otwarte, a 9 - zamknięte. Jedno, łączyło obie formy zadań. Wśród zadań otwartych dominowały zadania krótkiej odpowiedzi, natomiast wśród zadań zamkniętych występowały zadania prawda-falsz, wielokrotnego wyboru oraz na dobieranie. Za poszczególne zadania można było uzyskać od 1 do 6 punktów. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów.

Zadania w arkuszu I sprawdzały wiedzę i umiejętności zapisane w trzech obszarach standardów wymagań egzaminacyjnych. Ich udział był zróżnicowany i przedstawiał się następująco: za zadanie z I obszaru - wiadomości i rozumienie - 30% punktów; z II obszaru - korzystanie z informacji - 51% punktów; z III obszaru - tworzenie informacji - 19% punktów (tabela 2).

Tabela 2. Przyporządkowanie zadań z poziomu podstawowego (arkusz I) do obszarów standardów wymagań egzaminacyjnych z geografii

Standardy wymagań egzaminacyjnych *	Numery zadań	Liczba punktów	Procent punktów
I. Wiadomości i rozumienie <i>Zdający zna fakty, rozumie i stosuje pojęcia, prawidłowości i teorie oraz przedstawia i wyjaśnia zdarzenia, zjawiska i procesy:</i>			
1) funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi – zjawiska, procesy, wzajemne zależności, zmienność środowiska w czasie i przestrzeni, równowaga ekologiczna,	19, 20, 25	2, 2, 1	30%
2) funkcjonalne i przestrzenne powiązania oraz wzajemne zależności w systemie człowiek-przyroda - gospodarka,	21	2	
3) typy gospodarowania w środowisku i ich następstwa,	35	2	
4) przyczyny i skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności na Ziemi,	22	3	
5) problemy demograficzne społeczeństw,	23	3	

¹ Arkusze egzaminacyjne zastosowane na egzaminie maturalnym w 2005 roku oraz modele odpowiedzi i schematy punktowania znajdują się na stronie internetowej OKE-www.oke.poznan.pl

6) przemiany społeczne, gospodarcze i polityczne świata, takie jak: modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja,	32, 34, 36	3, 4, 2	
7) konflikty zbrojne i inne zagrożenia społeczno - ekonomiczne; procesy przechodzenia od izolacji do integracji; zagadnienia współpracy między społecznościami; procesy integracji i dezintegracji w Europie (ze szczególnym uwzględnieniem roli Polski).	37, 38	3, 3	
II. Korzystanie z informacji <i>Zdający wykorzystuje i przetwarza informacje:</i>			
1) odczytuje, selekcjonuje, porównuje, interpretuje, grupuje informacje według określonych kryteriów,	3, 4, 6, 11, 12, 15, 17, 18, 24	2, 1, 2, 6, 3, 4, 4, 2, 5	51 %
2) wskazuje możliwości zastosowania informacji geograficznych w celu rozwiązywania zadań praktycznych,	1, 2, 5, 8	1, 1, 2, 2	
3) przedstawia zjawiska, procesy i zależności na przykładzie wskazanego obszaru, korzystając z podanych źródeł informacji geograficznych.	7, 9, 10, 14, 16, 31	2, 2, 3, 2, 4, 3	
III. Tworzenie informacji <i>Zdający charakteryzuje, ocenia i rozwiązuje problemy w różnych skalach przestrzennych i czasowych:</i>			
1) przedstawia na wybranych przykładach przestrzenne powiązania i zależności w systemie człowiek - przyroda - gospodarka,	13, 26, 33	3, 5, 2	19 %
2) charakteryzuje na przykładach wybranych obszarów problemy istniejące w środowisku geograficznym,	27, 28, 29	1, 2, 3	
3) proponuje rozwiązania problemów istniejących w środowisku geograficznym w różnych skalach w znanych sytuacjach.	30	3	

* W tabeli zapisano tylko te szczegółowe standardy wymagań egzaminacyjnych, którym przyporządkowano zadania.

Arkusz II zawierał 33 zadania na poziomie rozszerzonym oraz cztery załączniki, które zawierały trzy barwne mapy tematyczne: *Roczna suma opadów*, *Występowanie powodzi w Polsce*, *Obszary ekologicznego zagrożenia w Polsce*, a także dane statystyczne dotyczące produkcji energii elektrycznej wraz z wykresem ilustrującym jej zmiany na świecie. W 18 zadaniach piszący korzystali z materiałów źródłowych dołączonych do poszczególnych zadań. W arkuszu pięć zadań miało formę zamkniętą, a 26 otwartą. Dwa zadania zawierały polecenia o charakterze zamkniętym, jak i otwartym. W zadaniach zamkniętych zastosowano głównie zadania wielokrotnego wyboru i na dobieranie, a wśród zadań otwartych, zadania krótkiej odpowiedzi. Za rozwiązanie poszczególnych zadań można było uzyskać od 1 do 5 punktów. Poprawne rozwiązanie wszystkich zadań pozwalało uzyskać 100 punktów.

Zadania w tym arkuszu sprawdzały wiedzę i umiejętności zapisane w I, II i III obszarze standardów egzaminacyjnych.

Najwięcej zadań reprezentowało II obszar standardów (50%), a najmniej - III obszar standardów (16%) - patrz: tabela 3.

Tabela 3. Przyporządkowanie zadań z poziomu rozszerzonego (arkusz II) do obszarów standardów wymagań egzaminacyjnych z geografii

Standardy wymagań egzaminacyjnych *	Numery zadań	Liczba punktów	Procent punktów
I. Wiadomości i rozumienie <i>Zdający zna fakty, rozumie i stosuje pojęcia, prawidłowości i teorie oraz przedstawia i wyjaśnia zdarzenia, zjawiska i procesy:</i>			
1) system przyrodniczy Ziemi,	39, 40, 41, 45, 48, 50	2, 2, 3, 3, 5, 2,	34 %
2) system społeczno gospodarczy świata; z tego: gospodarcza działalność człowieka i współczesne tendencje gospodarki światowej,	52, 55, 59, 71	2, 2, 2, 4	
3) relacje człowiek a środowisko; z tego: globalne i regionalne problemy środowiskowe, przykłady międzynarodowej i regionalnej współpracy w ich rozwiązywaniu.	65, 66, 68, 69	2, 2, 1, 2,	
II. Korzystanie z informacji <i>Zdający wykorzystuje i przetwarza informacje:</i>			
1) pozyskuje informacje geograficzne; z tego: a) planuje tok postępowania określającego sposób pozyskania informacji, b) ocenia wiarygodność i przydatność informacji z różnych źródeł, c) klasyfikuje informacje, d) prognozuje na podstawie informacji.	42, 43, 44, 46, 47, 49, 51, 54, 56, 58, 61, 64, 67, 70	4, 3, 4, 3, 3, 4, 3, 4, 2, 4, 4, 5, 3, 4	50 %
III. Tworzenie informacji <i>Zdający charakteryzuje, ocenia i rozwiązuje problemy w różnych skalach przestrzennych i czasowych:</i>			
1) ocenia zmiany zachodzące wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym.	53, 57, 60, 62, 63	3, 4, 2,3, 4,	16 %

* W tabeli zapisano tylko te szczegółowe standardy wymagań egzaminacyjnych, którym przyporządkowano zadania.

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników egzaminu maturalnego

Za rozwiązanie zadań z **arkusza I** zdający w Okręgu uzyskali średnio 53,71% punktów. Najniższy wynik w Okręgu wyniósł 0% punktów możliwych do uzyskania (dwóch absolwentów), a najwyższy 100% punktów (czterech absolwentów). Najwyższy wynik uzyskali również laureaci i finaliści Olimpiady Geograficznej i Nautologicznej.

W tabeli 4. przedstawiono procent piszących, którzy zdali egzamin oraz średni wynik za arkusz I i II wyrażony w procentach, co w przypadku egzaminu z geografii jest równe ze średnią punktów, ponieważ za oba arkusze można było uzyskać po 100 pkt.

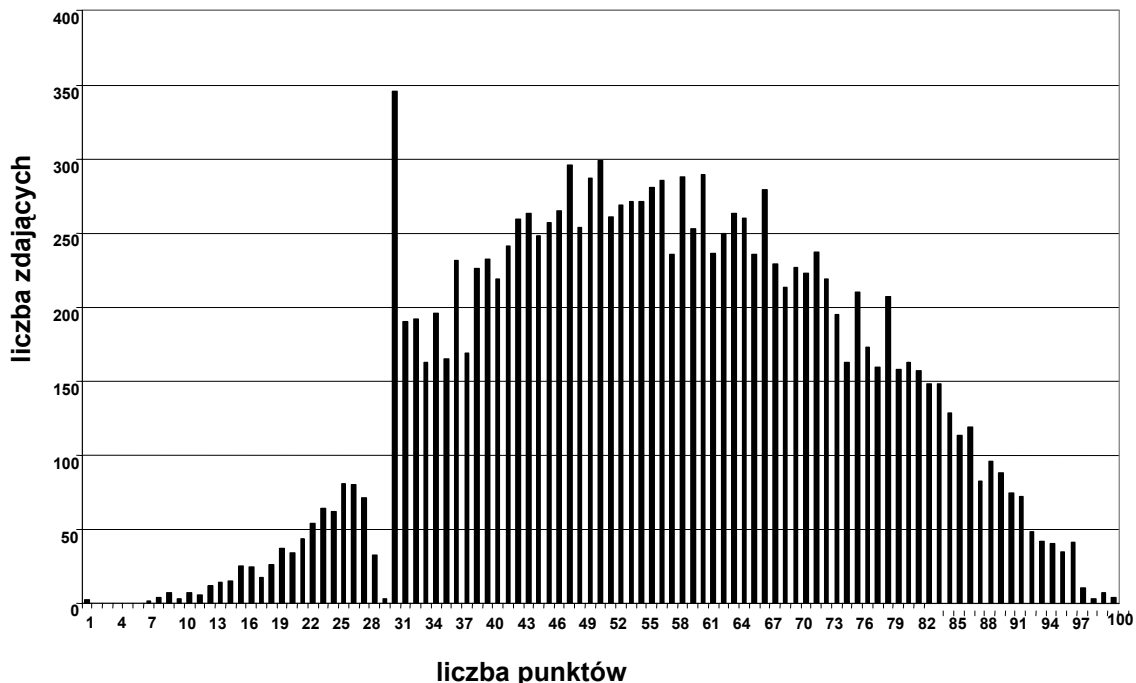
Tabela 4. Wyniki egzaminu maturalnego z geografii zdawanej obowiązkowo w Okręgu i województwach

Województwo:	% liczby absolwentów, którzy zdali egzamin	Średni wynik za arkusz I wyrażony w %	Średni wynik za arkusz II wyrażony w %
lubuskie	92,6	52,30	46,85
wielkopolskie	95,3	54,97	48,94
zachodniopomorskie	92,7	51,97	45,91
Okręg	94,1	53,71	47,84

Poziom zdawalności egzaminu z geografii jest niski i charakteryzuje go nieduże zróżnicowanie między województwami.

Na wykresie 1. przedstawiono rozkład wyników punktowych dla zdających geografie, którzy rozwiązywali zadania z arkusza egzaminacyjnego dla poziomu podstawowego.

Wykres 1. Rozkład wyników punktowych dla poziomu podstawowego (arkusz I) (przedmiot obowiązkowy)

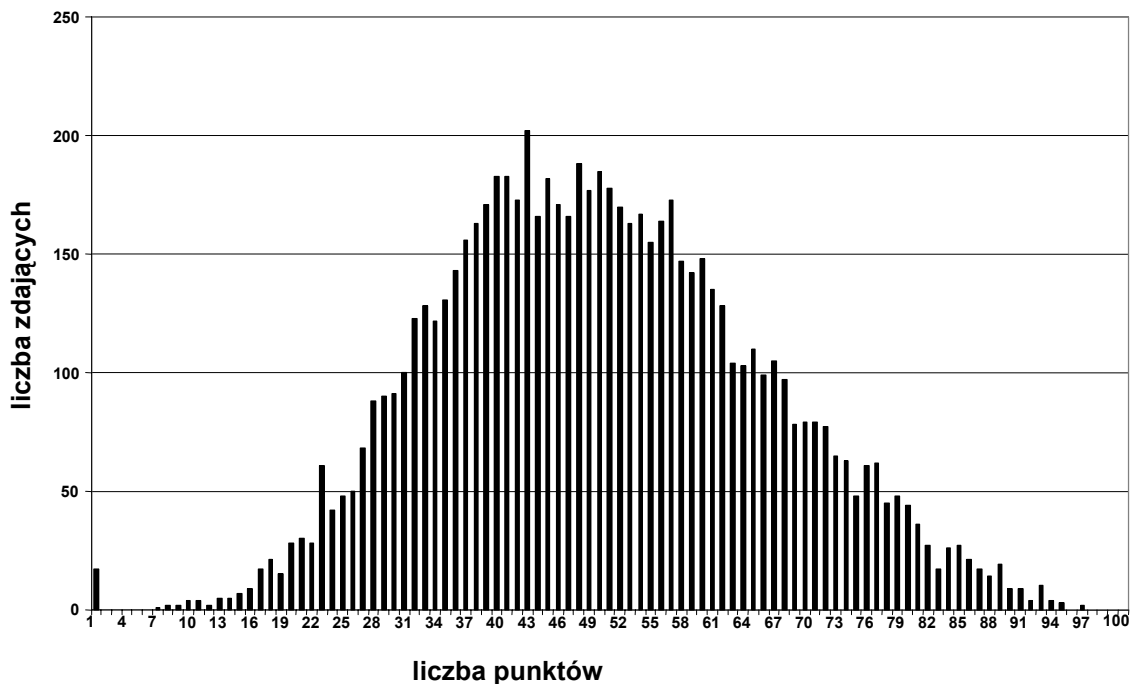
707 absolwentów (5,9% zdających egzamin maturalny na poziomie podstawowym) nie osiągnęło progu zdawalności tj. 30% punktów, co oznacza, że nie zdali egzaminu. Wynik 30 punktów osiągnęło 346 piszących, co stanowi 2,9%. Luka w wykresie jest wynikiem

wielokrotnej weryfikacji prac absolwentów, których wynik był blisko progu zdawalności i wynosił 28 lub 29 punktów. Około 29,7% tj. 3560 zdających, uzyskało wyniki powyżej 70 punktów (tj. 70% pkt).

Za rozwiązanie zadań z **arkusza II** zdający w Okręgu uzyskali średnio 47,84% punktów (zdając geografię jako przedmiot obowiązkowy i dodatkowy). Najniższy wynik w Okręgu wyniósł 0% punktów (siedemnastu absolwentów), a najwyższy 96% punktów możliwych do uzyskania (dwóch absolwentów).

Na wykresie 2. przedstawiono rozkład wyników punktowych dla zdających geografię, którzy rozwiązywali zadania z arkusza egzaminacyjnego dla poziomu rozszerzonego.

Wykres 2. Rozkład wyników punktowych dla poziomu rozszerzonego (arkusz II) w Okręgu

Rozkład wyników punktowych wskazuje na koncentrację wyników w przedziale od 36 do 56 punktów. Najczęściej uzyskiwanym wynikiem (modalna)¹ był wynik 42 punktów. 837 maturzystów uzyskało wyniki na poziomie zadowalającym, to znaczy otrzymało za rozwiązanie zadań z arkusza II powyżej 70 punktów na 100 możliwych do uzyskania.

Do oceny poziomu opanowania wiedzy i umiejętności sprawdzanych na egzaminie maturalnym wykorzystano współczynnik łatwości zadań². Łatwość zadania otrzymuje się dzieląc liczbę punktów uzyskanych za rozwiązanie tego zadania przez zdających przez liczbę

¹ B. Niemiecko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa, 1999.

² Za rozwiązanie zadań zdający uzyskał 45 punktów na 60 możliwych. Współczynnik łatwości obliczamy w następujący sposób: $45 : 60 = 0,75$.

punktów możliwych do uzyskania. Stosowanie jej do analizy wyników pozwala określić, które umiejętności są dla zdających łatwe, a które trudne. Na wykresie 3. i w tabeli 5. przedstawiono współczynniki łatwości zadań dla poziomu podstawowego.

Wykres 3. Współczynniki łatwości zadań dla poziomu podstawowego (arkusz I) dla zdających w Okręgu

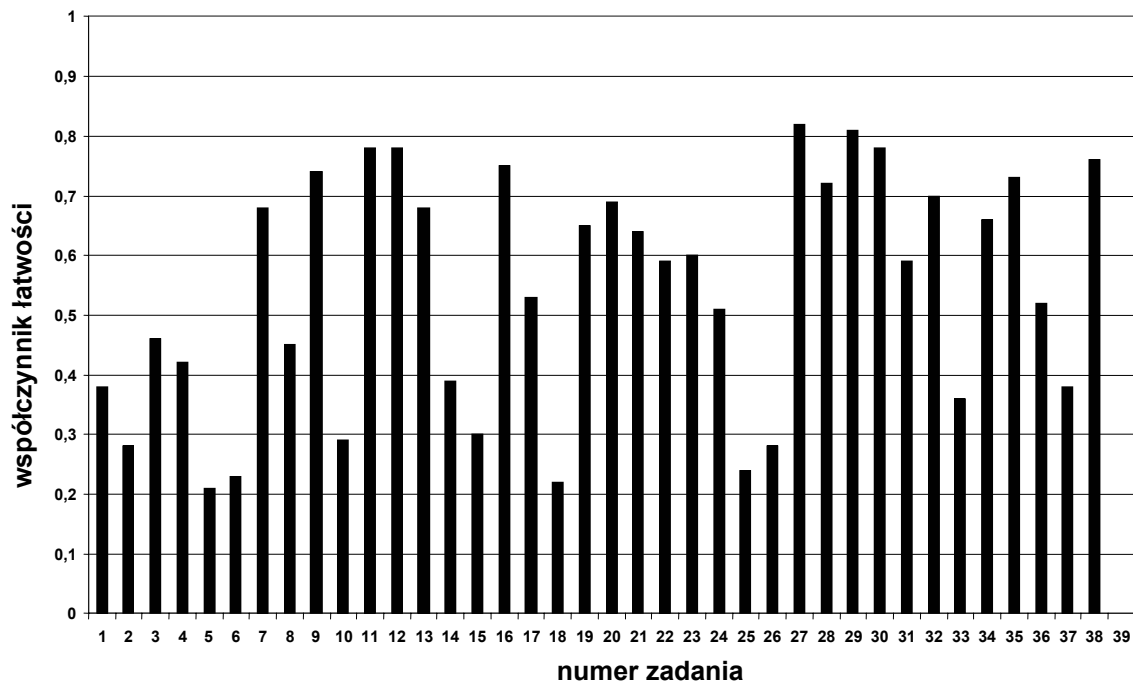

Tabela 5. Wskaźniki łatwości zadań dla poziomu podstawowego (arkusz I) w Okręgu

Stopień trudności	Wskaźniki łatwości	Numery zadań	Liczba zadań
bardzo trudne	0,00 – 0,19	-	-
trudne	0,20 – 0,49	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 14, 15, 18, 25, 26, 33, 37,	15
umiarkowanie trudne	0,50 – 0,69	7, 13, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 31, 34, 36,	12
łatwe	0,70 – 0,89	9, 11, 12, 16, 27, 28, 29, 30, 32, 35, 38,	11
bardzo łatwe	0,90 – 1,00	-	-

Współczynnik łatwości arkusza absolwentów, tj. dla wszystkich zadań, wyniósł 0,56. Analiza łatwości zadań dokonana w oparciu o interpretację wskaźników łatwości wskazuje na nieznaczną przewagę zadań trudnych i umiarkowanie trudnych wśród zadań rozwiązywanych podczas egzaminu na poziomie podstawowym. Niepokoi fakt, iż mimo wysokiej zdawalności wiedza i umiejętności sprawdzane na poziomie podstawowym nie zostały przez zdających opanowane w stopniu zadowalającym.

Wśród zadań w arkuszu I nie było zadań bardzo łatwych i bardzo trudnych. Liczba zadań trudnych, umiarkowanie trudnych i łatwych jest zbliżona. Dla zdających egzamin maturalny w maju br. trudne okazały się zadania skonstruowane na podstawie barwnej mapy szczegółowej (9 zadań). Absolwenci mieli kłopoty z zadaniem sprawdzającym wiedzę i umiejętności dotyczące cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej (zadanie 15.) oraz z zadaniem, które sprawdzało znajomość terminów geograficznych (zadanie 18.), cechy wód podziemnych (zadanie 25.), tworzenie modeli przyczynowo-skutkowych w zakresie powstawania i wykorzystania rolniczego gleb (zadanie 26.). Problemem dla piszących było również wyjaśnianie znaczenia wskazanego miernika w określaniu poziomu rozwoju gospodarczego (zadanie 33.) i podawanie argumentów za i przeciw globalizacji (zadanie 36.).

Spośród zadań - wskaźnik łatwości 0,20-0,49 - najwięcej problemów zdającym sprawiały te, w których należało:

- obliczyć powierzchnię przysiółka Sulowa Cyrhel (zadanie 2., współczynnik łatwości 0,28),
- odczytać z mapy wysokość bezwzględną źródła potoku Szumiąca Woda i obliczyć wysokość względną między tym źródłem, a szczytem Diablak (zadanie 5., współczynnik łatwości 0,21),
- wykazać się znajomością metod prezentacji na mapie zjawisk geograficznych (zadanie 6., współczynnik łatwości 0,23),
- interpretować przebieg poziomicy oraz podać nazwę czynników i procesów kształtujących stoki Babiej Góry (zadanie 10., współczynnik łatwości 0,29),
- podać właściwe terminy geograficzne na podstawie opisu (zadanie 18., współczynnik łatwości 0,22),
- wskazać cechy wód podziemnych na obszarze Żuław Wiślanych (zadanie 25., współczynnik łatwości 0,24),
- utworzyć ciąg przyczynowo-skutkowy dotyczący powstawania i wykorzystania rolniczego gleb (zadanie 26., współczynnik łatwości 0,28).

Niskie współczynniki łatwości dla wymienionych zadań wskazują na niewystarczające opanowanie umiejętności pracy z mapą pod określonym kątem np. przyczyn i skutków

zróźnicowania rzeźby terenu, czy na znaczeniu stosowania wiedzy z zakresu geografii fizycznej.

Najlepiej zdający rozwiązyli zadanie nr 27 (współczynnik łatwości 0,82), które sprawdzało umiejętność formułowania problemu natury społeczno-gospodarczej na podstawie tekstu źródłowego o Penanach z Borneo. Dla populacji zdających egzamin łatwe okazało się także zadanie 29. (współczynnik łatwości 0,81), które sprawdzało umiejętność oceny polityki rządu malezyjskiego w stosunku do społeczności Penanów. Również łatwe dla zdających były zadania 28. i 30. (współczynnik łatwości odpowiednio 0,72 i 0,78), które sprawdzały umiejętność oceny działań rządu malezyjskiego w odniesieniu do środowiska przyrodniczego Borneo oraz umiejętność proponowania działań w celu poprawy życia Penanów. W stopniu zadowalającym absolwenci poradzili sobie z zadaniem 9. (współczynnik łatwości 0,75), w którym sprawdzano umiejętność odczytania z mapy informacji dotyczących zagospodarowania wskazanego terenu oraz z zadaniami 11. i 12. (współczynnik łatwości 0,78), których rozwiązanie polegało na wykorzystaniu legendy mapy do opisanie trasy wycieczki oraz wskazania walorów środowiska przyrodniczego umożliwiających rozwój różnych rodzajów turystyki. Zdający nie mieli problemów z rozwiązaniem zadań:

- 16. (współczynnik łatwości 0,75), w którym sprawdzano znajomość cech roślinności na wskazanych obszarach w zależności od klimatu;
- 32. (współczynnik łatwości 0,70) dotyczącym znajomości cech krajów wysoko rozwiniętych;
- 35. (współczynnik łatwości 0,73) sprawdzającym znajomość pozarolniczych przyczyn słabego rozwoju państw Afryki;
- 38. (współczynnik łatwości 0,76), w którym sprawdzano znajomość miejsc konfliktów na podstawie ich opisu.

Zadania w arkuszu egzaminacyjnym II były dla zdających umiarkowanie trudne i trudne, co ilustruje wykres 4. i przedstawiają dane z tabeli 6.

Wykres 4. Współczynniki łatwości zadań dla poziomu rozszerzonego (arkusza II) dla zdających w Okręgu

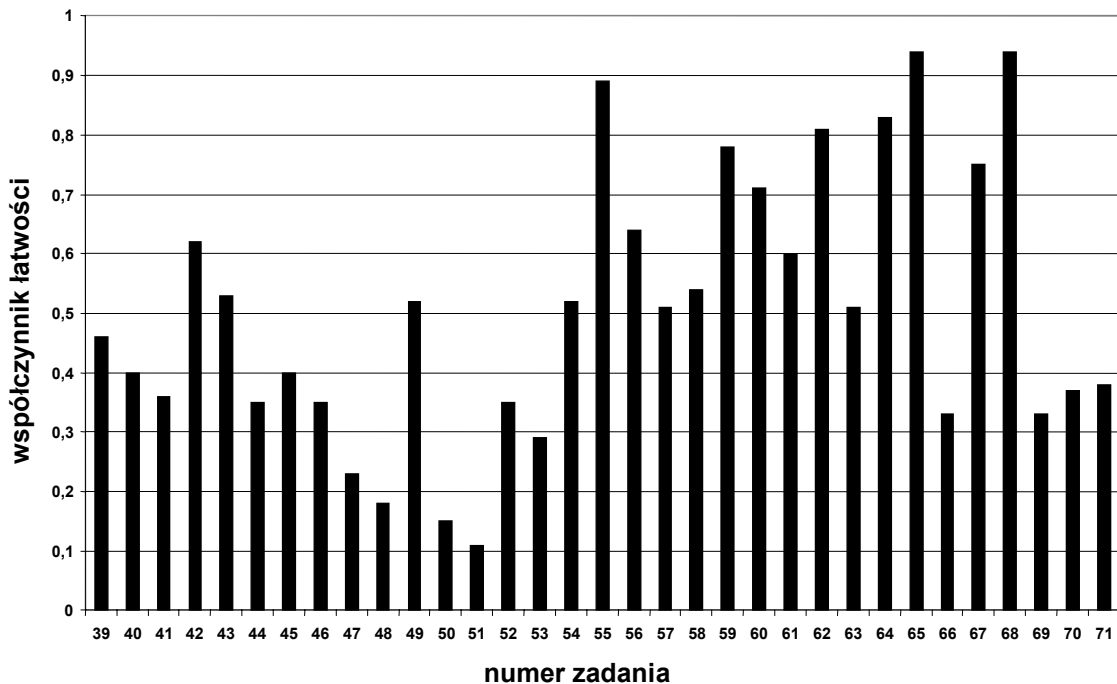

Tabela 6. Wskaźnik łatwości zadań dla poziomu rozszerzonego (arkusz II)

Stopień trudności	Wskaźnik łatwości	Numery zadań	Liczba zadań
bardzo trudne	0,00 – 0,19	48, 50, 51	3
trudne	0,20 – 0,49	39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 52, 53, 66, 69, 70, 71	13
umiarkowanie trudne	0,50 – 0,69	42, 43, 49, 54, 56, 57, 58, 61, 63	9
łatwe	0,70 – 0,89	55, 59, 60, 62, 64, 67	6
bardzo łatwe	0,90 – 1,00	65, 68	2

Współczynnik łatwości arkusza II wyniósł 0,49, co oznacza, że poziom opanowania wiadomości i umiejętności przez zdających jest niski.

Dla zdających egzamin maturalny w 2005 roku bardzo trudne okazały się zadania:

- 48. (współczynnik łatwości 0,18), w którym należało utworzyć ciąg przyczynowo-skutkowy związany z działalnością lodowców i lądolodów;
- 50. (współczynnik łatwości 0,15), które sprawdzało znajomość pięter roślinności górskiej w Polsce;
- 51. (współczynnik łatwości 0,12), w którym należało obliczyć przyrost naturalny, migracyjny i rzeczywisty na wybranym obszarze.

Absolwenci najmniej problemów mieli z rozwiązaniem zadań zamkniętych 65. i 68. (współczynnik łatwości dla każdego z tych zadań wynosił 0,94), rozwiązanie polegało na wskazaniu działań, które nie służą racjonalnej gospodarce zasobami środowiska przyrodniczego oraz na znajomości działań, które służą zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych do atmosfery.

W celu porównania wyniku uzyskanego przez zdającego na tle całej populacji lub oceny średniego wyniku danej szkoły na tle wyników innych szkół można wykorzystać skalę staninową (tzw. standardową dziewiątkę)¹. Stosują ją wszystkie kraje, w których przeprowadzane są egzaminy zewnętrzne. W tej skali każdemu staninowi odpowiada określony i stały procent wyników oraz właściwy im opis dydaktyczny np.: wynik najniższy (stanin pierwszy), to wynik uzyskiwany przez 4% zdających badanej populacji, wynik bardzo niski (stanin drugi), to wynik osiągany przez 7% absolwentów, wynik niski (stanin trzeci), to wynik osiągany przez 12% zdających z badanej populacji. Stosowanie miary staninowej pozwala na umiejscowienie danego wyniku w zbiorze wyników całej populacji uczniów, szkoły, powiatu, województwa, Okręgu.²

IV. Wnioski

Geografia była przedmiotem o największej wybieralności na egzaminie maturalnym w 2005 roku, wybrało ją ponad 30% absolwentów. Spośród populacji piszących, 84,5% zdawało ten przedmiot jako obowiązkowy, a niecałe 16% jako przedmiot dodatkowy. Zadowolający jest procent zdanych egzaminów. Wobec częstego wybierania tego przedmiotu niepokoi uzyskany wynik średni, który za arkusz I wynosi 53,71% pkt, a za arkusz II 47,84% punktów. Wyjaśnieniem przedstawionych wyników może być fakt, iż wybór geografii jako przedmiotu egzaminacyjnego nie zawsze podyktowany był szczególnym zainteresowaniem tą dziedziną nauki i wynikającą z tego zainteresowania ugruntowaną wiedzą i umiejętnościami.

Dokonane analizy wyników egzaminu maturalnego z geografii pozwalają na stwierdzenie, że absolwenci lepiej radzą sobie z wykorzystaniem materiałów źródłowych niż w 2002 roku, w tym z barwną mapą szczegółową. Mniej problemów sprawia im wyjaśnianie i ocenianie zdarzeń, zjawisk i procesów. Łatwe jest formułowanie problemów, proponowanie działań w celu ich rozwiązania. Zdający nie mają kłopotów z rozwiązywaniem zadań zamkniętych, zarówno z zakresu geografii fizycznej, jak i społeczno-ekonomicznej

¹ B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa, 1999, s. 271-275.

² Normy staninowe wyników uzyskanych na egzaminie maturalnym w 2005 roku dla absolwentów, dla szkół z podziałem na województwa oraz dla Okręgu znajdują się w Internecie na stronie OKE - www.oke.poznan.pl

i politycznej. To, co dla zdających egzamin maturalny w 2005 roku okazało się trudne, to korzystanie z własnej wiedzy, np.: z zakresu astronomicznych podstaw geografii, geologii, hydrografii, klimatologii, znajomość pedosfery i biosfery, a także znajomość terminów geograficznych i metod prezentacji zjawisk geograficznych oraz tworzenie ciągów przyczynowo-skutkowych, dotyczących np. rzeźbotwórczej działalności lodowców i lądolodów. Dla piszących egzamin maturalny trudne okazało się również wykonywanie obliczeń (w tym na podstawie mapy) i sposób ich zapisu oraz odczytywanie i interpretowanie przebiegu poziomic.

W świetle dokonanych analiz i wniosków z nich wypływających wydaje się zasadne stwierdzenie, iż w pracy dydaktycznej kształcenie geograficzne powinno w większym stopniu uwzględniać:

- pogłębianie i systematyzowanie wiedzy geograficznej, zarówno w zakresie geografii fizycznej, jak i społeczno - ekonomicznej;
- dokonywanie analiz i interpretacji różnorodnych źródeł informacji według określonego kryterium dotyczącego np.: uwarunkowań zróżnicowania rzeźby terenu, lokalizacji sieci osadniczej;
- wykonywanie obliczeń, zarówno z geografii fizycznej, jak i społeczno - ekonomicznej;
- doskonalenie umiejętności w zakresie formułowania wniosków i prawidłowości na podstawie materiałów źródłowych np. danych statystycznych lub map tematycznych;
- kompleksowe poznawanie wskazanych obszarów na Ziemi np. w celu wskazania dominującego czynnika, który wpływa na kształtowanie warunków klimatycznych;
- przyczynowo-skutkowe przedstawianie zjawisk geograficznych np. występowanie obszarów suchych w Australii;
- aktualizowanie wiedzy geograficznej dotyczącej np. problemów demograficznych wybranych krajów lub regionów, przemian zachodzących w gospodarce danego kraju;
- analizowanie materiałów źródłowych np. map tematycznych pod kątem wykorzystania ich treści do napisania odpowiedzi;
- analizowanie treści poleceń w celu udzielania ścisłych i zgodnych z ich treścią odpowiedzi.

Opracowanie:

Elżbieta Zastrożna

Wojciech Wiecki

2.9 Historia

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do egzaminu maturalnego z historii przystąpiło 10264 absolwentów w Okręgu, tj. 22,23% wszystkich zdających. Jako przedmiot obowiązkowy historię wybrało 8359 osób, tj. 81% zdających, jako przedmiot dodatkowy - 1905 zdających. Spośród absolwentów, którzy wybrali historię jako przedmiot obowiązkowy, co najmniej 30% procent punktów uzyskało 8047, co stanowi 96,33%. Do egzaminu maturalnego z historii na poziomie rozszerzonym przystąpiło 7867 (76,62%) zdających.

W tabeli nr 1 przedstawiono liczbę zdających w Okręgu i trzech województwach

Tabela nr 1

Liczba zdających								
Okręg	województwo			%	Okręg	województwo		
	L*	W	Z			zdających	L	W
Przedmiot obowiązkowy					Przedmiot dodatkowy			
8359	1404	4531	2424	22,23	1905	349	975	581

* L - lubuskie, W - wielkopolskie, Z - zachodniopomorskie

Zdecydowana większość zdających egzamin w Okręgu rozwiązywała zadania z arkuszy standardowych (A1 - 10233 zdających, A4 – powiększona czcionka – 17 zdających). Dostosowano arkusze egzaminacyjne dla osób niewidzących (A6 – zapisane alfabetem Braille`a – 1 zdający) oraz niesłyszących (A7 – 6 zdających). W języku angielskim historię w Okręgu zdawało 5 osób. Z egzaminu zwolnionych było 16 laureatów i finalistów Olimpiady Historycznej. Otrzymali oni maksymalną liczbę punktów z obu części egzaminu.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

Arkusz I na poziomie podstawowym składał się z 34 zadań, w tym: 16 zadań zamkniętych i 18 otwartych krótkiej odpowiedzi. Zadania skonstruowane były w oparciu o standardy wymagań egzaminacyjnych. Obejmowały wszystkie epoki historyczne od starożytności do XX wieku oraz uwzględniały wszystkie elementy procesu historycznego. W zadaniach wykorzystano różne rodzaje źródeł historycznych i reprezentowały wszystkie obszary standardów wymagań egzaminacyjnych: I – zna i rozumie, II – wykorzystuje informacje, III – tworzy informacje. Za zadanie z obszaru III zdający mógł uzyskać 23% punktów. Maksymalna liczba punktów za arkusz I wynosiła 50. Szczegółowe

przyporządkowanie sprawdzanych umiejętności w ramach standardów wymagań egzaminacyjnych przedstawiono w tabeli nr 2.

Tabela nr 2

Obszar standardu	Numer zadania
I zna i rozumie	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 22, 23, 27, 32
II wykorzystuje informacje	5, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 26, 31, 33, 34
III tworzy informacje	8, 21, 24, 25, 28, 29, 30,

Arkusz II na poziomie rozszerzonym składał się z 17 zadań, w tym 13 zadań krótkiej odpowiedzi, trzech zadań zamkniętych i jednego zadania rozszerzonej odpowiedzi. Arkusz skonstruowano na bazie tematu przewodniego. W zadaniach wykorzystano wszystkie rodzaje źródeł historycznych. Zadanie rozszerzonej odpowiedzi (wypracowanie) polegało na napisaniu wypracowania na jeden z dwóch zaproponowanych tematów niezwiązanych z analizowanymi źródłami historycznymi. Zadania obejmowały epoki historyczne od średniowiecza do XX wieku, sprawdzały umiejętności we wszystkich obszarach standardów wymagań egzaminacyjnych (poziom rozszerzony). Za zadania obszaru III zdający mógł uzyskać większość, tj. 56% punktów. Maksymalna do uzyskania liczba punktów za zadania arkusza II wynosi 50. Szczegółowe przyporządkowanie sprawdzanych umiejętności w ramach standardów wymagań egzaminacyjnych na poziomie rozszerzonym przedstawiono w tabeli nr 3.

Tabela nr 3

Obszar standardu	Numer zadania
I zna i rozumie	Na poziomie rozszerzonym reprezentowany był we wszystkich zadaniach.
II wykorzystuje informacje	36, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 50
III tworzy informacje	35, 37, 38, 43, 48, 51

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników

Za rozwiązanie zadań z arkusza pierwszego zdający uzyskiwali średnio 50,32% możliwych do uzyskania punktów. Najniższy wynik w Okręgu wyniósł 12% punktów, a najwyższy 97% punktów możliwych do uzyskania za zadania w arkuszu I. Najczęściej

uzyskiwany wynik to 44% punktów (modalna). Ponad 96% absolwentów w Okręgu zdało egzamin maturalny z historii.

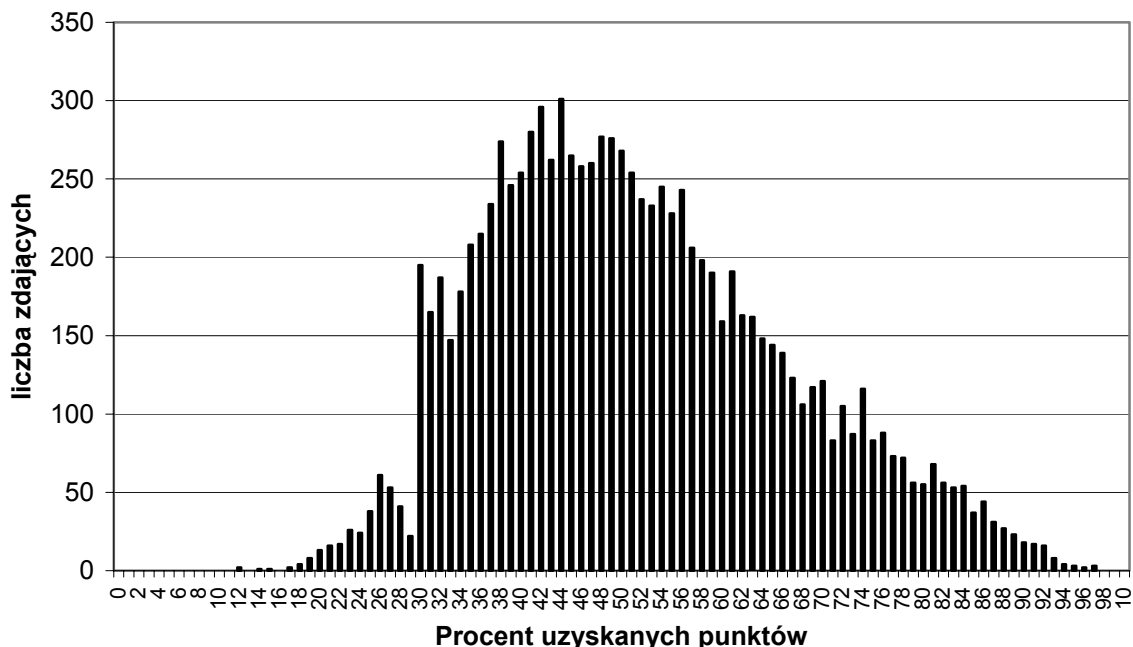
W tabeli nr 4 przedstawiono wyniki egzaminu maturalnego z historii dla wszystkich zdających, tzn. tych, którzy wybrali historię jako przedmiot obowiązkowy, jak i tych, którzy wybrali historię jako przedmiot dodatkowy.

Tabela nr 4

	% liczby absolwentów, którzy zdali egzamin	Średni wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza I		Średni wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza II	
		procentowy	punktowy	procentowy	punktowy
lubuskie	93,30	48,21	48,21	33,30	16,65
wielkopolskie	97,26	51,21	51,21	32,95	16,48
zachodniopomorskie	96,33	50,32	50,32	32,95	16,48
Okręg	96,33	50,45	50,45	32,95	16,48

Rozkład wyników procentowych uzyskanych przez wszystkich zdających rozwiązujących zadania z arkusza pierwszego przedstawiono także na wykresie nr 1.

Wykres nr 1 Rozkład wyników procentowych - poziom podstawowy

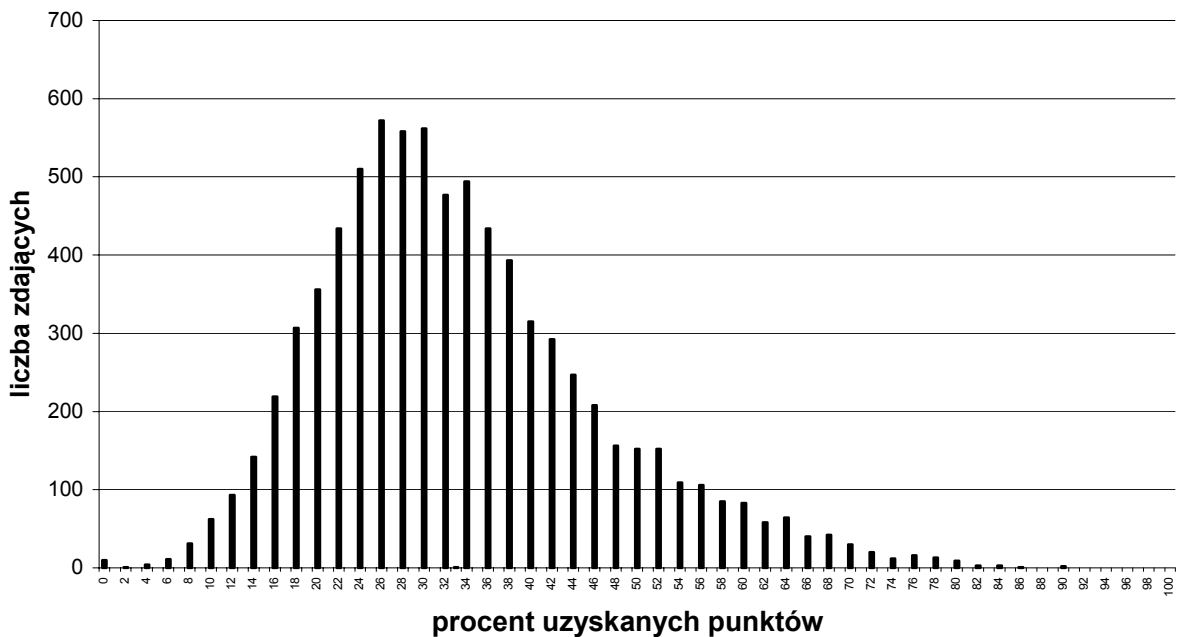

Niewielki procent zdających uzyskał wyniki poniżej „progu zaliczenia” (3,67%). Nieregularność wykresu w przedziale punktów 28-30 wynika z faktu, że w tym miejscu

przypadł „próg zaliczenia”. Procedura sprawdzania i oceniania arkuszy egzaminacyjnych zakładała weryfikację tzw. „ocen progowych” (przez przewodniczącego zespołu egzaminatorów i weryfikatora). Wielokrotne sprawdzanie miało likwidować ryzyko krzywdzącej oceny w sytuacji, kiedy przyznana liczba punktów mogła decydować o zdaniu lub niezdaniu egzaminu. Wyniki przy stosunkowo wysokiej zdawalności nie były zadowalające, co oznacza, że poziom umiejętności i wiadomości zaprezentowany przez absolwentów jest niski.

Rozkład wyników procentowych uzyskanych przez wszystkich zdających rozwiązujących zadania z arkusza drugiego przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres nr 2 **Rozkład wyników procentowych - poziom rozszerzony**

Analizując powyższy rozkład wyników w Okręgu na poziomie rozszerzonym można stwierdzić, że wykres jest prawoskośny, przesunięty w kierunku wyników niskich. Na poziomie rozszerzonym nie było progu zaliczenia, zdający za rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu mogli uzyskać 50 punktów. Układ wykresu świadczy, że zadania w arkuszu II okazały się dla absolwentów trudne. Najliczniejszą grupę stanowią zdający, którzy uzyskali 26% punktów. Nikt ze zdających nie osiągnął wyniku maksymalnego. Na poziomie rozszerzonym dominowały wyniki niskie, co świadczy o niezadawalającym poziomie opanowania umiejętności przez zdających.

W tabeli nr 5 i na wykresie nr 3 przedstawiono współczynnik łatwości wszystkich zadań z arkusza I, dla wszystkich zdających w Okręgu.

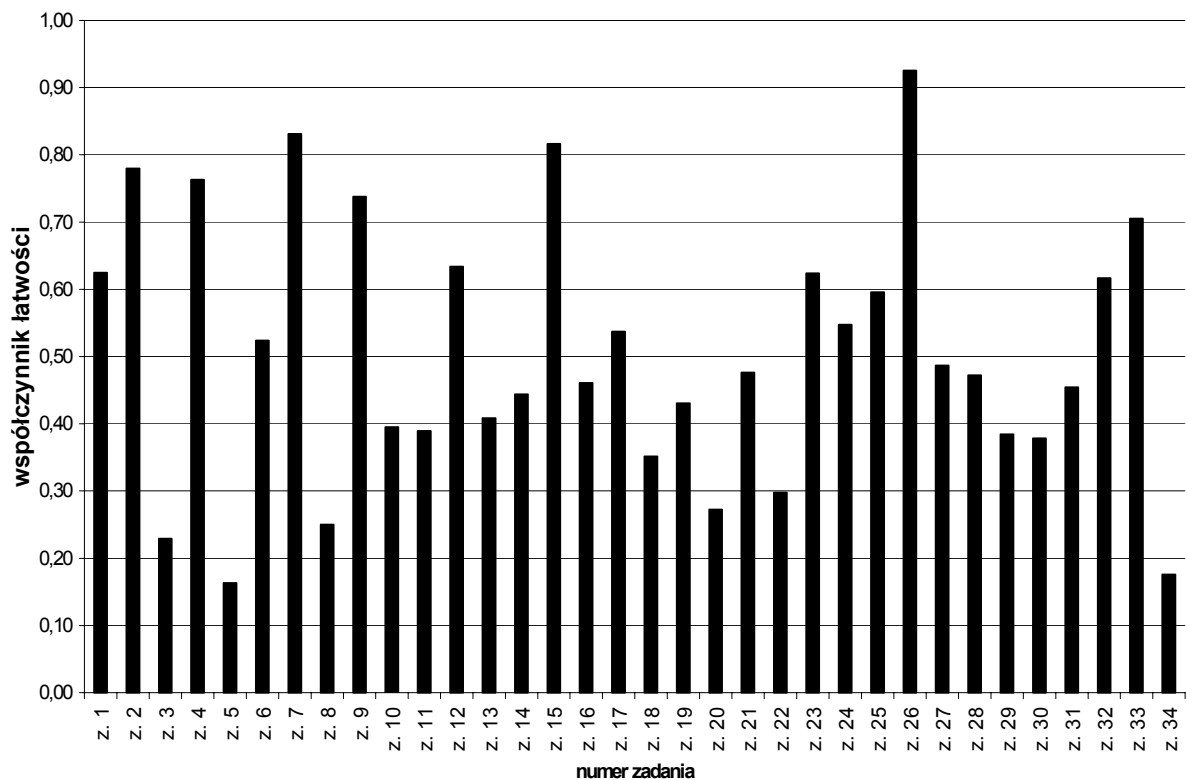
Tabela nr 5

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania
0,00 – 0,19	bardzo trudne	5, 34
0,20 – 0,49	trudne	3, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 31
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	1, 6, 12, 17, 23, 24, 25, 32
0,70 – 0,89	łatwe	2, 4, 7, 9, 15, 33
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	26

Zadania w arkuszu I okazały się umiarkowanie trudne dla zdających, bowiem współczynnik łatwości arkusza jest równy 0,52.

Wykres nr 3

Łatwość zadań - arkusz I

Na podstawie danych przedstawionych w tabeli nr 5 i na wykresie nr 3 można stwierdzić, że najmniej problemów w arkuszu I zdającym sprawiło zadanie nr 26 (współczynnik łatwości 0,92), które związane było z analizowaniem źródła statystycznego. Dwa zadania okazały się bardzo trudne; zadanie nr 5 (0,17) i zadanie nr 34 (0,18), w których maturzyści analizowali źródło kartograficzne i umieszczali wydarzenia w czasie.

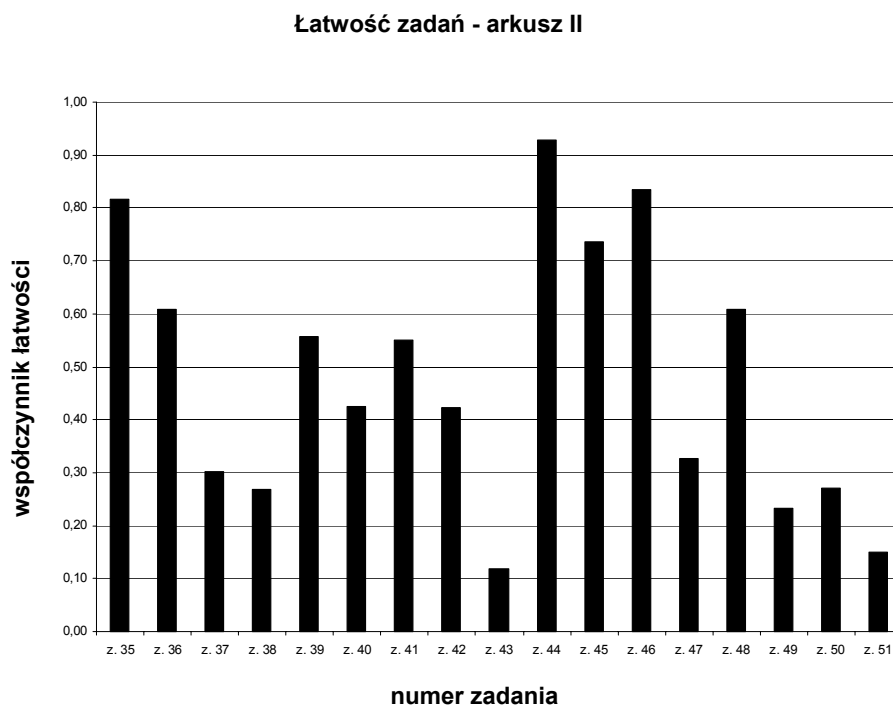
Współczynnik łatwości dla zadań w arkuszu II na poziomie rozszerzonym przedstawiono w tabeli nr 6 i na wykresie nr 4.

Tabela nr 6

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania
0,00 – 0,19	bardzo trudne	43, 51
0,20 – 0,49	trudne	37, 38, 40, 42, 47, 49, 50
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	36, 39, 41, 48
0,70 – 0,89	łatwe	35, 45, 46,
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	44

Zadania z arkusza II okazały się trudne dla zdających egzamin maturalny na poziomie rozszerzonym, współczynnik łatwości dla arkusza wynosi 0,33.

Wykres nr 4

Wartość współczynnika łatwości pozwala na stwierdzenie, że nie wszystkie umiejętności zostały wystarczająco opanowane przez zdających egzamin pisemny z historii na poziomie

rozszerzonym. W arkuszu II największym problemem było rozwiązanie zadania nr 51, które polegało na napisaniu wypracowania na jeden z zaproponowanych tematów (współczynnik łatwości 0,15). Zadanie dla większości zdających okazało się bardzo trudne, podobnie jak zadanie nr 43 (0,11), polegające na tworzeniu informacji na podstawie analizowania różnego rodzaju źródeł historycznych. Tylko zadanie nr 44 okazało się łatwe (0,92), a sprawdzało znajomość pojęć i terminów historycznych.

Rozkład wyników w dziewięciostopniowej skali staninowej

Uporządkowanie wyników od najniższego do najwyższego na dziewięciostopniowej skali, tak zwanej skali staninowej, umożliwia interpretację osiągnięć zdających w odniesieniu do całej populacji szkoły, powiatu, województwa, Okręgu, kraju.

Skala staninowa pozwala każdemu z absolwentów, dyrektorom szkół itd. na uzyskanie informacji – opisu dydaktycznego, charakteryzującego indywidualny wynik piszącego, wynik szkoły na tle innych szkół np., w powiecie. Staniny dla absolwentów i szkół znajdują się na stronie internetowej www.oke.poznan.pl.

Tabela nr 7

Staniny dla absolwentów w Okręgu i województwach (poziom podstawowy)

Staniny	Opis dydaktyczny	Wyniki procentowe uzyskane przez zdających w:			
		Okręgu	woj. lubuskim	woj. wielkopolskim	woj. zachodniopomorskim
1	najniższy	0-29	0-26	0-30	0-29
2	bardzo niski	30-33	27-32	31-34	30-33
3	niski	34-39	33-37	35-39	34-38
4	nижej średni	40-45	38-44	40-46	39-45
5	średni	46-53	45-51	47-54	46-53
6	wyżej średni	54-62	52-60	55-62	54-61
7	wysoki	63-71	61-69	63-72	62-71
8	bardzo wysoki	72-80	70-78	73-80	72-80
9	najwyższy	81-100	79-100	81-100	81-100

W tabeli nr 7 przedstawiono rozkład (przydziały procentowe) wyników **uczniów** na poziomie podstawowym w dziewięciostopniowej skali staninowej.

IV. Wnioski

Spośród 10264 absolwentów zdających historię na egzaminie maturalnym 8359 wybrało ten przedmiot jako obowiązkowy, a 1905 zdawało historię jako przedmiot dodatkowy. Wybieralności przedmiotu odpowiada wysoka zdawalność (96,33%), niepokoją jednak stosunkowo niskie wyniki na obu poziomach. Zdający za rozwiązanie zadań z arkusza I na poziomie podstawowym uzyskali średni wynik 50,54%, a za rozwiązanie zadań z arkusza II na poziomie rozszerzonym 32,95%. Można stwierdzić, że popularność przedmiotu nie odpowiada poziomowi opanowania umiejętności i wiadomości. Szczególne problemy pojawiają się przy zadaniach związanych z analizą różnego rodzaju źródeł historycznych i koniecznością tworzenia samodzielnych informacji. Najtrudniejsze okazało się zadanie otwarte (wypracowanie), wymagające wszechstronnych umiejętności związanych z warsztatem historyka. Analizując wyniki na poziomie podstawowym można stwierdzić, że absolwenci mieli problemy ze sformułowaniem krótkiej, rzeczowej odpowiedzi, zgodnej z poleceniem zadania, a na poziomie rozszerzonym egzaminu z konstruowaniem wypracowania oraz podaniem odpowiednich faktów i elementów procesu (zjawiska) historycznego, w celu wyjaśnienia jego przebiegu. Pisemny egzamin maturalny z historii okazał się trudny dla większości zdających.

Marian Fik

2.10 Historia muzyki

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do egzaminu maturalnego z historii muzyki przystąpiło 104 absolwentów w Okręgu. Jako przedmiot obowiązkowy historię muzyki wybrało 82 zdających, jako przedmiot dodatkowy 22 osoby. Na poziomie rozszerzonym egzamin zdawało 47 osób. Spośród absolwentów, którzy wybrali historię muzyki jako przedmiot obowiązkowy, co najmniej 30% punktów uzyskało 78 zdających, co stanowi 96,34 %.

W tabeli nr 1 przedstawiono liczbę zdających w Okręgu i trzech województwach.

Tabela nr 1

Liczba zdających							
Okręg	województwo			Okręg	województwo		
	L	W	Z		L	W	Z
Przedmiot obowiązkowy				Przedmiot dodatkowy			
82	4	49	29	22	5	13	4

Wszyscy zdający w Okręgu rozwiązywali zadania z arkuszy standardowych (A1).

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

Arkusz I na poziomie podstawowym składał się z 30, w tym 11 zadań zamkniętych i 19 otwartych krótkiej odpowiedzi, za rozwiązanie których zdający mógł uzyskać 100 punktów. Zadania skonstruowane były w oparciu o standardy wymagań egzaminacyjnych. Zadania obejmowały problematykę okresów w historii muzyki. Do zadań dołączono charakterystyczne dla przedmiotu różnorodne rodzaje źródeł (ikonograficzne, zapisy nutowe i fragmenty utworów muzycznych na płycie CD). Zadania reprezentowały wszystkie obszary standardów egzaminacyjnych.

Arkusz II na poziomie rozszerzonym składał się z 5 zadań krótkiej odpowiedzi i jednego zadania rozszerzonej odpowiedzi, za rozwiązanie których zdający mógł uzyskać 50 punktów. Zadania skonstruowano wokół tematu przewodniego, dotyczącego stylów w muzyce XIX i XX wieku. Do arkusza dołączono przykłady nutowe oraz płytę CD z fragmentami utworów muzycznych. Zadanie rozszerzonej odpowiedzi polegało na napisaniu wypracowania na jeden z dwu zaproponowanych tematów związanych z analizowanymi źródłami informacji. Zadania obejmowały problemy wynikające z tematu przewodniego.

III. Analiza jakościowa i ilościowa wyników

Zdawalność i wyniki średnie z historii muzyki jako przedmiotu obowiązkowego na poziomie podstawowym przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela nr 2

Liczba zdających i wyniki egzaminu maturalnego - poziom podstawowy

Okręg		
Liczba zdających	Średni wynik w %	% zdanych egzaminów
82 osoby	59,49	96,34
Województwo lubuskie		
Liczba zdających	Średni wynik w %	% zdanych egzaminów
4 osoby	50,25	75
Województwo wielkopolskie		
Liczba zdających	Średni wynik w %	% zdanych egzaminów
49 osób	60,33	97,96
Województwo zachodniopomorskie		
Liczba zdających	Średni wynik w %	% zdanych egzaminów
29 osób	59,34	96,55

Analizując dane z tabeli nr 2 można stwierdzić, że % zdanych egzaminów był największy w województwie wielkopolskim, w którym zdający uzyskali również najwyższy wynik średni przekraczający 60%, wyższy od średniego wyniku w Okręgu. Najniższy procent zdanych egzaminów oraz najniższy wynik średni egzaminu wystąpił w województwie lubuskim. W województwie zachodniopomorskim wynik średni był nieznacznie niższy od uzyskanego w Okręgu.

Tabela nr 3

Średnie wyniki - poziom rozszerzony

Wynik średni w %	
Okręg	48,52
województwo lubuskie	44,00
województwo wielkopolskie	46,59
województwo zachodniopomorskie	52,63

Dane w tabeli nr 3 ilustrują średnie wyniki w Okręgu i trzech województwach uzyskane przez zdających pisemny egzamin maturalny z historii muzyki na poziomie rozszerzonym.

Najwyższy wynik średni uzyskali zdający w województwie zachodniopomorskim (wyższy od średniego wyniku w Okręgu). W obu pozostałych województwach wyniki średnie były niższe od średniego wyniku w Okręgu.

Tabela nr 4

Dane statystyczne arkuszy egzaminacyjnych z historii muzyki dla Okręgu

Arkusz	Średnia liczba punktów	Współczynnik łatwości	Najwyższy wynik	Najniższy wynik	Liczba zdających
I	56,09/100	0,56	91	8	104
II	23,00/50	0,46	47	2	68

Poziom opanowania umiejętności i wiadomości przez absolwentów charakteryzuje wartość współczynnika łatwości, która mieści się w przedziale od 0,0 do 1,00. Analizując dane z tabeli nr 4 można stwierdzić, że zadania na poziomie podstawowym i rozszerzonym były umiarkowanie trudne i trudne. Wartość współczynnika łatwości potwierdza, że nie wszystkie umiejętności zostały wystarczająco opanowane przez zdających. W arkuszu I poziom opanowania umiejętności przekroczył 50% (0,56), a w arkuszu II tylko 46% (0,46).

Wykres 1

Łatwość zadań - arkusz I

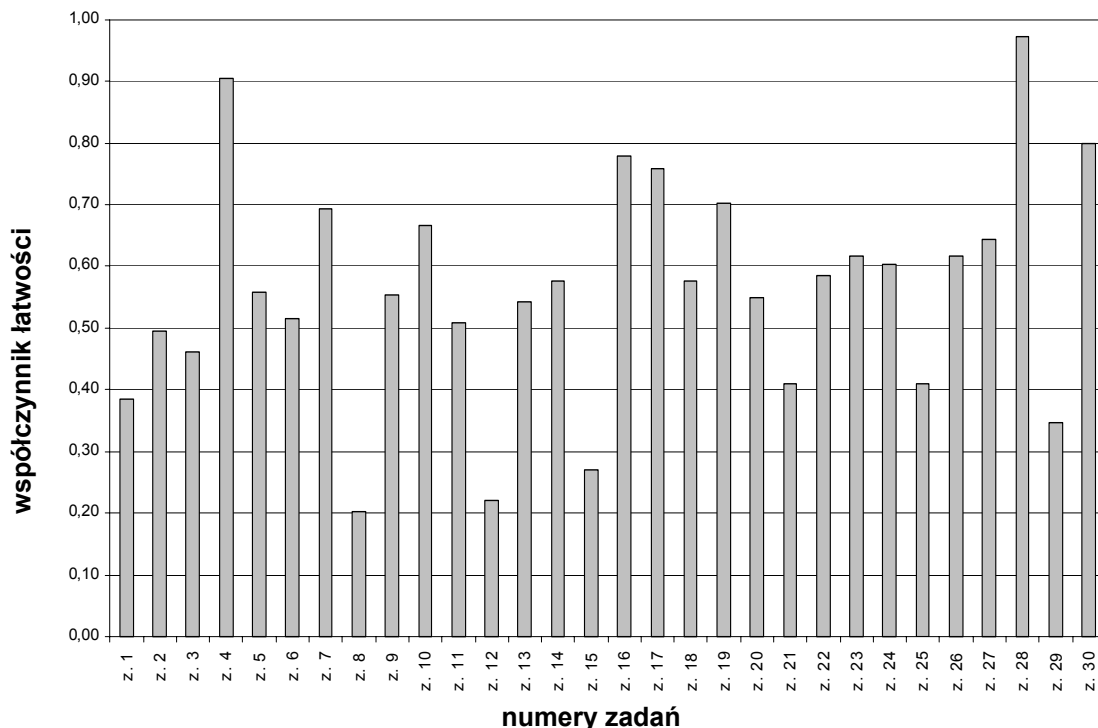

Tabela nr 5
Współczynnik łatwości zadań – poziom podstawowy

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania
0,00 – 0,19	bardzo trudne	-
0,20 – 0,49	trudne	1, 3, 8, 12, 15, 21, 25, 29
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	2, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 18, 20, 22, 23, 24, 26, 27
0,70 – 0,89	łatwe	16, 17, 19, 30
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	4, 28

Na podstawie danych z wykresu nr 1 i tabeli nr 5 można stwierdzić, że w arkuszu I na egzaminie maturalnym z historii muzyki nie było zadań bardzo trudnych, dwa zadania (4, 28) okazały się dla zdających bardzo łatwe, cztery zadania (16, 17, 19, 30) były łatwe. Większość zadań w arkuszu była trudna i umiarkowanie trudna. Trudność sprawiały zadania sprawdzające umiejętność analizowania odtwarzanych fragmentów utworów muzycznych (analiza słuchowa zadań nr 3, 9, 19, 21, 22) oraz zadania sprawdzające umiejętności międzyprzedmiotowe (zadania nr 9, 19, 21, 22).

Wykres nr 2

Łatwość zadań - arkusz II

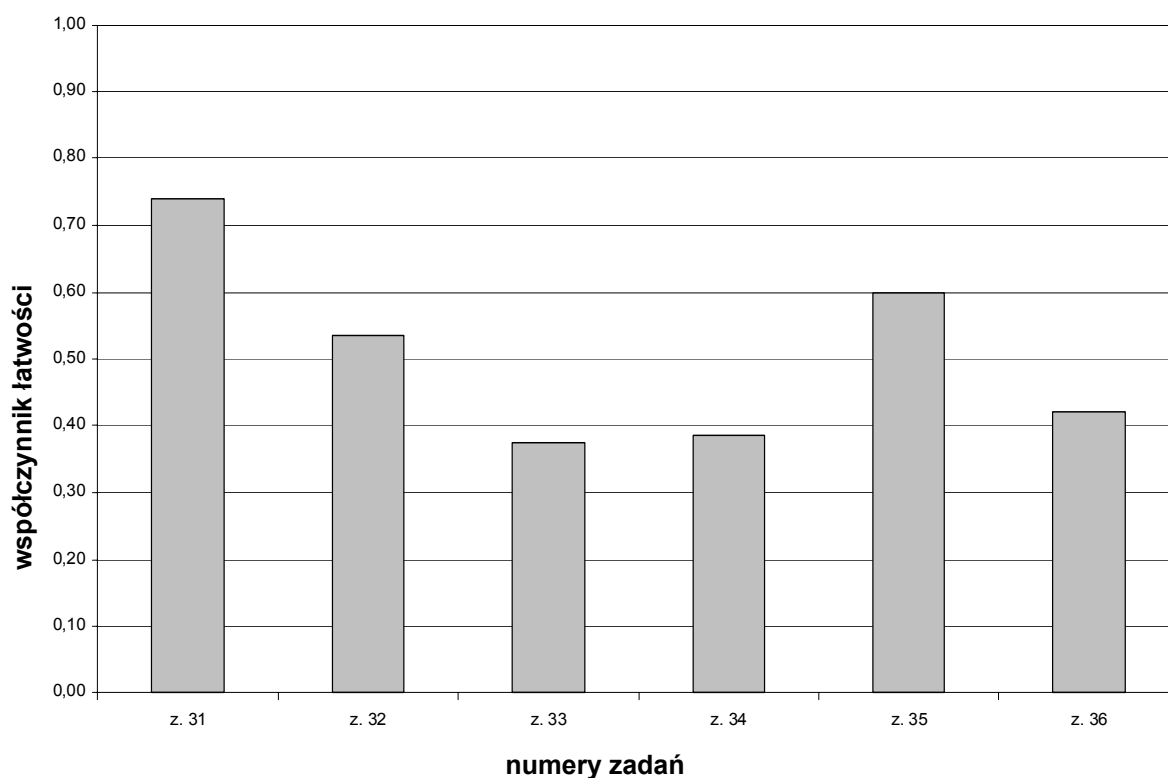

Tabela nr 6
Współczynnik łatwości zadań – poziom rozszerzony

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania
0,00 – 0,19	bardzo trudne	-
0,20 – 0,49	trudne	33, 34, 36
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	32, 35
0,70 – 0,89	łatwe	31
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	-

Na podstawie danych z wykresu nr 2 i tabeli nr 6 można stwierdzić, że w arkuszu II tylko jedno zadanie było łatwe, pozostałe cztery zadania okazały się trudne i umiarkowanie trudne. Na poziomie rozszerzonym trudności pojawiały się w zadaniach (33, 34, 36), wymagających interpretacji i odczytywania informacji z tekstów źródłowych.

IV. Wnioski

Historię muzyki wybrało 104 absolwentów w Okręgu, co stanowi 0,23% zdających. Egzamin maturalny na poziomie podstawowym okazał się dla nich umiarkowanie trudny, a na poziomie rozszerzonym trudny.

Niskiej wybieralności towarzyszyła stosunkowo wysoka zdawalność (96,36%). Zdający za rozwiązanie zadań z arkusza I na poziomie podstawowym uzyskali średni wynik 59,49% pkt, a za rozwiązanie zadań z arkusza II na poziomie rozszerzonym 48,52%. Wyniki świadczą o niskim poziomie opanowania umiejętności określonych w standardach wymagań egzaminacyjnych. Zdający na poziomie podstawowym szczególnie trudności mieli z zadaniami, w których wymagano stosowania terminologii oraz porządkowania informacji w czasie i przestrzeni. Trudności sprawiały zadania sprawdzające umiejętności analizowania fragmentów utworów muzycznych oraz zdania sprawdzające umiejętności międzyprzedmiotowe.

Na poziomie rozszerzonym trudności pojawiały się w zadaniach wymagających interpretacji i odczytywania informacji z tekstów źródłowych.

Marian Fik

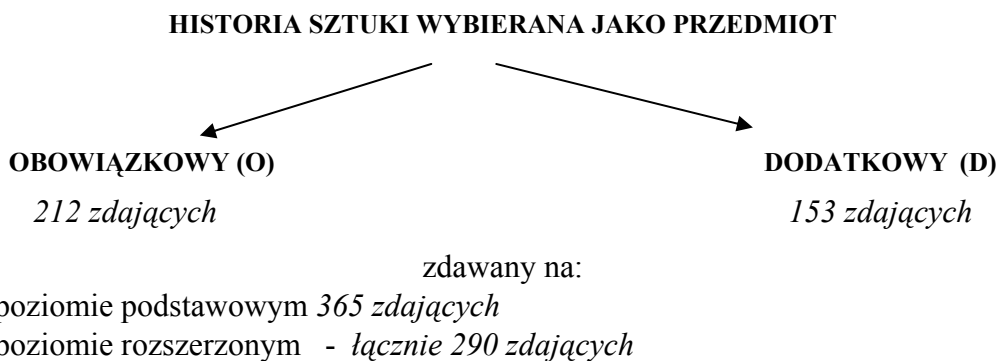
konsultacja **Daniela Kraus-Burzyńska**

2.11 Historia sztuki

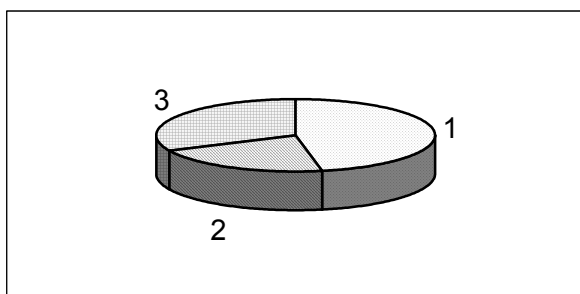
I. Statystyczna charakterystyka populacji

Egzamin maturalny z historii sztuki zdawało 365 osób, w tym 221 w części obowiązkowej, decydującej o zdaniu matury, co stanowi 0,79% populacji zdających maturę w Okręgu. Egzamin zdało 173 absolwentów, tj. 81,60%, wśród nich znalazło się 5 laureatów i finalistów Olimpiady Artystycznej z sekcji plastycznej. Jeden zdający rozwiązywał zadania z arkusza standardowego z powiększoną czcionką dla słabo widzących.

Poniższy schemat przedstawia wybieralność przedmiotu z uwzględnieniem jego statusu w strukturze egzaminu maturalnego.

Wybieralność historii sztuki w poszczególnych województwach ilustruje diagram.

1. Województwo wielkopolskie 47%
2. Województwo zachodniopomorskie 32%
3. Województwo lubuskie 21%

Spośród 134 szkół, których absolwenci zdawali ten przedmiot, tylko dwie miały profil artystyczny. Nie pozostało to oczywiście bez wpływu na poziom wyników (o czym mowa w rozdziale III).

Tabela 1.
Wybieralność przedmiotu w województwach według typu szkoły

Wojewódz- two	Lubuskie				Wielkopolskie				Zachodniopom.				Okręg			
	LO		LP		LO		LP		LO		LP		LO		LP	
Poziom	O	D	O	D	O	D	O	D	O	D	O	D	O	D	O	D
podstawowy	43	26	3	3	96	82	3	2	66	38	1	2	205	146	7	7
Poziom																
rozszerzony	29	26	0	3	64	82	0	2	43	38	1	2	136	146	1	7

Zestawienie statystyczne potwierdza (przewidywaną wcześniej) przewagę liczebną zdających z liceów ogólnokształcących. Tylko 3% zdających poziom podstawowy i 4% zdających poziom rozszerzony było uczniami liceów profilowanych.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

1. Arkusz I składał się z 28 zadań testowych, w tym 17 typu otwartego (krótkiej odpowiedzi i jedno zadanie z luką) oraz 11 typu zamkniętego (głównie na dobieranie i jedno zadanie wielokrotnego wyboru). Najwyżej punktowane (12 pkt) było zadanie 27, sprawdzające umiejętność analizy porównawczej dzieł rzeźbiarskich pod względem formy (zestawienie rzeźby antycznej i dwudziestowiecznej) oraz formułowania wniosków. Zadania w tym arkuszu sprawdzały przede wszystkim umiejętności objęte standardami egzaminacyjnymi z poziomu **wiadomości** o epokach, stylach, kierunkach sztuk plastycznych, **znajomości** ich chronologii, gatunków, technik i terminów plastycznych, tematów ikonograficznych oraz **zdolności** identyfikowania dzieł artystycznych.

Na rozwiązanie arkusza I przewidziano 120 minut. Za prawidłowo rozwiązane zadania zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów. „Próg zaliczenia” egzaminu wynosił 30 punktów.

2. Arkusz II składał się z dwóch części. Pierwsza miała charakter **analityczny** i polegała na porównaniu dwóch dzieł sztuki malarskiej (J. L. Dawida *Przysięga Horacjuszy* oraz F. Goyi *Rozstrzelanie powstańców madryckich*). Ilustracjom towarzyszyły krótkie teksty objaśniające źródła inspiracji malarskich. Analiza porównawcza dotyczyła struktury wizualnej obrazów w następujących aspektach: kompozycja, światłocien, kolorystyka, ekspresja. Zadanie wymagało także sformułowania trafnych wniosków.

Część druga polegała na napisaniu spójnego wypracowania o charakterze przekrojowym na jeden z dwóch tematów. Pierwszy wymagał bezpośredniego odwołania się do dzieł analizowanych w zadaniu poprzednim i rozważenia, także na innych przykładach, zagadnienia

sztuki zaangażowanej. Drugi sugerował formę wypowiedzi eseistycznej i dotyczył rozstrzygnięcia kategorii klasyczności i nieklasyczności w sztuce oraz przyporządkowania im postaw: racjonalnej i emocjonalnej. Na rozwiązanie arkusza II przeznaczono 150 minut. Maksymalnie można było uzyskać 50 punktów.

III. Analiza ilościowa i jakościowa wyników maturalnych

Zestawienie zdawalności ze średnią uzyskanych punktów pozwala ocenić poziom osiągnięć zdających. Można stwierdzić, że nie tylko liczba zdanych egzaminów z historii sztuki w Okręgu jest niska (81,60%), ale także ich jakość uznać należy za niezadowalającą (poniżej 50% punktów na poziomie podstawowym oraz nieco powyżej 50% na poziomie rozszerzonym).

Tabela 2.
Zdawalność historii sztuki w poszczególnych województwach i Okręgu

Województwo	Liczba zdających		Zdało %	Średnia punktów w %	
	arkusz I	arkusz II		arkusz I	arkusz II
Lubuskie	46	29	78,26	47,22	50,41
Wielkopolskie	99	64	80,81	49,38	51,65
Zachodniopomorskie	67	44	85,07	51,07	51,65
Okręg	365	290	81,60	49,61	51,65

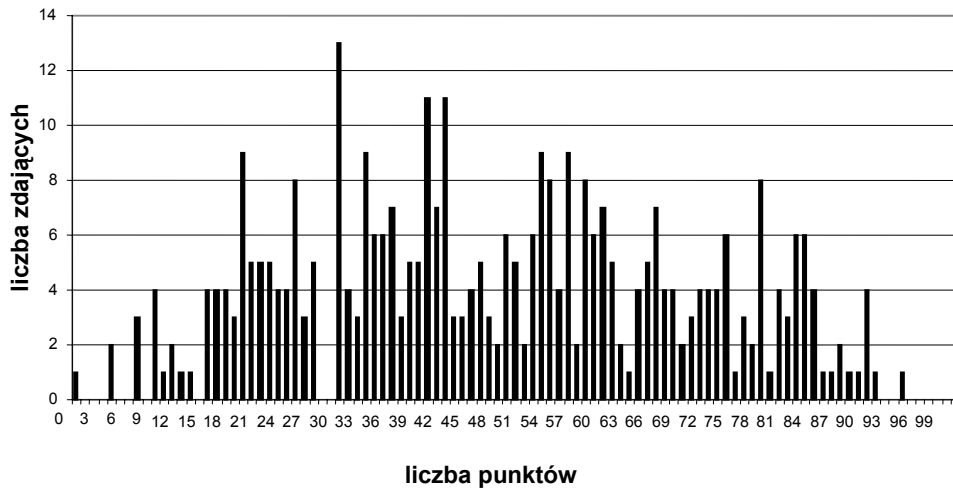
Na poziomie podstawowym największą zdawalność i najwyższe średnie wyniki osiągnięto w województwie zachodniopomorskim. Na poziomie rozszerzonym średnia wyników w poszczególnych województwach była identyczna lub zbliżona.

Wyższą średnią wyników osiąganych na poziomie rozszerzonym niż na podstawowym można uzasadnić mniejszą i lepiej przygotowaną liczbą zdających. Prawidłowość tę widać we wszystkich województwach. Do poziomu rozszerzonego przystępowali uczniowie bardziej świadomi wymagań egzaminacyjnych.

Rozkład wyników punktowych uzyskanych na poziomie podstawowym obrazuje wykres nr 2. Po usytuowaniu w tym rozkładzie indywidualnego wyniku zdającego, można dowiedzieć się, ilu zdających uzyskało wynik taki sam, a ilu wyższy lub niższy.

Wykres 2.

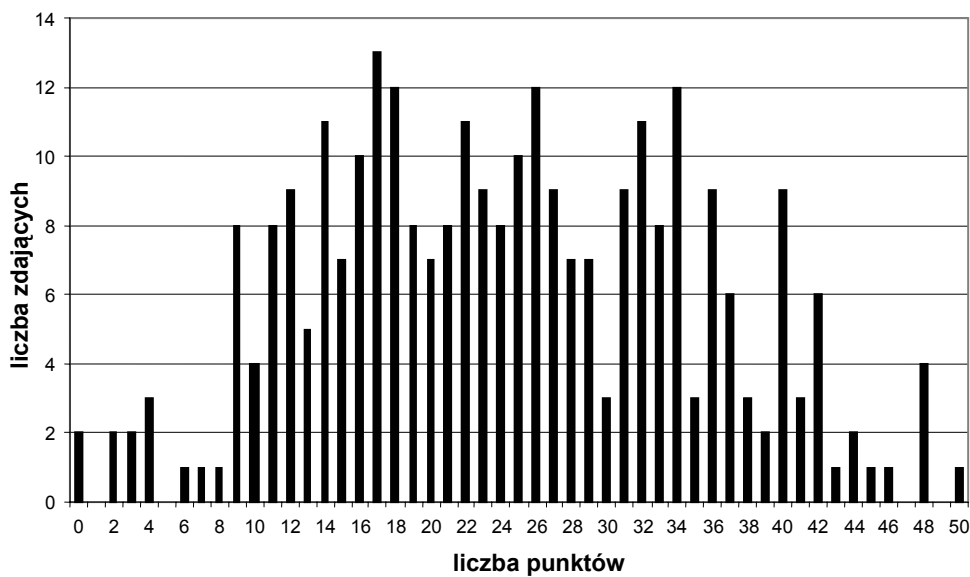
Rozkład wyników punktowych na poziomie podstawowym

Wykres nie ma cech typowego rozkładu statystycznego (ze względu na małą liczebność populacji zdających). Nieregularność rozkładu jest dowodem dużego zróżnicowania osiągnięć zdających. Bardzo wyraźne wypiętrzenie w miejscu 31 punktów związane jest z progiem zaliczenia egzaminu od 30 punktów. Poprzedzająca je luka w przedziale od 28-32 punktów to konsekwencja weryfikacji prac zdających, którzy zdobyli 1 lub 2 punkty poniżej „progu zaliczenia”. Duża liczba zdających osiągnęła wyniki w przedziale od 42 do 45 punktów, czyli poniżej 50% możliwych do zdobycia. Nikt ze zdających nie zdobył maksymalnej liczby punktów.

Wykres 3.

Rozkład wyników punktowych na poziomie rozszerzonym

Wykres wykazuje skokowość w rozkładzie punktów. Nieregularność ta, podobnie jak w przypadku wyników na poziomie podstawowym, związana jest z małą populacją zdających. Tylko jedna osoba zdobyła maksymalną liczbę punktów.

Współczynnik łatwości pozwoli uściślić wnioski na temat jakości wyników dzięki analizie stopnia opanowania konkretnych umiejętności przez zdających.

Tabela 3.

Łatwość poszczególnych zadań na poziomie podstawowym

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania
0,00-0,19	bardzo trudne	17
0,20-0,49	trudne	5,7,9,11-24, 27a
0,50-0,69	umiarkowanie trudne	1,2,4,6,10,16,18,25,26,27b,27c,28
0,70-0,89	łatwe	3,8
0,90-1,00	bardzo łatwe	brak

Znacząca większość zadań z arkusza okazała się dla zdających trudna. Dowodzi to, że niedostatecznie opanowane zostały jeszcze umiejętności sprawdzane przez zadania klasyfikowane według współczynnika łatwości jako trudne i bardzo trudne dla zdających. Wśród nich znajdują się następujące umiejętności i wiadomości:

- umiejscowienie w czasie twórczości wybitnych artystów (zadanie bardzo trudne, przy czym zaznaczyć należy, że wymagało ono bardzo dokładnej znajomości czasu twórczości wymienionych artystów);
- przyporządkowywanie twórczości artystów do stylów i kierunków;
- rozpoznawanie dzieł i ich autorstwa;
- definiowanie pojęć i terminów;
- powiązanie twórców literatury z awangardowymi kierunkami sztuki XX wieku;
- porównanie starożytnych porządków architektonicznych.

Tabela 4.

Łatwość poszczególnych zadań na poziomie rozszerzonym

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania
0,00-0,19	bardzo trudne	30.6
0,20-0,49	trudne	30.1, 30.2, 30.4
0,50-0,69	umiarkowanie trudne	29.a, 29.d, 29.e, 30.3, 30.5
0,70-0,89	łatwe	29.b, 29.c
0,90-1,00	bardzo łatwe	brak

Umiejętności, które nie zostały opanowane w stopniu wystarczającym to:

- analiza porównawcza, zwłaszcza określanie kompozycji, ekspresji dzieł plastycznych oraz formułowanie konkluzji (co ciekawe, łatwe okazało się zinterpretowanie światłocienia i kolorystyki, mimo nie najlepszej jakości reprodukcji, przypuszczać zatem można, że rozpoznania nie wynikały z obserwacji dzieła i jego analizy, lecz odtworzenia podręcznikowej wiedzy o nich);
- funkcjonalne wykorzystywanie przykładów w roli argumentów;
- formalna analiza dzieł plastycznych;
- znajomość kontekstów historycznych, biograficznych;
- umiejętność formułowania własnego stanowiska.

Wnioski na temat opanowania określonych umiejętności standardu II (*korzysta z informacji*) i III (*tworzy informacje*), które sprawdzane były poprzez zadania z arkusza II, można wzbogacić danymi dotyczącymi wybieralności tematów. Temat pierwszy, który wybrało 57% zdających, pozwalał na korzystanie z ogólnej wiedzy na temat zagadnienia sztuki zaangażowanej, często znanej z lekcji języka polskiego. Ułatwieniem w jego realizacji była także możliwość wykorzystania analizy dzieł z zadania 29. Temat drugi wybrany przez 43% zdających wymagał większej erudycji, śmiałości stawiania samodzielnych tez.

IV. Wnioski

1. Poziom zdawalności (81,60%) uzyskany na egzaminie maturalnym z historii sztuki w zestawieniu z wynikami osiągniętymi przez zdających z innych przedmiotów okazał się najniższy. Pamiętać jednak należy, że przedmiot ten jest nauczany w niewielu placówkach szkolnych. Większość zdających musiała więc, przygotowując się do egzaminu, polegać na samokształceniu.
2. Średnia ocen w Okręgu (49,61% poziom podstawowy; 51,65 % poziom rozszerzony) oraz współczynnik łatwości dla poszczególnych arkuszy (PP - 0,48; PR - 0,49) i zadań w nich zamieszczonych wskazuje na niski poziom osiągnięć zdających. Zdający, którzy wybierają ten przedmiot jako obowiązkowy lub dodatkowy, często nie mają świadomości, że o powodzeniu egzaminacyjnym decyduje usystematyzowana wiedza z historii sztuki, znajomość terminów z zakresu sztuk plastycznych i umiejętność krytycznej analizy dzieł określona w standardach egzaminacyjnych. Hobbistyczne zainteresowania mogą być punktem wyjścia w przygotowaniach maturalnych, nie są jednak dostateczną gwarancją zdania matury.
3. Najtrudniejsza dla zdających okazała się umiejętność werbalizowania w formie dłuższej wypowiedzi pisemnej zdobytych wiadomości. Treningu wymaga przede wszystkim

praktyczne wykorzystanie wiedzy, samodzielność myślowa, umiejętność wchodzenia w dyskurs, argumentowania własnych tez, kryterialnego wartościowania sztuki.

4. Popularność tego przedmiotu w liceach ogólnokształcących, w których nie jest powszechnie nauczany, sugeruje rozwiązanie pośrednie, tj. konieczność bardzo rzetelnego uwzględniania przez szkoły przynajmniej niektórych standardów egzaminacyjnych w ramach ścieżek międzyprzedmiotowych (język polski, historia) oraz na przedmiocie wiedza o kulturze.

Joanna Marchewka

2.12 Matematyka

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do egzaminu maturalnego z matematyki 9 maja br. przystąpiło 12079 maturzystów z 557 szkół, co stanowi około 26% całej populacji. Arkusz II przeznaczony dla absolwentów, którzy przystąpili do matury z matematyki na poziomie rozszerzonym rozwiązywało 7912 zdających z 425 szkół (to oznacza, że w 132 szkołach - 24 % szkół - nikt nie przystąpił do egzaminu na poziomie rozszerzonym). W terminie dodatkowym, do egzaminu z matematyki przystąpiło 24 absolwentów, 20 z nich rozwiązywało również arkusz II. W sumie w sesji wiosennej około 66% maturzystów, którzy wybrali matematykę jako przedmiot maturalny rozwiązywało arkusz dla poziomu rozszerzonego (z grupy absolwentów liceów profilowanych około 25 % zdających). Szczegółowe informacje na temat liczby maturzystów rozwiązujących poszczególne rodzaje arkuszy z podziałem na przedmiot obowiązkowy i dodatkowy oraz typ szkoły (LO – licea ogólnokształcące, LP – licea profilowane) przedstawiono w tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Liczby zdających w Okręgu i województwach, którzy przystąpili do egzaminu maturalnego z matematyki

	Przedmiot obowiązkowy				Przedmiot dodatkowy				Ogółem	
	Arkusz I		Arkusz II		Arkusz I		Arkusz II		A I	A II
	LO	LP	LO	LP	LO	LP	LO	LP		
Lubuskie	1507	332	1006	66	184	7	184	7	2030	1263
Wielkopolskie	4990	1085	3644	211	677	56	672	56	6808	4583
Zachodniopomorskie	2427	451	1614	115	331	32	330	27	3241	2086
Okręg	8924	1868	6264	392	1192	95	1186	90	12079	7932

Absolwenci klas dwujęzycznych mogli rozwiązać zadania z arkusza III zawierającego treści matematyczne w języku obcym, nauczonym w szkole. Z możliwości tej w Okręgu skorzystało 12 piszących z klas dwujęzycznych z językiem wykładowym angielskim oraz 19 z językiem niemieckim.

Matematykę jako przedmiot maturalny wybrało również 12 laureatów i finalistów Olimpiady Matematycznej (3 - woj. lubuskie, 9 - woj. zachodniopomorskie).

W czasie tegorocznej matury unieważniono egzamin maturalny z matematyki 30 absolwentom; 18 z powodu uchybień proceduralnych – brak tablic matematycznych, 12 absolwentom na wniosek przewodniczących zespołów egzaminatorów stwierdzających niesamodzielność podczas rozwiązywania zadań, zarówno z poziomu podstawowego i rozszerzonego.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

Podczas egzaminu maturalnego z matematyki wszyscy absolwenci rozwiązywali arkusz na poziomie podstawowym (arkusz I), część z nich, po zakończeniu rozwiązywania zadań z arkusza I, podjęła decyzję o przystąpieniu do drugiej części egzaminu i rozwiązaniu zadań z arkusza na poziomie rozszerzonym (arkusz II).

Arkusz I dla **poziomu podstawowego** zawierał 10 zadań otwartych:

Numer zadania	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Liczba punktów za zadanie	3	4	4	5	4	6	5	6	6	7

Arkusz II dla **poziomu rozszerzonego** zawierał 9 zadań otwartych:

Numer zadania	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Liczba punktów za zadanie	3	4	4	5	4	5	7	8	10

Zadania zawarte w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzały wiadomości i umiejętności zawarte w *Standardach wymagań egzaminacyjnych*. Podczas całego egzaminu zdający mógł korzystać z zestawu wzorów matematycznych, cyrkla, linijki i kalkulatora prostego.

W tabeli nr 2 (arkusz I) oraz tabeli nr 3 (arkusz II) przedstawiamy umiejętności i wiadomości, które były sprawdzane podczas egzaminu maturalnego.

Tabela nr 2 Umiejętności sprawdzane na poziomie podstawowym

Nr zad.	Numer kryterium w schemacie oceniania	Sprawdzana czynność <i>Zdający potrafi:</i>	Maksymalna liczba punktów	Procentowy udział umiejętności przyporządkowanych standardom wymagań
Wiadomości i rozumienie				
1	1.3	- porównywać liczby wymierne,	1	14 %
2	2.3-2.4	- wyznaczać wyrazy ciągu określonego wzorem ogólnym,	2	
9	9.2	- stosować procent składany w zadaniach również dotyczących oprocentowania lokat,	1	
	9.4	- wykonywać działania na potęgach o wykładnikach całkowitych,	1	
10	10.1-10.2	- określić kąt między wysokościami przeciwległych ścian bocznych w ostrosłupie prawidłowym czworokątnym;	2	

Korzystanie z informacji				
1	1.1-1.2	- posłużyć się znaną definicją lub twierdzeniem do rozwiązania zadania matematycznego;	29	68 %
2	2.1-2.2			
3	3.1-3.4			
5	5.3-5.4			
6	6.1-6.4			
7	7.2-7.4			
8	8.1			
9	9.5			
10	10.3-10.6			
7	7.1			
8	8.2-8.5	- posługiwać się odpowiednimi miarami;	4	
Tworzenie informacji				
4	4.1-4.5	- podać opis matematyczny danej sytuacji w postaci równania, funkcji i wykorzystać go do rozwiązania problemu.	9	18 %
5	5.1-5.2			
9	9.1, 9.3			

Tabela nr 3 Umiejętności sprawdzane na poziomie rozszerzonym

Nr zad.	Numer kryterium w schemacie oceniania	Sprawdzana czynność	Maksymalna liczba punktów	Procentowy udział umiejętności przyporządkowanych standardom wymagań
<i>Zdający potrafi:</i>				
Wiadomości i rozumienie				
11	11.1-11.3	- wyznaczyć dziedzinę funkcji logarytmicznej (w tym rozwiązać nierówności wielomianowe),	3	8 %
18	18.7	- przedstawić okrąg za pomocą równania z dwiema niewiadomymi;	1	
Korzystanie z informacji				
15	15.1-15.4	- zastosować przedstawiony algorytm do rozwiązania problemu teoretycznego;	4	48 %
18	18.1-18.2, 18.4-18.6	- posłużyć się znaną definicją lub twierdzeniem do rozwiązania zadania matematycznego;	6	
13	13.1-13.4	- zapisywać proste zależności i formułować wnioski wynikające z podanych zapisów matematycznych;	14	
14	14.1-14.3			
16	16.2-16.4			
19	19.4-19.5			
Tworzenie informacji				
12	12.3	- dobrać odpowiedni algorytm do wskazanej sytuacji problemowej i ocenić przydatność otrzymanych wyników;	2	44 %
12	12.1-12.2	- przetwarzać informacje przedstawione w postaci wyrażenia algebraicznego, równania, wzoru, wykresu funkcji lub opisu słownego w inną postać ułatwiającą rozwiązanie problemu;	4	
16	16.1			
17	17.1-17.6	- prowadzić rozumowanie typu matematycznego oraz przeprowadzić dowód twierdzenia.	16	
18	18.3			
19	19.1-19.3, 19.6-19.9,			

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań z I i II arkusza egzaminacyjnego można było otrzymać maksymalnie po 50 punktów. Absolwent zdał egzamin maturalny z matematyki, wybranej jako przedmiot obowiązkowy, jeżeli uzyskał co najmniej 15 punktów, tj. 30%

punktów możliwych do uzyskania za rozwiązanie zadań z poziomu podstawowego (arkusz I). Wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza II nie wpływał na zdanie matury. Absolwenci, którzy wybrali matematykę jako przedmiot dodatkowy, rozwiązywali zadania z arkusza I i II.

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników egzaminu maturalnego z matematyki

Podstawowe dane statystyczne informujące o poziomie umiejętności matematycznych absolwentów, którzy przystąpili do egzaminu maturalnego z matematyki przedstawiono w tabeli nr 4 (wyniki z arkusza I) i tabeli nr 5 (wyniki z arkusza II).

Tabela nr 4 Wyniki z matematyki dla Okręgu i województw – Arkusz I

	% zdanych egzaminów	Średni wynik wyrażony w %		Najniższy uzyskany wynik wyrażony w %		Liczba osób, która uzyskała wynik najniższy		Najwyższy uzyskany wynik wyrażony w %		Liczba osób, która uzyskała wynik najwyższy	
		O ¹	D	O	D	O	D	O	D	O	D
lubuskie	82,75	50,17	53,28	0	4	2	1	100	100	14	2
wielkopolskie	87,48	53,75	47,99	0	4	1	2	100	100	72	8
zachodniopomorskie	80,09	48,46	48,44	0	0	0	1	100	100	12	4
Okręg	84,70	51,73	48,90	0	0	3	1	100	100	98	14

Zdawalność egzaminu pisemnego z matematyki w Okręgu jest równa 84,7 %. Oznacza to, że matematyka w odniesieniu do innych przedmiotów uzyskała niską zdawalność. Analizując dane zawarte w tabeli nr 4, widzimy znaczne różnice między zdawalnością w poszczególnych województwach, a także między średnimi wynikami w Okręgu i województwach: np. między wielkopolskim a zachodniopomorskim aż o 7,39 %, między Okręgiem a województwem zachodniopomorskim o 4,61 %. Niewielkie różnice występują również w każdym z województw pomiędzy średnimi wynikami uzyskanymi przez absolwentów, którzy wybrali matematykę jako przedmiot obowiązkowy, a tymi, którzy wybrali matematykę jako przedmiot dodatkowy. Tylko w województwie lubuskim średni wynik z przedmiotu dodatkowego jest wyższy od wyniku z przedmiotu obowiązkowego.

¹ O – przedmiot obowiązkowy, D – przedmiot dodatkowy

Analiza danych w tabeli nr 5 wskazuje, że wyniki za rozwiązanie zadań z arkusza II w przypadku przedmiotu dodatkowego są, zarówno w województwach jak i w Okręgu, niższe od wyników z przedmiotu obowiązkowego od 6 - 12 %.

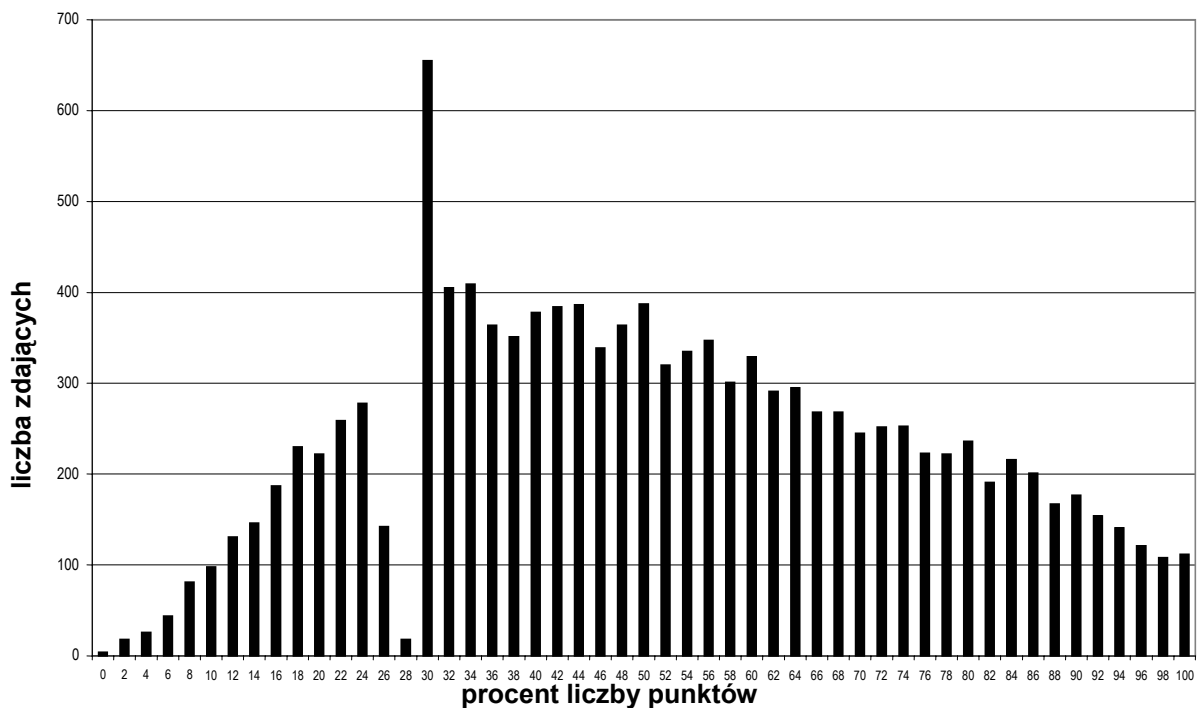
Tabela nr 5 Wyniki z matematyki dla Okręgu i województw - Arkusz II

	Średni wynik wyrażony w %		Najniższy uzyskany wynik wyrażony w %		Liczba osób, która uzyskała wynik najniższy		Najwyższy uzyskany wynik wyrażony w %		Liczba osób, która uzyskała wynik najwyższy	
	O	D	O	D	O	D	O	D	O	D
lubuskie	31,55	25,15	0	0	21	15	96	90	1	2
wielkopolskie	32,34	20,46	0	0	60	70	98	98	2	2
zachodniopomorskie	28,71	21,65	0	0	46	27	96	88	1	1
Okręg	31,27	21,49	0	0	127	112	98	98	2	2

Można zatem przypuszczać, że wśród absolwentów, którzy wybierali matematykę jako przedmiot dodatkowy, była liczna grupa osób, dla których był to wybór związany z wymaganiami na wyższą uczelnię, a nie z zainteresowaniami.

Rozkład wyników procentowych za każdy arkusz w odniesieniu do wszystkich absolwentów zdających matematykę przedstawiono na wykresach nr 1 i 2.

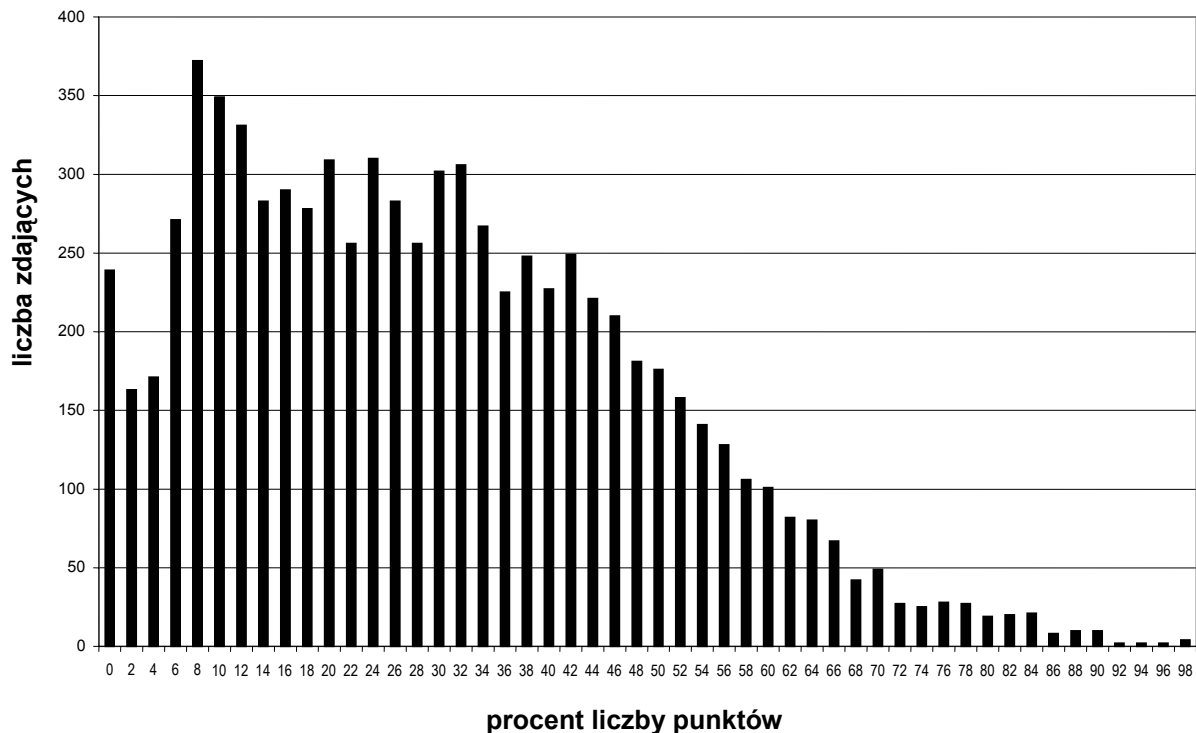
Wykres 1. Rozkład wyników procentowych egzaminu maturalnego z matematyki w Okręgu (poziom podstawowy)

Rozkład wyników z poziomu podstawowego (wykres 1.) świadczy o w miarę symetrycznym rozłożeniu wyników absolwentów, z niewielką tendencją w kierunku wyników niższych. Potwierdzeniem tego jest średnia uzyskana za rozwiązanie zadań z arkusza I, która wynosi 51,73 %, a także mediana¹ równa 49 %. Nieregularność wykresu występuje dla wartości 28 i 30 procent liczby punktów. Są to wartości progowe. Arkusze tych uczniów poddane zostały co najmniej dwukrotnej weryfikacji w celu wyeliminowania sytuacji, w której ocena egzaminatora mogłaby spowodować niezaliczenie egzaminu maturalnego. Wyniki najwyższe 90% liczby punktów i więcej uzyskało 813 zdających, co stanowi około 7 % ogółu zdających matematykę na poziomie podstawowym.

Zdecydowanie inną sytuację przedstawia wykres 2. ilustrujący rozkład wyników za zadania z arkusza II.

Wykres 2. Rozkład wyników procentowych egzaminu maturalnego z matematyki w Okręgu (poziom rozszerzony)

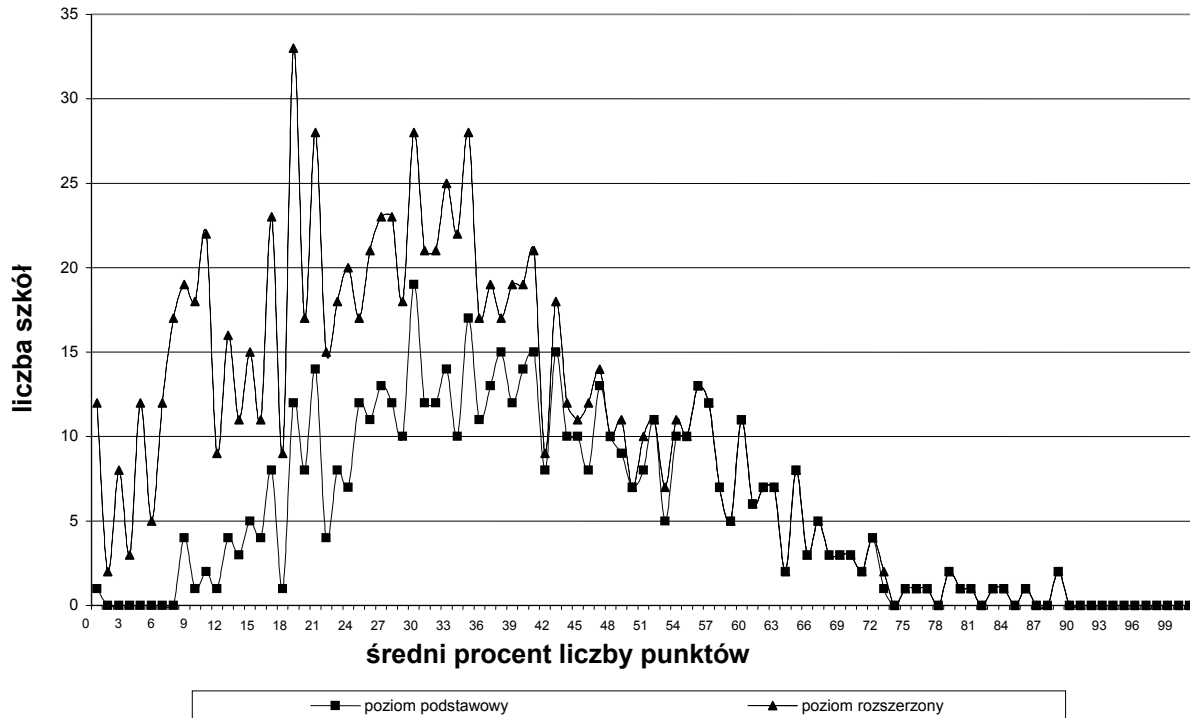

Wyniki, uzyskane za zadania poziomu rozszerzonego, skumulowane są w grupie wyników niskich, mediana dla tego rozkładu to 28% liczby punktów, natomiast najczęściej występujący wynik (modalna) to 24% liczby punktów. W porównaniu z poziomem podstawowym wyniki najwyższe 90% liczby punktów i więcej uzyskało tylko 20 absolwentów, co stanowi 0,25 %.

¹ Mediana – wynik środkowy zbioru wyników absolwentów uporządkowanych w kolejności malejącej lub rosnącej; pozycja skali pomiarowej dzieląca badaną grupę zdających na połowy.

Konsekwencją rozkładu wyników procentowych uczniów na obu poziomach jest rozkład średnich wyników procentowych szkół dla poziomu podstawowego i rozszerzonego zilustrowany na wykresie 3.

Wykres 3. Rozkład średnich wyników procentowych szkół uzyskanych za egzamin maturalny z matematyki na poziomie podstawowym i rozszerzonym

Dla poziomu podstawowego średnie procentowe wyniki szkół mieszczą się w przedziale od 0% do 88%. Żadna ze szkół nie ma średniej w przedziale od 1% do 7%. Modalna tego zbioru to 29%, natomiast mediana to 38% średniej liczby punktów, a więc wykres przesunięty jest w kierunku wyników niskich. Z średnimi wynikami szkół dla poziomu rozszerzonego jest podobnie, jak z wynikami absolwentów, wyniki szkół należą do wyników niskich i mieszczą się w przedziale od 0% do 53%. Tylko jedna szkoła jest poza tym przedziałem ze średnią 72%. Modalna tego zbioru wyników to 18 % średniej liczby punktów.

O poziomie wyników absolwentów można mówić poprzez średnie punktów, średnie procentowe, ale także w skalach mniej znanych w polskiej szkole tj. poprzez staniny¹ i współczynniki łatwości.

Staniny umożliwiają umiejscowienie danego wyniku w zbiorze wyników całej populacji (uczniów, szkół...). Skala staninowa przyjęta jest przez wszystkie kraje, przeprowadzające egzaminy zewnętrzne. Pozwala na porównanie wyniku absolwenta (szkoły,

¹ B. Niemiecko, *Pomiar wyników kształcenia*, Warszawa 1999, WSiP, także na str. 11-12 niniejszego opracowania.

powiatu, województwa) z wynikami innych absolwentów (szkół...), którzy przystąpili do egzaminu maturalnego z matematyki w 2005 r. W skali dziewięciopunktowej każdemu staninowi odpowiada określony procent wyników i opis dydaktyczny tego wyniku – patrz poniższa tabela oraz str. 11-12.

Stanin	1 4% wyników	2 7% wyników	3 12% wyników	4 17% wyników	5 20% wyników	6 17% wyników	7 12% wyników	8 7% wyników	9 4% wyników
Opis dydaktyczny wyniku	najniższy	bardzo niski	niski	nижej średni	średni	wyżej średni	wysoki	bardzo wysoki	najwyższy

Skalę staninową dla wyników procentowych absolwentów, jak i średnich wyników procentowych szkół, zapisaną w formie przedziałów przedstawiono w tabelach nr 8 i 9.

Tabela nr 8 Znormalizowane średnie wyniki procentowe szkół z uwzględnieniem województw i Okręgu - poziom podstawowy

Stanin	Opis dydaktyczny	Wyniki dla woj. lubuskiego	Wyniki dla woj. wielkopolskiego	Wyniki dla woj. zachodniopomorskiego	Wyniki dla Okręgu
1	Najniższy	0-14	0-16	0-12	0-14
2	Bardzo niski	15-18	17-23	13-18	15-19
3	Niski	19-22	24-29	19-24	20-26
4	Nижej średni	23-31	30-36	25-31	27-33
5	Średni	32-41	37-43	32-40	34-42
6	Wyżej średni	42-51	44-54	41-48	43-52
7	Wysoki	52-56	55-61	49-58	53-59
8	Bardzo wysoki	57-66	62-68	59-66	60-67
9	Najwyższy	67-100	69-100	67-100	68-100

Przykład: Szkoła X z woj. lubuskiego uzyskując średni wynik 67% w swoim województwie należy do szkół z wynikiem najwyższym, ale w Okręgu jest to wynik bardzo wysoki, a nie najwyższy.

Tabela nr 9 Znormalizowane wyniki procentowe absolwentów z uwzględnieniem województw i Okręgu - poziom podstawowy

Stanin	Opis dydaktyczny	Wyniki dla woj. lubuskiego	Wyniki dla woj. wielkopolskiego	Wyniki dla woj. zachodniopomorskiego	Wyniki dla Okręgu
1	Najniższy	0-12	0-14	0-11	0-13
2	Bardzo niski	13-20	15-23	12-19	14-21
3	Niski	21-31	24-33	20-29	22-31
4	Nижej średni	32-41	34-44	30-39	32-42
5	Średni	42-55	45-58	40-52	43-56
6	Wyżej średni	56-70	59-72	53-66	57-70
7	Wysoki	71-82	73-84	67-80	71-83
8	Bardzo wysoki	83-91	85-92	81-90	84-92
9	Najwyższy	92-100	93-100	91-100	93-100

Przykład: Absolwent X otrzymał z egzaminu maturalnego z matematyki na poziomie podstawowym wynik 83% punktów. Na podstawie danych w tabeli nr 9 można stwierdzić, że w Okręgu jest to wynik wysoki, natomiast w województwie może to być wynik wysoki dla absolwenta z województwa wielkopolskiego lub bardzo wysoki dla absolwenta

z lubuskiego i zachodniopomorskiego, co oznacza, że usytuowanie absolwenta zależy od poziomu uzyskanego wyniku w szkole, w województwie...

Szczegółowe, znormalizowane wyniki dla absolwentów i szkół z poziomu podstawowego i rozszerzonego zamieszczone są na stronie internetowej OKE – www.oke.poznan.pl

Analiza poziomu trudności zadań dla absolwentów może być prowadzona poprzez współczynniki łatwości arkuszy egzaminacyjnych z matematyki, których wartości przedstawiono w tabeli poniżej.

Rodzaj arkusza	Poziom egzaminu	Współczynnik łatwości arkusza
MMA-P1A1P	Poziom podstawowy	0,52
MMA-R1A1P	Poziom rozszerzony	0,30
MMA-R2A1A	Poziom rozszerzony - j. angielski	0,58
MMA-R2A1N	Poziom rozszerzony - j. niemiecki	0,59

Wielkości współczynników łatwości pozwalają zaliczyć arkusz I z poziomu podstawowego oraz arkusze angielskojęzyczne i niemieckojęzyczne do testów umiarkowanie trudnych, natomiast arkusz z poziomu rozszerzonego do testów trudnych. W tabeli nr 10 zestawiono zadania z arkusza I ze względu na wartość współczynnika łatwości.

Tabela nr 10 Łatwość zadań z poziomu podstawowego w Okręgu

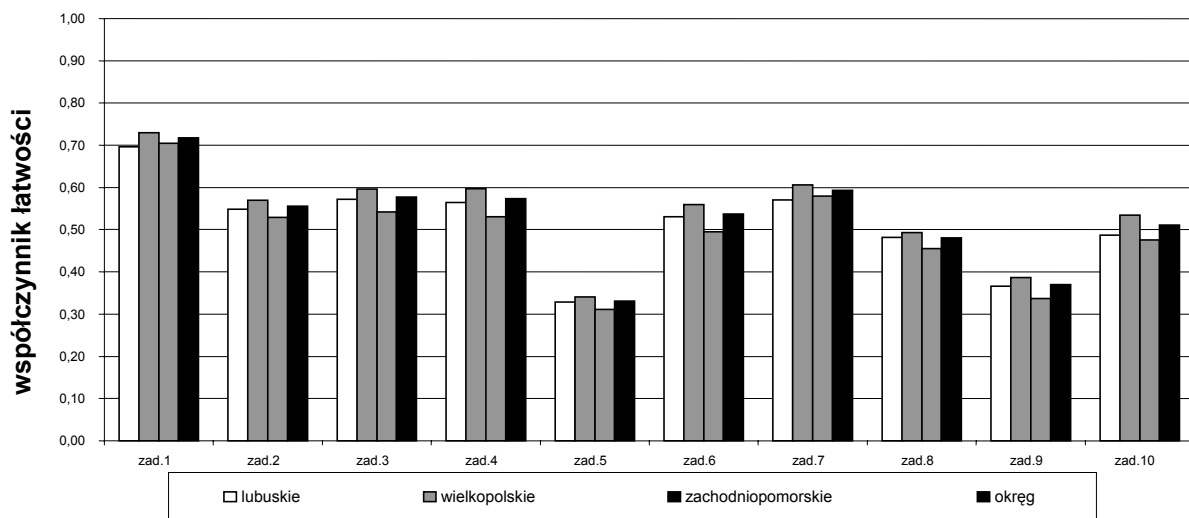
Wskaźnik łatwości zadań	0,0 – 0,19	0,20 – 0,49	0,50 – 0,69	0,70 – 0,89	0,90 – 1,0
Zadania z arkusza I	-	5,8, 9	2, 3, 4, 6, 7, 10	1	-
Stopień trudności zadań	Zadania bardzo trudne	Zadania trudne	Zadania umiarkowanie trudne	Zadania łatwe	Zadania bardzo łatwe

Dla tegorocznych maturzystów w arkuszu na poziomie podstawowym nie było zadań bardzo trudnych ani bardzo łatwych. Zadanie 1. o współczynniku łatwości 0,72 należy do zadań łatwych; sprawdzało umiejętność zastosowania klasycznej definicji prawdopodobieństwa oraz porównania dwóch liczb wymiernych. Zadania 5, 8, 9 (30 % zadań w arkuszu) to zadania trudne. Są to zadania z kontekstem realistycznym, wymagają od zdającego umiejętności podania opisu matematycznego odpowiedniego do przedstawionej w zadaniu sytuacji, a więc umiejętności ze standardu III. 60% zadań to zadania umiarkowanie trudne. Na podstawie analizy rozwiązań można stwierdzić, że w grupie zadań umiarkowanie trudnych przyczyną niskich współczynników łatwości niektórych z nich jest to, że były one tylko częściowo rozwiązane (np. zad. 6 – wyznaczano elementy tylko jednego zbioru, zad. 7 – brak obliczenia wariancji). Jeżeli dokonamy analizy zadań z arkusza I pod kątem sprawdzanych treści, to podobnie jak w latach poprzednich, sporo problemów przysporzyły zadania sprawdzające umiejętności z zakresu geometrii (zad.8., 10.). Bardzo wielu

absolwentów nie podjęło nawet próby rozwiązania zadania 9., które wymagało umiejętności stosowania procentu składanego oraz wykonywania działań na potęgach o wykładnikach całkowitych. W zadaniu 5. o najniższym współczynniku łatwości (0,33) zdający nie potrafili określić wzoru funkcji kwadratowej, pozwalającej znaleźć wartość największą. Należy jednak podkreślić, że część piszących znalazła ciekawe metody rozwiązania tego zadania wykorzystując elementy przedsiębiorczości.

Porównanie współczynników łatwości wyników zdających za zadania w poszczególnych województwach i Okręgu ilustruje wykres 4.

Wykres 4. Łatwość zadań na poziomie podstawowym

W tabeli nr 11 zestawiono zadania z arkusza II.

Tabela nr 11 Łatwość zadań z poziomu rozszerzonego

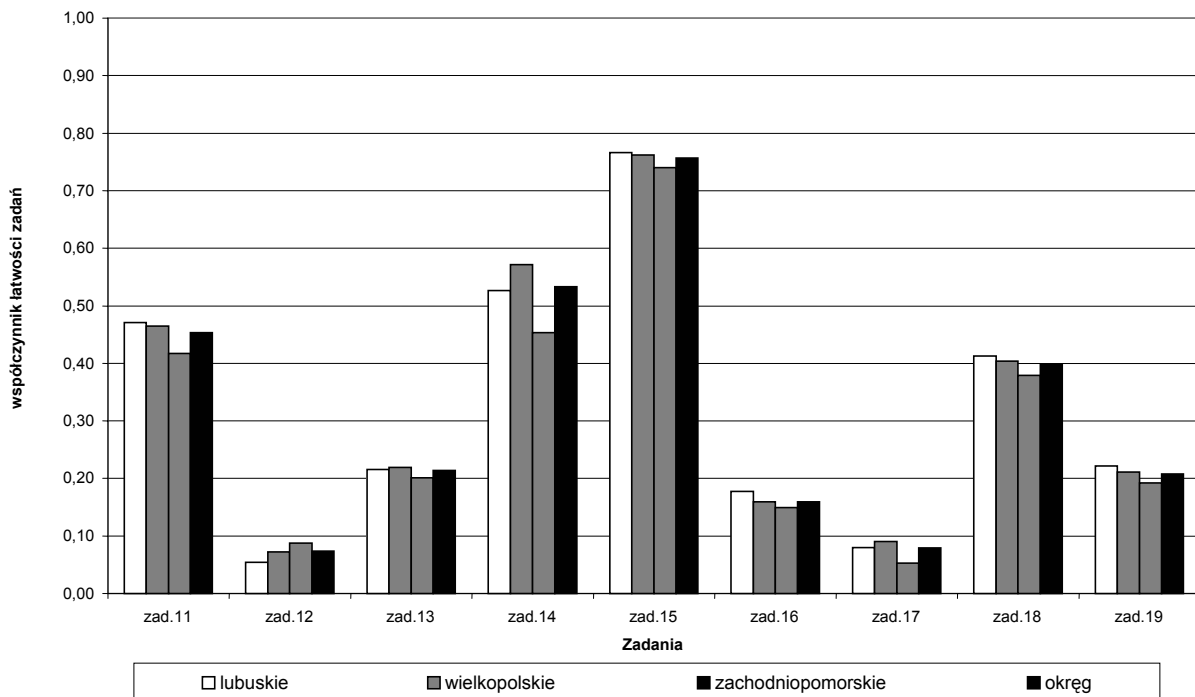
Wskaźnik łatwości zadań	0,0 – 0,19	0,20 – 0,49	0,50 – 0,69	0,70 – 0,89	0,90 – 1,0
Zadania z arkusza II	12, 16, 17	13, 18, 19	14	15	-
Stopień trudności zadań	Zadania bardzo trudne	Zadania trudne	Zadania umiarkowanie trudne	Zadania łatwe	Zadania bardzo łatwe

W arkuszu II nie było dla zdających zadania bardzo łatwego. Jedynie łatwe było zadanie 15. sprawdzające umiejętność zastosowania przedstawionego algorytmu do rozwiązania problemu teoretycznego. Po 30% udziału przypada na zadania trudne i bardzo trudne. Zadania, które dla absolwentów okazały się bardzo trudne, wymagały wykazania się umiejętnościami prowadzenia rozumowań typu matematycznego (np. zadanie 17.) oraz przetwarzania informacji z jednej postaci w inną, ułatwiającą rozwiązanie problemu (np. zadanie 12. - przekształcenie wzoru funkcji trygonometrycznej do prostszej postaci ułatwiającej

narysowanie wykresu tej funkcji). Wyżej wymienione umiejętności należą do standardu III (tworzy informacje). Wśród zadań trudnych jest również zadanie 18. sprawdzające umiejętności z obszaru standardu II (korzystanie z informacji) o treściach z zakresu geometrii analitycznej, która zazwyczaj nie sprawiała uczniom trudności. Spojrzenie na arkusz II poprzez treści programowe, pozwala zauważyć ogromne problemy z geometrią, a dokładnie z wyznaczeniem pola przekroju bryły (zad.16.), rachunkiem prawdopodobieństwa w połączeniu z nierównością wykładniczą (zad. 13.), ale również z elementami badania przebiegu funkcji (zad.19.).

Podobnie jak dla poziomu podstawowego, na wykresie 5. zilustrowano łatwości zadań dla województw i Okręgu.

Wykres 5. Łatwość zadań na poziomie rozszerzonym

IV. Wnioski

Wyniki uzyskane przez absolwentów na egzaminie maturalnym z matematyki nie napawają optymizmem. Niski poziom osiągnięć (niskie współczynniki łatwości) za zadania w obu arkuszach (oraz za całe arkusze) świadczy o tym, że znaczna grupa zdających nie opanowała umiejętności i wiadomości określonych w standardach wymagań egzaminacyjnych:

- Tylko jedno zadanie z każdego poziomu (zad.1. – arkusz I, zad. 15. – arkusz II) ma współczynnik łatwości nieco wyższy od 0,70, co oznacza opanowanie sprawdzanych umiejętności w stopniu zadowalającym.

- Podobnie jak w roku 2002 oraz na styczniowej maturze próbnej, w 2005 r. najniższe współczynniki łatwości mają zadania sprawdzające umiejętności z zakresu standardu III (argumentowanie, prowadzenie rozumowania typu matematycznego) i to zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym.
- Zdający nie radzą sobie z rozwiązywaniem zadań o kontekście realistycznym (np. zad. 5.- ustalenie detalicznej ceny kurtki, aby zysk był największy).
- Zadania ze stereometrii, a szczególnie przekroje brył stanowią dla wielu barierę nie do pokonania (zdający nie mają wykształconej wyobraźni przestrzennej w związku z tym nie podejmują wcale próby rozwiązania tych zadań).
- Wyniki matury 2005 potwierdzają brak umiejętności rozwiązywania zadań z geometrii płaskiej (problem zadań geometrycznych występował na egzaminie dojrzałości od wielu lat).
- Absolwenci bardzo nieuważnie rozwiązują równania i nierówności, popełniając liczne błędy rachunkowe, w efekcie których nie potrafią doprowadzić rozwiązania zadania do końca.

Sądzimy, że analiza wyników przeprowadzonego egzaminu maturalnego dostarczy dyrektorom szkół i nauczycielom informacji i wskazówek do dalszego planowania pracy dydaktycznej.

Halina Kałek

2.13 Informatyka

Informatyka na egzaminie maturalnym 2005 mogła być wybierana tylko jako przedmiot dodatkowy i zdawana tylko na poziomie rozszerzonym.

Do egzaminu maturalnego z informatyki w sesji wiosennej 2005 roku przystąpiło 743 absolwentów. W tym 741 absolwentów rozwiązywało arkusz standardowy (MIN-A1P-052), jeden absolwent arkusz dla słabo widzących (MIN-A4P-052) oraz jeden absolwent przystąpił do egzaminu w terminie dodatkowym (MIN-A1P-053). W dalszych rozważaniach arkusze dostosowane nie będą analizowane, ponieważ stanowią znikomy ułamek liczby zdających.

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do egzaminu maturalnego przystąpili uczniowie z dwóch rodzajów liceów. Struktura tego podziału przedstawia się następująco:

Tabela nr 1

typ liceum	lubuskie		wielkopolskie		zachodnio-pomorskie		RAZEM	
	♂	%	♂	%	♂	%	♂	%
licea ogólnokształcące	115	87,12	311	82,28	202	86,70	628	84,52
licea profilowane	17	12,88	67	17,72	31	13,30	115	15,48

Z danych przedstawionych w tabeli wynika, że wybieralność informatyki we wszystkich województwach naszego Okręgu w określonym typie szkoły była bardzo podobna i utrzymywała się na tym samym poziomie. W liceach ogólnokształcących od 82,28 do 86,70 %, natomiast w liceach profilowanych od 12,88 do 17,72 %.

Maturzysta zobowiązany był wcześniej zadeklarować system operacyjny, język programowania (kompilator) oraz program użytkowy. Do wyboru uczniowie posiadali następujące systemy i aplikacje:

Środowisko	Język programowania (kompilator)	Program użytkowy
Windows z systemem plików NTFS	<ul style="list-style-type: none"> - GCC 3.4 C/C++ - Turbo Pascal 7 - Free Pascal (FPC 1.0.10) - MS Visual Studio NET C++ - MS Visual Studio NET C# - Borland C++ Builder 6 Personal - Dev C++ 5.0 - Delphi 7 Personal 	<ul style="list-style-type: none"> - MS Office 2000 (w tym: Word, Excel, Access, PowerPoint) - MS Office XP (w tym: Word, Excel, Access, PowerPoint) - MS Office 2003 (w tym: Word, Excel, Access, PowerPoint)

	- MS Visual Studio NET VB	- Star Office 6.0 PL
Macintosh OS X 10 PL	- Apple Developer Plus C++ - Real Basic 5.2	- MS Office dla Mac OS X i File Maker Pro 5 PL - Apple Works 6.0 PL i File Maker Pro 5 PL
Linux z KDE	- FreePascal (FPC 1.0.10)	- Star Office 6.0 PL

Wybór poszczególnych środowisk, języka programowania oraz programu użytkowego przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela nr 2

Wybór środowiska

województwo \ Środowisko	lubuskie		wielkopolskie		zachodnio-pomorskie		RAZEM	
	♂	%	♂	%	♂	%	♂	%
Windows	123	17,13	367	51,11	228	31,75	718	96,64
Linux	9	36,00	11	44,00	5	20,00	25	3,36
Macintosh OS	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
RAZEM	132	17,77	378	50,87	233	31,36	743	100,00

Tabela nr 3

Wybór języka programowania

województwo \ jęz. programowania	lubuskie		wielkopolskie		zachodnio-pomorskie		RAZEM	
	♂	%	♂	%	♂	%	♂	%
Turbo Pascal 7.0	66	50,00	211	55,82	116	49,79	396	53,30
Delphi 7 Personal	18	13,64	55	14,55	17	7,30	88	11,84
Free Pascal (windows)	21	15,91	35	9,26	17	7,30	73	9,83
Borland C++ Builder Personal	4	3,03	38	10,05	29	12,45	71	9,56
MS Visual Studio NET	5	3,79	15	3,97	28	12,02	48	6,46
Dev C++ 5.0	7	5,30	11	2,91	20	8,58	38	5,11
GCC 3.4 C/C++	5	3,79	11	2,91	3	1,29	19	2,56
Free Pascal (linux)	3	2,27	0	0	1	0,43	6	0,81
DJGPP V2.03 C/C++	2	1,52	0	0	2	0,86	4	0,54

Tabela nr 4

Wybór programu użytkowego

program użytkowy	RAZEM	
	♂	%
Star Office 6.0 (linux)	25	3,36
MS Office 2000	340	45,76
MS Office XP	330	44,42
MS Office 2003	48	6,46

Z danych przedstawionych w tabelach 2. - 4. wynika, że najpopularniejszym środowiskiem był Windows. Wybieralność tego środowiska w Okręgu była na poziomie 96,4%. Środowisko Macintosh nie zostało wybrane przez żadnego z absolwentów.

Do najpopularniejszych języków programowania należał Turbo Pascal 7.0, wybieralność na poziomie ok. 50% we wszystkich województwach, następnie Delphi 7 Personal, Borland C++ (za wyjątkiem lubuskiego), FreePascal (windows). Dużym zainteresowaniem cieszył się natomiast w województwie zachodniopomorskim MS Visual Studio NET, którego wybieralność kształtowała się na poziomie 12,02%. Wśród programów użytkowych bezwzględnie panował MS Office w dwóch wersjach, 2000 i XP (wybieralność ponad 90%).

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

Egzamin maturalny z informatyki zdawany był tylko na poziomie rozszerzonym i trwał 240 minut. Składał się z dwóch części:

- część pierwsza (90 minut) – polegała na rozwiązaniu zadań bez korzystania z komputera, za ich rozwiązanie można było otrzymać 40% ogólnej liczby punktów z całego egzaminu, tj. 40 pkt;
- część druga (150 minut) – polegała na rozwiązaniu zadań przy użyciu komputera, za ich rozwiązanie można było otrzymać 60% ogólnej liczby punktów z całego egzaminu, tj. 60 pkt.

Każda z części arkusza zawierała trzy zadania. Struktura arkuszy była następująca:

Tabela nr 5

Struktura zestawu egzaminacyjnego

Arkusz I			Arkusz II		
Zadanie	Liczba podpunktów	Liczba punktów	Zadanie	Liczba podpunktów	Liczba punktów
1	a, b	13	4	a, b, c	20
2	a, b, c, d	15	5	a, b, c	20
3	a, b, c, d, e, f	12	6	a, b, c, d	20

Zadania zamieszczone w arkuszach miały na celu sprawdzenie u zdającego absolwenta poziomu umiejętności i wiadomości z zakresu następujących obszarów standardów:

- wiadomości i ich rozumienie;
- korzystanie z informacji;
- tworzenie informacji¹.

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników

Poniżej przedstawione zostały średnie wyniki procentowe dla arkuszy MIN-R1A1P-052, R2A1P-052 w powiatach, w których zdający przystąpili do egzaminu maturalnego z informatyki.

Tabela nr 6

Średnie wyniki procentowe w powiatach

powiat	średnia		powiat	średnia	
	arkusz I	arkusz II		arkusz I	arkusz II
białogardzki	35,44	6,44	ostrowski	40,38	17,94
chodzieski	27,50	6,00	ostrzeszowski	23,00	17,00
choszczeński	0,00	2,00	pilski	43,83	16,57
czarnkowsko-trzcianecki	58,80	38,00	pleszewski	44,20	25,40
drawski	44,33	21,33	policki	25,45	5,82
gnieźnieński	39,80	10,95	Poznań /miasto/	43,17	15,85
goleniowski	34,83	12,17	poznański	36,56	17,89
gorzowski	43,00	10,00	pyrzycki	43,00	20,00
Gorzów Wielkopolski /miasto/	40,00	10,18	rawicki	39,33	14,00
grodziski	35,25	13,75	sławieński	42,00	22,33
gryficki	46,67	12,67	ślubicki	38,88	16,25
gryfiński	35,41	13,74	śłupecki	32,64	10,00
jarociński	35,00	5,50	stargardzki	31,54	5,88
kaliski	36,50	11,50	strzelecko-drezdenecki	31,83	8,83
Kalisz /miasto/	44,25	14,00	sulęciński	34,43	9,00
kamieński	48,80	11,20	szamotulski	35,14	13,86
kępiński	32,70	17,60	Szczecin /miasto/	44,68	19,42
kolski	39,00	24,00	szczecinecki	39,11	13,89

¹ Szczegółowe informacje dotyczące sprawdzanych umiejętności oraz schematu oceniania można znaleźć na stronie internetowej OKE Poznań, www.oke.poznan.pl.

powiat	średnia		powiat	średnia	
	arkusz I	arkusz II		arkusz I	arkusz II
kołobrzeski	38,95	19,62	średzki	44,33	18,78
Konin /miasto/	38,00	17,54	śremski	43,80	18,20
koniński	27,25	3,25	świdwiński	42,50	26,50
Koszalin /miasto/	41,40	23,60	świebodziński	30,00	12,00
kościański	42,80	15,85	Świnoujście /miasto/	39,00	12,00
krośnieński	51,50	23,50	turecki	38,75	14,00
krotoszyński	46,50	18,75	wałeckie	42,22	20,11
leszczyński	53,00	47,00	wągrowiecki	30,38	8,69
Leszno /miasto/	38,95	15,47	wolsztyński	40,18	20,18
łobeski	23,00	7,00	wrzesiński	25,00	12,00
międzychodzki	37,43	16,71	wschowski	42,50	27,50
międzyrzecki	40,50	15,83	Zielona Góra /miasto/	42,62	19,28
myśliborski	32,67	9,11	zielonogórski	38,67	10,00
nowosolski	38,00	2,00	złotowski	37,00	6,67
nowotomyski	42,67	16,33	żagański	38,93	12,60
obornicki	37,50	12,67	żarski	30,15	10,00

Dane zamieszczone w tabeli nr 6 wykazują jednoznacznie, że średnie wyniki procentowe uzyskane w powiatach są bardzo zróżnicowane. Za arkusz I wahają się od wartości 0,00 do 58,80, natomiast za arkusz II od wartości 2,00 do 47,00.

Najwyższa liczba punktów, jaką uzyskano za arkusz I, wynosiła 40, natomiast najniższa - 0 pkt. W przypadku arkusza II najwyższa uzyskana liczba punktów wynosiła 46 i niestety, nikt nie uzyskał wartości maksymalnej (60 pkt). Uzyskane wyniki nie należą do zadowalających.

Tabela nr 7

Średnia liczba punktów uzyskana za arkusze w Okręgu

okręg/województwo	arkusz I	arkusz II
OKE Poznań	15,75	9,18
lubuskie	15,56	8,39
wielkopolskie	15,98	9,45
zachodniopomorskie	15,49	9,17

Zamieszczone w tabeli 7. wyniki wykazują, że średnia liczba punktów uzyskanych w poszczególnych województwach za arkusze I i II jest bardzo zbliżona do wartości uzyskanych w Okręgu, tj. 15,75 pkt za arkusz I i 9,18 pkt za arkusz II. Wyniki te są na bardzo niskim poziomie. O poziomie osiągnięć absolwentów można mówić także poprzez współczynniki łatwości, które pozwalają m.in. stwierdzić przy tych niskich wynikach, które zadania sprawiają wyjątkową trudność ¹.

Tabela nr 8

**Współczynniki łatwości dla arkuszy MIN-R1A1P-052, MIN-R2A1P-052
oraz wszystkich zadań**

zadanie	współczynnik łatwości			zadanie	współczynnik łatwości			
	za podpunkt	za zadanie	za I arkusz		za podpunkt	za zadanie	za II arkusz	
1a	0,14	0,12	0,39	4a	0,22	0,25	0,15	
1b	0,11			4b	0,23			
2a	0,71	4c		0,41				
2b	0,17	0,23		5a	0,22	0,10		
2c	0,20			5b	0,06			
2d	0,14			5c	0,07			
3a	0,92			6a	0,16	0,11		
3b	0,91	6b		0,03				
3c	0,82	6c		0,09				
3d	0,86	6d		0,19				
3e	0,90	0,89						
3f	0,90							

Co oznaczają w tabelach współczynniki, przedstawiono poniżej.

współczynnik łatwości	interpretacja zadania
0,00 - 0,19	bardzo trudne
0,20 - 0,49	trudne
0,50 - 0,69	umiarkowanie trudne
0,70 - 0,89	łatwe
0,90 - 1,00	bardzo łatwe

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli nr 8, zadania **1, 5 i 6** należały do zadań **bardzo trudnych**.

Zadanie 1. sprawdzało umiejętność dokonywania analizy zadania, formułowania specyfikacji rozwiązania, opracowywania algorytmu zgodnego z tą specyfikacją oraz analizowania liczby wykonywanych w algorytmie działań.

¹ Łatwość zadania jest stosunkiem liczby punktów uzyskanych za rozwiązanie tego zadania przez absolwentów/szkoły do maksymalnej liczby punktów możliwej do uzyskania przez tę liczbę uczniów np. 25pkt/50pkt max=0,50 to wartość współczynnika łatwości.

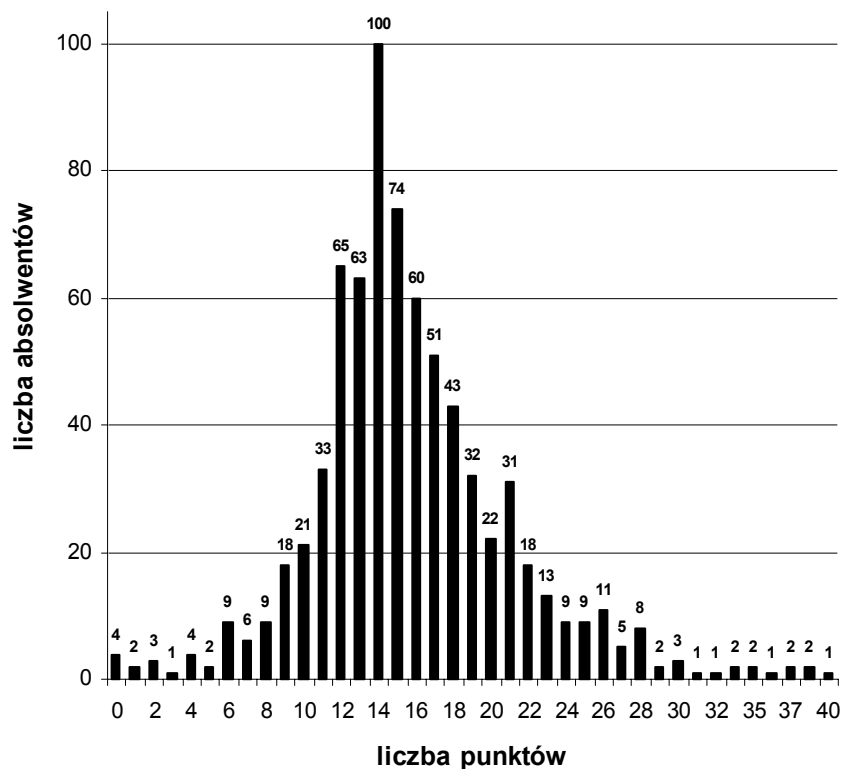
Zadanie 5. sprawdzało umiejętność określenia sytuacji problemowej, ułożenia do tego problemu algorytmu i jego implementacji, natomiast zadanie 6. miało sprawdzić u absolwenta umiejętność projektowania struktury bazy danych oraz umiejętność jej przetwarzania.

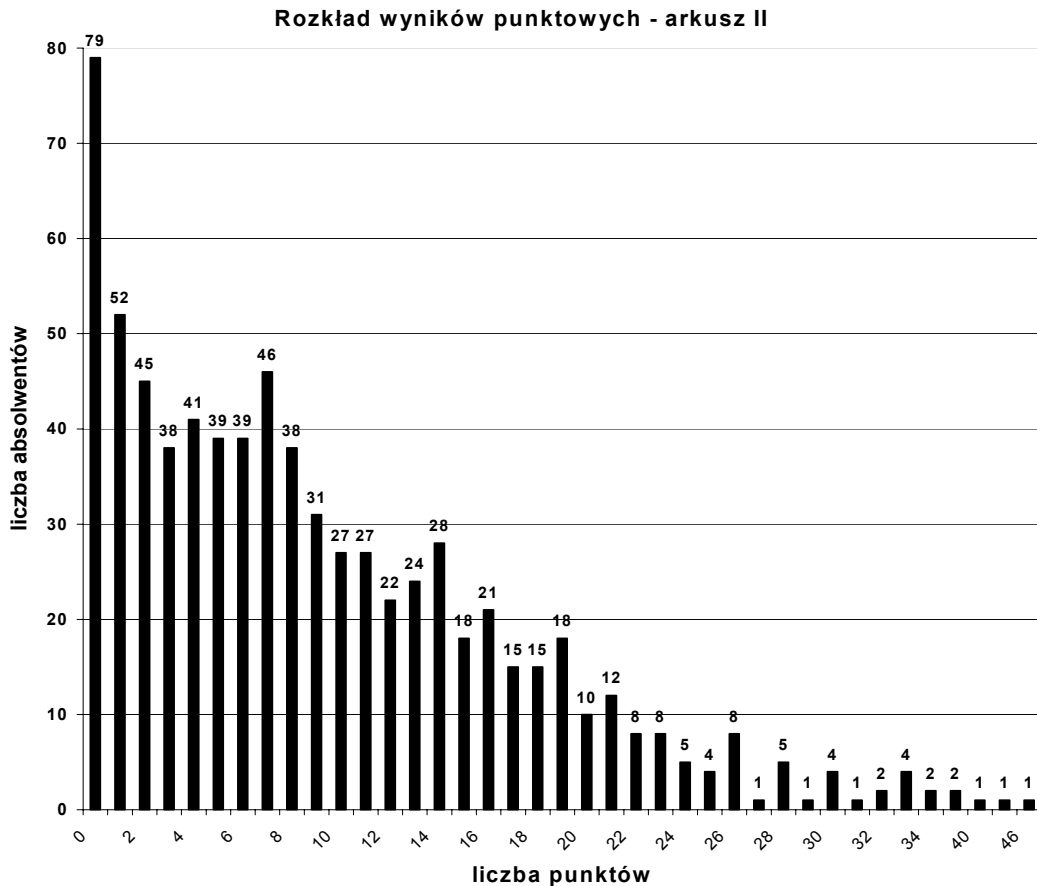
Zadania 2. oraz 4. należały do **zadań trudnych** i dotyczyły: zadanie 2. - umiejętności analizowania zadania oraz formułowania specyfikacji rozwiązania i opracowywania algorytmu, zadanie 4. – umiejętności modelowania zjawisk i procesów z różnych dziedzin życia, posługiwania się typowym programem użytkowym, w tym do gromadzenia, wartościowania, selekcjonowania i scalania danych i informacji z wykorzystaniem TI.

Zadanie 3. należało do **łatwych** i sprawdzało umiejętność charakteryzowania oprogramowania narzędziowego, wykorzystywanego w posługiwaniu się współczesnymi komputerami oraz znajomość sposobów zabezpieczenia programów i danych, a także oceniania ich wiarygodności, rozróżniania sposobów i formy reprezentowania informacji pod względem ich użyteczności.

W dalszej części raportu przedstawiamy wyniki za poszczególne arkusze w postaci graficznej.

Rozkład wyników punktowych - arkusz I

Z zamieszczonego wykresu, jednoznacznie wynika, że 521 maturzystów uzyskało za arkusz I liczbę punktów w granicach pochodzących z przedziału $\langle 11,19 \rangle$. Przyczyną takiego stanu rzeczy było zadanie 3., za które można było otrzymać 12 pkt. Natomiast niepokojące jest to, że 79 zdających uzyskało małą liczbę punktów z przedziału $\langle 0,10 \rangle$, mimo że zadanie 3. należało do łatwych.

Za zadania w arkuszu II 79 uczniów nie zdobyło żadnego punktu. Nie została osiągnięta również maksymalna liczba punktów za arkusz, tylko jeden uczeń uzyskał 46 pkt na 60 możliwych. Uzyskane przez absolwentów liczby punktów wskazują na to, że zadania stanowiły dla zdających duży problem.

IV. Wnioski

Na podstawie analizy wyników można sformułować kilka wniosków:

- 1) Zauważamy małą znajomość standardów egzaminacyjnych wśród zdającej młodzieży oraz nieznaną sposobu oceniania. Brak tej wiedzy powodował, że niejednokrotnie młodzież nie podejmowała nawet próby rozwiązania zadania, mimo że można było uzyskać punkty częściowe, za część wykonanego zadania. Ilustracją tej tezy jest

wykres przedstawiający liczbę uzyskanych punktów z arkusza II. 79 maturzystów nie uzyskało nawet 1 punktu z arkusza II, 45 maturzystów uzyskało tylko jeden punkt.

- 2) Stwierdzamy słabą znajomość „aparatu matematycznego” oraz podstawowych technik programowania, która powodowała, że niektóre zadania, zwłaszcza z arkusza I, stanowiły duży problem dla uczniów. Świadczy o tym m.in. zadanie 1., które wymagało wykazania się znajomością rekurencji.
- 3) Umiejętność rozwiązywania zadań tekstowych opanowana jest na niskim poziomie. Należy tutaj zwrócić także uwagę na fakt, że nie było dostępu do zbiorów zadań z informatyki, a ten który w tej chwili jest, pojawił się zbyt późno, aby absolwenci 2005 mogli w pełni z niego skorzystać.
- 4) Zagadnienia „bazodanowe” opanowane są na niskim poziomie. Powinno to stanowić przesłankę dla wielu z nauczycieli, aby tym zagadnieniom oraz zagadnieniom związanym z algorytmizacją poświęcić na zajęciach nieco więcej czasu.
- 5) Poziom przygotowania do egzaminu maturalnego absolwentów był bardzo niski.

Można przypuszczać, że wielu absolwentów liczyło, że przygotowywanie prezentacji multimedialnych, stron internetowych, obróbka dźwięku, obrazu, posługiwanie się programami komunikacyjnymi będzie wystarczające do zdania egzaminu na zadowalającym poziomie. Niestety, zagadnienia te obejmują zakres *technologii informacyjnej* i do uzyskania wysokich, zadowalających wyników na maturze z informatyki nie wystarczą.

Analiza wybieranych środowisk pokazała, że środowisko Macintosh nie zostało wybrane przez żadnego z absolwentów. Podobna sytuacja miała miejsce w innych komisjach okręgowych, co w konsekwencji doprowadziło do skreślenia środowiska Macintosh z listy środowisk do wyboru przez ucznia na kolejne sesje egzaminacyjne. Przedstawione wybory winny mieć znaczenie w planowaniu doposażeń w szkołach.

Krzysztof Pleban

2.14 Wiedza o społeczeństwie

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie przystąpiło 8143 absolwentów w Okręgu, tj. 17,62% wszystkich zdających. Jako przedmiot obowiązkowy wiedzę o społeczeństwie wybrało 4360 osób, jako przedmiot dodatkowy 3783 zdających. Spośród absolwentów, którzy wybrali wiedzę o społeczeństwie jako przedmiot obowiązkowy, co najmniej 30% punktów uzyskało 4252, co stanowi 97,75%. Do egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie na poziomie rozszerzonym przystąpiło 6268 (76,97%) zdających.

Tabela nr 1 Liczba zdających w Okręgu i trzech województwach

Liczba zdających								
Okręg	województwo			% zdających	Okręg	województwo		
	L*	W	Z			L	W	Z
Przedmiot obowiązkowy					Przedmiot dodatkowy			
4360	587	1103	806	17,62	3783	707	2031	1045

* L - lubuskie, W - wielkopolskie, Z - zachodniopomorskie

Zdecydowana większość zdających egzamin w Okręgu rozwiązywała zadania z arkuszy standardowych (A1 - 8127 zdających, A4 – powiększona czcionka – 5 zdających). Dostosowano arkusze egzaminacyjne dla osób niewidzących (A6 – zapisane alfabetem Braille`a) i niesłyszących (A7 – 1 zdający). Z egzaminu zwolnionych było 20 laureatów i finalistów olimpiad: Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym (6), Wiedzy o Prawach Człowieka (9), Wiedzy o Unii Europejskiej (5). Otrzymali oni maksymalną liczbę punktów z obu części egzaminu.

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

Arkusz I na poziomie podstawowym składał się z 25 zadań zamkniętych i otwartych krótkiej odpowiedzi oraz z jednego zadania rozszerzonej odpowiedzi. Za rozwiązanie wszystkich zdający mógł uzyskać 100 punktów. Zadania skonstruowane były w oparciu o standardy wymagań egzaminacyjnych, obejmowały problematykę z zakresu wiedzy o prawie, społeczeństwie, polityce i stosunkach międzynarodowych, ze szczególnym uwzględnieniem Polski we współczesnym świecie. W zadaniach wykorzystano różne rodzaje źródeł informacji. Zadania prezentowały wszystkie obszary standardów wymagań egzaminacyjnych: I – zna i rozumie, II – wykorzystuje informacje, III – tworzy informacje. Za zadania z obszaru III standardów na poziomie podstawowym zdający mógł uzyskać 23%

punktów. Szczegółowe przyporządkowanie sprawdzanych umiejętności w ramach standardów wymagań egzaminacyjnych przedstawiono w tabeli nr 2.

Tabela nr 2

Obszar standardu	Numer zadania
I zna i rozumie	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16
II wykorzystuje informacje	17, 18, 19, 20, 22, 24
III tworzy informacje	21, 23, 25

Arkusz II na poziomie rozszerzonym składał się z 9 zadań, w tym 8 zadań krótkiej odpowiedzi i jednego zadania rozszerzonej odpowiedzi. Zdający mógł uzyskać za cały arkusz 70 punktów. Arkusz skonstruowano wokół tematu przewodniego – mniejszości narodowe i stosunki Polaków z innymi narodami. W zdaniach wykorzystano wszystkie rodzaje źródeł informacji. Zadanie rozszerzonej odpowiedzi (wypracowanie) polegało na napisaniu wypracowania na jeden z dwu zaproponowanych tematów, związanych z analizowanymi źródłami informacji. Zadania w arkuszu prezentowały problematyką przedmiotu, sprawdzały umiejętności ze wszystkich trzech obszarów standardów wymagań egzaminacyjnych poziomu rozszerzonego. Szczegółowe przyporządkowanie sprawdzanych umiejętności w ramach standardów wymagań egzaminacyjnych przedstawiono w tabeli nr 3.

Tabela nr 3

Obszar standardu	Numer zadania
I zna i rozumie	Na poziomie rozszerzonym reprezentowany był we wszystkich zadaniach.
II wykorzystuje informacje	26.1, 26.2, 26.3, 26.4, 26.5, 26.7, 28
III tworzy informacje	26.6, 29.

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników

Za rozwiązanie zadań z **arkusza pierwszego** zdający uzyskiwali średnio 52,54% możliwych do uzyskania punktów. Najniższy wynik w Okręgu wyniósł 10% punktów, a najwyższy 92%. Najczęściej uzyskiwany wynik to 52% punktów. 97% zdających w Okręgu przekroczyło 30% punktów, co oznacza, że zdało egzamin.

W tabeli nr 4 przedstawiono wyniki egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie dla wszystkich zdających, tzn. łącznie tych, którzy wybrali ten przedmiot jako obowiązkowy i jako dodatkowy.

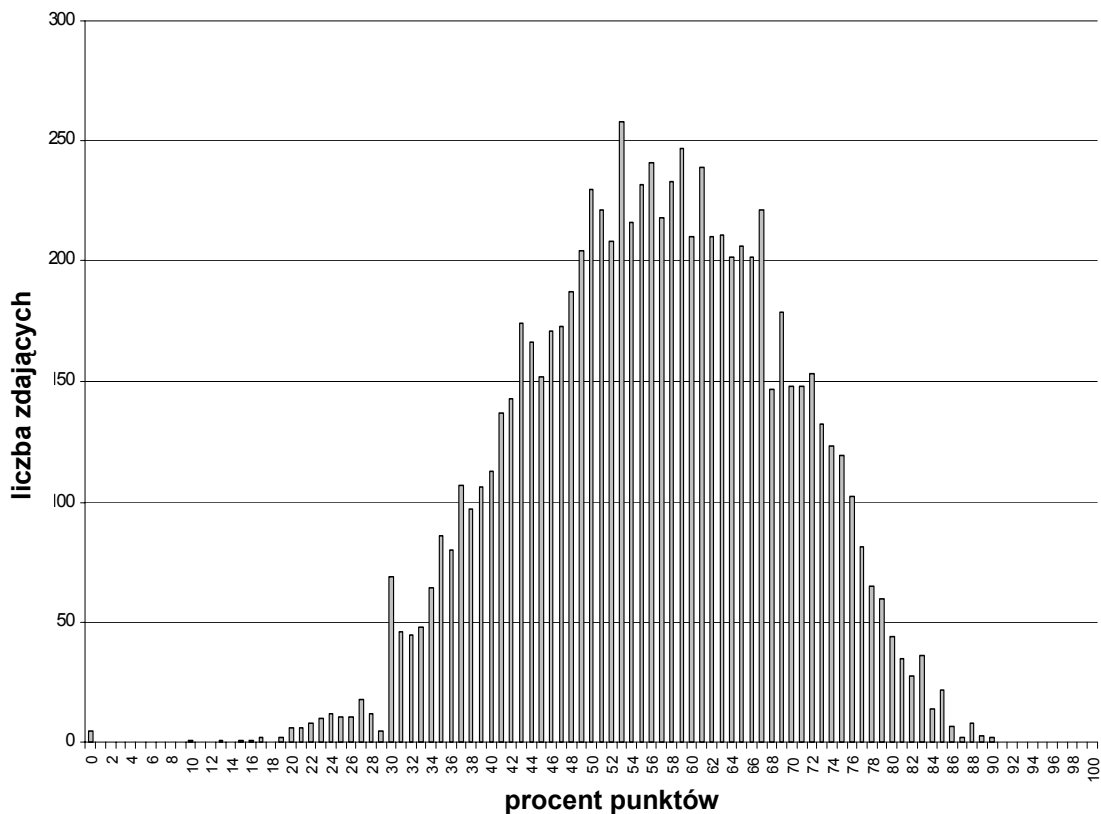
Tabela nr 4

Wyniki	% liczby absolwentów, którzy zdali egzamin	Średni wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza I		Średni wynik uzyskany za rozwiązanie zadań z arkusza II	
		procentowy	punktowy	procentowy	punktowy
lubuskie	97,13	50,98	50,98	55,66	38,96
wielkopolskie	98,34	53,13	53,13	55,00	38,50
zachodniopomorskie	97,35	52,95	52,95	52,56	36,79
Okręg	97,75	52,54	52,54	54,37	38,06

Rozkład wyników procentowych uzyskanych przez wszystkich zdających rozwiązujących zadania z arkusza pierwszego przedstawiono na wykresie nr 1.

Wykres nr 1

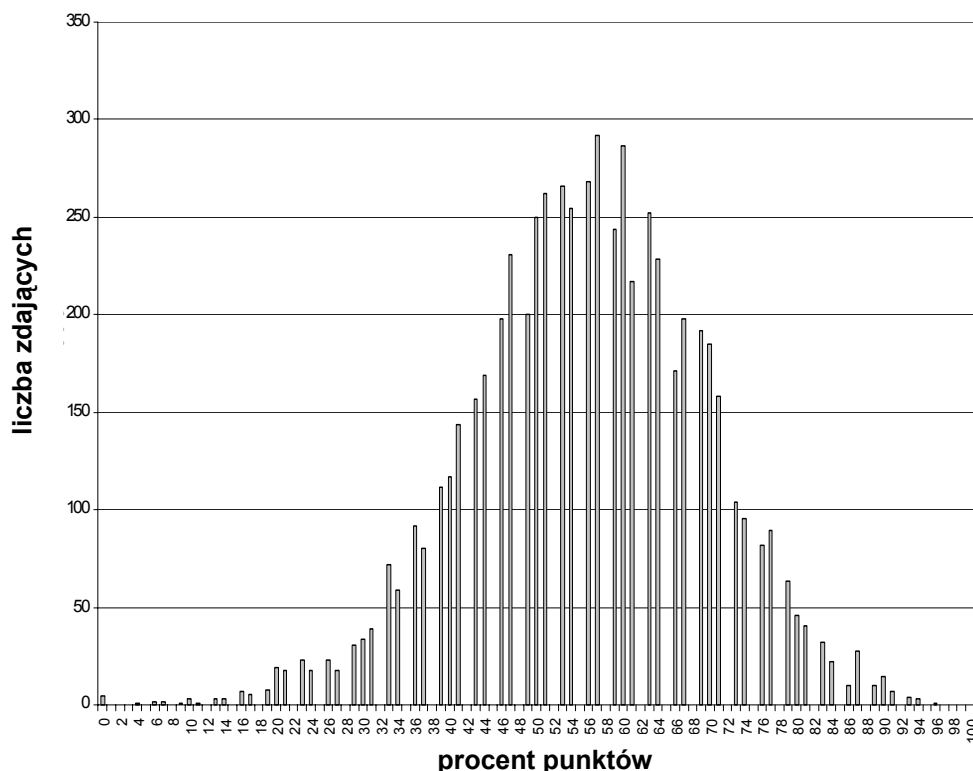
Rozkład wyników procentowych – poziom podstawowy

Wykres przedstawia rozkład procentowy wyników egzaminu maturalnego w Okręgu z wiedzy o społeczeństwie na poziomie podstawowym. Tylko 2,5% procent zdających uzyskało wyniki poniżej progu zaliczenia, tj. 30% punktów. Nieregularność wykresu w przedziale punktów 28-30 wynika z faktu, że w tym miejscu przypadł próg zaliczenia.

Procedura sprawdzania i oceniania arkuszy egzaminacyjnych zakładała weryfikację tzw. „prac progowych” (przez przewodniczącego zespołu egzaminatorów i weryfikatora). Wprowadzenie tej zasady miało likwidować ryzyko krzywdzącej oceny w sytuacji, kiedy przyznana liczba punktów mogła decydować o zdaniu lub niezdaniu egzaminu. Najliczniejsza grupa zdających osiągnęła wynik 52% punktów. Nikt ze zdających nie osiągnął wyniku maksymalnego. Poziom wyników mimo wysokiej zdawalności (97,75%) nie może zadowalać (współczynnik łatwości arkusza wynosi 0,52).

Wykres nr 2 Rozkład wyników procentowych – poziom rozszerzony

W arkuszu II na poziomie rozszerzonym nie było progu zaliczenia, zdający za rozwiązanie wszystkich zadań z arkusza mogli uzyskać 70 punktów. Układ wykresu świadczy, że zadania w arkuszu były umiarkowanie trudne. Najliczniejszą grupę stanowią zdający, którzy uzyskali wyniki w przedziale 56 - 60% punktów. Nikt ze zdających nie osiągnął wyniku maksymalnego.

Mówiąc o poziomie egzaminu z wiedzy o społeczeństwie, warto posługiwać się współczynnikiem łatwości, który pozwala określić, co było trudne/latwe dla piszących. W tabeli nr 5 i na wykresie nr 3 przedstawiono współczynnik łatwości wszystkich zadań z arkusza I dla zdających w Okręgu.

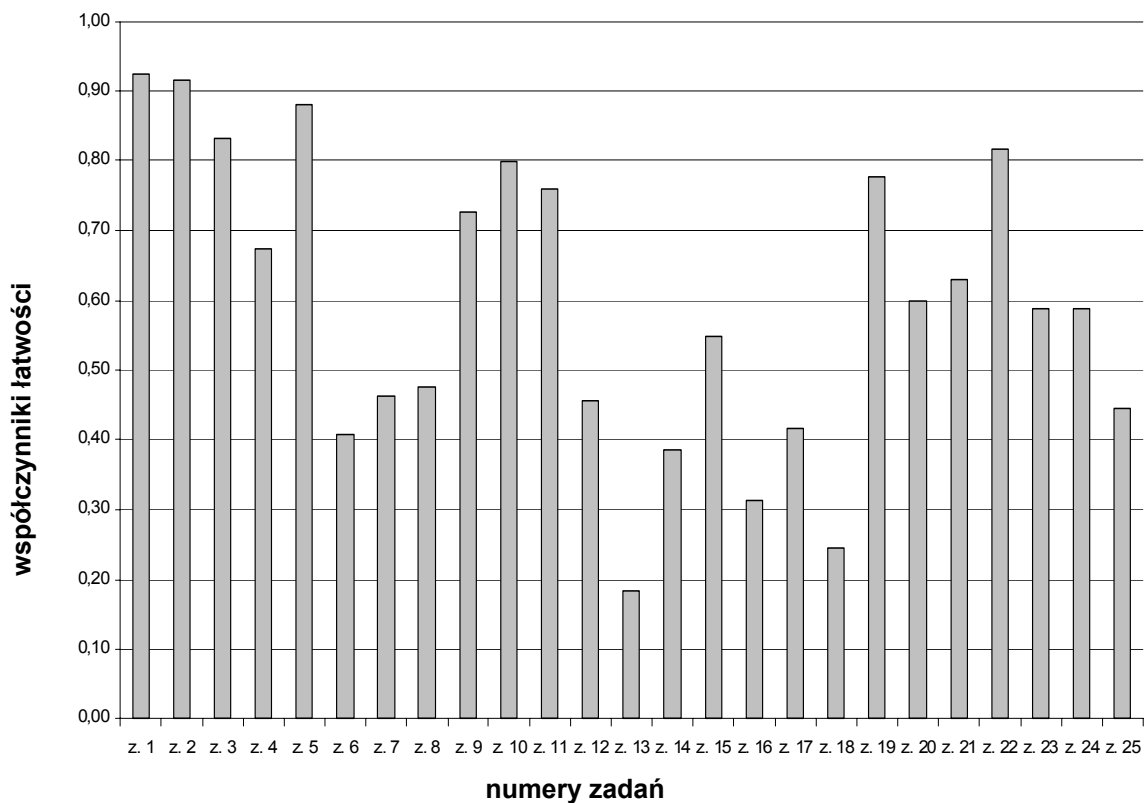
Tabela nr 5

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania
0,00 – 0,19	bardzo trudne	13
0,20 – 0,49	trudne	6, 7, 8, 12, 14, 16, 17, 18, 25
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	4, 15, 20, 21, 23, 24
0,70 – 0,89	łatwe	3, 5, 9, 10, 11, 19, 22
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	1, 2

Zadania z arkusza I okazały się umiarkowanie trudne dla zdających egzamin maturalny na poziomie podstawowym, bowiem współczynnik łatwości wszystkich zadań jest równy 0,56.

Wykres nr 3

Łatwość zadań – arkusz I

Na podstawie danych przedstawionych w tabeli nr 5 i na wykresie nr 3 można stwierdzić, że zdającym najmniej problemów sprawiły zadania nr 1 i 2 z arkusza I (współczynnik łatwości 0,92), które sprawdzały znajomość pojęć. W arkuszu na poziomie podstawowym zadanie nr 13 (0,18) okazało się bardzo trudne; dziewięć okazało się trudnych

(zadania nr 6, 7, 8, 12, 14, 16, 17, 18, 25). Zadania trudne dla zdających wymagały znajomości pojęć i terminów z dziedziny prawa, polityki oraz znajomości treści Konstytucji RP. Zadanie 25. wymagało umiejętności napisania krótkiej (1 strona) wypowiedzi pisemnej. Siedem zadań okazało się łatwych, a dwa bardzo łatwe.

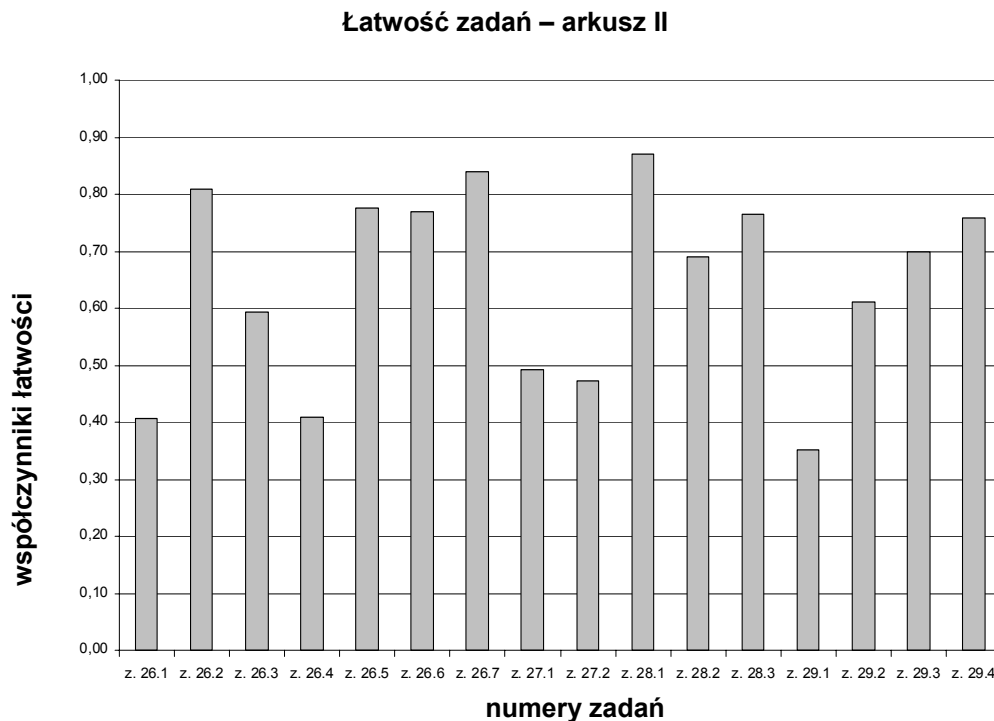
Współczynnik łatwości dla zadań w arkuszu II na poziomie rozszerzonym przedstawiono w tabeli nr 6 i na wykresie nr 4.

Tabela nr 6

Współczynnik łatwości	Zadanie	Numer zadania
0,00 – 0,19	bardzo trudne	-
0,20 – 0,49	trudne	26.1, 26.4, 27.1, 27.2
0,50 – 0,69	umiarkowanie trudne	26.3, 29.2
0,70 – 0,89	łatwe	26.2, 26.5, 26.6, 26.7, 28.1, 28.3, 29.3, 29.4
0,90 – 1,00	bardzo łatwe	-

Zadania w arkuszu II były dla zdających egzamin maturalny na poziomie rozszerzonym umiarkowanie trudne. Poziom opanowania umiejętności i wiadomości przez absolwentów wynosi 0,52.

Wykres nr 4

Współczynnik łatwości obliczany dla zadań II arkusza pozwala na stwierdzenie, że wyniki egzaminu z wiedzy o społeczeństwie na poziomie rozszerzonym nie mogą zadawać. Cztery zadania okazały się trudne (26.1, 26.4, 27.1, 27,2), sprawdzały

one umiejętności związane z analizowaniem tekstu Konstytucji RP oraz wnioskowaniem na podstawie źródła ikonograficznego (karykatura). Zadanie 29. polegało na napisaniu wypracowania na jeden z zaproponowanych tematów (współczynnik łatwości 0,78). Zadanie dla większości zdających okazało się łatwe, mimo że dotyczyło trudnego problemu stosunku Polaków wobec mniejszości (w zadaniu oceniano oddzielnie stronę merytoryczną i językową).

Rozkład wyników w dziewięciostopniowej skali staninowej

Uporządkowanie wyników od najniższego do najwyższego na dziewięciostopniowej skali, tak zwanej skali staninowej, umożliwia interpretację osiągnięć zdających w odniesieniu do całej populacji, szkoły, powiatu, województwa, Okręgu, kraju.

Skala staninowa pozwala każdemu z absolwentów, dyrektorom szkół, przedstawicielom samorządu terytorialnego itd. na uzyskanie informacji - opisu dydaktycznego, charakteryzującego indywidualny wynik ucznia, szkoły... na tle populacji w szkole/powiecie/... itd.

W tabeli nr 7 przedstawiono przedziały staninowe wyników szkół na poziomie podstawowym dla Okręgu i województw.

Tabela nr 7

Staniny	Opis dydaktyczny	Przedziały wyników procentowych uzyskanych przez <u>szkoły</u>			
		Okręg	województwo		
			lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie
1	najniższy	0-36	0-35	0-37	0-35
2	bardzo niski	37-40	36-38	38-41	36-40
3	niski	41-45	39-42	42-45	41-45
4	nizej średni	46-50	43-48	46-51	46-50
5	średni	51-55	49-53	52-56	51-54
6	wyżej średni	56-60	54-58	57-61	55-59
7	wysoki	61-64	59-63	62-65	60-65
8	bardzo wysoki	65-69	64-70	66-69	66-69
9	najwyższy	70-100	71-100	70-100	70-100

IV. Wnioski

Dużej wybieralności (8143) przedmiotu odpowiadała wysoka zdawalność (97,75%), lecz zastanawiające są stosunkowo niskie wyniki na obu poziomach egzaminu maturalnego. Zdający za rozwiązanie zadań z arkusza I na poziomie podstawowym uzyskali średni wynik 52,54%, a za rozwiązanie zadań z arkusza II na poziomie rozszerzonym 54,37 %. Można stwierdzić, że wybieralność przedmiotu nie odpowiada poziomowi opanowania umiejętności

i wiadomości. Szczególne problemy pojawiają się przy zadaniach związanych z analizą różnego rodzaju źródeł informacji i koniecznością tworzenia samodzielnych interpretacji. Zdający dobrze poradzili sobie z zadaniem otwartym w arkuszu II na poziomie rozszerzonym, lecz na niskim poziomie opanowano umiejętność tworzenia listu urzędowego oraz petycji w arkuszu I na poziomie podstawowym. Analizując wyniki na poziomie podstawowym można stwierdzić, że absolwenci mieli problemy z udzieleniem krótkiej, rzeczowej odpowiedzi, a na poziomie rozszerzonym z analizowaniem różnych źródeł informacji i konstruowaniem precyzyjnej odpowiedzi.

Absolwenci – co jest dość oczywiste – wyższy poziom umiejętności wykazali rozwiązując zadania na poziomie rozszerzonym. Można założyć, że ponad połowa przystępujących z wiedzy o społeczeństwie w części obowiązkowej i dodatkowej do poziomu rozszerzonego dokonywała wyboru bardziej świadomie niż ci, którzy chcieli mieć tylko zdaną maturę, a trzeci przedmiot był wymogiem. Pisemny egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie okazał się dla większości zdających egzaminem umiarkowanie trudnym.

Marian Fik

2.15 Wiedza o tańcu

I. Statystyczna charakterystyka populacji zdających

Do pisemnego egzaminu z wiedzy o tańcu przystąpiło 10 osób w Okręgu (wybieralność przedmiotu 0,02%). Jako przedmiot obowiązkowy wiedzę o tańcu wybrało 7 absolwentów (70% zdających), wszyscy uzyskali 30% i więcej punktów z poziomu podstawowego. Do egzaminu z wiedzy o tańcu na poziomie rozszerzonym (arkusz II) przystąpiła jedna osoba, która uzyskała 58% punktów. Jako przedmiot dodatkowy wiedzę o tańcu wybrały 3 osoby (30% zdających).

II. Opis zestawów egzaminacyjnych (arkuszy)

Egzamin maturalny z wiedzy o tańcu sprawdzał wiadomości i umiejętności określone w *standardach wymagań egzaminacyjnych* i podstawie programowej.

Arkusz I (poziom podstawowy)

Egzamin na poziomie podstawowym trwał 120 minut i polegał na rozwiązaniu testu, składającego się z 15 zadań otwartych i zamkniętych. Arkusz I zawierał 6 zadań otwartych, 8 zamkniętych. W zadaniach wykorzystano teksty źródłowe i ikonografię (ilustracje barwne i czarno – białe) oraz diagramy. Zdający mógł otrzymać maksymalnie 80 punktów. Aby zdać egzamin na poziomie podstawowym, musiał uzyskać minimum 24 punkty (30%).

Arkusz II (poziom rozszerzony)

Egzamin na poziomie rozszerzonym składał się z dwóch części: pierwsza polegała na rozwiązaniu zadań z poziomu podstawowego (w czasie 120 minut); druga część sprawdzała umiejętność analizy dzieła tanecznego, odtwarzanego z płyty CD oraz pisanie własnej wypowiedzi na wybrany temat w czasie 150 minut (zadanie otwarte).

W I części zdający dokonywali analizy sfilmowanego fragmentu baletu, zgodnie ze wskazówkami podanymi w poleceniu zadania.

Część II zawierała dwa tematy - zdający mieli za zadanie sformułować wypowiedź pisemną na wybrany temat, wykorzystując znajomość i rozumienie terminów i pojęć z dziedziny teorii, historii i estetyki tańca, jak i dzieła tanecznego, typowego dla poszczególnych stylów i kierunków tańca. Następnie przystępowali do tworzenia informacji, zawierającej porównanie dzieł tanecznych, stylów tańca, osiągnięć tancerzy i choreografów; dokonywali krytycznej oceny dzieła tanecznego

i stylu tańca oraz formułowali własną opinię. Za II arkusz zdający mógł otrzymać maksymalnie 90 punktów, w tym 50 punktów za część I i 40 punktów za część II.

(Uwaga: wynik egzaminu z przedmiotu obowiązkowego na poziomie rozszerzonym lub zdawanego jako przedmiot dodatkowy nie miał wpływu na zdanie egzaminu maturalnego).

III. Ilościowa i jakościowa analiza wyników z wiedzy o tańcu

Za rozwiązanie zadań z arkusza I zdający uzyskiwali średnio 36 punktów, na 80 punktów możliwych, tj. 45%. Najniższy wynik w Okręgu to 24 punkty, czyli 30%, a najwyższy 52 punkty, czyli 65%¹. Za rozwiązanie zadań z arkusza II zdający uzyskali 12 punktów na 90 punktów możliwych, czyli 13%.

Analiza **współczynnika łatwości zadań** pozwala na określenie poziomu opanowania wiadomości i umiejętności przez absolwentów, tym samym wskazanie, co stanowiło dla nich trudność.

Typ arkusza	Średnia liczba punktów	Łatwość	Sposób liczenia
Arkusz I	34,10	0,43	36 punktów : 80 punktów = 0,43
Arkusz II	10,25	0,11	12 punktów : 90 punktów = 0,11

Arkusz I

Współczynnik łatwości dla zadań	Zadanie	Numer zadania
0,00 - 0,19	Bardzo trudne	5.1, 10, 15
0,20 - 0,49	Trudne	1, 3, 6, 7, 9, 11.2, 14
0,50 - 0,69.	Umiarkowanie trudne	4, 11.1, 12,
0,70 - 0,89	Łatwe	2, 5.2, 8,
0,90 - 1,00	Bardzo łatwe	13

Arkusz II

Współczynnik łatwości dla zadań	Zadanie	Numer zadania
0,00 - 0,19	Bardzo trudne	1.1, 1.2, 1.3, 1.6, 2
0,20 - 0,49	Trudne	1.5
0,50 - 0,69.	Umiarkowanie trudne	1.4
0,70 - 0,89	Łatwe	brak
0,90 - 1,00	Bardzo łatwe	brak

¹ wiedza o tańcu wybrana jako przedmiot dodatkowy: najniższy wynik na poziomie podstawowym wynosi 16 punktów, tj. 20%

Zadania z arkusza I okazały się dla zdających trudne (tj. zadania nr 1, 3, 5.1, 7, 9, 10). Nie potrafili oni wykorzystać podanych fragmentów, dotyczących znanych twórców sztuki tańca (np. biografii i dorobku artystycznego tancerzy i choreografów Emila Wesołowskiego i Witolda Grucy); słabo radzili sobie z diagramami i mapkami - nie potrafili określić wpływu położenia geograficznego regionu na charakter i formę tańca. Również w niewielkim stopniu odnosili się do kontekstów, np. tła danej epoki, malarstwa Degas i Picasso, czy twórczości rosyjskiego choreografa, Leonida Miasina.

Współczynnik łatwości dla arkusza I potwierdza, że zdający opanowali umiejętności i wiadomości określone w standardach egzaminacyjnych na poziomie 43%.

W arkuszu II bardzo trudne okazały się obydwie zadania. Zadanie pierwsze polegało na przeprowadzeniu analizy dzieła tanecznego na podstawie oglądanego fragmentu współczesnej choreografii w wykonaniu Sabine Kupfenberg z "Neaderlans Dance Theater 3". W zakresie treści przedstawiony fragment dzieła tanecznego odczytywano poprawnie, ale zdający nie wykazali się znajomością epoki romantyzmu. Zdający mieli problemy z wykonaniem zadania, a zwłaszcza z odczytywaniem elementów ruchu i scenografii (jedynie podpunkt 1.4 zadania pierwszego okazał się umiarkowanie trudny, a 1.5 - trudny).

Rozwiązując drugie zadanie zdający nie potrafili wypowiedzieć się pisemnie na wybrany temat, co świadczy o słabym uczestnictwie absolwentów w życiu kulturalnym. Prawdopodobnie nie oglądali także wielu przedstawień słynnych baletów ani w teatrze, ani w telewizji. Zdający z trudem radzili sobie z pisaniem dłuższych wypowiedzi, zawierających opinie o dziele tanecznym i stylu tańca. Temat I dotyczył analizy filmowej realizacji "Krzesanego" do muzyki W. Kilara w choreografii C. Drzewieckiego, a następnie syntezy elementów folkloru i współczesności. Temat II wiązał się z charakterystyką, a następnie porównaniem profilu artystycznego zespołów baletowych Teatru Maryjskiego w okresie dyrekcji Mariusa Petipy oraz baletów rosyjskich Sergiusza Diagilewa.

Współczynniki łatwości zadań (wszystkie poniżej 0,70), jak i całości arkusza II (współczynnik łatwości 0,11) wskazują, że absolwenci nie byli dostatecznie przygotowani do egzaminu.

Arkusze egzaminacyjne oraz schematy oceniania i punktowania zadań z wiedzy o tańcu znajdują się na stronie internetowej www.oke.poznan.pl

IV. Wnioski:

Wiedza o tańcu to przedmiot wybierany przez zainteresowanych sztuką tańca, nie zawsze absolwentów szkoły baletowej. Jednak wyniki wykazały niezadowalający poziom ich przygotowania do egzaminu maturalnego. Nie potrafili wykorzystać informacji zawartych w treści zadań, prawidłowo posłużyć się mapkami i diagramami, przywołać dorobek artystyczny wybitnych twórców sztuki tańca, wskazać elementy ruchu tanecznego lub scenografii (braki wiedzy i umiejętności ukazują zwłaszcza zadania: nr 1, 3, 5, 7, 9, 10, 14, 15) z arkusza I. Zadania z arkusza II wskazywały na braki wiedzy o artystach, sztuce tańca, stylach i kierunkach. Analiza wyników wskazuje ponadto na słaby kontakt młodzieży szkół średnich ze sztuką baletową, zwłaszcza oglądaną na scenie lub w telewizji. Zabrakło zdającym umiejętności związanych z wykorzystaniem informacji, kontekstów, a także z tworzeniem własnej, krytycznej wypowiedzi.

3. Ewaluacja egzaminów maturalnych

3.1 Ewaluacja ustnej części egzaminu maturalnego

I. Wstęp

Matura - najbardziej nośny społecznie egzamin w systemie zewnętrznego oceniania - to ukoronowanie dwunastoletniej edukacji większości absolwentów polskiego systemu oświaty. Matura to nie tylko egzamin z wiadomości i umiejętności określonych standardami wymagań egzaminacyjnych, to swoista społeczna nobilitacja i symbol dorosłości. To sprawdzian, czy młodzież na tyle swobodnie posługuje się wzorami kultury i zachowań, aby prawidłowo funkcjonować w rzeczywistym świecie, czy komunikuje się w sposób zrozumiały w języku narodowym i obcym z innymi członkami społeczności? Czy potrafi opisać otaczający świat za pomocą pojęć z poszczególnych dziedzin wiedzy? To granica, której przekroczenie jest dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych ważnym życiowym zadaniem, stąd do nas dorosłych należy jak najlepsze przygotowanie uczniów oraz perfekcyjne zorganizowanie tego egzaminu. Wiarygodne i uczciwe wyniki egzaminacyjne to gwarancja, że spełniliśmy to zdanie rzetelnie i odpowiedzialnie.

Ustną część nowego egzaminu maturalnego przeprowadzano w skali Okręgu po raz pierwszy dla całej populacji maturzystów 3-letnich szkół ponadgimnazjalnych, dlatego Dyrektor poznańskiej Komisji uznała, że zaistniała potrzeba, aby sprawdzić, w jaki sposób szkoły organizują ten egzamin oraz w jaki sposób przebiega proces oceniania zdających przez członków przedmiotowych zespołów egzaminacyjnych. Ważnym wydawało się również zbadanie stopnia przygotowania absolwentów do egzaminu, ponieważ uzyskane wyniki mogą wskazywać na kierunek pracy z uczniami w przyszłym roku szkolnym.

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu składa podziękowania uczestnikom procesu badawczego, członkom przedmiotowych zespołów egzaminacyjnych oraz obserwatorom za wyrażenie opinii, uwag i spostrzeżeń, które stanowiły podstawę analiz niniejszej ewaluacji.

II. Metodologia, dobór próby

Badania ankietowe przeprowadzono w kwietniu i maju 2005 roku po zakończeniu egzaminów ustnych. Kwestionariusze rozesłano do 485 szkół ponadgimnazjalnych na terenie województw: lubuskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego, których uczniowie przystępowali do egzaminu maturalnego. Zwrotnie otrzymano **2260** (w tym 792 z j. polskiego, 1468 z języków obcych) ankiet z 328 szkół maturalnych. Dane w tabeli 1. obrazują liczbę badanych nauczycieli z poszczególnych województw, pracujących w określonym typie szkoły (liceum ogólnokształcącym, profilowanym), o różnym statusie w przedmiotowym zespole egzaminacyjnym (egzaminator, nauczyciel).

Tabela 1. Dane podstawowe uczestników badań ankietowych

Przedmiot egzaminacyjny	Województwo			Typ szkoły			Status członka zespołu egzaminacyjnego	
	lubuskie	wielkopolskie	zachodniopomorskie	LO ¹	LP ²	LO i LP	nauczyciel	egzaminator
j. polski	143	390	259	467	265	60	312	480
j. angielski	137	383	260	452	214	114	346	434
j. niemiecki	109	269	191	296	202	71	300	269
j. francuski	17	33	7	40	13	4	39	18
j. rosyjski	12	31	19	26	30	6	36	26

Dane ankietowe poddano analizie ilościowej - procentowej, które uzupełniono analizą jakościową, kategoryzując pytania otwarte. Zestawienia procentowe przytaczane w niniejszym opracowaniu dotyczą łącznej liczby nauczycieli z języka polskiego oraz łącznej liczby nauczycieli z języków obcych, ponieważ wyszczególnione w powyższej tabeli zmienne nie różnicowały odpowiedzi respondentów.

Analizie poddano także 107 protokołów obserwacji prawidłowości przebiegu ustnych egzaminów maturalnych przeprowadzonych w naszym Okręgu, w tym 37 z języków obcych i 70 z języka polskiego.

Dokumentowanie wyników oceniono poprzez sprawdzenie poprawności wypełnienia 605 protokołów zbiorczych z ustnej części egzaminu maturalnego oraz wyników egzaminacyjnych przesłanych w programie Hermes.

Deklaracje nauczycieli dotyczące jakości zestawów tematów egzaminacyjnych z języka polskiego, zestawiono z analizą i oceną zestawów ze 143 szkół maturalnych przeprowadzoną przez starszego egzaminatora z języka polskiego z OKE w Poznaniu, Barbarę Bernsdorff Melanowicz.

¹ Liceum Ogólnokształcące

² Liceum Profilowane

III. Kontekst badań

Badania prowadzono w okresie zwiększonego zainteresowania egzaminami maturalnymi, ponieważ odbywały się one według nowej formuły po raz pierwszy. Były przez to przedmiotem zainteresowania nie tylko uczniów, rodziców i nauczycieli, ale również opinii publicznej oraz mediów. Termin tego egzaminu oraz sposób organizacji budził liczne kontrowersje mniej lub bardziej uzasadnione. Wiele emocji budził sposób wynagradzania nauczycieli za przeprowadzany egzamin oraz ciągłość i systematyczność procesu edukacyjnego w klasach pierwszych i drugich szkół maturalnych. Wysuwano wątpliwości, dotyczące samodzielnego przygotowywania prezentacji na egzamin z języka polskiego. Tego rodzaju sytuacje rzutowały często na niekorzystną ocenę koncepcji zarówno całego egzaminu ustnego, jak i jego poszczególnych elementów. Można przypuszczać, że poglądy wyrażone w tym gorącym okresie były spolaryzowane i subiektywne. Z kolei zaletą tego rodzaju ocen może być ich wyrazistość i surowość. Mamy nadzieję, że niniejsza ewaluacja będzie rzeczową i obiektywną propozycją, służącą doskonaleniu ustnej części egzaminu maturalnego z języka polskiego i języków obcych nowożytnych.

IV. Interpretacja wyników

A. Opis sposobu organizacji i przebiegu egzaminów ustnych w szkołach

A.1. Czy sposób organizacji egzaminów sprzyjał ich sprawnemu przeprowadzeniu?

A.1.1. Przygotowanie sal egzaminacyjnych, warunki organizacyjne w szkole

Do zadań przewodniczącego szkolnego zespołu egzaminacyjnego należało m.in. odpowiednie przygotowanie sal egzaminacyjnych oraz zapewnienie takich warunków organizacyjnych w szkole, aby umożliwić zdającym koncentrację. Pomieszczenia, w których przeprowadzano egzaminy, należało odpowiednio wyposażać: w przypadku języków obcych było to miejsce dla zdających, służące przygotowywaniu się do wypowiedzi, w przypadku egzaminu z języka polskiego - sprzęt techniczny niezbędny do prezentacji. Prawie wszyscy ankietowani nauczyciele (98%) uznali sale egzaminacyjne za właściwie przygotowane. We wszystkich szkołach (107), w których obserwowano egzamin, stwierdzono właściwe wyposażenie sal egzaminacyjnych, podkreślając jednocześnie ich uroczysty wystrój. Niewielki odsetek ankietowanych nauczycieli (2%) skarżył się na zbyt niską temperaturę panującą w sali, czy brak zegara do dyspozycji uczniów. Nieliczni członkowie zespołów egzaminacyjnych (niecały 1%) wskazywali na brak potrzebnego sprzętu do prezentacji z języka polskiego lub osób, które pomogłyby zdającym w jego obsłudze. W dwóch obserwowanych szkołach zapewniono niezbędny sprzęt, jednak niektórzy uczniowie mieli trudności w jego uruchomieniu.

W szkołach, w których odbywano obserwacje, panowała cisza i porządek (z wyjątkiem, dwóch szkół, w których odnotowano dochodzący z korytarzy hałas podczas przerw), nie odnotowano przypadku zakłócenia przebiegu egzaminów. 2% ankietowanych członków przedmiotowych zespołów egzaminacyjnych przeszkadzał hałas „*młodzież podczas przerw zakłócała przebieg egzaminu, był straszny hałas na korytarzach*”, choć rozumieli, że „*nie można było wyłączyć części szkoły, w której przeprowadzano egzamin*”.

A.1.2. Ciągłość procesu dydaktycznego w klasach programowo niższych

W szkołach ponadgimnazjalnych, w terminie, w którym odbywały się egzaminy ustne, prowadzono zajęcia lekcyjne z klasami młodszymi. W założeniu egzamin maturalny nie powinien zakłócać procesu dydaktycznego w szkołach, postanowiliśmy więc zbadać, na ile systematycznie odbywały się lekcje z języka polskiego i języków obcych. 73% spośród nauczycieli języka polskiego i 65% spośród nauczycieli języków obcych pracowało w zespołach egzaminacyjnych w terminach kolidujących z ich zajęciami lekcyjnymi w klasach młodszych.

A.1.3. Higiena pracy członków przedmiotowych zespołów egzaminacyjnych

95% respondentów uznało, że podczas egzaminów przestrzegano higienę pracy, tzn. pracowano według ściśle opracowanych harmonogramów, w których uwzględniono przerwy, posiłki, przewietrzenie sali. Za niewłaściwe uznano wydłużanie dnia pracy do 12 godzin, w tym również nauczycielom, którzy przed południem odbywali zajęcia z klasami młodszymi „*rano lekcje, a potem egzaminowanie - wyczerpało mnie fizycznie; ze względu na codzienną pracę w komisjach i późne godziny powrotu do domu miałam problemy z dokładnym zaplanowaniem i przeprowadzeniem zajęć w dniu następnym*”. 5% nauczycieli wskazywało, jako zbyt obciążające, dużą liczbę zdających (15-20) w ciągu jednego dnia. 5% uznało za nieprawidłowe nieodpłatną pracę w soboty. 3% respondentów deklarowało, że w ich szkołach nie zadbano o: przerwy i ich długość oraz posiłki i napoje dla nauczycieli. Wiele uwag dotyczyło **zakłóceń w harmonogramie** wynikających z: „*niestawienia się ucznia; sztywnego ustalania wejścia uczniów; braku listy uczniów; pomyłek na listach zdających; jednego dnia egzamin był zdawany na poziomie podstawowym, a następnego na poziomie rozszerzonym, przez co raz kończył się wcześniej, a innym razem bardzo późno; przy krótkich wypowiedziach zdających czekanie na następnego ucznia ściśle wg harmonogramu wydłużało niepotrzebnie czas egzaminowania; nie można było punktualnie rozpoczynać pracy z powodu spóźnień dyrektora*”.

A.1.4. Problem wynagradzania nauczycieli

Najwięcej kontrowersji budził brak odpłatności za pracę podczas egzaminowania. W skali Okręgu w niewielu szkołach obowiązywały jasne i klarowne zasady wynagradzania za tego rodzaju pracę. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu nie jest stroną w ustalaniu zasad ani stawek odpłatności za przepracowane godziny, jednak warto zasygnalizować ten ogólnokrajowy problem *„niejasne były zasady wynagrodzenia za dodatkowe godziny pracy; brak wynagrodzenia; starosta twierdził, że ma pieniądze na wynagrodzenie, ale podobno brak podstaw, by móc takie wynagrodzenie wypłacić; OKE powinno sprecyzować warunki odpłatności za egzaminowanie i zabezpieczyć prawo egzaminującego do wynagrodzenia”*. 27% badanych nauczycieli języka polskiego i 26% nauczających języków obcych otrzymało wynagrodzenie za przepracowane godziny. Warto jednak przyjrzeć się dokładnie zasadom wynagradzania. W jednej ze szkół określono je na podstawie stosownej uchwały rady powiatu *„Faktycznie zrealizowane (ponad liczbę wynikającą z przydzielonego dziennego planu zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych) godziny przeprowadzania i nadzorowania wewnętrznych egzaminów dojrzałości/maturalnych - 20 złotych za godzinę egzaminu...”*. W innej były to ustalenia regulowane zasadami tzw. dodatku motywacyjnego. Nie precyzowano wyraźnie, czy planowe zajęcia dzienne (tzn. pensum 18-godzinne) należało zrealizować. Mogło zatem dojść do sytuacji, w której płacono jednocześnie za lekcje zastępcze i godziny egzaminowania. Wynagrodzenie za pracę podczas egzaminowania, według deklaracji respondentów, otrzymywali zarówno nauczyciele, którzy nie mieli w tym czasie zajęć, jak i ci, którym one przepadały. Około 20% respondentów (podczas prowadzenia badań) nie było zorientowanych, na jakich zasadach otrzymają wynagrodzenie.

A.1.5. Znajomość tematyki egzaminacyjnej

Członkowie zespołów egzaminacyjnych języka polskiego ze szkół macierzystych układali tematy egzaminacyjne, stąd ich znajomość była bezsporna. Nieznajomość tematyki egzaminacyjnej dotyczy w niniejszej ewaluacji tylko tych nauczycieli, którzy byli spoza szkoły. Ponad połowa badanej populacji nauczycieli języka polskiego była członkami zespołów egzaminacyjnych w innych szkołach. Zdecydowana większość z nich (80%) deklarowała zapoznanie się z zestawem tematów egzaminacyjnych szkoły, w której egzaminowali, co wskazuje na ich odpowiedzialną postawę i umożliwiało właściwy udział w pracach członka zespołu przedmiotowego.

95% nauczycieli języków obcych zapoznało się z zestawami egzaminacyjnymi przeznaczonymi dla ich szkół, jednocześnie uznając, że termin ich przesłania był

wystarczający, aby prawidłowo przeprowadzić egzamin. 73% członków zespołów egzaminacyjnych spoza szkoły zapoznało się z przesłanymi przez poznańską Komisję zestawami egzaminacyjnymi przeznaczonymi dla danej szkoły. Sporadycznie pojawiały się propozycje, aby czas zapoznawania się z zadaniami egzaminacyjnymi wydłużyć do tygodnia.

A.2. Prawidłowość przebiegu ustnej części egzaminu maturalnego z języka polskiego i języków obcych nowożytnych

A.2.1. Przebieg części ustnej egzaminu maturalnego

Na podstawie danych odnotowanych przez obserwatorów podczas egzaminów można uznać, że przeprowadzono je zgodnie z obowiązującymi procedurami. W składzie każdego zespołu egzaminacyjnego był nauczyciel lub egzaminator spoza szkoły. Zdający wchodził do sali egzaminacyjnej według kolejności na liście, tylko w pojedynczych przypadkach nie sprawdzano tożsamości zdających, ponieważ nauczyciele znali swoich absolwentów. Podczas egzaminu z języka polskiego/języka obcego na poziomie podstawowym w sali przebywał tylko jeden zdający. Przestrzegano czasu przygotowywania się do wypowiedzi (w przypadku języków obcych), w sposób zdyscyplinowany podczas obu typów egzaminów kontrolowano czas samej odpowiedzi uczniów. Członkowie obserwowanych przedmiotowych zespołów egzaminacyjnych nie wychodzili z sali podczas trwania egzaminu żadnego ze zdających, nie przerywali wypowiedzi, nie komentowali ich poprawności. Podczas egzaminu z języka polskiego zadawano pytania zgodne z tematyką prezentacji, w przypadku egzaminu z języków obcych, zawarte w zestawach egzaminacyjnych. Egzamin z języków obcych prowadził prawie zawsze przewodniczący zespołu, mający uprawnienia egzaminatora. Egzamin z języków obcych prowadzono w danym języku od momentu wejścia zdającego do sali, choć w jednym przypadku polecenia (niedotyczące pytań egzaminacyjnych) wydawano w języku polskim. Podczas egzaminu z języka polskiego większość zdających (z wyjątkiem kilkorga) posługiwała się ramowymi planami prezentacji, część wykorzystywała materiały pomocnicze w wymiarze dozwolonego czasu. Jak już sygnalizowano, nie zawsze przygotowany sprzęt techniczny był sprawny lub zdający nie potrafili się nim sprawnie posługiwać. Przewaga wypowiedzi zdających była wyraźna w przypadku, gdy uczniowie byli dobrze przygotowani do egzaminu. Wyniki ustalano bezpośrednio po wypowiedzi i opuszczeniu sali przez zdającego. Proces oceniania przebiegał na ogół sprawnie, każdy z członków zespołu w sposób aktywny uczestniczył w kryterialnym ocenianiu wypowiedzi zdających, choć w wielu przypadkach zauważono w tym zakresie dominację przewodniczącego zespołu. Tylko jeden z obserwatorów miał wątpliwości, co do konsekwentnego stosowania kryteriów oceniania podczas egzaminu

z języka angielskiego. Obserwatorzy z uznaniem podkreślali życzliwą, spokojną atmosferę panującą w trakcie egzaminowania. Inny nieco obraz jawi się po oglądzie odwołań od ustalonej oceny części ustnej (47 absolwentów).

A.2.2. Samodzielność pracy zdających

Problem samodzielności pracy absolwentów dotyczy ustnego egzaminu maturalnego z języka polskiego, a konkretnie sposobu przygotowywania prezentacji. Na podstawie przekazów medialnych przed egzaminami można było przypuszczać, że opracowaniem poszczególnych tematów zajmowały się inne osoby, wyznaczając opłatę za tego rodzaju usługę. Z uwagi na niedopuszczalność sytuacji, w której zdający korzysta z „gotowych” prezentacji, postanowiliśmy zbadać, w jakim stopniu nauczyciele uczący panowali nad samodzielną pracą swoich uczniów. Pytania zawarte w kwestionariuszu wywoływały u niektórych respondentów wiele kontrowersji jako nieuprawnione. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu nie ma prawa do sprawdzania nauczycieli w tym zakresie, jednak podkreślamy, że prowadzimy działalność badawczą, sondażową, a nie administracyjną. Nauczyciele podkreślali, że nie mają obowiązku prowadzenia obowiązkowych konsultacji i sprawdzania systematycznej pracy uczniów, dodatkowo nie dysponują żadnymi sankcjami w stosunku do uczniów, którzy nie zdają sprawozdania z postępów swojej pracy „...*teraz nie ma możliwości, by zmusić ucznia do samodzielności; bardzo często prezentacje przygotowywane są w ostatniej chwili...*”.

Spośród wszystkich nauczycieli języka polskiego, biorących udział w badaniu, 65% prowadziło zajęcia w tegorocznych klasach trzecich. Z tej liczby prawie 90% nauczycieli doradzało i konsultowało z uczniami wybór tematu prezentacji. Część nauczycieli (55%) deklarowała, że wykorzystywała zajęcia lekcyjne do sprawdzania postępu prac nad wybranymi przez uczniów tematami - w tym 38% przynajmniej raz w miesiącu, pozostali kontrolowali młodzież przynajmniej raz w semestrze. 45% polonistów prowadziło konsultacje z uczniami, podczas których przynajmniej raz w miesiącu omawiano poszczególne tematy. Tylko 5% nauczycieli przyznawało, że uczniowie opracowywali tematy bez nadzoru i pomocy nauczyciela. Można było więc przypuszczać, że prowadzone działania zapewniły samodzielność pracy większości uczniów. Doświadczenia egzaminacyjne skłaniały 40% badanych nauczycieli do wyrażenia wątpliwości, czy prezentacje zostały przygotowane samodzielnie. W dużej ich liczbie posługiwano się recytacją, dodatkowo rozmowa ze zdającymi wypadła słabo zarówno pod względem merytorycznym, jak i językowym.

Niewielka zatem jest pewność, co do autentycznej samodzielności pracy uczniów, a niektóre deklaracje nauczycieli w tym zakresie nie znajdują potwierdzenia. Może warto podać, że jeden z nauczycieli przyznawał się do przygotowywania prezentacji „...nauczyciele przygotowują prezentacje innym nauczycielom, moja została oceniona na 20 punktów...”. Motywował to niechęcią uczniów do pracy „... moi uczniowie oczekiwali ode mnie opracowania każdego tematu. Nie mieli pojęcia, jak to zrobić i nie chcieli się dowiedzieć. Podawałem im zestawy lektur i bibliografię, a oni czekali na gotowe...”.

Bardzo wielu nauczycieli (63%) podkreśla, że chciałoby, aby problem samodzielności pracy uczniów został rozwiązany w sposób administracyjny i obligatoryjny np. „...*należy wprowadzić obowiązkowe i płatne konsultacje; wypracować sposób sprawdzania samodzielności uczniów; ustalić konsekwencje nieoddania planu; wcześniejszy termin oddania bibliografii i planu; można by zaprowadzić kartę całorocznej pracy ucznia*”.

A.2.3. Dokumentowanie procesu egzaminacyjnego

Tak ważny egzamin powinien być właściwie dokumentowany, dlatego obserwatorzy sprawdzali sposób wypełniania indywidualnych protokołów każdego zdającego, w którego egzaminie uczestniczyli. W większości przypadków zadbano, aby wpisać dane absolwenta, temat prezentacji, przyznane punkty cząstkowe, pytania postawione podczas egzaminu z języka polskiego i języków obcych na poziomie rozszerzonym, adnotację o zdaniu /niezdaniu egzaminu. Protokoły te podpisywali zarówno członkowie zespołu jak i obserwatorzy. W pojedynczych przypadkach zapominano o podpisie obserwatora lub adnotacji o zdaniu egzaminu. W obserwowanych szkołach dokumentację egzaminacyjną można uznać za właściwą.

Druga część dokumentowania procesu egzaminacyjnego to sporządzanie zbiorczych protokołów ustnej części egzaminu maturalnego, pisemnych wykazów indywidualnych wyników uczniów oraz ich elektronicznej postaci w programie Hermes. W 25% protokołów zbiorczych odnotowano błędne sumowanie liczby uczniów przystępujących do poszczególnych egzaminów, w wykazach pomijano wyniki niektórych uczniów. 30% przesłanych plików z wynikami egzaminacyjnymi zawierało pomyłki. Niektórzy uczniowie nie posiadali wyniku, chociaż przystąpili do egzaminu, co skutkowało niewystawieniem dla nich świadectw dojrzałości. Niektórzy dyrektorzy w swoich plikach nie uwzględnili korekty dotyczącej danych osobowych lub wyborów przedmiotów egzaminacyjnych, którą

w formie pisemnej przesyłali do OKE w Poznaniu. Skutkowało to opóźnieniami w imporcie wyników egzaminacyjnych do bazy uczniów, ponieważ w każdym indywidualnym przypadku należało zweryfikować poprawność danych lub w pojedynczych przypadkach niemożność otrzymania świadectwa dojrzałości.

Podsumowanie i rekomendacje:

Czy ustną część egzaminu maturalnego przeprowadzono zatem w sposób sprawny, etyczny i zgodny z prawem?

Analizując poszczególne elementy organizacyjno - proceduralne można uznać, że na ogół egzaminy przeprowadzono i zorganizowano prawidłowo, co przyznaje 97% badanych nauczycieli.

Właściwie przygotowano sale egzaminacyjne, choć nie wszyscy dyrektorzy zadbali o takie ich umiejscowienie, aby nie dochodziły do nich odgłosy przerw, prowadzonych zajęć z pozostałymi klasami czy głośnych rozmów uczestników egzaminu.

Wiele do życzenia pozostawia ciągłość procesu dydaktycznego, prowadzonego równoległe z egzaminem maturalnym, z klasami programowo niższymi.

Dobrze oceniono higienę pracy egzaminujących, jednak wydłużanie dnia pracy do 12 godzin w ciągu dwutygodniowego egzaminowania w niektórych szkołach, z uwagi na sygnalizowane przemęczenie nauczycieli, może stanowić przeszkodę w podejmowaniu funkcji członka przedmiotowego zespołu egzaminacyjnego w przyszłości.

Nauczyciele byli na ogół przygotowani do przeprowadzania egzaminów.

Przebieg obserwowanych egzaminów można również uznać za prawidłowy, zgodny z procedurami.

Istotnym problemem było panowanie nad samodzielną pracą uczniów podczas przygotowywania przez nich prezentacji z języka polskiego. Duża część nauczycieli nie sprawdziła w sposób efektywny jej autentyczności, dlatego wypracowanie sposobów sprawdzania samodzielności pracy uczniów powinno stanowić przedmiot dyskusji rad pedagogicznych szkół ponagimnazjalnych.

Zwrócić uwagę należy również na rzetelniejsze wypełnianie przez przewodniczących szkolnych zespołów egzaminacyjnych dokumentacji egzaminacyjnej.

B. Ocena jakości zestawów egzaminacyjnych tematów egzaminacyjnych z języka polskiego / języków obcych nowożytnych

B.1. Ocena jakości tematów egzaminacyjnych z języka polskiego

Jednym z pytań ankietowych była samoocena dotycząca tematów, które układali nauczyciele poszczególnych szkół dla swoich uczniów. Ankieta była anonimowa, nic więc nie stało na przeszkodzie, aby wyrazić ocenę w sposób obiektywny i uwzględniający doświadczenia egzaminacyjne. 95% nauczycieli określiło swoje tematy jako bardzo dobre i dobre, choć wielu uznało, że należałoby wprowadzić korektę dotyczącą:

- **sformułowania tematów i poleceń** - „...tematy powinny być bardziej precyzyjne i uszczegółowione; należy dokładniej sprecyzować czynności, jakie ma podjąć uczeń; dopracować czasowniki operacyjne; uściślić operacjonalizację; zmniejszyć zakres materiału - wskazać na konkretną literaturę; zlikwidować ogólnikowość...”,
- **zmian w tematyce** – „...należałoby podnieść atrakcyjność tematów; dodać zagadnienia z zakresu nauki o języku; zrezygnować z tematów tzw. popularnych i zbyt szerokich, „oklepanych” - śmierć, cierpienie, holocaust, odnieść je do życia i zainteresowań zdających; więcej tematów powinno umożliwiać korzystanie z tekstów będących poza kanonem lektur; należy zwiększyć ich różnorodność; tematy powinny określać zakres lektur; należałoby nakłonić uczniów do własnych propozycji; nie narzucać literatury podmiotu; odwoływać się do kultury współczesnej, kultury masowej; wprowadzić tematy kontrowersyjne, uruchamiające kreatywność uczniów...”,
- **odniesienia się do problemów badawczych i interpretacyjnych** - „...należałoby promować postawy twórcze; ukierunkować na konkretną pracę z tekstem, która uniemożliwiałaby powierzchowną interpretację tematu; nie narzucać tezy; o różnych kontekstach...”,
- **tematów wybieranych przez wiele osób** - „...uważam, że uczniowie nie powinni wybierać tych samych tematów; należy zwrócić uwagę na samodzielność pracy; zmienić przykłady lektur i bohaterów do tematów już wykorzystanych; ograniczyć wybór tych samych tematów; dodać nowe, niektóre usunąć...”.

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna, zgodnie z rozporządzeniem MENiS z dnia 7 września 2004 r. i w trosce o jakość ustnego egzaminu z języka polskiego może prosić o listę tematów egzaminacyjnych ze szkoły, celem przedstawienia ich do weryfikacji. Każdego roku losowane są szkoły, które przesyłają szkolny zestaw tematów do poznańskiej Komisji. W czerwcu 2004 roku poproszono 143 szkoły/zespoły szkół o przedstawienie swoich zestawów. Poniżej zamieszczone wnioski to wynik analizy 10914 tematów

przeprowadzonej przez koordynatora języka polskiego OKE w Poznaniu. Niektóre przesłane tematy wymagały całkowitej zmiany, inne tylko drobnych poprawek. W 80% zestawów zaproponowano korektę dotyczącą:

- **przeredagowania tematów**, w taki sposób, aby czasowniki operacyjne zwracały uczniom uwagę na to, że podstawą przygotowania prezentacji jest analiza/interpretacja tekstów literackich, kultury lub materiału językowego wybranych do opracowania tematu,
- **eliminowanie czasowników „rozważ”, „ukaż”, „rozwiń” „ocień”,** które są nieadekwatne do celu i formuły egzaminu (o ocenę zjawisk literackich, kwestii kulturowych, itp. można zapytać podczas egzaminu, ale nie powinno się na tym poleceniu budować prezentacji),
- **uzupełnienie czasowników typu „przedstaw”, „omów”, „zaprezentuj”, „odwołaj się”,** które sugerują relację z lektury, poleceniami: **„zanalizuj”, „zinterpretuj”,** czyli czasownikami nakazującymi pracę z tekstem,
- **eliminowania tematów**, które odtwarzają tematy wypracowań pisemnych, w których należy udowodnić postawioną już tezę, odwołujących się do subiektywnych opinii zdającego, opatrzonych cytatem lub innymi zbędnymi polonistycznymi ozdobnikami,
- **poziomu trudności** - wszystkie tematy powinny być równoważne i porównywalne pod względem trudności i zakresu, w taki sposób, aby uwzględniały kilkumiesięczną, a nie kilkugodzinną pracę,
- **form redakcyjnych** - np. stosowania przypisów, kursywy, poprawności językowej itp.

Nie jest dobrą praktyką przedstawianie **niepoprawnych przykładów, warto jednak zilustrować konieczność zastosowania powyższych zaleceń do korekty wielu błędnych tematów** np.: „*Sukces pracy organicznej w Wielkopolsce - prezentacja sylwetki ks. Piotra Wawrzyniaka*”, „*Epopeje starożytne i późniejsze. Czym nas urzekają*”, „*Pokolenie młodych poetów romantycznych w walce o wolność „naszą i waszą*”, „*Oceń zjawisko ekranizacji dzieł literackich w odniesieniu do polskiej kinematografii*”, „*Interpretacja dzieł sztuki w literaturze jako przykład intertekstualności. Przedstaw własne rozumienie tego zagadnienia*”, „*Opowiedz o miłości w wierszach Bolesława Leśmiana*”, „*Ewolucja bohatera romantycznego. Omów na wybranych przykładach*”, „*Błędni rycerze, czyli postacie marzycieli i idealistów w literaturze. Zbadaj, czy to galeria figur woskowych, czy też samo życie*”.

Należy jednak przyznać, porównując korekty, które proponowali ankietowani nauczyciele i koordynator języka polskiego poznańskiej Komisji, że koncepcja i filozofia

konstruowania tematów na ustną część egzaminu maturalnego upowszechniła się w dość dużym zakresie.

Weryfikacja tematów egzaminacyjnych prowadzona przez OKE w Poznaniu każdego roku pozwoli na doskonalenie umiejętności ich konstruowania przez nauczycieli.

B.2. Ocena jakości zestawów zadań egzaminacyjnych z języków obcych

Ocenę zestawów przeprowadzono w oparciu o kilka, celowo dobranych cech. Założono, że realizowane w szkołach programy nauczania powinny być spójne ze standardami wymagań egzaminacyjnych, czyli również z zadaniami egzaminacyjnymi. Zadania winny być sformułowane w sposób jasny i jednoznaczny, z właściwie dobranym i zgodnym z opisem w standardach materiałem ikonograficznym lub stanowiącym materiał stymulujący. Odpowiedzi uczniów na zadania egzaminacyjne, pozwalające na ich pełną ocenę winny mieścić się w czasie przeznaczonym na egzamin oraz prezentować wyrównany poziom trudności na danym poziomie. Zakładano również, że zadania egzaminacyjne będą bezbłędne pod względem merytorycznym i technicznym.

Zebrano wiele pochwał i podziękowań za przesłane przez poznańską Komisję zestawy zadań egzaminacyjnych. Podkreślano pomysłowość, walory edukacyjne, sposób na poprowadzenie ciekawej rozmowy „...*dobrze przygotowane zestawy, czytelne fotografie, egzamin zgodny z informatorem - uczniowie byli dokładnie zorientowani, w jakiej formie i z czego będą egzaminowani, zadania egzaminacyjne ciekawe, sprawdzające w sposób odpowiedni stopień opanowania materiału i sprawności językowej...*”.

Większość zadań była wysokiej jakości, jednak niektóre z nich budziły wątpliwości części badanych nauczycieli. 90% nauczycieli deklarowało, że większość zadań egzaminacyjnych na poziomie podstawowym i rozszerzonym było spójnych ze standardami wymagań egzaminacyjnych oraz z realizowanymi przez nich programami nauczania, w pojedynczych przypadkach sugerowano, że tematyka niektórych zadań na poziomie podstawowym wykraczała poza program, który realizowano „*większość tematów robiłam sama na kółku, bo nie ma ich w programie: ochrona środowiska, kalectwo, technologia, kataklizmy*”. Przypominamy, że przygotowując uczniów do matury, nauczyciele zobowiązani są do uwzględniania w pierwszej kolejności standardów wymagań egzaminacyjnych.

Wielu nauczycieli wysuwało zastrzeżenia dotyczące jednoznaczności niektórych pytań i poleceń. Uwagi badanych nauczycieli z poszczególnych języków dotyczyły prawie 1/3 zestawów na poziomie podstawowym i 1/5 na poziomie rozszerzonym. Nauczyciele języka angielskiego, francuskiego, niemieckiego i rosyjskiego uznali, że niektóre pytania (na obu

poziomach) zredagowano w „*sposób za długi i zawily*”. Wymagało to ich przeformułowania przez egzaminatora, ponieważ zdający nie rozumieli, czego dotyczy pytanie. W przypadku poleceń sformułowanych po polsku wysuwano zastrzeżenia, że „*niektóre pytania i polecenia sformułowane były za pomocą zbyt wyszukanego, formalnego słownictwa*”. Trudno jednoznacznie rozstrzygnąć, czy powyższa ocena była wynikiem rzeczywistego braku precyzji w formułowaniu pytań i poleceń, czy raczej niskiego poziomu umiejętności językowych niektórych zdających.

Prawie 70% badanych uznało za dobry i właściwy pomysł umieszczenia ikonografii w zestawie egzaminacyjnym. Nauczyciele podkreślali, że to „*...szansa dla wzrokowców; ilustracja sprawdza umiejętność opisu bez sugerowania słownictwa; zmusza uczniów do spontanicznej wypowiedzi; pokazuje czy uczeń potrafi szybko reagować i kojarzyć przedstawioną sytuację w odniesieniu do sytuacji dnia codziennego; zmusza do myślenia i wyrażania opinii; możliwość wykazania się dla uczniów słabych i dobrych; daje możliwość wykazania się bogactwem językowym; stają się przedmiotem rozmowy; wywołują asocjacje; prezentują różne elementy życia społecznego, natury, zmuszając do wykorzystania zdobytych wiadomości językowych; nie są czynnikiem hamującym zrozumienie treści; urozmaica odpowiedź; jest dla ucznia wsparciem; precyzują temat i jego złożoność, a tym samym pomagają pod warunkiem, że są właściwie dobrane i jednoznaczne; motywują; to łagodne przejście do dalszych zadań, odstresowują i rozluźniają...*”

Generalnie uznawano, że ilustracje i pytania były właściwe. Niektórzy badani nauczyciele języków obcych wyrażali wątpliwości dotyczące interpretacji treści obrazków i doboru pytań „*...nie zawsze obrazki jednoznacznie przedstawiały sytuację; niektóre ilustracje były niejednoznaczne i tematycznie niewłaściwie dobrane; pierwsze pytanie nie zawsze było przez uczniów odpowiednio interpretowane; nie zawsze było wiadomo, jaki problem przedstawiony jest w materiale...*”. Jeżeli zakładamy, że materiał stymulujący ma wywoływać „*asocjacje*”, to kierunek jego interpretacji przez zdającego nie powinien być „*czynnikiem hamującym wypowiedź*”.

Zadania egzaminacyjne były tak skonstruowane, aby odpowiedź zdającego mieściła się w określonym czasie, co potwierdziło prawie 70% nauczycieli. Jednak niektóre zadania, np. zawierające bardzo dużo ilustracji lub szczególnie trudny problem do zaprezentowania wymagały, według nauczycieli, więcej czasu. Niektórzy proponowali, aby wydłużyć czas przygotowywania do egzaminu na poziomie podstawowym do 10 minut, a odpowiedź do 15.

Ocena poziomu trudności zadań egzaminacyjnych sprawiała 35% respondentów problem, często zaznaczano dwie kategorie np. „łatwe” i „trudne”. Pozostali nauczyciele uznali poziom trudności zadań na obu poziomach za umiarkowany, choć niektóre zadania na poziomie rozszerzonym uznano za trudne. Głównym wyznacznikiem trudności zadań była ich tematyka. Uzasadniano, że jej zróżnicowanie (przyznawano, że zgodne ze standardami wymagań), powodowało zróżnicowanie trudności poszczególnych zadań.

Na poziomie rozszerzonym za trudną uznano tematykę dotyczącą - „...międzynarodowych organizacji charytatywnych, roli ONZ, Amnesty Internacional, badań przestrzeni kosmicznej, transplantacji organów, aids, polityki, terroryzmu...”. Na poziomie podstawowym - „...kar za zanieczyszczanie środowiska, kongresu amerykańskiego, przestępczości młodocianych, sportów ekstremalnych, sztuki współczesnej, klonowania, trzęsień ziemi, bezrobocia i rynku pracy, konfliktów, ich przyczyn i sposobów rozwiązywania, relacjonowania strajku, moralności bycia żołnierzem, krajów trzeciego świata, niepełnosprawności i kalectwa...”. Czasami tematyka zadań wydawała się łatwa, jednak przedstawiona sytuacja wymagała specyficznego słownictwa jak np. „...mężczyzna stojący na drabinie i wiercący w suficie otwory, czy torreador na arenie...”, co również podnosiło poziom trudności zadania. Kontrowersje budziła tematyka dotycząca „picia alkoholu, używania narkotyków oraz otyłości”. Proponowano, aby „bazować na doświadczeniu uczniów i formułować pytania ich dotyczące”. Warto jednak przytoczyć i opinie odmienne, w których tematyka zadań nie stanowiła o ich trudności, ponieważ „**uczniowie mieli możliwość wykazania się wiedzą, którą zdobyli podczas lekcji, ponieważ zestawy na poziomie podstawowym w dużym stopniu pokrywały się z przerobionym materiałem**”.

Ostatnim w niniejszym opracowaniu, a niezbędnym kryterium oceny zadań egzaminacyjnych była ich bezbłędność pod względem merytorycznym i technicznym. Badani nauczyciele wskazywali zadania, które zawierały różnego rodzaju błędy.

Pomimo dość surowej i niejednokrotnie słusznej oceny niektórych zadań egzaminacyjnych prawie 70% nauczycieli uznało, że zestawy powinny być układane i standaryzowane przez pracowników komisji okręgowych, choć wskazane byłyby konsultacje nauczycielskie w tym zakresie. Za ich zalety uznano: „...**ich obiektywność i porównywalność, równe szanse i wymagania dla zdających; możliwość sprawdzenia, czy nauczyciel przygotował uczniów zgodnie z wymogami programowymi, sprawdzenie znajomości języka, a nie wiedzy w oparciu o podręcznik, świadomość zdającego, że nauczyciel uczący go, nie ma możliwości ingerowania w zadania egzaminacyjne**”.

Podsumowanie i rekomendacje:

Zalecenia zespołu polonistów poznańskiej Komisji oraz doświadczenia egzaminacyjne nauczycieli przyczyniły się do wzrostu świadomości i kompetencji nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych w zakresie konstrukcji tematów z języka polskiego. Należy przyznać, że uczący języka polskiego wyraźniej artykułują, że tematy „schematy” typu „...Motyw śmierci, motyw miłości, zbrodnia i kara w literaturze...” nie wskazują czynności, które musi podjąć uczeń przygotowujący prezentację. Coraz sprawniej nauczyciele posługują się pojęciami, które stanowią o prawidłowym redagowaniu tematów, a tym samym można wnioskować, że będą one lepszej jakości w przyszłości.

OKE w Poznaniu, odpowiadając za poprawność zestawów egzaminacyjnych z języków obcych, chciałaby podkreślić, że do ich konstruowania i redagowania zaproszono nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych, stąd wysuwane przez respondentów uwagi dotyczą jakości pracy Komisji, ale świadczą również o poziomie pracy nauczycieli szkół.

Większość zadań egzaminacyjnych była merytorycznie poprawna. Jedynym obszarem wywołującym kontrowersje była ich tematyka. Pomimo zgodności ze standardami wymagań, różnicowała, co sugerowali badani, trudność zadań egzaminacyjnych. Wskazuje to z jednej strony na niewielką orientację uczniów w problemach otaczającej ich rzeczywistości, z drugiej na brak realizacji podczas zajęć edukacyjnych określonych zagadnień związanych ze standardami. Należy pamiętać, że umiejętności komunikacyjne i sprawność językowa opiera się na opisie i stosunku do otaczającego świata, przez co nie może być sprowadzona na poziomie maturalnym wyłącznie do prostych czynności życiowych.

C. Badanie procesu oceniania zdających podczas ustnej części egzaminu maturalnego.

Warunkiem wstępnym tego, aby proces oceniania przebiegał sprawnie i szybko, są określone **kryteria oceniania**. Powinny być **kompletne** - wszystkie elementy wypowiedzi ucznia można według nich prawidłowo ocenić oraz **precyzyjne** - rozumiane w zbliżony sposób przez wszystkich członków przedmiotowych zespołów egzaminacyjnych z danego przedmiotu. Opinie nauczycieli, dotyczące tego obszaru będą m.in. wskaźnikiem ich jakości. Dodatkowo zebrano w tym rozdziale wątpliwości, trudności i problemy, na które napotykali nauczyciele podczas egzaminowania.

C.1. Proces oceniania wypowiedzi zdających podczas egzaminu z języka polskiego

Ponad 45% badanych nauczycieli uznało, że kryteria oceniania zawarte w informatorze nie są kompletne.

Według badanych należałoby zmienić lub uzupełnić kryteria o następujące elementy:

- „...zmienić punktację za język, w taki sposób, aby zawierała punkty 0, 2, 4, 6, 8, szczególnie 4 pkt,
- uzupełnić kryteria i punktację dotyczącą rozmowy,
- rozszerzyć punktację za realizację tematu - dodać punkty za znajomość rzeczową, kompozycję i realizację,
- wprowadzić punkty za jakość, wykorzystanie i estetykę materiałów pomocniczych,
- wprowadzić piąty element - ogólne walory prezentacji, sposób prezentacji, oryginalność, szczególny wkład, samodzielność sądów, styl wypowiedzi,
- wprowadzić punkty za systematyczność pracy,
- zmienić proporcję przyznawanych punktów - więcej za realizację tematu, a mniej za język, więcej za rozmowę w stosunku do prezentacji,
- zmienić zakres punktowy - zmniejszyć progi punktowe, rozdrobnić kryteria...”

Okolo 55% polonistów miało zastrzeżenia, dotyczące jednoznaczności i precyzji kryteriów, wielu określało je jako zbyt „ogólnikowe”. Wskazywano na „brak logicznego powiązania oceniania pomiędzy prezentacją a rozmową; zbyt rozległe różnice w punktacji za język powodowały różną ocenę przez poszczególnych egzaminujących; niejednoznaczność sformułowań: „na ogół”, „wyraźne cechy indywidualne języka”, „wnikliwie; różną interpretację kryteriów przez członków komisji...”

Ustalając punktację za poszczególne elementy wypowiedzi, napotymano na wiele problemów, ponieważ według nauczycieli, złe rozstawienie skali generowało różny sposób oceniania. Wątpliwości mnożyły się, gdy występowały dysproporcje między prezentacją a rozmową „...piękna prezentacja a kiepska rozmowa lub niezbyt składowa prezentacja a bardzo dobra rozmowa; dysproporcja między doskonałym przedstawieniem tematu, a formułowaniem opinii podczas rozmowy, a nawet z nieznaną utwórów...”. Wiele kontrowersji budziło recytowanie prezentacji, zachodziło wówczas podejrzenie niesamodzielnej pracy uczniów, dodatkowo u niektórych nauczycieli potęgowało to wrażenie sztuczności, zwłaszcza, gdy podczas rozmowy „trudno było sprawdzić, czy uczeń zrozumiał pytanie”.

Podczas egzaminowania niektórym nauczycielom przeszkadza:

- **osobisty stosunek do uczniów** - „...porównywanie wypowiedzi uczniów; wpływ ocen edukacyjnych uczniów, emocjonalny stosunek do uczniów...”
- **sposób przygotowania nauczycieli** - „...nieprzygotowanie nauczycieli do kryterialnego oceniania, brak doświadczenia nauczycieli; konieczność jednoczesnego oceniania zawartości merytorycznej oraz formy językowej wypowiedzi, uchwycenie niejasności i ostatecznego sformułowania pytania dla zdającego; różne oceny członków komisji i różny sposób rozumienia kryteriów...”
- **skład zespołu** - „...często osoba spoza szkoły nie miała wpływu na ocenę; główny głos nie powinien należeć do egzaminatora...”
- **warunki organizacyjne** - „...zbyt krótki czas pozostawiony na ocenianie; wypełnianie protokołów; czasami wolny tok pracy przewodniczącego komisji; zmęczenie nauczycieli...”

Pomimo, a może wbrew tym wątpliwościom proces oceniania przebiegał, według prawie 90% nauczycieli, w miarę sprawnie i szybko.

Przedstawione powyżej propozycje, wątpliwości nauczycieli - polonistów dość jednoznacznie świadczą o przyzwyczajeniu do oceniania uczniów według kryteriów przystających do „starej matury”. Forma prezentacji i rozmowy podczas obecnego ustnego egzaminu maturalnego wymaga oceny innych umiejętności, a waga poszczególnych kryteriów jest do niej dostosowana. Wynika stąd, że nie wszyscy nauczyciele rozumieją koncepcję tego egzaminu. Podejrzenia dotyczące niesamodzielnej pracy uczniów generują problemy w ocenianiu. Przypominamy, że głos każdego członka zespołu egzaminującego jest równoważny. Warunki organizacyjne (m. in. harmonogram) podczas egzaminowania ustala dyrektor szkoły - przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego, nic więc nie stoi na przeszkodzie, by przerwy pomiędzy kolejnymi zdającymi, niezbędne do dokonania oceny i uzupełnienia dokumentacji egzaminacyjnej, były dłuższe.

C.2. Proces oceniania wypowiedzi zdających podczas egzaminu z języków obcych

Zdecydowana większość nauczycieli języków obcych (92%) nie zgłaszała zastrzeżeń dotyczących kompletności kryteriów zawartych w informatorze „...bardzo sprawnie przebiegało ocenianie dzięki bardzo dobrze opracowanym kryteriom...”, choć pojawiły się propozycje, aby je udoskonalić poprzez **poszerzenie punktacji i wprowadzenie 0,5 pkt**, ponieważ „...czasami skala ocen wydawała się zbyt mała; należałoby przyporządkować skali punktowej określone struktury gramatyczne; na poziomie podstawowym - w rozmowach

sterowanych powinna być większa liczba punktów za poprawność językową - np. 1 pkt za pierwsze pytanie i 3 pkt za drugie; Kryteria oceniania wypowiedzi uczniów są zbyt wąskie, należy je rozszerzyć np. jeśli chodzi o opis ilustracji np. 0 - 4; możliwości stawiania 0,5 pkt zwłaszcza przy pytaniach dwuczłonowych typu: gdzie i kiedy...”.

70% nauczycieli nie artykułowało zasadniczych wątpliwości dotyczących precyzji i jednoznaczności kryteriów, choć niektórzy uważali, że „...nieprecyzyjne są kryteria dotyczące oceny wyrażania opinii na poziomie podstawowym; występowały problemy z interpretacją niektórych kryteriów i przełożenie ich na rzeczywiste sytuacje; co to znaczy „dobra znajomość języka na poziomie podstawowym”; dwuznaczne są określenia typu „nieznacznie/znacznie odbiega od tematu”, „pełna/niepełna odpowiedź”, „zadowolająca”; stosowane teraz kryteria są niesprawiedliwe, bo przez każdego egzaminatora odczytywane inaczej...”

Ustalając **punktację** za poszczególne elementy wypowiedzi, niektórzy nauczyciele języków obcych mieli wątpliwości dotyczące: „...używania innego słownictwa np. nietypowego; w sytuacji, gdy uczeń, który wylosował zestaw z obrazkiem trudnym do omówienia - nie zaprezentował się tak, jak ktoś, kto wylosował łatwy obrazek; oceniania wypowiedzi tylko „tak”, gdy ma się z czymś zgodzić i „nie”, gdy ma się nie zgodzić; oceniania rozmów sterowanych; trudności - przy wyrażeniu opinii na dany temat; problemem była kwestia, czy przyznawać w ogóle punkty za relacjonowanie wydarzeń w czasie teraźniejszym, a nie w przeszłym; wypunktowywanie rozmów sterowanych zakłócało przebieg komunikacji i ograniczało uczniów, powodowało sztuczność wypowiedzi...”

W sprawnym ocenianiu przeszkadzało:

- **sposób przygotowania nauczycieli** - „...różny poziom szkół, z których wywodzili się egzaminatorzy; rozbieżność poglądów, niezgodność komisji w ocenie wypowiedzi uczniów, wartość głosów nauczycieli uczących w danej szkole oraz nauczycieli spoza niej powinna być równoważna...”
- **warunki organizacyjne** - „...napięty czas; na poziomie rozszerzonym w sali powinien znajdować się jeden uczeń; zbyt dużo elementów i za mało czasu do oceny po trzech uczniach na poziomie rozszerzonym; w przypadku nauczyciela prowadzącego egzamin koncentrowanie się na prezentacji ucznia i odnotowywanie pytań do prezentacji; zmęczenie i świadomość, że pracujemy kilkanaście godzin dziennie za darmo; duża liczba dokumentów do wypełniania...”
- **osobisty stosunek do uczniów** - „...brak obiektywizmu wobec własnych uczniów...”

80% nauczycieli uznało, że ocenianie wypowiedzi uczniów na poziomie podstawowym przebiegało sprawnie i szybko, nieco mniej, bo około 70% wyrażało podobną opinię w przypadku egzaminu na poziomie rozszerzonym.

Często formułowano opinie, że nie napotkano żadnych trudności podczas egzaminowania „...*nic nie było trudne zwłaszcza, że przewodniczący PZE wcześniej przeszkolił członków z wykorzystaniem informacji z kursu na egzaminatora; nie mieliśmy kłopotów ze sprawnym ocenianiem, a przynajmniej mniejsze niż w starym systemie maturalnym*”.

Podsumowanie i rekomendacje:

Ocenianie wypowiedzi uczniów według wspólnych w całym kraju kryteriów jest czynnością trudną i odpowiedzialną, stąd nie dziwią wątpliwości i problemy, z jakimi borykali się nauczyciele. Podczas procesu egzaminowania występują takie sytuacje i przypadki, których nie można przewidzieć w modelu oceniania. Model powinien być na tyle ogólny, by dopuszczał wiele różnych odpowiedzi, a od doświadczenia i rzetelności egzaminujących zależy jego prawidłowe stosowanie.

Kompletność i precyzyjność kryteriów z języka polskiego budzi wątpliwości większej liczby respondentów niż w przypadku języków obcych. Należałoby zatem zastanowić się, czy rzeczywiście są one niekompletne i niejednoznaczne, czy raczej zaistniała sytuacja niezrozumienia intencji ich autorów, dotycząca sposobu oceniania określonych elementów wypowiedzi zdających. Zbytne uszczegóławianie i rozdrabnianie kryteriów może być nieefektywne, bo zbyt restrykcyjne, z drugiej strony być może właściwe rozszerzenie punktacji mogłoby zwiększyć rzetelność, wiarygodność i sprawiedliwość oceny.

W przypadku języków obcych wysuwano zdecydowanie mniej zastrzeżeń, stąd można wnioskować, że zamieszczone w informatorze kryteria sprawdziły się w praktyce oceniania.

Wiele problemów członków przedmiotowych zespołów egzaminacyjnych wynikało z braku doświadczenia i kompetencji w kryterialnym ocenianiu. W wielu szkołach nie ma egzaminatorów z języka polskiego i języków obcych, a niewątpliwie uczestnictwo w szkoleniach organizowanym przez Komisję w tym zakresie podniosłoby rozumienie koncepcji egzaminu ustnego i poszczególnych kryteriów, a tym samym jakość oceniania wypowiedzi zdających.

Wiele uwag to wątpliwości dotyczące egzaminowania w ogóle, nie tylko podczas nowej matury.

Z ewentualnym brakiem obiektywizmu wobec własnych uczniów zmagano się dotychczas w większym stopniu, zapewnione obecnie uczestnictwo nauczyciela spoza szkoły i jego równoważny głos, gwarantowany prawem, powinien uwiarygodnić ocenę.

Czas niezbędny na ocenę każdego zdającego powinien wynikać z harmonogramu egzaminowania w danym dniu, stąd tegoroczne doświadczenia i potrzeby w tym zakresie należałoby uwzględnić w kolejnych sesjach egzaminacyjnych.

D. Ocena przygotowania uczniów do ustnego egzaminu maturalnego z języka polskiego/języków obcych nowożytnych

Tematy/zadania egzaminacyjne powinny być tak skonstruowane i zredagowane, aby umożliwiały sprawdzenie wiadomości i umiejętności uczniów opisanych za pomocą standardów wymagań egzaminacyjnych. Kontynuując, można implikować, że jeżeli są one prawidłowe, to egzamin jest również prawidłowy. Proces kształcenia winien przygotowywać absolwentów do zdania egzaminu maturalnego, stąd to, czego uczy się podczas zajęć edukacyjnych, powinno być zbliżone do tego, czego wymaga się na egzaminie. W celu potwierdzenia takiego rozumowania badano stopień akceptacji aktualnej formy ustnego egzaminu z języka polskiego/języków obcych przez nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych oraz przygotowanie uczniów do jego zdawania poprzez analizę trudności, jakie występowały podczas ich wypowiedzi.

D.1. Przygotowanie uczniów do ustnego egzaminu maturalnego z języka polskiego, a trudności występujące podczas egzaminu

Tylko 1/3 badanych polonistów wyraziła akceptację dla formy egzaminu, uwzględniającej prezentację oraz rozmowę. Pozostała część nie czuła zatem, by to, w jaki sposób przygotowywała uczniów i to, co stanowiło przedmiot ich pracy dydaktycznej, miało odzwierciedlenie podczas egzaminu. Warto przedstawić argumenty obu stron:

Zalety:

- „...daje uczniom **możliwość zaprezentowania swoich fascynacji różnymi tekstami kultury filmem, malarstwem, literaturą,**
- **przyjazny dla ucznia jest szansą dla uczniów zdolnych i słabszych; uaktywnia uczniów słabych; zmusza do przygotowywania się, a nie liczenia na łut szczęścia,**
- **bardzo ciekawe prezentacje; większość prezentacji była na bardzo wysokim poziomie; wiele prezentacji niestereotypowych,**
- **odejście od encyklopedyzmu na rzecz komunikatywności,**

- **przyczynił się do wzbogaceniu warsztatu pracy uczniów np. praca nad bibliografią,**
- **przygotowuje do egzaminów, panowania nad treścią, logicznego operowania myślą i słowem; zaprezentowanie własnych pomysłów; uczy autoprezentacji,**
- **prezentacja daje przygotowanie do funkcjonowania społecznego, ukazuje rolę komunikacji,**
- **stosunkowo dobrze sprawdza wiedzę w wąskim zakresie, zgodnie z wybranym tematem, sprawdza poprawnie umiejętność pracy na tekstach, dobrze weryfikuje umiejętność pracy na zjawiskach literackich**
- **jest to egzamin, w którym nauczyciele i egzaminatorzy uczestniczyli z przyjemnością,**
- **sposób oceniania: sprawiedliwa ocena; dobrym rozwiązaniem jest obecność osoby z zewnątrz i nauczyciela uczącego...”.**

Wady:

- **„...nie sprawdza wiedzy i wielu umiejętności; uczniowie mają powierzchowną wiedzę; uczeń powinien znać historię literatury polskiej i losować pytania; zlikwidować w tej formie, ponieważ nie sprawdza wiadomości i umiejętności z zakresu szkoły maturalnej,**
- **dawna ustna matura też miała zalety - zmuszała do gruntownych powtórek; uczniowie recytują, odtwarzają, to obniżenie wymagań;**
- **wyniku ustnego nie biorą pod uwagę uczelnie, niska ranga tego egzaminu; nie daje obrazu wiedzy ucznia; to egzamin kontrowersyjny; mało znaczący dla uczniów,**
- **ogranicza ucznia zdolnego, przeciętni powielają schematy, słabi recytują; najczęściej błędów popełniano przy standardowych tematach;**
- **uczniowie rzadko prezentowali subiektywne sądy, nie wykazywali zaangażowania emocjonalnego;**
- **przy wyborze tych samych tematów uczniowie mogli korzystać z tej samej prezentacji;**
- **uczniowie nie potrafią sami się przygotować, pomaga im albo nauczyciel, albo korepetytor,**
- **proces przygotowywania do nowej matury szczególnie uczniów z liceów profilowanych i techników wymaga od nauczyciela ogromu pracy...”.**

78% badanych nauczycieli spośród tych, którzy uczyli tegoroczne klasy trzecie, deklarowało merytoryczne przygotowanie uczniów do egzaminu. Pozostali wyrażali często wątpliwość czy „...poloniści są przygotowani do przygotowywania uczniów do takiego egzaminu...?”

Jakie umiejętności prezentowała młodzież podczas egzaminu? Wydaje się banałem stwierdzenie, że takie i na takim poziomie, jaki zaproponowała im szkoła podczas zajęć (pomijając indywidualne różnice w poziomie osiągnięć).

Warto zestawić umiejętności, których kształcenie deklarowali nauczyciele, z występującymi podczas egzaminu trudnościami absolwentów, opisanymi przez tych samych respondentów.

Nauczyciele języka polskiego prowadzili lekcje dotyczące:

- (77% *nauczycieli*) - *wyboru bibliografii, tekstów literackich, tekstów kultury, doboru i selekcji literatury podmiotu i przedmiotu, prawidłowego zapisu bibliograficznego; doboru lektur spoza kanonu* - **jedynie sporadyczne występowały przypadki błędów w zapisie bibliograficznym,**
- (40% *nauczycieli*) - *kultury języka, różnicy pomiędzy wypracowaniem a prezentacją; zasad wystąpienia, sposobów prezentacji, poprawności wypowiedzania się; dykcji, artykulacji, retoryki, kreatywności prezentacji; formy prezentacji* - **wielu uczniów recytowało, zamiast używać języka mówionego, miało trudności w płynnym przedstawianiu prezentacji, zacięło się, zapominało, posługiwało się ograniczonym, ubogim słownictwem,**
- (37%) - *budowy planu ramowego; konspektu* - **nie wystąpiły poważniejsze błędy, choć wystąpiły przypadki braku planu podczas egzaminu,**
- (26%) - *kompozycji pracy; komponowania spójnej wypowiedzi; tok wypowiedzi, konstruowanie wypowiedzi* - **niektórzy uczniowie mieli problemy z kolejnością poszczególnych elementów prezentacji,**
- (23%) - *doboru i wykorzystania materiałów pomocniczych; ćwiczenia w prezentowaniu przygotowanych materiałów; obsługi sprzętu, prezentacje multimedialne* - **sporadycznie występowały problemy z logicznym powiązaniem wypowiedzi z materiałami pomocniczymi oraz uruchomieniem sprzętu,**
- (18%) - *prawidłowej interpretacji tematu; rozumienia tematu; pomysłu na pracę* - **w pojedynczych przypadkach wystąpiło niezrozumienie tematu prezentacji przez zdającego,**
- (13%) - *zagadnień merytorycznych - analizy, interpretacji tekstów, motywów literackich, dobór kontekstów, toposów; kreacja postaci; analiza dzieł filmowych, malarskich, muzycznych* - **występowały indywidualne trudności: ze swobodnym sposobem realizacji tematu, z wnikliwą analizą tekstów literackich i dzieł sztuki,**

- z przywoływaniem różnorodnych kontekstów, z interpretacją fragmentów poetyckich, z pogłębioną analizą; występowała tendencja do ogólnikowości,
- (9%) - *formułowania tezy interpretacyjnej, wniosków oraz problemowego ujęcia tematu; formułowanie własnych sądów; wykorzystania tekstów w funkcji argumentacyjnej; wyboru argumentacji; porządkowania, szeregowania argumentów* - **wielu uczniów miało trudności: w wyrażaniu własnych sądów i opinii, z sformułowaniem jasnej tezy, stawiania problemów i ich rozstrzygnięcia, z obroną własnego stanowiska, z logicznym argumentowaniem; wielu streszczało utwory zamiast je interpretować,**
 - (6%) - *gospodarowania czasem* - **bardzo wielu uczniów przekraczało czas swojej prezentacji lub nie wykorzystywało go w całości,**
 - (0,1%) - *kształcenia umiejętności formułowania odpowiedzi na zadane pytania i rozmowę* - **bardzo wielu uczniów miało trudności z: odpowiedziami na pytania w sposób zwięzły, rzeczowy, precyzyjny, z rozmową z egzaminatorem, w nawiązywaniu dialogu z komisją, ze zrozumieniem pytań egzaminatora, z przestrzeganiem poprawności językowej,**
 - (0,1%) *radzenie sobie ze stresem* - **bardzo wielu uczniów nie radziło sobie z opanowaniem emocji w sytuacji egzaminacyjnej.**

Pomijając indywidualne różnice w poziomie umiejętności, który reprezentowali zdający, można zauważyć, że często rozmijano się z tym, czego uczono na zajęciach, z tym czego wymagano podczas egzaminu. Nie dziwią zatem np. problemy uczniów z prowadzeniem rozmowy, skoro tylko znikoma część badanych nauczycieli uważa za wskazane kształcenie ich w tym zakresie. Można również przypuszczać, że rzadko zwraca się uwagę na kształcenie rozumowania i wnioskowania, co w przedmiotach humanistycznych jest równie istotne jak w matematyczno-przyrodniczych. Za powszechny problem absolwentów uznaje się brak opinii na tematy merytoryczne, a przecież koncepcja tego egzaminu nie przewiduje, by uczeń na poziomie maturalnym miał własną interpretację zjawisk literackich, kulturowych itp., może przedstawić, zaprezentować różne poglądy, określić, czyja to opinia oraz zgodzić się lub nie, przytaczając argumenty. Trudno nie odnieść, wrażenia, że niektórzy nauczyciele-poloniści, nie chcąc odejść od stosowanego w przeszłości sposobu kształcenia, nie przygotowują uczniów w sposób właściwy do ustnej części egzaminu maturalnego z języka polskiego.

D.2. Przygotowanie uczniów do ustnego egzaminu maturalnego z języków obcych, a trudności występujące podczas egzaminu

W przeciwieństwie do polonistów, zdecydowana większość nauczycieli języków obcych akceptuje obecną formę egzaminu ustnego, która w dużej części funkcjonuje w wielu szkołach od 1994 roku. 65% spośród nich uznało, że zadania egzaminacyjne bardzo dobrze sprawdzały umiejętności komunikacyjne uczniów na poziomie podstawowym, a 25% nauczycieli wysuwało drobne zastrzeżenia. Na poziomie rozszerzonym możliwość sprawdzenia sprawności językowej uczniów oceniło bardzo dobrze 60% respondentów, a 34% formułowało uwagi.

Zalety:

- *„...egzamin sprawdza w pełni umiejętności komunikacyjne, ...egzamin ustny bardzo mi się podoba, sprawdza umiejętności komunikacyjne, mam nadzieję, że w końcu Polacy będą czynnie posługiwać się językiem obcym, sprawdza przede wszystkim umiejętność komunikacji, która jest niezbędna w życiu codziennym; podobała mi się dynamika i podkreślenie sprawności mówienia; zadania egzaminacyjne ciekawe, sprawdzające w sposób odpowiedni stopień opanowania materiału i sprawności językowej; **niestety nie we wszystkich szkołach zdający byli wystarczająco przygotowani,***
- ***właściwa forma egzaminu, daje zdającym duże poczucie sukcesu - na obu poziomach,***
- ***przebieg prawidłowy, ocenianie szybkie i sprawne, niekiedy odmienne zdania na temat umiejętności językowych uczniów;** przebieg egzaminu i ocenianie podobają się zarówno nauczycielom jak i uczniom; bardziej obiektywny niż kiedykolwiek, egzamin przebiegał sprawnie, szybko, w miłej atmosferze, większość uczniów dobrze przygotowana, radzili sobie z większością zestawów, przebieg egzaminu spokojny i sprawniejszy niż poprzednia forma; egzamin przebiegał sprawnie, bez zakłóceń; mimo obaw procedury egzaminu nie były takie trudne do egzekwowania i forma - po dojściu do wprawy - łatwa do przeprowadzenia...”.*

Wady:

- *„...nie do końca sprawdza wiedzę i umiejętności językowe,*
- *dezorganizuje pracę szkoły,*
- ***zbyt mała różnica między oceną ucznia bardzo dobrego i miernego;** osoby znające język obcy, a posiadające małą wiedzę ogólną nie mają szans na dobre ocenę; na poziomie podstawowym za mało punktów za umiejętności językowe - uczeń komunikujący i operujący bezokolicznikami wypada niewiele gorzej niż uczeń mówiący poprawnie,*

- *zbyt niski próg zaliczenia* - jeżeli uczeń nie musi budować pełnych zdań, w miarę poprawnych gramatycznie, to sprawdzenie jego umiejętności komunikowania się jest niepełne, uczniowie odpowiadający monosylabami i pojedynczymi wyrazami szczył się znajomością języka obcego, mimo że w sytuacji autentycznej nie poradziliby sobie; maturę na poziomie podstawowym zdają uczniowie o kiepskich zdolnościach komunikacyjnych...”.

Problemy, występujące podczas wypowiedzi uczniów, podzielono ze względu na przyczyny, które mogły je powodować.

Trudności związane z procesem kształcenia i indywidualnym poziomem opanowania wiadomości i umiejętności:

- **indywidualne problemy** „...*merytoryczne* – związane z użyciem czasów przeszłych, z zastosowaniem prawidłowych struktur gramatycznych, z poprawną budową zdań, formułowaniem zdań, nieznanymi słówkami, synonimów, wyrażen, zapominaniem potrzebnego słownictwa w relacjonowaniu zdarzeń,
- **bardzo wielu uczniów miało trudności z: negocjowaniem, formułowaniem opinii, argumentacją, uzasadnianiem, wyrażaniem własnych opinii i sądów;** wyciąganiem wniosków; wypowiedzaniem się w swoim imieniu; formułowaniem myśli; zaproponowaniem kompromisu nawet po polsku,
- **wielu uczniów nie radziło sobie z: organizacją, kompozycją, budową, strukturą wypowiedzi;** z wyrażeniem opinii, która powinna zawierać początek, rozwinięcie i zakończenie,
- **bardzo wielu uczniów prezentowało ograniczoną wiedzę ogólną dotyczącą tematu;** brakowało słownictwa w niektórych dziedzinach np. ochrona środowiska, tematyka polityczno-ekonomiczna,
- **niektórzy uczniowie nie kontrolowali: czasu podczas prezentacji** na poziomie rozszerzonym; z przedstawieniem prezentacji tematu w ciągu 3 minut,
- **wielu uczniów z trudem panowało nad stresem** - mimo przygotowania i trenowania scenek w czasie roku szkolnego, uczniowie wypadają gorzej niż podczas lekcji,
- **niektórzy uczniowie wykazywali się brakiem spostrzegawczości i uwagi** - nieuważne czytanie poleceń, nie doczytywali do końca poleceń i dlatego nie mogli w pełni zaprezentować tematu.

Trudności wynikające ze specyfiki zadań egzaminacyjnych:

- „...ze zrozumieniem swojej roli, jaka była narzucona w zadaniu, niektóre polecenia na poziomie podstawowym były niejasne dla uczniów, niektóre scenki wymagały od ucznia wejścia w środek scenki, niektórzy zdający nie byli w stanie tego zrobić ad hoc; z płynnym odgrywaniem ról - utożsamianiem się z odgrywaną rolą, czasami stworzone sytuacje były zbyt abstrakcyjne, niektóre sytuacje odczuwano sztuczne,
- **prezentacją materiału stymulującego na poziomie rozszerzonym**, wielu uczniów nie potrafiło odnaleźć wspólnego problemu, lecz skupiało się na każdym obrazku - temacie osobno,
- **z instrukcjami po polsku**; ze zrozumieniem poleceń w języku polskim,
- **ze zrozumieniem pytań** w niektórych zestawach sformułowanych wieloznacznie,
- **ze zbyt długimi pytaniami**, do których dodatkowo dołączono pytanie dlaczego? i tematami wieloczłonowymi,
- **z równoczesnym prowadzeniem rozmowy z egzaminującym i śledzeniem polecenia** w zestawie w rozmowach sterowanych,
- **z interpretacją ilustracji...**”.

Wydaje się, że w przypadku języków obcych nie pojawia się rozdźwięk pomiędzy wymaganiami edukacyjnymi a egzaminacyjnymi. Forma i zakres egzaminu są akceptowane, choć zastrzeżenia budził próg zaliczeniowy. Należy jednak pamiętać, że próg 30% punktów możliwych do uzyskania to w przybliżeniu poziom oceny dopuszczającej. Problemem jest, o czym wspomniano już uprzednio, poziom wiedzy ogólnej uczniów, sposób rozumowania oraz wyrażanie własnego zdania. Specyfika zadań egzaminacyjnych wymaga od zdającego umiejętności językowych i operatywności myślenia, stąd np. długość pytania nie powinna stanowić o jego trudności, a przygotowywanie się do prowadzenia rozmowy z egzaminującym jest wystarczającym warunkiem zapamiętania kilku poleceń.

Podsumowanie i rekomendacje:

W Okręgu poznańskim 98% uczniów uzyskało liczbę punktów niezbędną do zdania ustnego egzaminu z języka polskiego, średnio osiągnęto 73% możliwych punktów. Egzamin ustny z języków obcych zdało 96% absolwentów. Dane uzyskane podczas niniejszej ewaluacji uprawniają do wniosku, że niektóre wiadomości i umiejętności wymagane podczas egzaminów kształcono w niewielkim zakresie. Podczas zajęć lekcyjnych zarówno z języka polskiego, jak i języków obcych nie kształci się w wystarczającym stopniu umiejętności rozumowania, wnioskowania, argumentowania

oraz wyrażania własnych sądów i opinii. Jest paradoksem, że nauczyciele wymagają ich podczas egzaminu, jednak nie potrafią tego rodzaju umiejętności kształcić.

Wielu absolwentów posiadało bardzo ograniczoną wiedzę ogólną o otaczającej ich rzeczywistości, co ma przełożenie na ich ubogie czynne słownictwo, zarówno w języku ojczystym jak i obcym. Komunikowanie się z innymi członkami społeczności nie jest zawieszane w próżni, opiera się na wartościach, które wyrażane są poprzez stosunek do wielu dziedzin życia: kultury, nauki, sztuki, pomocy niepełnosprawnym, wojny itp., a które nie mogą być obce osobie legitymującej się maturą. Jest truizmem przypomnienie, że na sprawnym posługiwaniu się językiem, czyli prowadzeniu dialogu, rozmowy, wymianie informacji opierają się kontakty z innymi osobami. Brak tej umiejętności często eliminuje jednostkę z grupy, powoduje alienację i frustrację. Pamiętajmy również, że nieporadność i niepoprawność językowa jest czynnikiem dyskryminującym w wielu środowiskach, do których aspirują maturzyści.

Sytuacja egzaminacyjna (która zawsze podczas egzaminów dojrzałości istniała) jest sytuacją trudną, stresującą. Lęk przed publicznym wystąpieniem oraz oceną jest naturalny i nieunikniony. Trudno wymagać, aby przyszły maturzysta miał doświadczenie w zdawaniu egzaminów, to jego najczęściej pierwszy tego typu egzamin. Zaczynając od edukacji przedszkolnej, uczymy dzieci i młodzież panowania nad emocjami, jako wychowawcy staramy się eliminować ekspresję i przyczyny negatywnych emocji, w tym również lęku. Być może na poziomie szkół maturalnych zaniedbuje się potrzeby emocjonalne uczniów, dając się często zwieść ich pozornej pewności siebie.

E. Potrzeby, oczekiwania nauczycieli - pytania i problemy związane z egzaminowaniem.

E.1. Egzamin z języka polskiego

1. Jak oceniać plan i bibliografię oraz ich formę; brakuje przykładów i materiałów szkoleniowych,

Komentarz Komisji: Plan i bibliografia nie podlegają ocenie, mogą stanowić przedmiot konsultacji.

2. Należy skrócić słabym/wydłużyć ambitnym uczniom czas prezentacji,

Komentarz Komisji: Ściśle określony czas prezentacji powinien dyscyplinować zdających, właściwie ustalona problematyka i selekcja materiału stanowi element przygotowywania się do precyzyjnej wypowiedzi.

3. **Co robić gdy: uczeń uparcie milczy - odczekać 15 minut, uczeń zaczyna się po paru zdaniach - naprowadzać pytaniami; uczeń popełnia rażące błędy merytoryczne - słuchać? nie reagować? dać do zrozumienia, że źle mówi? w części rozmowa - wyegzekwować wiedzę?**

Komentarz Komisji: W każdym przypadku należy zapytać zdającego, czy zakończył wypowiedź i tylko w przypadku potwierdzenia można zakończyć jego egzamin. Nie stawia się dodatkowych pytań, poza tymi, które zapisano w indywidualnym protokole, nie komentuje się poprawności wypowiedzi zdających podczas egzaminu.

4. **Chciałabym, aby wyjaśniono, jak rzecz się ma ze stosowaniem cytatów przez uczniów podczas prezentacji,**

Komentarz Komisji: Cytatów nie powinno się nadużywać, wskazane jest przytaczanie ich z pamięci.

5. **Wybór tematów przez uczniów jest za wczesny; termin wyboru tematu do prezentacji nie pozwala uwzględnić uczniom literatury współczesnej.**

Komentarz Komisji: Praca nad wybranym tematem powinna trwać kilka miesięcy, nie jest więc możliwy późniejszy jego wybór. W indywidualnych przypadkach uczeń może zmienić temat swojej prezentacji.

E.2. Egzamin z języków obcych nowożytnych

1. **Uwagi dotyczące zestawów egzaminacyjnych z języków obcych:**

- **pod zestawem powinny być pytania dla ucznia - aby go ukierunkować i aby mógł się do nich przygotować,**
- **zestawy nie powinny być zostawiane na kolejny rok,**
- **zamiast rozmów sterowanych lepsze byłyby krótkie polecenia: zapytaj o drogę na dworzec, o cenę biletu do...,**
- **w zestawach dla egzaminatorów powinny określone role, jakie muszą odegrać, kolorowe ilustracje oraz całość zredagowana w obcym języku.**

Komentarz Komisji: Koncepcja zestawów zadań egzaminacyjnych, przesłanych do szkół w roku szkolnym 2004/2005, pozostaje w ścisłym związku z przykładami zadań zamieszczonymi w informatorach z języków obcych, stąd dopóki obowiązują obecne informatory, nie możemy wprowadzić zmian. Dziękujemy za sugestie, które weźmiemy pod uwagę przy wprowadzaniu ewentualnych modyfikacji, choć nie wszystkie są zgodne ze stanem faktycznym (np. zostawianie zestawów na przyszły rok).

2. *Celowe byłoby wprowadzenie na egzaminie połówek punktu, co pozwoliłoby rzetelniej oceniać uczniów.*

Komentarz Komisji: Nie jest możliwe ich wprowadzenie, wynik końcowy nie może być ujmowany w postaci ułamka.

3. *Należałoby przeznaczyć więcej czasu na przygotowywanie się i wypowiedź – na poziomie podstawowym: 10 minut na przygotowanie i 15 minut na odpowiedź,*
4. *Próg zdawalności powinien wynosić 50% punktów.*

Komentarz Komisji: Czas egzaminu oraz próg zdawalności reguluje rozporządzenie MENiS z dnia 7 września 2004 roku. Propozycje zostaną przedłożone prawodawcom.

E.3. Organizacja egzaminów, problemy proceduralne oraz wynikające z cyklu kształcenia i liczby godzin.

1. *Przy małej liczbie godzin trudność sprawia przygotowanie uczniów z języka obcego nawet na poziomie podstawowym; uczniowie mający 2 godziny języka obcego w tygodniu mają problemy podczas egzaminu; różnice w poziomie uczniów w zależności od liczby godzin lekcyjnych; zbyt mała liczba godzin w całym cyklu nauczania,*

Komentarz Komisji: Przydział godzin w danym cyklu kształcenia nie jest ustalany na poziomie komisji okręgowych. Jednak w większości szkół problemem nie jest siatka godzin tylko brak informacji dla rodziców i uczniów o realizacji różnych wersji (A, B, C) podstaw programowych z języków obcych. Nie wszystkie wersje umożliwiają przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego, co jest wpisane w prawne uwarunkowania nauki w określonych klasach.

2. *Brak wynagrodzenia za egzamin powinno się sprecyzować warunki odpłatności za egzaminowanie i za konsultacje oraz zabezpieczyć prawo egzaminującego do wynagrodzenia; brak uznania dla pracy nauczyciela; za swoje umiejętności - jestem egzaminatorem zostałam ukarana - brak zapłaty i zajęte popołudnia.*

Komentarz Komisji: Zasady wynagradzania za pracę podczas egzaminowania ustnej części egzaminu maturalnego nie leżą w gestii komisji okręgowych. Komisje nie są pracodawcami dla egzaminatorów ustnej części egzaminu maturalnego.

3. *Egzamin powinien zawierać komentarz komisji wyrażony wobec zdającego - uczniów zdumiewała liczba punktów; komisja powinna mieć prawo skomentowania wypowiedzi uczniów.*

Komentarz Komisji: Zdający powinni być zapoznani z kryteriami oceniania z danego przedmiotu, stąd podczas egzaminu nie powinna zaistnieć sytuacja zaskoczenia z uzyskanego wyniku opartego na określonych kryteriach. Po ogłoszeniu wyników, na wniosek zdającego, członkowie przedmiotowego zespołu egzaminacyjnego powinni przedstawić krótkie uzasadnienie oceny.

4. ***Wprowadzenie egzaminatorów zewnętrznych; egzamin nie powinien być prowadzony przez osoby uczące w danej szkole.***

Komentarz Komisji: Koncepcja ustnej części egzaminu maturalnego przewiduje udział nauczycieli z danej szkoły, aby zaznaczyć integralność działań edukacyjnych i wymagań egzaminacyjnych, dla uczniów zasadnicze znaczenie ma zdawanie egzaminu w obecności osób, które są im znane. Natomiast prawnie nie ma przeszkód, aby wszyscy członkowie zespołu egzaminacyjnego byli spoza szkoły.

5. ***Ocena ucznia na poziomie rozszerzonym powinna odbywać się bezpośrednio po egzaminie.***

Komentarz Komisji: Określono, że powinno oceniać się egzamin na poziomie rozszerzonym po trzech zdających, być może należy zmienić procedury w tym zakresie.

6. ***Niskie kompetencje nauczycieli nieegzaminatorów***

Komentarz Komisji: W celu podniesienia umiejętności kryterialnego oceniania zapraszamy wszystkich nauczycieli na szkolenia egzaminatorów, są organizowane bezpłatnie i permanentnie.

7. ***Wygekwować lub wynegocjować, by oceny z matury ustnej, a szczególnie poziomu rozszerzonego z języków obcych były wysoko premiowane przez uczelnie wyższe - ogromny wysiłek uczniów i nauczycieli.***

Komentarz Komisji: Postulat leży w gestii środowiska nauczycielskiego, związkowego.

Dla Komisji okręgowych obie części egzaminu są równoważne. Uczelnie wyższe poza filologiami, etnolingwistyką itp. już od dość dawna nie uwzględniały tak jak i dziś wyników części ustnej.

Rekomendacje końcowe:

Większości szkół możemy pogratulować sprawnego przeprowadzenia części ustnej egzaminu maturalnego. Wątpliwości związane z kryterialnym ocenianiem podczas tego egzaminu związane były na ogół z niewielkim doświadczeniem egzaminatorów i nauczycieli. Mamy nadzieję, że każda następna sesja będzie pod tym względem łatwiejsza. Warto zwrócić uwagę na spójność wymagań edukacyjnych i egzaminacyjnych.

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu prowadzi nadal działalność szkoleniową w zakresie upowszechniania informacji, interpretacji wyników oraz organizacji i przeprowadzania egzaminów maturalnych dla przewodniczących szkolnych zespołów egzaminacyjnych i ich zastępców oraz nauczycieli.

Zachęcamy nauczycieli wszystkich przedmiotów do uczestnictwa w szkoleniach kandydatów na egzaminatorów, których następne edycje będą organizowane w przyszłym roku szkolnym.

3.2 Prawdliwość przebiegu pisemnej części egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2004/2005 absolwenci liceów ogólnokształcących oraz liceów profilowanych pierwszy raz przystąpili do „nowej matury”. Prowadzona ewaluacja prawidłowości przebiegu pisemnej części egzaminu maturalnego służy stwierdzeniu, w jakim stopniu, w skali naszego Okręgu, upowszechnia się koncepcja porównywalności warunków odbywania egzaminu maturalnego.

Jego właściwa organizacja oraz etyczny sposób pracy zespołów nadzorujących i samodzielność zdających podczas rozwiązywania zadań egzaminacyjnych warunkują pełną wiarygodność wyników, które z kolei stanowią podstawę do prawidłowego wnioskowania o osiągnięciach uczniów i efektywności procesu edukacyjnego. Zainteresowanymi wynikami egzaminacyjnymi, oprócz samych zdających, ich nauczycieli i rodziców są wyższe uczelnie. System rekrutacji uzależniony jest od poziomu wyników tegorocznych absolwentów, stąd zaufanie do ich uczciwego osiągnięcia nie może budzić najmniejszych wątpliwości. Permanentna ewaluacja procesu egzaminacyjnego staje się więc niezbędnym elementem krajowego systemu oświatowego.

I. W jaki sposób poznańska Komisja przygotowywała dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych do przeprowadzenia egzaminu maturalnego ?

We wrześniu 2004 prowadzono szkolenia dla dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych, podczas których zapoznawano z harmonogramem działań związanych z egzaminem maturalnym: zgłaszaniem szkół, przekazywaniem danych uczniów do poznańskiej Komisji, kolejny raz omówiono strukturę egzaminów i zasady jego przeprowadzania oraz ocenianie prac absolwentów. Na przełomie listopada i grudnia 2004 roku odbywały się szkolenia dla dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych dotyczące procedur organizowania i przeprowadzania egzaminów maturalnych. Równoległe odbyło się wiele spotkań z radami pedagogicznymi, rodzicami i uczniami. W styczniu 2005 szkoły licealne (96%-98%

w zależności od województwa) przystąpiły dobrowolnie do próby egzaminów maturalnych z poszczególnych przedmiotów. W czasie jej trwania można było poddać weryfikacji całą legislację, organizację i sposób przeprowadzenia egzaminów maturalnych, wypróbować działanie niezbędnego sprzętu nagłaśniającego, informatycznego.

W lutym i marcu 2005 roku Dyrektor Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu prowadziła szkolenia z zakresu stosowania procedur i instrukcji egzaminacyjnych dla przewodniczących szkolnych zespołów egzaminacyjnych i ich zastępców na terenie województw lubuskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego. Równolegle prowadzono szkolenia dla osób podejmujących się roli obserwatora/eksperta prawidłowości przebiegu sprawdzianu/egzaminów. Każda szkoła/zespół szkół otrzymała materiał szkoleniowy w postaci druku procedur i instrukcji dotyczących organizowania i przeprowadzania egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2004/2005, wydane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Poznaniu, a wcześniej umieszczonego na stronie internetowej. Dodatkowo pracownicy OKE w Poznaniu każdorazowo odpowiadali na liczne pytania i wątpliwości proceduralne.

II. Problematyka i wyniki ewaluacji

Pytania ewaluacyjne:

1. Czy warunki podczas rozwiązywania zadań egzaminacyjnych były takie same we wszystkich szkołach licealnych?
2. Czy zadania egzaminacyjne rozwiązywano samodzielnie?
3. Czy działania członków zespołów nadzorujących były spójne z działaniami innych uczestników procesu egzaminacyjnego (pracami egzaminatorów i pracownikami OKE w Poznaniu)?
4. Czy właściwie dokumentowano proces egzaminacyjny?

Podstawą do wnioskowania o prawidłowości procesu egzaminacyjnego stanowiły dane z protokołów prawidłowości przebiegu pisemnej części egzaminu maturalnego, analiza dokumentacji egzaminacyjnej oraz przebieg procesu zdawania prac uczniów w poszczególnych rejonach.

W sesji wiosennej 2005 roku podczas egzaminu maturalnego, na terenie województw lubuskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego poddano obserwacji łącznie 187 egzaminy maturalne na poziomie podstawowym i rozszerzonym. Obserwatorami byli przedstawiciele wyższych uczelni, organów nadzorujących, organów prowadzących, nauczyciele różnego typów szkół, związków zawodowych ośrodków doskonalenia nauczycieli

1. Warunki lokalowo-organizacyjne

W obserwowanych szkołach materiały egzaminacyjne podlegały właściwej ochronie przed nieuprawnionym ujawnieniem, a zdający lub ich przedstawiciele mieli możliwość stwierdzenia nienaruszalności pakietów egzaminacyjnych.

Sale egzaminacyjne przygotowano właściwie, zgodnie z wymogami proceduralnymi. Odnotowano, że w jednej z sal podczas egzaminu maturalnego z matematyki panowała bardzo niska temperatura, co mogło wpływać negatywnie na samopoczucie zdających. W innej odległość pomiędzy stolikami budziła wątpliwości obserwatora. Czasami do sali egzaminacyjnej dochodził hałas i gwar uczniów pozostałych klas. W kolejnej, stoliki były ustawione w taki sposób, że zdający siedzieli tyłem do zegara i tablicy, na której zanotowano czas rozpoczęcia i zakończenia egzaminu, dodatkowo światło dzienne padało na zdających z prawej strony. Wydaje się, że są to nieistotne szczegóły, jednak naruszają one prawa zdających do właściwych warunków egzaminacyjnych oraz mogły wpływać niekorzystnie na ich kondycję psychofizyczną.

We wszystkich szkołach zapewniono ład i porządek podczas wchodzenia i zajmowania przez zdających wyznaczonych (wylosowanych) miejsc w sali egzaminacyjnej. Sprzęt nagłaśniający zapewniał dobrą słyszalność wszystkim zdającym, obserwatorzy odnotowali jednak niewyraźną artykulację lektora, czytającego tekst z języka angielskiego na poziomie podstawowym. Wszyscy zdający mieli dostęp do dozwolonych pomocy naukowych, poza nieliczną grupą uczniów zdających egzamin z matematyki lub chemii, którzy nie mieli możliwości korzystania z tablic stałych i wzorów lub kalkulatorów. Z powodu tego rodzaju uchybień proceduralnych unieważniono egzaminy tej grupie zdających.¹

Uczniów poinformowano o obowiązku zapoznania się z instrukcją zamieszczoną na pierwszej stronie zestawu, sprawdzeniu jego kompletności, sposobie kodowania numeru PESEL, obowiązku naklejenia paska kodowego oraz zasadach oddawania pracy po zakończeniu egzaminu. We wszystkich szkołach zapisano czas rozpoczęcia i zakończenia rozwiązywania zadań egzaminacyjnych. W żadnej szkole nie przekroczono czasu przeznaczanego na dany egzamin, chociaż w jednym z liceów czynności organizacyjne przedłużyły się do godziny 9¹⁰.

¹ Grupa ta przystąpiła do egzaminu maturalnego w terminie dodatkowym w czerwcu 2005 roku.

2. Etyczny sposób pracy podczas rozwiązywania zdań egzaminacyjnych

Etyczny, czyli samodzielny i uczciwy sposób pracy uczniów zapewniono poprzez odpowiednią liczbę, skład oraz sposób rozmieszczenia członków zespołu nadzorującego w sali egzaminacyjnej, umożliwiającą nadzorowanie zdających. Żaden z członków ZN nie był nauczycielem przedmiotu danego egzaminu maturalnego. Członkowie ZN przestrzegali zachowań określonych procedurami (nie wychodzono z sali egzaminacyjnej, nie zaglądano do prac uczniów, nie wypowiadano uwag i komentarzy).

W szkołach, w których obserwowano egzamin, prawie wszyscy uczniowie pracowali samodzielnie, nie kontaktowali się między sobą, nie korzystali z niedozwolonych pomocy. W trakcie obserwacji odnotowano jeden przypadek unieważnienia pracy ucznia, ze względu na niedozwolone korzystanie z telefonu komórkowego, połączenie z tego telefonu wykonano w czasie trwania egzaminu.

W skali Okręgu nie wszyscy nauczyciele i nie wszyscy uczniowie pracowali w sposób etyczny, co skutkowało unieważnieniem 70 prac maturalnych. Było to 30 unieważnień wynikających z uchybień proceduralnych, czyli nieodpowiedniej pracy zespołów nadzorujących (brak tablic stałych i wzorów, zatrzymywanie kalkulatorów, uniemożliwienie przystąpienia do części podstawowej zdającym, którzy wybrali dany przedmiot jako dodatkowy)¹. Przewodniczący szkolnych zespołów egzaminacyjnych unieważnili prace 20 absolwentom, którzy podczas egzaminu pracowali niesamodzielnie. Tyle samo prac unieważniono na uzasadniony wniosek egzaminatorów, którzy, analizując zapisy rozwiązań zadań, stwierdzili niesamodzielną pracę zdających.

Odbiór prac uczniów zorganizowano na ogół sprawnie, żaden z obserwowanych absolwentów nie poprawiał i nie dopisywał odpowiedzi po zakończeniu danej części egzaminu maturalnego. We wszystkich obserwowanych szkołach skompletowane i uporządkowane prace uczniów umieszczano w bezpiecznych kopertach i zaklejano w obecności wszystkich członków ZN, obserwatorów oraz przedstawicieli zdających. W jednym przypadku stwierdzono, że kilka arkuszy przeniesiono bez zabezpieczenia z innej sali egzaminacyjnej, lecz w obecności członków zespołu nadzorującego i spakowano je do bezpiecznej koperty razem z pozostałymi pracami. W obserwowanych szkołach nie wystąpiła ingerencja w prace egzaminacyjne uczniów, a tym samym, można wnioskować, że zdający rozwiązywali zadania w oparciu o rzeczywiście opanowane wiadomości i umiejętności.

¹ Ta grupa zdających przystąpiła do egzaminu maturalnego w terminie dodatkowym w czerwcu 2005 roku.

W przypadku jednej ze szkół w województwie wielkopolskim zaginął, już podczas egzaminu, jeden arkusz egzaminacyjny na poziomie rozszerzonym, co stanowiło podstawę wdrożenia procedury wyjaśniającej przez Dyrektora OKE w Poznaniu i doprowadziło do odnalezienia pracy ucznia. W innej pracy kilku uczniów nie zostały przekazane do OKE w Poznaniu, co skutkowało ponownym przystąpieniem absolwentów do egzaminu z tego przedmiotu oraz wszczęciem postępowania przez prokuraturę.

3. Spójność działań członków zespołów nadzorujących z działaniami innych uczestników procesu egzaminacyjnego.

Praca członków zespołów nadzorujących w zakresie współdziałania z innymi uczestnikami procesu egzaminacyjnego dotyczyła sprawdzenia poprawności zakodowania numerów PESEL uczniów, sprawdzenia pasków z identyfikatorem szkoły na pierwszej stronie arkusza egzaminacyjnego oraz na karcie odpowiedzi (służy to pełnej identyfikacji pracy absolwenta podczas sczytywania wyników oraz sporządzania przez egzaminatorów wykazów sprawdzonych i ocenionych arkuszy egzaminacyjnych) oraz kontroli sposobu zakodowania przez zdających odpowiedzi na pytania zamknięte (jeżeli takie były).

W obserwowanych szkołach wszyscy członkowie ZN prowadzili czynności sprawdzające poprawność ww. elementów. W skali Okręgu do bardzo rzadkich przypadków należały karty odpowiedzi wypełnione ołówkiem lub niebieskim długopisem, z nienaklejonym paskiem kodowym szkoły, chociaż zdarzały się błędne numery PESEL, tego rodzaju usterki nie przekraczały 0,003 % wszystkich kart odpowiedzi. Proces sczytywania wyników oraz przesyłania do szkół wstępnych raportów oraz świadectw maturalnych przebiegał prawidłowo i terminowo.

4. Dokumentowanie procesu egzaminacyjnego

Proces egzaminacyjny dokumentowany jest w oparciu o protokoły przebiegu egzaminu maturalnego z danej sali egzaminacyjnej (sporządzanych w obecności obserwatorów), protokół zbiorczy egzaminu maturalnego, zweryfikowaną listę uczniów (jego ewentualnym uzupełnieniem są stosowne protokoły dotyczące unieważnienia pracy ucznia). W zakresie poprawności ww. dokumentacji stwierdzono, że 72% protokołów zbiorczych było prawidłowych, a dane osobowe uczniów zweryfikowano w sposób staranny i widoczny. W danych osobowych odnotowano błędy, co skutkowało wymianą, do dnia 19 lipca, 180 świadectw dojrzałości.

Okolo 20% spośród przewodniczących szkolnych zespołów egzaminacyjnych nieprawidłowo wypełniło protokoły odbioru/przekazania prac egzaminacyjnych, czyli błędnie rozliczano i sumowano otrzymane arkusze egzaminacyjne.

Podsumowanie i rekomendacje:

Pisemną część egzaminu maturalnego zorganizowano i przeprowadzono w zasadzie właściwie. Większość dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych (choć nie wszyscy) wykazało się sprawną organizacją, przestrzeganiem prawa, etyczną i odpowiedzialną postawą.

Warunki odbywania egzaminu maturalnego, uczciwy sposób pracy większości uczniów oraz współpracę z innymi uczestnikami procesu egzaminacyjnego można uznać za bardzo dobrą.

Występujące w sporadycznych przypadkach usterki należy eliminować poprzez odpowiedzialne stosowanie obowiązujących procedur, przemyślaną organizację oraz aktywne uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez poznańską Komisję.

Adela Łabuzińska